

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Simenon_Georges-Kdo_jinemu_jamu_kopa.pdb

PDB Name: Kdo jinému jámu kopá
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 12.6.2007
Modification Date: 12.6.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Georges SIMENON

Kdo jinému jámu kopá

AUTOROVO SLOVO ÚVODEM

Dríve než začneme vyprávět tento příběh, okrajove související s Ferchauxovou aférou, bude možná užitečné, když si připomeneme v hrubých rysech vlastní aféru. Později nalezne čtenář skutečně jenom narážky na události, které samozřejmě souvisejí víceméně těsně s konfliktem, jímž se zabýváme, které by však vystacily na několik tlustých svazků.

Někdo nám možná vytkne, že jsme nevykreslili aféru v celé její šíři a složitosti. Nepokoušeli jsme se o to, omezili jsme se na sondu do jedné etapy bouřlivého života Dieudonné Ferchauxe, do etapy, kterou budou někteří lidé považovat za nejméně zajímavou z celé jeho existence, tak bohaté na dramatické zvraty.

Pokud jde o vlastní Ferchauxovu aféru, omezíme se tu na shrnutí nejdůležitějších faktů podle soudních spisů.

Kromě jiných cestujících vystoupili 3. března 1895 v přístavu Matadi v Belgickém Kongu z parníku Aquitaine, patřícího společnosti Spojených rejdů, i bratři Dieudonné a Emile Ferchauxové.

Emile Ferchaux nastoupil na loď v Bordeaux s rádným lístkem třetí třídy. Ne tak jeho bratr Dieudonné, jehož dobrodružství dodalo cestujícím látku k hovoru na celou dobu plavby, což přirozene uvádělo vynikajícího kapitána Beureta do jistých rozpaků.

Tri dny poté, co loď vyplula z Bordeaux, požádal totiž Emile Ferchaux velice naléhavě o rozhovor s kapitánem. Celý bledý přiznal, že nemeli s bratrem dost peněz, a proto vypracovali plán, jak cestovat oba na jeden lístek. Mladší Emile nastoupil na loď normálně a měl svému bratrovi Dieudonné nosit do úkrytu část svého jídla.

Už předem se při potulkách po přístavních molech rozhodli, že jako úkrytu použijí jednoho záchranného člunu na horní palube, který je vždycky přikrytý ochrannou plachtou ze silného plátna proti dešti. Co se delo ve chvíli, kdy loď vyplouvala? Dieudonné Ferchaux se nemohl dostat neviděn na palubu, kde byly čluny. Vždycky ho zaplašili přecházející členové posádky. Nakonec se tedy uchýlil – doufal, že docasně – do předního podpalubí, ale v zápatí nato jeho bratr viděl, že námořníci uzavřeli průlez.

Po tri dny se Emile Ferchaux marně snažil dostat do podpalubí nekudy zevnitř a mimo jiné se obrátil i na stevarda, který mu však nepomohl.

Ukázalo se, že jeho vzrušené líčení se skutečně zakládá na pravdě, neboť krátce poté našli v podpalubí c. 1.

Dieudonné Ferchaux. I když byl třemi dny naprostého hladového vysílení, jeho první reakcí bylo utéci za hromadu zboží, jež bylo v podpalubí uloženo, a třetí důstojník následujícího dne vyprávěl, že ho museli honit mezi bednami a balíky jako divokou kocku.

Z jeho papíru vysvítalo, že se Dieudonné Ferchaux narodil v Bordeaux 13. února 1872 jistě služce, Eugénii Lamineuxové, provdané Ferchauxové.

Bylo mu tehdy triadvacet let a naposled byl zaměstnán v Saint-Nazaire jako klempír v lodenicích.

Jeho bratr Emile byl příručím v obchode se smíšeným zbožím v Bordeaux.

Starší vykonával vojenskou službu u jednoho ženijního útvaru, avšak Emile byl služby zproštěn, protože byl slabý na plíce.

V Matadi se lodní kapitán Beuret radil se zástupcem rejdarské společnosti a kapitánem přístavu. Nakonec se pánové rozhodli předat oba provinilce policejnímu komisari, jímž byl tehdy jeden Antverpan jménem Roels.

Ten byl v tím větších rozpacích, že v rodicím se městě Matadi nebylo tehdy ani vedení pro odsouzence, ani pro osoby ve vyšetřovací vazbě. Poslal proto bratry Ferchauxe bez policejního doprovodu do Léopoldville, aby se hlásili u královského prokurátora a odevzdali mu dopis, jímž je vybavil.

Proti veškerému očekávání skutečně zazvonili u dveří tohoto činitele, který se jich zeptal, proč tvrdošíjně obžejí belgické úředníky, když Francouzské Kongo je na druhém břehu reky.

V Brazzaville se bratři Ferchauxové na pár dnu ubytovali u jednoho Reka jménem Leonidas, ale dlouho se tam nezdrželi. O rok později byli už oba o porádný kus dál na sever proti proudu Konga, v oblasti Bolobo a Gamboma. Byla to doba, kdy rada lidí pronikala podél rek do pralesa v honbe za kaučukem.

Postupovali proti proudu reky pořád dál, až do rozsáhlé oblasti mocálu a panenského pralesa, kde se Ubangi vlévá do Konga. Je to obrovská prehrátá mísa, kde, jak říkají kolonisté, období sucha je to období, kdy prší nejméně – což znamená, že tam prší celý rok a žije se tam ve věčném vlhku. Hustou clonou mraku se sluníčko dokáže prodrat jen na pár hodin. Nikdy se však neprodere mnohem neproniknutelnější klenbou, kterou tvoří pralesní velikáni a pod níž rostou houby velké jako kere a kere jsou velké jako staré duby.

Když jednou Dieudonné mluvil o této cestě proti proudu, během níž se oba bratři zřejmě usilovně snažili předbehnout konkurenty, řekl:

„Šlo o to, přijít nekam první.“

Přijít, usadit se, ovládnout.

V roce 1900, tedy v roce Světové výstavy, připlul Emile Ferchaux do Francie, tentokrát jako cestující druhé třídy, a po několika měsících ho bylo vidět v předpokojích pánu, pujících peníze.

Když se vracel – přes Matadi a Brazzaville jako poprvé – byla Cocolou, Comptoirs coloniaux de l'Oubangui, Akciová společnost s kapitálem 200.000 franku, už rádně zapsaná v obchodním rejstříku.

V roce 1910 měla Cocolou jak na brežích Ubangi, tak na rekách Ngoko, Alima a vůbec na všech rekách v delte Ubangi na čtyřicet stanic, kde se vykupoval od domorodců kaučuk; palmová jádra a ricin výměnou za evropské zboží.

Toho roku zakoupili bratři Ferchauxové od jedné belgické koloniální společnosti, která udelala úpadek, první kolesový parník, Cocolou I, a ten pak pendloval mezi Brazzaville a horním tokem Konga.

Pri těžbě příležitosti získal Dieudonné Ferchaux motorový člun, který se měl stát jeho osobním sídlem; zatímco bratr Emile, který měl na starosti spojení s Evropou, se usadil v Brazza a stával se tam už důležitým člověkem, vedl starší Dieudonné život v podstatě stejný, jako když začínali. Neustále jezdil od jedné stanice k druhé, zkoumal sousední oblasti a hnal pobrukuje motoráček jako velikého sršně po vlnách i tech nejmenších řícek.

V Brazzaville, jímž se kdysi pouze mihl, aniž vzbudil pozornost, ho nikdo podruhé už neuvidel. A tak se stával, pomalu legendou. Vedelo se, že přišel o nohu, když v druhém roce zustali s bratrem sami v nitru pralesa. Vedelo se také, že opovrhne revolvery a puškami a nosí u sebe vždycky několik dynamitových patron.

Pres Belgické Kongo, které od Francouzského Konga a panství bratru Ferchauxových oddělovala pouze reka, se dostala do světa historka o třech černoších. Byla to pravda? Byla to smyšlenka? Jeden Fang, který utekl do Coguillatville, vyprávěl, že Jednonohý beloch ocaroval černochoy, kteří ihned vyleteli do povetrí.

Po pravdě receno nikoho to nepřekvapilo ani nepohoršilo. Když se vyptávali v brazzavillském klubu Emila Ferchauxe, nepoprel to, přiznal, že když bratrovi hrozilo, že ho nosici opustí i s potravinami a nechají ho samotného v pralesi, hodil po jejich vudcích dynamitovou patronu a tři domorodce zabil.

Spravedlnost nebyla pohoršena.

Význam Cocolou rostl, zejména v souvislosti s vzestupem cen palmového oleje. K první lodi přibýly další, o různé nosnosti. V lodenicích v Saint-Nazaire byla pro společnost speciálně postavena Cocolou XX a dopravena do Matadi po částech. Pro bratry Ferchauxe pracovalo na sto belochu, jednak na stanicích, jednak v Brazza.

A tehdy se zrodila druhá tradice. V celé kolonii se vedelo, že Ferchauxové platí svým zaměstnancům nejhůr ze všech zaměstnavatelů.

Na to Emile, který měl na starosti styk se stranami, odpovídal:

„Pevný plat mají velice nízký, to je pravda. Ale na procentech mohou získat mnohem víc.“

Na což se namítalo za jeho zády:

„Bohužel se u Ferchauxu procenta nikdy neberou. O to se už Dieudonné postará.“

Tohle všechno se mělo stát v pozdějších letech v úplně jiné atmosféře, vládoucí v Paříži, předmětem vášnivých sporů.

Nejedny noviny použily ve spojitosti s Dieudonné Ferchauxem slova „žralok“. Říkalo se mu také Nabob z Ubangi.

Obviňovali ho nejen z toho, že má v každé vesnici jednu nebo více domorodých žen, což byla, zřejmě pravda, ale i z toho, že nejednou zneužil svého vlivu na manželky svých zaměstnanců.

Stručně receno – čím více rostla jeho moc a jeho majetek, tím hroznější měl pověst. Chtěli se Ferchauxové skutečně zbavit tichých společníků, s jejichž pomocí kdysi založili Cocolou? Jisté je, že už v roce 1913 založili první filiálku pro těžbu ebenového dřeva a dřeva okumé a potom, téměř v zápetí, společnost pro zřizování kaučukových plantáží.

A konečně v roce 1915 nabyly Ferchauxovy obchody takové finanční důležitosti, kterou ještě vystupňovala válka, že se Emile Ferchaux presunul z Brazzaville do Paříže.

Za dvacet let vykonal jeho starší bratr jednu jedinou cestu do Evropy, a to v roce 1905. Prestože už byl boháč, cestoval na palube nákladní lodi, která ho zavezla do Dunkergue. Tvrdilo se, že si přijel do Francie léčit nohu, která ho neustále bolela. Prestože jeho jméno už vcházelo ve známost, v pařížských koloniálních kruzích se ani neukázal.

Zklamala ho tato cesta? Jisté je jen to, že uplynulo dalších dvacet let jeho života, aniž opustil své pralesy a mocály Ubangi.

Ani když člověk v archívech soudního dvora nahlédne do objemných spisů Ferchauxovy soudní pre, přesněji receno Ferchauxových soudních pří, nezjistí přesně, co bylo podnetem k soudnímu stíhání.

Ještě roku 1934 byli oba Ferchauxové, ten z Paříže, jehož všichni znali, i legendární Ferchaux z motorového člunu, vlivnými osobnostmi.

Celkově se jejich jmení odhadovalo na stamilióny, někteří mluvili o miliarde.

Takovéto bohatství se pochopitelně nenashromáždí bez určitých, více či méně vážných přestupků proti zákonu. Zákon

je zákon, jiste, ale víme také, že existuje určitá hranice, daná výší společenského postavení, nad níž Spravedlnost pozvedne zrak jen tehdy, je-li nucena.

Je možné, že by příslušná místa nebyla znala tu nešťastnou příhodu se tremi cernochoy, kterou se bratři Ferchauxové nikdy ani nepokoušeli popírat? Jisteže ne. Stala se legendou a v brazzavillském klubu o ní vyprávěli žasnoucím nováčkům jako o skvelém cinu hrdinských casu.

Nevedelo se na nejvyšších místech ani to, že bratři Ferchauxové neustále porušují zákony o společnostech, o obchodních ziscích, ba dokonce i obyčejná celní nařízení – zachovávalice přitom zdání naprosté zákonnosti? Byla si nejvyšší místa jista, že za různé koncese, které bratři získali, neposkytlí potají příslušnou protihodnotu?

Težko verit; v jednom interview, které mělo velkou odezvu, prohlásil právník François Morel, bývalý obhájce, který se později stal poradcem Dieudonné Ferchauxe:

„Kdyby se velké podniky musely podřídit stejné morálce, již se řídí obyčejní smrtelníci, nebylo by ani bank, ani továren, ani obchodních domů.

Vy byste mě, pánové, tímto náhlým záchvatem poctivosti skutečně rozesmáli. Řekneme to jednoduše: Ferchauxové, s jejichž existencí se až dosud všichni smírovali, se stali příliš mocní a ostatním mocným to vadí.

Zákon džungle tedy platí.

Ale proboha vás prosím, nemluvte mi o zákonu jako takovém ani o veřejné morálce.“

Jisté je, že v dubnu 1934 bylo proti bratrům Ferchauxovým zavedeno soudní řízení, a to na žádost pana Gastona Arondela, úředníka koloniální správy druhé třídy.

Nebyl tento Arondel, člověk prakticky bezvýznamný, údajně však velice samolibý, pouhým nástrojem? Je to možné. Je možné i to, že jednal z osobních pohnutek, aby pomstil svou uraženou ješitnost, již se Dieudonné Ferchaux dotkl.

Nikdo nemohl ostatně předvídat, že protokol, který tehdy porídil cetnický strážmistr na malé pralesní stanici, vyvolá tak obrovský skandál. Šlo o palmová jádra a špatnou váhu. Na Arondelův příkaz zabavili cetníci váhy i zboží a vyzvali domorodce, kteří ani poradně nevedeli, o co jde, aby se pod protokolem podepsali křížkem.

Dieudonné Ferchaux, prý z pýchy, aby se nereklo, že ustoupil před nějakým Arondelem, o němž nemluvil jinak než jako o užvaneném klukovi, však odmítl popřít, že jeho lidé falšují váhu.

„Co je kolonie kolonií, nikdy žádná stanice nevykupovala palmová jádra jinak než já. Cernoši by byli první překvapeni, kdyby moje kilo skutečně vážilo kilo.“

Od této chvíle se Arondel vrhal na velikána při každé příležitosti. Všechny Ferchauxovy transakce byly pod dohledem Cetníci, celníci, financové se vynorili, vždycky přesně ve chvíli, kdy mohli prokázat, že byl porušen zákon.

Zamestnanci byli podnecováni, aby vystupovali proti svému zaměstnavateli.

Nakonec úředník koloniální správy druhé třídy vyhrabal buhvíkde nějakého Fanga, který tvrdil, že je synem jedné z Ferchauxových obětí, a podal žalobu; tato žaloba, vznesená po petadvaceti letech, byla skutečně zaprotokolována.

Synchronizace akcí byla znepokojivá a dávala za pravdu těm, kdo videli v Arandelovi pouhý nástroj; právě tuto chvíli si zvolili někteří akcionáři podniku kontrolovaných Ferchauxovými, aby požádali o vyúčtování a podali žalobu.

V Africe Dieudonné celil bouri, ci spíše drtil Arondela svou pohrdavou prezíravostí.

„Stací, když se na neho obrátíte, a bude vám zobat z ruky,“ ujišťovali někteří Ferchauxe.

Je to pravdepodobné, v každém případě je to možné.

V Paříži se Emile Ferchaux bránil tak, že zval k tabuli cetné osobnosti z finančního, a zejména politického světa.

Emile, jemuž společenské styky vždy cinily potešení, rád vedl život na vysoké noze a přijímal hosty, začal teď ještě energičteji uhánět ministry, poslance a reditele listu, kteří byli jeho hosty at už na některém z jeho zámku nebo v paláci na avenue Hoche.

Delal snad ještě víc? Zajistil snad finančně znovuzvolení některých poslanců? Pomohl z vlastní kapsy určitým vlivným lidem, jako prý to udelal už předtím, když šlo o koncese?

V každém případě se téměř po celý rok nikdo žádného z obou Ferchauxů ani nedotkl a zdálo se, že je bitva vyhraná, když tu se najednou začalo proslýchat, že má být Dieudonné zatčen.

V květnu 1935 přijel Dieudonné do Francie, aby se hájil. Žádná osobnost nebyla o jeho cestě předem zpravena. Během týdenního pobytu v Paříži, kde se tento milionář ubytoval v jednom hotýlku v Latinské čtvrti, ho nikdo nemohl ani vyfotografovat.

Fotografové na neho ještě cihali před palácem na avenue Hoche, zatímco on už byl v Caen. Tam vyhledal právníka François Morela, bývalého obhájce, muže pochybné pověsti, ale dábelky chytrého, s nímž se seznámil v Africe a jehož chladnokrevnou mazanost umel ocenit.

Později někdo napsal: „Kdyby se byli Ferchauxové chtěli smířit, nikdo by je nebyl obtěžoval.“

Stejně jako v případě Arondela, i to je možné. Smířit se s kým? To se z úředních spisů pochopitelně dozvedet nemůžeme.

Emile se o to v Paříži pokoušel. Ale jeho snažení marily výpady, které podnikal jeho samotáský bratr ze svého útočiště v Caen.

Po celé měsíce zuril v kanceláři právníku stejně jako v úřednách finančního oddělení prokuratury podivný boj. Z tisíců dokladů pozvolna rostly spisy, v nichž se vyznat by trvalo léta.

Co chvíli, ve dne i v noci, dostával advokát Aubin, bývalý předseda advokátní komory, jehož si Dieudonné Ferchaux zvolil za svého obhájce, z Caen pokyny, které by uvedly i toho nejmazanějšího advokáta do vytržení. Zástupci žalující strany padali jeden za druhým a zároveň ze spisu jako mávnutím kouzelného proutku mizely nepohodlné dokumenty.

Kompromitované byly i konkurenční společnosti, o něž vůbec nešlo, a věci zašly tak daleko, že se náhle určitá rozhodnutí koloniálních úřadů jevila v novém světle jako neslucitelná se strohým zákonem. Jedna vláda byla nucena

podat demisi. Možná že si na nejvyšších místech kladli otázku, jestli by nebylo bývalo lépe s tímhle nezacínat. A skutečně, rozhodující úder nepřišel z Paříže, tam by se bylo studium spisu mohlo táhnout ještě celé roky, dokud by nebylo všechno promlčené.

Zvítězil Arondel, úředník koloniální správy druhé třídy. Zajistil, aby záležitost tří cernochu rádně postupovala úřední cestou, takže nakonec nezbylo panu Duranruevi, prokurátorovi departementu Seine, než aby 8. října 1935 podepsal zatykač na Dieudonné Ferchaux.

Ferchauxova aféra se stala náhle, z hodiny na hodinu, předmětem veřejného zájmu. První tři stránky deníku jí přímo pretékaly. Jestliže drama tří cernochu hrálo na strunu lidskosti a citu a osobnost ubangského naboba mu dodávala pikantní příchuti, v níž nechyběla ani špetka erotiky, pak bankrot Ferchauxových podniků, údajně velice blízký, a uveřejňovaná čísla, jež dosahovala den ze dne astronomičtějších výšek, uváděla v šílenství drobné strádaly.

Nakonec se, podobně jako v panamském skandálu, hledala jména, tající se za určitými začátečními písmeny. Když byla zveřejněna část spisu Mercator, o němž nikdy nikdo neslyšel, vyšlo najevo, že určití lidé z obchodního soudu za úplatky použili svého vlivu například i při udelování koncesí zahraničním firmám pro určité oblasti naší koloniální državy.

Došlo k interpelacím ve snemovně. V kuloárech padly facky. Mluvílo se o vyšetřovací komisi.

Jedna dramatická smrt a jedno zmizení, označené za tajuplné, uklidnily tento rozruch téměř ze dne na den. K velké úlevě těch, kdo byli už nějakou dobu nemocní nebo na cestách a nyní se zase mohli objevit v Paříži se vztyčenou hlavou.

O Ferchauxově aféře nic nevedeli.

Pro ne, stejně jako pro veřejnost, je to velice stará historie a všichni se už vzdali nadeje, že se kdy dozví její konec.

PRVNÍ ČÁST
– MUŽ Z UBANGI

1

Vlak se dal trhavým škubnutím do pohybu a Maudet, jehož pout tím byla přerušena, zůstal na vterinu pritisknutý ke stěně chodbicky nedaleko černé harmoniky mustku mezi vagóny. A tehdy mu slizkost této stěny, která, jak se zdálo, vypocovala v deštivé říjnové noci mastnotu a chlad, vešla do prstu, do kuže, do paměti; jednou provždy se v jeho mysli měla spojit s pojmem nocní vlak.

Byl si toho vědom a to právě činilo tuto minutu tak vzrušující. Ve svých představách se dostal až ke dni, kdy bude muset, už jako významný člověk, projít vagóny třetí třídy, aby se dostal ze spacího vozu do jídelního, a napadne ho, aby přešel spešně dlaněmi svých pestených rukou po těchto stěnách, v naději, že to v něm znovu vyvolá stejný pocit. Chodbicka byla zatrasena uzly a kufry, na nichž rozviklané zámky nahrazoval provaz; náhle ho uderil do tváře ledový vítr vnikající sem oknem, jež zůstalo otevřené, ostrá světla venku se dala do pohybu – stávedlo, oslepující lampa nad úsekem trati v opravě, namodralé záblesky svářečského horáku; výše, nad hlubokým zářezem, do něhož zajížděl vlak, byla v bocích strmých domu slabě osvětlená okna, po svahu se šplhal zelenobílý autobus, vlak se vnoril do tunelu a Maudet s gustem vdechoval pach žhavých jisker a podzemí. Musí projít ještě jedním, dvěma vagóny, potáčeje se jako opilec, obličej, který zablédne za sklem, jsou všechny bledé, v tom světelném prachu celé chorobné, lidstvo, které noc, vlak, tento útek kamsi činí patetickým, zraky vyhaslé či nekam upřené anebo odevzdané osudu.

Krácel rychle. Konečně nahmatal medenou kliku, očima hledal Linu, která hledala přímo před sebe, ale vycítila jeho přítomnost, dřív než ho uviděla, zachvěla se, prudce otocila hlavu a už se usmívala.

„Pojď...“

Nemusela se ho vyptávat. Cetla v jeho očích radost a pýchu. Když se chopil fíbrového kufříku, který ležel nad ní, viděla, že se mu chvějí prsty netrpělivostí.

V pohledu, kterým ještě obdaril ty, kdo měli být jejich spolucestujícími, byla ironie, soucit a stín opovržení: tři námorníky z Cherbourgu, vycerpané osmactyřicetihodinovou dovolenkou v Paříži – jeden z nich byl tak bledý, jako by měl každou chvíli začít zvracet; venkovanku v černém, která měla za sebou padesát tvrdých a pokojných let a která se za celou noc ani nepohnula, ruce složené na košíku z černého vrbového proutí, jež si tiskla do klína; a konečně na svobodnou matku, prostovlasou s očima vyplakanými, která si už rozpínala živutek na prsu, jež skláněla k hlavice dítěte.

Před nimi se Lina neodvážila na nic ptát. Michel jí nerekl, kam jde. Když přišli na nádraží Saint-Lazare, utíkali oba podél vlaku. Souprava byla dlouhá. Vagóny třetí třídy byly až vpředu. Maudet se automaticky ohlédl, aniž zpomalil krok, a šlehl okem po rucickách velkých hodin, zavešených v prostoru.

„Nastup...“

Vytáhl ji na kluzký schudek. Medené zábradlí bylo opevněné uhelným prachem s vodou.

Zmožení spolucestující se už uvelebili na noc. Lina si sedla, Michel si ji vstoje prohlížel, panenky se mu zúžily, celý obličej se mu protáhl, rysy jeho tváře se menily. Když viděla, jak mu neznatelně pošukává chrápy, bylo jí to jasné.

Kde to byl, že se teď vrací tak vítězoslavně?

„Pojď...“

Vlak projížděl předměstím: osvětlená kavárna na jednom rohu ulice, řada nízkých domků a pak najednou cínzák v celé své výšce, který se zřejmě držel zpráma jen jakýmsi zázrakem, a v pusté ulici zbloudilé taxi.

„Myslíš, Michele?“

Táhl ji za sebou. Teď naráželi na stěny chodbicky dva, jeden po druhém, a potkávali potáčeje se přízraky, které už hledaly záchody. Poslední mustek z pohyblivých plechu mezi vagóny, a konečně neobyčejně klidné světlo, teplé a příjemné, v chodbice červený koberec, stěny z lakovaného mahagonu.

Lina zablédla Michelovu tvář z profilu. Nevypadal snad v této chvíli jako mladé zvíře, které se lstivostí a vůlí konečně dostalo do svého živlu?

„Jen jdi dovnitř...“

Kupé bylo prázdné, perlová šedá a lakované dřevo, síťové podhlavníky na operadlech lavic a fotografie na stěnách.

„Jestli přijde průvodčí...“

Pokrčil rameny, zavřel dveře a spustil rolety z modrého plátna, které se zavřely jako víčka a zastínily žárovku na chodbě.

„A je to!“

Uvelebil se, zaboril se do měkké lavice, natáhl se. Konečně se uvolnil! Pro tuto chvíli byli doma. Našli si svůj koutek.

Mohou se k sobě tisknout – jednotlivé vlásky, které se vydraly zpod Linina sametového baretu, se perlily deštěm, ještě chladným.

Porád myslela na pruvodčího.

„Co bys mu řekl?“

Pokřčil rameny. Proc si delat starosti predem? Je jim tu dobre. Jsou na ceste. Není už to samo o sobě báječné? Vlak, který nabral rychlost a dlouhým hvízdnutím pozdravil první pole, je oba odnášel v mekkém vagónu první třídy.

„Vidíš, že to vždycky nějak dopadne!“

Co nejak dopadlo? Všechno a nic. Nevedeli. Nemohli predvidat, co je ceká, ale postoupili o krok a to Maudetovi stacilo.

„Kde je první zastávka?“

„Mantes-Gassicourt, za pul hodiny.“

Málem už zase namítla:

„A co když nekdo pristoupí?“

K čemu to? Dívala se na neho, už zase byl na nohou a svlékal svůj žlutý nepromokavý plášť, v němž vypadal tak hladově. Byl hubený. V příliš těsném obleku se zdál vychrtlý. Pod dlouhými vlasy, vždy rozčuchanými, popelave plavými, které mu devcata záviděla, horecnate žhnuly oči a namodralé anemické stíny mu tvarovaly lícní kosti. Naklonil se, aby si mohl prohlédnout fotografie: Mont SaintMichel – Opatství v Jumièges – zámorský parník vyplouvá z přístavu Le Havre... Chrípí se mu chvelo a rty se ohrnovaly jako vlčeti.

„Máš strach?“ posmíval se jí.

„Z čeho?“

Cožpak nevedela, že ji potrebuje videt klidnou a duverivou, s tím ponekud neurčitým úsměvem, který tak prirodzene vyplnuje její masité rty?

Jako by nemel on sám strach, neurčitý strach, podobající se nevolnosti, ženoucí ho neustále ze vzdoru vpřed a nutící ho jednat tak bezhlavě!

„Pockáš na mne v hotelu u nádraží.“

Sotva se vydali na cestu a už chtel být na místě.

Vcera o pulnoci nemeli ještě o této ceste ani poneti. Stáhli se do kouta v ateliéru jejich přítele Lourtieho až nahore na Montmartru, na úpatí Sacré-Coeur. Bylo to útocište pro vecery bez penez. Ateliér byl vzadu ve dvore, nad jakousi kulnou. Bylo jisté, že tam clovek kdykoli najde tri nebo ctyri kamarády. Dají dohromady všechno, co mají, aby mohli koupit uzeniny a víno.

Elektrina tam nebyla. Cas od casu nekdo povytáhl knot petrolejky. Lina podrimovala na pohovce ze starých beden a slamníku. Muži debatovali, popíjeli a brzy shledávali po kapsách ještě nějaké mince, aby mohli prikoupit pár litru. Byly dve hodiny ráno, když sestupovali z Montmartru, Lina zavešená bezvládnou rukou do svého manžela. Co to vykládá? Slyšela, že mluví, že je pořád ještě rozohenný, ale byla příliš otupelá, než aby dokázala sledovat nit jeho hovoru.

Nemel v lásce ty, které pred okamžikem opustil. Pohrdal jimi.

„Ztracené existence, uvidíš! Nechápu, že...“

Že co? Lina sotva pletla nohama. Michelovou vášní bylo chodit spát co nejpozdeji a ona se nakonec nechávala vláčet jako námesícník.

Svetla na náměstí Blanche. Cítla, že se Michel chveje. Všechno, co melo neco z nedostupného života, ho rozechvívalo, vyvolávalo téměř bolestnou netrpelivost: vrátný z kabaretu v červené nebo modré uniforme, dvorana a otáčivé dveře luxusního hotelu, limuzína, která bezhlucne klouzala po asfaltu ci silueta ženy zahalené v kožešinách, kterou zahlédl...

„Jednou budeš koukat!“

„To víš, že jo.“

V tomto okamžiku byla její jedinou touhou postel. A vubec jí nezáleželo na tom, že stojí v úzkém pokojíku, pronajatém i s nábytkem v ulici des Dames. Pridala do kroku. Spechala, aby meli toto nebezpečné pásma za sebou. Cítla, jak Michela ze všech stran pritahují neviditelné nitky.

„A hele, Buchet!“

Byli už téměř zachráneni. Dostali se do nejméne osvetleného úseku bulváru Clichy, když tu Maudet zahlédl muže s nazrzlou bradkou, krácejícího pod stromy v široké černé pláštěnce a umeleckém klobouku.

„Bud zdrav, clovece! Konecne domu?“

„A ty?“

Buchet, který se málem stal laureátem Římské ceny a který skládal sonáty, mlátil vecer co vecer do piána v nocním podniku na bulváru Rochechouart, v pochybném kabaretu, jehož vývesní štít, napodobenina proslulých kabaretu z počátku století, pritahoval už jen pár venkovských mešťanostu.

Vracel se domu, neznámo kam. Nikdy nikdo nevedel, co delá. Jednou vecer se zcistajasna objevil v ateliéru v ulici du Mont-Cenis, pekne ucesaný a vymydlený, se svitkem not v kapse. Jindy ho clovek potkal vyzáblého a zabláceného, hotového pobudu, který se jen mihl, predstíraje, že vás nepoznává.

„Stavíme se na sklenicku?“

„Máš-li chut?“

Lina se steží odvážíla rukou, položenou na Michelove paži, lehkého stisku jako prosby. Vedela, že ho nic nezadrží. Dokud je venku ještě nějaký život, neco, co se dá videt nebo slyšet, k čemu se dá pricichnout, je mu zatežko zavřít se mezi ctyri steny a upadnout jako trouba do ponižujícího spánku.

Strčili do dverí jednoho úplně malého bistra na náměstí Clichy, kde byla jen prodavacka kvetin a taxikár, a opreli se

lokty o pult vedle varených vajec a oschlých sendvicu.

„Dvakrát calvados, šéfe! Co si dáš ty, Lino?“

„Nic, dekuji.“

Michel nemel Bucheta o nic raději než ostatní. Možná že si ho jenom vážil, mel k nemu podvedomou úctu pro odvahu klesnout níž než všichni ostatní. Což nekteří netvrdí, že videli, jak muzikant chvatne prohrabává popelnice?

Nemeli si co říci. Ale to nebylo podstatné. Bylo tu světlo, zrcadlíci se na lahvích, líce květinárky, omyté deštěm, popelavá tvář taxikáře, který jedl vejce.

A právě tady melo, díky té nejneocekávanější ze všech náhod, zacít dobrodružství. Otevřely se dveře. Maudet videl, nejprve v zrcadle, mladého muže v kožichu a světlých rukavicích, s tvrdákem na hlavě, jak krácí k pultu a předstírá sebevedomí flamendra.

„Dejte mi kávu!“

A už prorušil sám sebe :

„Vida, Bouchet! ... A Maudet! ... Co tu děláte?“

Také on, kožichu a tvrdáku navzdory, patřil k parte z Mont-Cenis. Michel si nepamatoval, jak se jmenuje. Pricházel tam jenom občas. Delal do obchodu, přesněji receno honil se neustále za dobrým obchodem. Stýkal se s lidmi, se spoustou lidí. Jeho život sestával z behání za vlivnými osobnostmi.

„Dáš si s námi calvados?“

V jeho pohledu byla nejistota. Zřejmě nemel čím zaplatit druhou rundu. Maudet ho uklidnil, nebot vytáhl z kapsy svou poslední padesátifrankovou bankovku.

„Mimochodem, nevíš o nekom, kdo hledá místo tajemníka?“

„Tajemníka koho?“

„Pockej...“

Mládenec v kožichu mel náprsní tašku vždycky nacpanou navštívenkami a útržky papíru.

„Říkal mi o tom před chvílí jeden chlap... Prý je to dobré místo, hodne se cestuje, možná že se bude muset zajet do Afriky...“

Lina, která se neurčite zhlížela v zrcadle a přitom poklimbávala, se zachvela přesne v té chvíli, kdy Michelovy rysy ztvrdly.

„Tak mluv!“

„Pockej... Ne, tohle není ono Aha ! Napsal jsem si to tady na obálku... Jistý pan Dieudonné, ulice des Chanoinesses v Caen...“

„Co dělá?“

„Nemám ponětí. Podle toho, co mi bylo receno, je to podivín... Za krátkou dobu vystrídal už dva nebo tři tajemníky... Ale presto musí být to místo dobře placené...“

„Kolik?“

„To mi nerekli... Chlap má nekolik zámku, lodí a nevím co ještě...“

„Víš jiste, že to místo není už obsazené?“

„Dostal jsem tenhle tip dnes ve dve odpoledne... Mel by ses obrátit na pařížského notáře Curtia... Jeho adresu nemám, ale tu najdeš v telefonním seznamu.“

„Máte tu telefonní seznam, šéfe?“

„V kabine.“

Našel to. Notár Curtius, ulice de l'Éperon.

Ve čtyři ráno si Lina, ležící vedle Michela, ještě stacila uvedomit, že Michel mluví a mluví, ale brzy upadla do hlubokého spánku.

V jedenáct se probudila první a venovala se ranní toaletě, když Michel vyskocil z postele.

„Pust, at se obléknu, musím jít hned telefonovat tomu notáři. Za chvíli bude poledne a nebudou zvedat telefon.“

Den se vybarvil do sinava. Na strechách a na chodnících dosud neuschly stopy deště. Telefonoval od obchodníka s vínem v sousedství.

„Notár Curtius?... Ano, s ním osobne... To jste vy, pane notáři? Volám vás v záležitosti pana Dieudonné... Ano... Cože?“

Vraštil celo. Notár mu nesnesitelně klidným hlasem, pod kreslovaným klapotem psacího stroje, vysvětloval, že je velice těžké dát mu definitivní odpověď, že jej pan Dieudonné skutečně poveril, aby mu našel tajemníka, ale od té doby si možná našel někoho sám... At mu tedy Maudet nechá svou adresu a reference... Nebo ještě lépe, at mu to všechno dá písemně, pokud možno s doporučeními... Notár sliboval, že to vše pošle za adresátem a nejpozději do týdne dostane Michel se vši pravděpodobností odpověď.

Než vyšel Michel z bistra, hodil do sebe, jeden za druhým, dva pernody, vyjasnil celo, naproti do uženárství zaskočil pro langusty a vítězoslavně stanul před Linou, která se už stacila obléknout a teď varila na lihovém varici vodu na kávu. Prestože byla zima, mela dokorán otevřené okno kvůli zápachu, protože majitelka penzionu zakazovala varit v pokojích.

„Tak co?“

„Myslím, že je to na dobré cestě. Jedeme do Caen.“

„Co ti řekl ten notár?“

„Myslí, že je to místo ještě volné.“

„Myslí?“

„Totiž je si tím téměř jistý.“

Vedela, že lže. A vedela taky, že když mu bude klást odpor, nikam to nepovede.

„A kde vezmeš peníze na cestu?“

Cožpak jim po vcerejším večeru nezustalo z padesáti franku všehovšudy dvacet? Pohled, který vrhl kolem sebe, už znala: hledal, co by se dalo prodat nebo odnést do zastavárny.

Od jejich svatby neuplynulo ani pet měsíců a už jim z toho, co melo nějakou cenu, mnoho nezbývalo. Lininy zlaté hodinky dali do zastavárny dva týdny po příjezdu do Paříže. Potom prodali za směšnou cenu smoking, který si dal Michel ušít na svatbu.

Vzápětí padl za obet Linin kabát, pohodlný soukenný plášť, který jí rodiče objednali u nejlepšího krejčího ve Valenciennes. „Na Paříž je moc teplý. Kromě toho cpí zapadákovem. A pro tebe je moc solidní...“

„Poslouchej, Lino, my tam prostě musíme jet... Je to jedinečná příležitost. Počkej tu na mne... Zabehnou ze všeho nejdřív k Renému...“

Přítel z Valenciennes, který bydlel u tety v ulici Caulaincourt a byl zaměstnaný u jedné pojišťovací společnosti v ulici Pillet-Will.

Když Maudet v Paříži začínal, tehdy, když sem přijel sám před snatkem s Linou hledat si místo, nacházel u neho útočiště a v době, kdy nemel v kapse ani vindru, u neho dokonce spal – bez vědomí tety –, a proto se vždycky, když teta vpadla do pokoje, schovával pod příteľovu postel.

„Snez si aspon tu langustu!“

Vrátil se ve dve, nervy rozjitřené, oci ještě horecnatější než jindy, ale sehnal jenom asi čtyřicet franku, které René pod ponižující záminkou dostal jako zálohu na svůj plat pokladníka společnosti.

„Pochop, Lino, musíme stuj co stuj...“

Vedela předem, že udelá scénu. Znala nazpamet jednotlivé fáze. Zatne divoce zuby, sevře ruce v pesti a nakonec mu vytrysknou slzy, slzy vzteku.

„Cítím, že se mi to podarí, ty mi neveríš?... Já to vím... Jsem si tím úplně jistý. A teď, kvůli tem pitomým penězům...“

Vždycky je takhle dobehl, i Raoula Bocage, Linina otce, který vždycky tvrdil, že dá svou dceru jen solidnímu mladému muži se stálým příjmem.

A nakonec jí dal Maudetovi! Dvacetiletému klukovi, který odjel pár měsíců předtím do Paříže a předstíral, že vydělává spoustu peněz.

Otec Bocage, o němž se říkalo, že je liška podšitá, přestože byl neustále pod parou, ustoupil tehdy před listem papíru s hlavičkou velkého listu, kde stálo černé na bílém, že jmenovaný Michel Maudet pracuje pro tento list jako reportér s platem dva tisíce franku měsíčně plus stránkové honoráře.

„Není to mnoho, ale je to kariéra, která...“

Toho dne Michel v ulici des Dames vedel, kam se chce dostat. Lina zatím nemela nejmenší tušení. Vycávala a snažila se pochopit.

„Do pul roku, nejpozději do roka vydělám tolik, že si budeme moci koupit znovu všechno to, co jsme prodali, a desetkrát víc!“

Konecne se dostal, kam chtel. Lina mela ještě ložní prádlo, výbavu, kterou jí dala matka.

„Chápeš? To není prádlo pro tebe, to je prádlo pro venkovskou husu. Jakmile se zmužu...“

Nekladla téměř žádný odpor, jinak by scéna pokračovala a on by bušil pesti do zdí, jak to delával, když jeho zurivost dostoupila vrcholu. Ke čtvrté zamířili oba dva do ulice des Blancs-Manteaux.

Jaké zklamání! Zastavárna zavrela chvíli předtím. Ale Michel se hned tak nevzdal. Vstupovali do podivných krámků, kde starí židé ohmatávali špinavými prsty Linino ložní prádlo, které vytahovali kousek po kousku z kufru.

V šest hodin byli bohatší o tri sta dvacet franku a večereli v jednom hostinci na Velkých bulvárech.

„Pane vrchní! Prineste mi jízdní rád.“

Chtel, aby se vydali na cestu hned. Nocní vlak je vysadí v Caen ve dve hodiny osm minut ráno.

„Co chceš delat ve dve ráno ve městě, které neznáš? Jedme spíš prvním ranním vlakem.“

Copak nepochopí, že nocní vlak patří k dobrodružství, stejně jako příjezd na neznámé nádraží, špinavá cekárna, tela natažená na lavicích a mokré stopy na podlaze?

„Chci být každopádne hned po ránu u toho pana Dieudonné.“

„Ale vždyt říkáš, že je to místo volné, že nejsou žádní další uchazeci?“

„Clovek nikdy neví.“

Mel strach! Chvel se úzkostí! Lépe moc nepřemýšlet a vrhnout se do toho.

Uháneli do ulice des Dames. Zavrelí kufr, v němž zbyla všeho všudy pro každého jedna košile a rezervní puncochy, lihový varic, dva talíře, šálky a přístroje.

„Chápej, cítím, že jde o naši budoucnost.“

A když cítil něco takového, nesnel v cestě žádnou překážku.

„Musíme zaplatit za pokoj,“ namítla Lina.

„Jestli zaplatíme za pokoj, tak nám peníze nestací ani na cestu.“

Poslal jí dolu první, aby mel jistotu, že na chodbe nikdo není. Cekal na schodech s kufríkem v ruce, až mu dá znamení. Pak se rítíl dolu, vybehl na ulici a uhánel bez ohlédnutí až na bulvár des Batignolles, zatímco Lina krácela pomaleji podél domu.

„Tak vidíš! Vrátime jim to později.“

Tohle všechno, to byla špinavá stránka dobrodružství. Nezbyvalo než jí vymazat z pameti. Už na to nikdy nebude myslet. Když zavrel oci, stejně se to vracelo...

Tak dost! Vlak uhánel. Tiskli se k sobe v koute jako mladé kocky u ohne. Maudetova ruka lehce laskala pokožku ve

výstrihu ženina živutku.

„Dej pokoj, Michele... Kdyby nekdo přišel...“

„Všichni spí.“

„Já se bojím.“

Zkazí mu opravdu radost, zabrání tomu, aby se dnes v noci pomilovali v hebké intimite kupé první třídy?

Potom usnula, chvějíc se pokaždé, když se jí zdálo, že slyší na chodbicce kroky pruvodčího. Vstal a přitiskl celo na zamžené okénko, pruhované zvenci dlouhými úhlopříčkami deště. Vstřebával všechno, každé světélko při vjezdu do vesnice, tmavá nádraží, která následovala jedno za druhým, mléčné bílé železniční závory. Všechno mu bylo dobré, sytil se tím a celý se trásl. Když vlak zastavil na deset minut na nádraží v Evreux, neodolal a vyběhl k bufetu. Dal si skleničku alkoholu a pro Linu koupil jablko, bez ohledu na nebezpečí, že si ho muže všimnout pruvodčí.

„Kde jsme?“

„V Evreux.“

„Kolik je hodin?“

„Pulnoc.“

Vune jablka, do nehož se zakousla, dvířka, která nekdo hlucne pribouchl....

Pachut vlaku, která mu uvízla v hrdle a v celé jeho bytosti, když kráceli přes pusté náměstí, zazvonili u vrat jednoho hotelku, šli za nočním vrátným v pantoflích do pokoje bez tekoucí vody, s postelí přikrytou prošívánou prikrývkou.

„Hlavne me nezapomente vzbudit v osm“

Probudil se v sedm, sám od sebe. Ještě se zcela nerozednilo. Oholil se studenou vodou, oblékl se a bloudil v lepkavém dešti po ulicích. Dvakrát přešel týž kanál a nakonec se zeptal jednoho metare, kudy se jde do středu města.

V osm byl v úzké ulici des Chanoinesses dlážděné kocičímí hlavami, prakticky bez chodníku, lemované starými paláci s kamennými patníky po stranách.

Císlo sedm, které hledal, byla pouze monumentální zelená brána mezi dvěma slepými zdmi. Nebylo tu dost místa, aby se mohl podívat z odstupu, co je za ní. Zahlédl jen bridlicovou strechu.

Má se jít představit tak casne? Potloukal se ulicí, ruce zaborené do kapes nepromokavého pláště, klobouk celý zmoklý deštěm. Trochu se mu svíral žaludek. Zašel na rohličky, které mácel v káve.

„V devet zazvoním!“

Zvonil v pul deváté. Když stiskl medené tlačítko, rozeznel se v tichu dvora, jež jemné šumení deště cinilo ještě duraznejším, hluboký hlas klášterního zvonu, který nevyvolal žádnou odezvu.

Vyčkával, odstoupil v naději, že zahlédne okna za zdí, zazvonil ještě jednou.

V tu chvíli se za ním, v přízemí protejšiho domu, otevřelo okno zdobené pelargóniemi. Žena v natáčkách se ho zeptala:

„Koho hledáte?“

„Bydlí tu prece pan Dieudonné?“

„Nikdo není doma.“

„Nevíte, kde bych ho mohl najít? Pricházím v naléhavé záležitosti.“

„Vcera tu byli, ale odjeli. Jeli autem. Pravdepodobne byste je našel v jejich dome na venkove.“

Má priznat, že o panu Dieudonné nic neví a nemá potuchy, kde je ten venkov s jejich domem? Žena se chystala zavřít okno. V pološeru pokoje bylo videt devcátko v košilce, které cekalo, až je matka oblékne.

„Prominte, prosím vás. Mohla byste mi laskave dát adresu?“

„Nevím presne, kde to je. Vím jenom, že je to nekde u Arromanches...“

Veril snad Michel na zázraky neprávem? Což se právě jeden takový zázrak neudál? Presne v tu chvíli se ozvaly na rohu ulice Saint-Jean a ulice des Chanoinesses kroky. Žena se tam ani nemusela dívat. Rekla:

„To musí být listonoš. Ten vám to urcite rekne.“

A skutečne, listonoš mu to řekl. Pan Dieudonné bydlí ve vile „La Guillerie“ mezi Courseulles a Arromanches. „Když sebou hodíte, chytnete ještě na Tržním náměstí lokálku.“

Maudet nechal Linu v hotelu; jiste spí a on nemá cas tam zabehnout.

Ze strachu, aby lokálku nezmeškal, se dal do behu podél domu.

Vyrídím to telefonicky. Ostatne stejne by nemohla jet se mnou, urcite není hotová.“

Cítil zmoklé zeli a hlavne kveták. Dobehl na zeleninový trh. Uprostred tržište mezi košíky stály dve inkoustove černé lokálky.

„Arromanches, prosím vás?“

„Ta první... Pospěšte si.“

Presto našel ještě chvilicku, aby do sebe hodil sklenku bílého vína v jedné putyce na tržišti. Cožpak by nebylo škoda nenasát do sebe příjemnou atmosféru techto malých kavárenek? Jak utíkal, lil z neho pod nepromokavým pláštěm pot. Vyskocil na schudek posledního vagónu a zustal na plošine. Kolem neho padaly dlouhé kapky deště jako krišťalové šípy.

Projeli už první vesnici a ze zamlženého vagónu se vynoril pruvodčí, když tu Michela polilo horko a celý zcervenal: zapomnel nechat své žene, která nemela v kabelce ani halér, peníze.

Ale co! Je prece v hotelu, a než se Michel vrátí, muže si objednat, co chce. Zavolá jí, hned jak tam přijede. Zavolá jí...

Jak? V noci se nepodíval na vývesní štít hotelu. Je u nádraží. Jenomže tam stojí vedle sebe čtyři nebo pet takovýchto hotelu, kam se chodí jenom prespat.

Lépe na to nemyslet. Zapálil si cigaretu. Padla na ni, velká kapice vody, zrovna doprostred, a zanechala na papíre šedou skvrnu. Kour se dlouhou dobu držel na plošine, jako by váhal, než jej odnesl proud vzduchu a nežli se rozptýlil v dešti.

Když stáli oba dva na zadní plošine lokálky s mokřými nosy a rukama v kapsách a podupávali, řekl mu průvodčí: „Co máme dneska za den? Pátek? Tak to je trh v Luc. Se vši pravděpodobností budeme v Langrune čekat čtvrt hodiny na spoj z Ouistrehamu.“

Je pravda, že dodal:

„Ledaže by přijel dřív. S ním člověk nikdy neví. S tím je to buď hop, nebo trop.“

Maudet si slíbil, že využije zastávky v Langrune a pokusí se zavolat Line. Urcite znovu usnula, to je jistá věc! Zdálo se mu, že ji má před očima, s paží složenou pod hlavou. Nezatáhl ráno znovu záclony. Ostré světlo ze dvora, které se odráželo od mokrého zinku ploché střechy, ji jiste ruší ve spánku. Zanedlouho se probudí, automaticky hmatne vedle sebe a najde jen prázdné a teď už vychladlé místo.

Z živých plotu, vysokých jako černý vláček, stékaly kapky a pod oblohou, nabobtnalou vodou, se donedozírna prostírala pole. A Michel si záměrně představoval pokoj, svou ženu, jak vstala, oči má ještě zalepené spánkem a hledá sirku, aby zapálila lihový varic a ohrála si kulmu. S chutí si vybavoval podrobnosti: bosé nohy na fádním koberci; ctverec nacervenalého linolea před mycím stolem. Snažil se vzpomenout si na barvu tapet a vybavit si náměstí před nádražím, nápisy z velkých bílých písmen: byl to Železniční hotel? Nebo Cestovní hotel?

Jakmile lokálka zastaví, sliboval si, zabehne do telefonní budky v první kavárne, na kterou narazí. Jenomže už chvíli před příjezdem do Langrune nadechl se vzduchem vodní prach, a nebyl to déšť, byla to vodní tříšť, kterou západní vítr přinášel od more. Olízl si rty, přesvědčil se, že chutná slane. S chřipím rozšířeným se snažil rozpoznat pach chaluh.

Vlak zastavil na náměstíčku, kam na sousední koleji přijede ouistrehamská lokálka, na niž čekali. Nejdříve viděl jen obyčejnou vesnici, pak se vyklonil, vystoupil a tu spatřil na konci jedné ulice spoustu písku a oblázku, pustý prostor, který se podobal rumišti. Prevládající barvou byla krídová bel. Velcí ptáci ještě výraznější belí se odráželi od tmavého nebe a Maudet pochopil, že je to more; vrhl se tam a spatřil obrovský vířící válec, který se neúnavně valil z širého more a majestátně dopadal na pláž.

Michel viděl more poprvé. Toho rána, kdy se seznámení konalo, bylo more tak olovene šedé, že se obloha zdála být proti nemu jasná. V neporádku na pláži, kterou by člověk považoval za opuštěnou, objevil několik zcela rozvalených kabin; a když se obrátil, spatřil dva ošklivé hotely, které měly všechny okenice zavřené.

Prece však nepocítil žádné rozčarování.

Prestože se bál smešnosti, cítil teď potřebu jít tak daleko, až se mu pena první vlny otrela o nohy; musel se sklonit, omocit si obe ruce, sebrat dlouhou lepkavou travu a sehnout se ještě jednou pro rozbitou mušli, kterou strčil do kapsy. Pískání ouistrehamské lokálky ho vrátilo do skutečnosti. Utíkal, zjistil, že má ještě čas a pocítil potřebu se napít. Nemel žádné výčitky, když si vzpomněl na Linu a na telefon.

Ostatně jejich hotel se patrne nejmenuje ani Nádražní, ani Železniční, ani Cestovní.

Calvados ho páčil v hrdle. Na zemi stály všude košíky cerstvých mořských ryb a u jednoho stolu sedeli muži v rybářských oblecích.

„Ještě jednu, šéfe... honem...“

A od té doby témer neustále zíral na more nebo aspon na duny, podél nichž jeli a jimiž jako by ten černý a houževnatý vláček chtel nekdy projet. Jeho vzrušení rostlo. Chtelo se mu utíkat, jet rychleji. Spechal, aby se dozvedel. Mel strach. Průvodčí mu slíbil, že ho upozorní, až se budou blížit k La Guillerie.

„Normálně se tam nestaví, ale já reknu strojuvdcí.“

Proc se ten průvodčí neukazuje? Jiste se nekde zdržel tlacháním v prvním vagónu. A jestli zapomene? Maudet uvidel venkovanky, které čekaly s košíky u trati v širém poli, a vláček jim zastavil. Maudet neví, jak vypadá La Guillerie. Vílu pana Dieudonné by nepoznal.

Nalevo, kam až oko dohlédlo, nebylo videt za lesknoucí se cestou nic jiného než jakýsi mocál, pokrytý chomáci suché, řídké trávy; a napravo porád duny, poseté obcas modravými oblázky.

Konecne vlak zastavil. Hnal se ven. A už se také objevil průvodčí.

„To není ještě pro vás.“

O jeden, dva kilometry dál mu muž konecne ukázal na dum, který se tycil úplně sám na dune.

„Tohle je La Guillerie?“

Odpovedel mu prikývnutím a Michel, necekaje, až souprava zastaví, vyskocil na písčitou zem.

Najednou se mu nahnula do tváře krev. Udelal chybu, že pil. Trikrát nebo čtyrikrát se ve vesnicích vrhl vždy k první kavárnice. V ústech mel pachut calvadosu. Jestlipak pan Dieudonné z jeho dechu nepozná, že pil? V takovém prípade bývaly jeho pohyby příliš trhavé a jeho oči příliš živé, až zlé.

Zustal bez hnutí stát a díval se na vzdalující se vláček a na podivný dum, jenž se tak málo podobal tomu, co očekával, a bylo těžké nebýt zklamán.

V nekonečné scénérii videl jenom tuto budovu, stála tu dvacet metru od silnice jako vec nedokoncená a presto už stará, dokonce kolem ní nebyl ani plot. Budila dojem, že tu nevyrostla, že není součástí krajiny, ale že sem byla omylem prenesena z nekterého predmestí nebo malomesta.

Byl to velký dum ze zcernalých cihel, dvoupatrový, na svou šírku příliš vysoký. S temi dvema nahými štíty nebyl stvoren k tomu, aby stál takto o samote, mel se opírat v ulici o další podobné domy. Dodávkové auto, jehož nedoražená kapota ve vetru klepala, stálo pred zavřenými dvermi a Maudet se približoval obloukem, jako by chtel

opatrně prozkoumat okolí.

Jeho horečka opadla. Ztratil důvěru sám v sebe. Proc sem přišel? Proc se vrhl s tak nesmyslnými nadějemi po stopě jakéhosi pana Dieudonné, o němž nic neví? Ve větru, který mu tiskl mokré pláště k hubenému tělu, měl pocit prázdnoty a chladu a znovu si připomněl Linu, zabývající se svou toaletou v ubohém pokojíku v Caen.

Aby to skončovalo, vztáhl ruku po šnůře zvonku a ihned si uvedomil, že tu zvonek není. Kdyby tu nestála ta dodávka, mohl by si člověk myslet, že je dum prázdný, že v těchto neskutečných zdech nikdy nikdo nebydlel. Zaklepal. Pak klepal stále silněji, až panikou, kterou chtěl překonat. Nakonec se rozběhl kolem domu, našel v protejší zdi, ze strany more, další dveře, zaváté pískem, a přitiskl tvář na sklo.

V prvním místnosti, kde panovalo nelidské ticho, nakonec rozeznal tlustou postavu nehybné ženy, jež byla tvář obrácena k němu; po chvíli vyčkávání, která se mu zdála dlouhá, se tato žena, stará, již zpod cepce vykukovaly prameny bílých vlasů, konečně přiblížila ke dveřím, odstrčila závoru a otevřela.

Proc na něho hledí beze slova?

„Jsem tu dobře u pana Dieudonné?“ zeptal se.

Ona na to, klidně:

„Co mu chcete?“

„Posílá mě notář Curtius z Paříže.“

Presvědčil ji? Měla ještě nějaké pochybnosti? Ještě chvíli trvalo, než rekla:

„Obejdete dum. Otevru vám.“

Když se ocitl před hlavním vchodem, slyšel, jak tichým krokem kráčí chodbou a otáčí klíčem v zámku.

Chodba byla úzká, vydlážděná červenozlutou mozaikou jako měšťanské domy, okno nade dveřmi propouštělo nacrvenalé světlo. Napravo stál vešák a stojan na deštníky, vlevo byly dvojce tmavé dveře, jejichž náter napodoboval dubové dřevo, a pak schodiště do prvního patra, odkud sem doléhal hluk.

„Pojďte dál.“

Myslel, že ho nechá samotného, ale šla za ním a zavřela dveře. Octli se v místnosti, která měla sloužit jako salón. Do výše jednoho metru byly stěny obloženy černým dřevem. Tapety z hnědé tkaniny nad ním byly místy odchlípnuté a proderavelé v místech, kde bývaly zatlučené hřebíky na obrazy.

Maudet se automaticky pokusil urychlit pach, který tu vládl, ale nepodařilo se mu to.

„Je pan Dieudonné doma?“ zeptal se nepříteli jistým hlasem.

Nábytek nakupený v koutě, knihovna zcela prázdná, křesla byla naházená na sebe, stul ve stylu Jindřicha II. se lvími hlavičkami vyřezanými v rozích.

„Vy znáte pana Dieudonné?“ zeptala se stará.

„Totiž... jen podle jména. Notář Curtius mi řekl, že hledá tajemníka a že bych se na to hodil.“

Nelíbil se mu klidný a podezřívavý způsob, jímž si ho prohlížela od hlavy k patě. Dalo by se říci, že váhala, nemá-li ho vyhodit, a že jí bylo velice zatežko pootevřít mu tento dum. Co však na ní udivovalo nejvíce, to byla její schopnost mlčet a nepohnout se.

„Dobrá,“ povzddechla nakonec. „Až přijde dolů, řeknu mu, že jste tady.“

Odešla, klouzajíc ve svých plstěných pantoflích. Měl dojem, že zastala chvíli stát za dveřmi a poslouchala. Nevyzvala ho, aby se posadil. Židle tu byly, každá jiná, ale byly zavalené starým papírem, sešity not a různými krámy.

„Urcíte posunuje nábytek,“ pomyslel si, aby se upokojil. Těžké kroky nad hlavou, přecházení, tlumenejší zvuky, jako když se táhne nábytek, to vše ho utvrzovalo v jeho dohadu. Šum hlasu.

Hodinky už neměl, odhadoval, že jde na jedenáctou. Bylo mu zima. V místnosti se netopilo a vlhkost byla citelná. A opět jednou si vzpomněl na Linu, měl výčitky, že jí nezavolaal, a chvil se při pomýšlení, že až se s ní sejde, bude jí muset říci, že se vydal s takovým zápallem na cestu, která nikam nevede.

Nemýlil se snad kamarád, kterého potkal v baru na náměstí Clichy? Nedokázal si vzpomenout na jeho jméno. Ale notář Curtius mu přece do telefonu potvrdil, že pan Dieudonné hledá tajemníka.

Spojovací dveře do sousední místnosti byly pootevřené. Po špičkách k nim došel a nahlédl vedle; uviděl v krbu hořící polena, stul, židle, okno bez záclon, jímž bylo možno spatřit za dunami tmavošedý pruh more. Více jistoty mu dodal snad telefon na zdi.

Co ho to najednou překvapilo na hluku, který sem doléhal z prvního patra? Nastavil uši. Slyšel kroky několika osob a mezi nimi byly jedny nepravidelné jako chůze kulhavce.

Co tam nahore mohou dělat? Ubehla už přinejmenším čtvrt hodina. Někdo jde dolů. Že by...

Ale ne. Hlas vzadu v chodbě říkal:

„Poslyšte, paní Jouette, nemáte náhodou...“

Konec zanikl. Muž zřejmě vstoupil do kuchyně. Za chvíli šel zase nahoru. Nesl něco, co dělalo stejný hluk jako plný kbelík. Hledme! Tyhle zvuky jsou znářejší. Někdo sype uhlí do kamen.

Pět minut ticho. Dopálený hlas. Pach dehtu. Škvírou ve dveřích se dral kour. Kamna tam nahore nechtejí horeť. Muži se hádali, behali dolů, naplnili dum ruchem.

„Opakuji, že toho mám dost.“

Druzí, zřejmě dva, cosi blekotali.

„Poslyšte, pane Dieudonné...“

„Dost!“

Vyhodil je. Dveře se s treskotem zavřely. Kroky před domem, pokoušeli se nastartovat dodávku.

A na chodbě:

„Jouette! Jouette! Kde je Arsčne? Pošli Arsčnu hned za mnou. Ti dobytčkové...“

Zřejmě ho někdo prerušil. Snad ta starena, které říkají Jouette? Mluvila potichu. Slyšel pouze šepot. Pak zase zavládlo ticho, a náhle, zatímco se ženské kroky vzdalovaly ke kuchyni, kulatá klika dveří se nehlucně otčila. Maudet se instinktivně napřímil, jako by cítil nějakému nebezpečí. Dveře se otevřely. Stál v nich muž, zjevně ve špatné náladě, a beze slova na něho hledel. Co Michela mátl nejvíce, byla jeho obyčejnost. Proč čekal nějaký neobyčejný zjev? Byl to pomešší člověk, spíš hubený, vek se mu z tváře vycíst nedal hádal mu něco mezi padesátkou a šedesátkou. Oblečený byl všelijak, mel na sobe šedivý, nevalne strižený oblek. Maudetuv pohled se ihned svezl k podlaze a tam objevil drevenou nohu, která vykukovala z prázdne nohavice kalhot.

„Promínte, že ruším“ spustil a uši mu jen horely. „Notár Curtius mi řekl...“

Jako by mu muž nevenoval pozornost, zamířil k druhým dverím a otevřel je.

„Pojdte dál!“

Pak došel ke krbu a postavil se zády k ohni.

„Kdybych byl vedel, že máte telefon... Notár Curtius mi řekl...“

„Kdy jste s ním mluvil?“

„Vcera ráno... Totiž nemluvil jsem s ním osobne. Jeden z mých přátel...“

Muž beze spechu zamířil k telefonu na zdi a zatocil klikkou.

„Haló!... Dejte mi Odéon 27-38... Ano... Pilne.“

Bylo to číslo notáře z ulice de l'Eperon. A tu se Maudet, který se upnul k svému prání, jako by toto místo, o němž nic nevedel, bylo jeho jedinou nadějí pro budoucnost, jeho poslední záchranou, pustil do horecného vysvetlování.

„Musím vám rovnou říci, že to tak nebylo a prosím vás za prominutí... Dozvedel jsem se to obrovskou náhodou, že hledáte tajemníka...“

„Kdo hledá tajemníka?“

„No prece... pan Dieudonné... Predpokládám, že jste pan Dieudonné? Jak mi kamarád poradil, zavolał jsem notári Curtiovi... Ten mi dal na srozuměnou, že místo není ještě obsazené, ale není si tím jistý a...“

Jak to, že tento muž, až na drevenou nohu tak obyčejný, na něho pusobí takovým dojmem? Vrátil se zase k ohni, prihodil dve polena a peclive je o sebe oprel, napřímil se a naznací, že poslouchá.

„Abych vám řekl úplnou pravdu, poradil mi, abych mu poslal písennou žádost a pripojil svůj životopis. Mel jsem to udelat... Ale bál jsem se, že mezitím to místo obsadíte a tak jsem radeji prijel...“

Rozeznel se telefon. Pan Dieudonné zvedl sluchátko.

„Haló!... Curtius?... Ano. Už nic nepotrebuju. Telefonoval vám jistý...“

Vrhl tázavý pohled na návštěvníka.

„Maudet... Michel Maudet... Ano... Jméno jste zapomnel... To nevadí. Cože?... Ale ano. Díky...“

Zavesil.

Rozhostilo se ticho. Maudet rozpacite hledal, co by řekl. V této místnosti bylo velice teplo a natáhlo sem trochu koure. V prvním patre se zřejmě pokoušeli zatopit v kamnech, která netáhnou.

„Už dlouho nemáte co do huby?“

„Píšu cas od casu články do novin. Zacátky jsou težké... Clovek si musí napred udelat jméno... Nejsem v Paríži ještě ani rok... do té doby jsem žil ve Valenciennes, u rodicu...“

„Co delají?“

„Otec si otevřel obchod s gramofonovými deskami.“

„Výdelává?“

„Myslím, že mu to moc nejde. Predtím zastupoval jednu americkou značku psacích stroju.“

Proč tak touží okouzlit, každopádne presvedcit tohohle strejce, který se na něho kouká netecne? Usmíval se a repetil:

„Otec nemel v nicem, co podnikl, zvláštní úspech. Má spoustu nápadu, až moc, pořád nové, ale...“

„Umíte psát na stroji?“

„Ano.“

„A tesnopis?“

Lhal.

„Ano, trochu... Myslím, že dost, abych...“

„Vojenskou službu máte za sebou?“

„Šel jsem dobrovolne drív, abych...“

Málem řekl: abych se mohl oženit. Jaký instinkt ho varoval, aby o tom radeji pomlcel?

„...abych mohl jít zkusit štěstí do Paríže. Je mi dvacet a pul...“

Porád ještě stáli. A židle tam byly, dobré staré židle potažené kuží. Tato místnost byla zarížena téměř normálně: velký stul uprostred, kreslo u ohne, dve prostorné skřine a nedaleko telefonu americký psací stul s roletou, zavalený haldou papíru.

„Upozornili vás, že u mne nevydrží tajemníci dlouho?“

„Ano.“

„Kolik máte u sebe penez?“

Michel, nejdrív trochu zaskocený, se usmál.

„Na zpáteční cestu do Paríže by to, myslím, nestacilo.“

„Vaše zavazadla?“

„Nechal jsem kufrík v Caen... Nemohu se upamatovat na jméno hotelu. Jak už jsem vám řekl, bál jsem se, že najdu to místo obsazené... šel jsem hned ráno do ulice des Chanoinesses. A tam mi bylo receno...“

„Kdo vám to řekl?“

„Listonoš... Rekl mi, že zřejmě budete ve své vile... Naštěstí jsem chytil lokálku... Mám maturitu...“

Cítil, že tohle slovo bylo zbytečné.

„Jste si úplně jistý, že neznáte moje jméno?“

„Bylo mi receno pouze pan Dieudonné, na mou duši.“

Došlo k pozoruhodnému úkazu: odpudivý dum, posazený na dune, neodpovídal vůbec představě, kterou si Michel předem vytvořil. Na zchátralých místnostech nebylo nic lákavého, ani na starene, která ho přijala se skrytou nedůvěrou. A konečně tento muž, špatně oblečený, který o sebe příliš nedbal a napohled vypadal všelijak – a přece Maudet stále víc šilene toužil se mu zalíbit.

„Prosím vás, vezmete mě jenom na zkoušku. Nebudu-li vám vyhovovat...“

Nejméne ze všeho si uměl vysvětlit způsob myšlení pana Dieudonné. Vedel s naprostou určitostí, že se s takovým člověkem ještě nikdy nesetkal. Pan Dieudonné se na něho téměř ani nepodíval, a přece už o něm vedel všechno a posuzoval ho podle svého měřítka. Proc váhal? Nebot on skutečně váhal a zdálo se, že je nespokojený spíše se sebou než s Maudetem.

„Jmenuji se Ferchaux,“ pravil znenadání.

A protože jeho návštěvník nereagoval okamžitě:

„Dieudonné Ferchaux, starší z bratru Ferchauxových... Vy nectete noviny?“

„Prosím za prominutí... Nemel jsem...“

Nedokázal se hned přesvědčit, že muž proti němu je onen Ferchaux, o němž se už několik týdnů mluví. Ted se rozechvel vzrušením při pomýšlení, že stojí tváří v tvář člověku, jemuž patří většina Ubangi, který se topí v miliónech a bojuje se státem jako rovný s rovným.

Muž ho stále ještě pozoroval a Michel koktal:

„Promínte... Toho jsem se nenadál... Ted chápu...“

„Co chápete?“

„Bylo mi receno, že kdybych se stal vaším tajemníkem, hodne bych cestoval...“

„Někdy po celé měsíce spocívá moje cestování v tom, že zajedu odtud do Caen a z Caen sem. Předpokládám, že nejste ženatý?“

Před chvílí měl zřejmě spásné vnuknutí. Z Ferchauxova tónu bylo naprosto jasné, že si nepřeje ženatého tajemníka.

„Samozřejmě,“ zamumlal, nute se do úsměvu.

„Jaký plat chcete?“

„Nevím... kolik považujete za správné mi dát...“

„U mne to máte k bytu a ke strave, takže moc peněz nepotřebujete. Pro začátek vám dám osm set franku měsíčně na nepředvídané výdaje.“

Byla to směšná částka, sotva tolik, kolik vydělává v Paříži dobrá kucharka, a Lina by z takového platu nemohla žít, zvláště když ještě část potřebuje pro sebe. Presto odpověděl:

„Jak myslíte...“

A Ferchaux zamířil ke dveřím a pootevřel je.

„Jouette! Prostí pro dva!“

Vrátil se.

„Ten plášť si můžete odložit. Vešák je v predsíni.“

„Videl jsem.“

„Nenechávejte nikdy pootevřené dveře: mám hruzu z pruvanu. Velkým nedostatkem tohoto domu je, že žádnou místnost nejde vytopit. Dnes dopoledne, když jste přijel...“

A Ferchaux, který vede spor s vládou, s bankami, se všemi finančními velicinami, Ferchaux, který může být, když nic horšího, přiveden ze dne na den na mizinu, líci pln zloby:

„...objednal jsem nová kamna z Arromanches. Kamnár mi zaručil, že budou horet... To jsou třetí kamna, co zkouším v jednom týdnu a nejsem s to přijít na něco, co by nekourilo... Kamnáři jsou blbci... Zítra dám zbourat komín a postavit nový. Jdete si odložit ten plášť...“

A když se Michel vrátil:

„Uvažuju, kam vás uložím. Jeden pokoj je sice vedle Arsénova – Arséne je šofér – jenomže nevím, jestli je tam postel.“

„Nejsem náročný.“

„Ale postel přece jen potřebujete, ne? Tak neříkejte hlouposti. Jouette! Jouette!“

K Maudetovu úžasu se stará žena v pantoflích postavila do dveří a pravila:

„Co chceš?“

„Je v domě nějaká volná postel?“

„Ty si ho necháš?“

Pohledem ukázala na Michela.

„Jo, nechám. Bude spát v druhém patře v pokoji vedle Arsčna. Už se vrátil Arsčne? Kde se poflakuje?“

„Poslala jsem ho do Caen.“

„A mne jsi nerekla ani slovo! Stejně se tam bude muset jet hned zase znovu, bude se zbytečně projíždět benzín... Obed ještě není?“

„Budeš jíst tady?“

Maudetovi se zdálo, že Ferchaux projevil určité rozpaky. Kde tedy jídá jindy? V kuchyni, se starenou, která mu tyká?

„Dej nám to sem, ano... a pospeš si. Ve dve čekám Morela.“ Urov

nal polena v krbu. Stále ještě si nesedl. Cas od casu vrhl na Maucieta krátký pronikavý pohled, ale jakmile se setkal s

mladíkovým pohledem, hned se odvrátil.

Mlčení ho teď zřejmě také stísnovalo, protože cítil potřebu vysvětlovat:

„Morel je můj zmocnenec. Bydlí v Caen. Jsem tady v Caen dokonce tak trochu kvůli nemu... Je to gauner... Možná že největší gauner v celé Francii. Byl vyškrtnutý ze seznamu obhájce. Ale jemu je to jedno. Váš ho uvidíte. Má krásnou hlavu pocestného člověka...“

Po chvíli, když se zahledel na Maudetovy velice dlouhé vlasy: „Moc vám záleží na tomhle umeleckém stylu?“

„Nosil jsem je tak vždycky. Ale jestli se vám to nelíbí, dám se ostříhat.“

„To je ono. Zajdete k holiči dnes odpoledne. A koupíte si taky kravatu jako všichni ostatní.“

Maudet nosil ještě bohémský nákrčník.

„Arsène vás zaveze do Caen, abyste si mohl vzít kufr. Možná že bude potřeba zajet pro prosteradla do ulice des Chanoinesses. V tomhle baráku nic není. Pronajal jsem si ho s celým zařízením, myslím, že tu už přes deset let nikdo nebydlel. Měl bych vám taky někde postavit psací stůl, ale ještě nevím kde. Pojdte, trochu se na to podíváme.“

Pootvřel dveře do ledového salónu a hned je zase zavřel. Pak vyšli na chodbu, na jejímž konci byla kuchyně.

„Možná že by bylo praktičtější, kdybyste byl v prvním patře, zdržují se většinou tam... Nebo aspon se tam budu zdržovat, až skončíme s tím zatraceným komínem. Jdete napřed...“ Rekl jsem vám, abyste šel napřed!“

Šel za ním a do každého schodu uderil dřevěnou nohou. Bylo jasné, že mluví jen tak, aby rec nestála. Stěny, jejichž malba napodobovala mramor, nabyly hnědé barvy zakouřených penovky. Kdysi bývalo toto schodiště pokryté kobercem, ještě tu zastalo pár kroužku, do nichž se zasunovaly měděné tyče.

„Pockat! Nevzpomněl jsem si na mezipatro.“

Na polovicní cestě do prvního patra bylo odpocívadlo, dva schůdky a jedna úzká místnost vedle záchodu. Místnost byla úplně prázdná. Jedna tabulka byla rozbitá a do místnosti foukal vlhký vítr.

„Nezapomente přivést z Caen trochu kytu. Viděl jsem ve sklepe kusy starých skel, ty budou stačit.“

„Ano, pane.“

„Musíme se podívat po nějakém stole a židli. Vlastně vždyť vy budete potřebovat kamna...“

Vyšli do prvního patra, kde byly tři poměrně velké pokoje. Dva z nich byly nacpané starým nábytkem.

„Podívejte! Tady je stůl, ten vám bude stačit. Vezmete ho...“

Ferchaux jej uchopil na druhém konci. Maudet v rozpacích protestoval.

„Odnesu ho sám...“

„Dejte, co vám říkám. Pozor na dveře!“

Ještě jednou vyšli do druhého patra a vybrali v jídelně dvě židle.

„V ulici des Chanoinesses je psací stroj, ale nemůžeme ho porád vozit sem a tam. Dohodnete v Caen, aby nám nějaký půjčili. Starý úplně stačí, moc se tu toho nepíše.“

„Dobrá, pane.“

„Nezapomente taky koupit tužky a stenografické bloky. Arsène vám ukáže ten obchod. A reknete mi o peníze.“

„Ano, pane.“

Třetí místnost, do níž nevstoupili a odkud se táhl pach kouře, byla zřejmě Ferchauxovou ložnicí. Ferchaux se pohyboval po tomto domě, téměř neobyvatelném, jakoby nic. Jako by neviděl zdi prolezlé vlhkostí, ani lepkavé a špinavé dřevěné obložení, ani ponuré hromady nesourodého nábytku, který navozoval představu exekucijního prodeje a kladívka soudního vykonavatele.

„Ještě vám musíme najít lampu... Lampy obhospodaruje Jouette.“

Takže v téhle vile není dokonce ani elektrina!

„Jídlo je na stole!“ ozvala se zdola stará žena.

„Pojďme jíst.“

Dala na stůl ubrus, karafu s vodou a karafu s červeným sudovým vínem. Prostírání připomínalo velice skrovný rodinný penzion. Ferchauxův ubrousek byl stocený v dřevěném kroužku.

„Dej mu taky kroužek, Jouette.“

„Už jsem na to myslela, poček... A teď je.“

V míse kourila polévka jako na venkově. Předkrm žádný. K obědu byli pečení sledi s varenými brambory, potom sýr a jablka. Ferchaux jedl jenom sleď, ale těch si vzal pět.

Stará žena chodila sem a tam, nabručená. Bylo jasné, že nového tajemníka považuje za vetřelce a zlobí se na Ferchauxe, že ho přijal.

„Hned ti dám seznam věcí, které je potřeba dovézt z Caen,“ rekla pánovi domu.

Ten jedl s chutí, lokty na stole, a pil jenom vodu. Maudet se neodvážil nalít si víno.

„Vy nepijete víno?“

„Jestli dovolíte...“

Pokrčil rameny a přistřeil mu karafu s červeným vínem.

„Nedejte ze sebe hlupáka. Rekl jste někomu, že sem jedete?“

„Ne... Tedy telefonoval jsem notáři Curtiovi...“

„Vezmete si ještě sýr.“

Za domem zastavilo auto, kola se zcela zaborila do písku. Ridic v uniformě a cepici se štítkem přehodil přes kapotu přikrývku a vešel do kuchyně.

„Arsène!“ zavolal Ferchaux, aniž se pohnul z místa.

Šofér vstoupil dovnitř, udiveně pohlédl na spolustolovníka a dvěma prsty se dotkl spánku namísto pozdravu.

„Tohle je můj nový tajemník. Jak že se to vlastně jmenuje?“

„Michel Maudet.“

„Až se najíš, Arsčne, zavezeš Maudeta do Caen... Má tam v hotelu kufr. Pak se oba stavíte v ulici des Chanoinesses. Vezmi si od Jouetty klíče. Je třeba přivést prosteradla, polštář, lampu... Zajdete taky k Trochumu a vypůjčíte psací stroj. Nenech se napálit. Tricet franku měsíčně bude až dost. Mluvil jsi s Morelem?“

„Přijde ve dve, jak jste si prál.“

„Tak se jdi najíst.“

Venku stále ještě odkapával jemný a vytrvalý déšť z těžkých bílošedých mraku, které se sem valily od more zároveň s přílivem.

Za Ferchauxovými zády občas zapraskala polena a pár plamenu vyšlehlo do výše, nestacily však oživit tento dum, v němž Maudet pocítoval úzkostný pocit prázdnoty.

Ferchaux už nemel co říct. Sedel s lokty na stole, čistil si zuby a čas od času spocínul jeho zasnený pohled na mladíkovi, jehož se v teple a po jídle začala zmocnovat malátnost.

I v tomto pohledu byla prázdnota, tak jako v dome a jako v krajině vukol, kde jenom pár racku se obcas s pronikavým krikem sneslo stremhlav k mořské hladině.

Bylo zapotřebí velkého úsilí, aby clovek unikl této nicote, aby si sáhl na ubrus a ujistil se tak o existenci skutečného sveta, a Michel pocítil úlevu, když slyšel, jak stará Jouette v kuchyni prohrabává ohen v kamnech.

3

Sotva se vuz rozjel po silnici, Arsčne pustil volant, dalo by se říci, že jej odstrčil se zpupným pohrdáním výrostku, kteří jezdí na kole s volnými rukama a nedotknou se řídítek, jako by zkontrolovali mechaniku, anebo ještě spíše jako by ji podrobovali výcviku ve vysoké škole jezdecké. Byl to hezký hoch, jaké clovek vidá v kavárnách; mají vlhký knírek, zářivý pohled a škádlí servírky. Pekne zvolna, bez starosti o čtyři pneumatiky, které klouzaly a svištěly na vlhké vozovce, vytáhl z kapsy balíček cigaret a jednu si přilepil ke rtu; z druhé kapsy vydoloval medený zapalovac, dal si nacas, prodlužoval radost, až konečně vyfoukl obláček kouře na zamžené přední sklo a rozhodl se spustit sterac. Michel Maudet, který sedel vedle neho na předním sedadle, pochopil, že všechna tato nenucená gesta delal kvůli nemu. Šofér s malým hnedým knírkem a puvabne modelovanou bradou pak chvíli se svažtšeným celem predstíral, že se namáhá, aby videl na cestu, topící se v mlze právě tak jako obloha. Potom potlačil úsměv, vrhl na svého společníka výsměšný pohled, a jelikož se zdálo, že Michel nepochopil, zavtipkoval a zároveň přidal plyn.

„Povezu vás zase zpátky?“

„Proc?“

„Co já vím. Rozhodnutí je na vás, ne?“

Tvářil se, jako by sám sobe vyprávěl legracní historku a jako by ze zdvorilosti potlačoval veselí, a přitom žvýkal kousky tabáku ze své cigarety.

„Tak co říkáte tomu zázrakovi?“

„Jste už dlouho v jeho službách?“

„Momentíček, broučku! Nesmí se to plést dohromady! Arsčne není ve službách toho pána...“

Prší ještě? Padá mlha, nebo déšť, anebo obojí najednou? Lakovaný plech limuzíny byl lepkavý a namrzlý. Sterac vydával rozčilující zvuk jako metronom.

„Co me se týče, já jsem ve službách pana Emila... Koukám, že se moc nevyznáte. Vy jste neslyšel o panu Emilovi? Copak nectete noviny? Emile Ferchaux, to je mladší bratr, a ujišťuju vás, že se vubec nepodobá panu Dieudonné. Když se Dieudonné vylodil v Bordeaux, to muže bejt tak pul roku, tak mi pan Emile řekl asi tohle:

„Arsčne, potřeju, abys pro me neco udelal...“ Nemyslete si, že se takhle vybavuje s každým. To je nejakej pán! Ale já se mu starám o auta... má jich pet... A starám se taky o jeho závodní clun a přívěsné motory a získali jsme spolu cenu v Herblay... Zkrátka povídá:

„Arsčne, protože znám svého bratra, bylo by rozumný, aby s ním byl nekdo jako ty...“

Chápete?“

Mrkl na neho a vyfoukl kour nosem.

„Proto taky já kašlu na to... jestli zejtra začne chodit po hlavě nebo pít polívku z kojenecký láhve, tak z toho budu akorát mít srandu.“

Michel byl celý nesvuj, urážela ho jak Arsčnova prisprostlá familiárnost, tak falešný obraz Ferchauxe, který sugeroval.

„Chcete říct, že...“

„Hm! Možná že pro charentonský blázinec ještě úplně nedozrál, ale na slunci mu porádne zmekl mozek... On vážně žil posledních čtyřicet let tam dole v Ubangi. Pan Emile, ten rychle pochopil. Jak podnik začal vzkvétat, odjel ho řídit do Paříže... Soukromej palác, zámky, hony v Sologne, vila v Cannes a v Deauville. Ten se vyzná, panečku! Pokud jde o bráchu, ten prej tam nebydlel ani v dome jako ostatní beloši, ale většinu roku trávil na svý dvanáctimetrový kocábce a jezdil po rekách sem a tam se dvěma negry, což byla veškerá posádka.“

Práve projeli Courseulles a vuz se naráz zastavil před nízkým domkem, jako by se najednou neco porouchalo.

Maudet pochopil, když si precetl na okne nade dvermi slovo „hospudka“ a pod ním, malými žlutými písmeny, jméno „Vdova Dieumégardová“.

„Máme cas na jednoho panáka... Jste mým hostem...“

Arsčne vstoupil jako domu do místnosti, kde byl jenom pult, pár lahví, dva stoly a lavice, starý kalendár a oprávnění k

prodeji nápoju.

„Neobtěžuj se!“ zvolal.

Vzal jednu láhev s cínovou hubickou a nalil calvados do dvou sklenicek se silným dnem.

„Tak na zdraví! Já halt, co vám mám říkat...“

Pootevřenými dveřmi uvidel Maudet tlustou ženu středního věku v županu, která s knihou v ruce vstala z prouteného křesla a váhava zustala stát, ale nešla dál, jako duchem nepřítomná, patrne zabraná ještě do své červené knihovny s lesklou obálkou.

„Omluvíte mě na chvíli?“

Arsčne vstoupil do kuchyně a dveře nechal pootevřené. Minuty ubíhaly. Nikdo nepromluvil. Nebylo nic slyšet.

Konečně Arsčne, hlasem možná ne tak docela přirozeným, prohodil:

„Nenudíte se tam moc?“

Michel vycítil, že je to past. Ale už bylo pozdě. Automaticky se obrátil a pohlédl do kuchyně. A to právě šofér chtel, aby ho videl, jak sprostě objímá ženskou vestoje, zatímco ona, lokty opřená o prádelník a s vlasy v obliceji, obrací právě v tu chvíli stránku v knize.

Plácnutím přes obrovskou nahou a bílou zadnici hrátky skončily.

„Jestli máte chut... Ne? Jak chcete. Je to dobrá holka... Je pitomá, ale má velkou...“

Pekně sprostácký výraz. Vrátil se do lokálu a nalil si druhého panáka, potom Michelovi.

„Jedeme?“

Byla to krásná a prostorná černá limuzína, jeden z automobilu Emila Ferchauxe, jak mu Arsčne vysvětlil o chvíli později.

„Upozorňuju vás, že z těch dvou je bohatší Dieudonné. Težko říct na halír, jak velký má jmení, ale otázka je, jestli to jmení udrží. Pres všechnu palicatost může být už zejtra v kriminále...“

Míjelo je auto a rozstříkovalo proudy špinavé vody; Arsčne přiložil uctive ruku k cepici.

„Advokát Morel! Teď se s ním šéf zavře na celé hodiny a telefon dostane zabrat. Že se ten chlap ale brání! Co se týče těch negru, vede se zatím vyšetřování na svobode.“

Michel něco o té věci slyšel, ale nezajímalo ho to.

„To on zabil ty cernochoy?“

„Tri nebo čtyři. Hodil jim do ksichtu dynamitovou patronu... bude to už nejakejch tricet let. Nikdy se o tom nic nevedelo. Anebo ti, co to vedeli, byli zticha... A pak to najednou vyplulo na povrch. Kvůli nějakým finančním tahanicím, kterým clovek nemůže rozumet... Ale já bych rek, že jim spíš oba Ferchauxovi začali vadit, protože jsou nenažraný. Zkrátka všichni se na ne vrhli a do toho se zamíchala politika...“

Blížili se už ke Caen. Ve městě bylo takové šero, že většina obchodníků měla osvětlené výklady. Po chodnicích se sunuly lesknoucí se deštníky. Každé projíždějící auto ohodilo chodce lepkavým blátem, a ti proto uskakovali a tiskli se ke zdi.

„Kde je ten váš hotel?“

„Proti nádraží.“

Maudet vterinu zaváhal, jestli má Arsčna zasvětit do svého tajemství, říci mu o Line a požádat ho, aby ho tam s ní hodinku nechal. Ale pocítoval už vůči šoférovi nepřátelství, které se nesnažil pochopit.

„Za minutku jsem tady.“

Uvažoval taky o tom, že by si od neho mohl vypůjčit sto nebo dvě stě franku. Neudělal to.

„Jen co si vezmu kufr.“

Poznal hotel, vrhl se do chodby, pádil po schodišti, chtel otevřít dveře, které však kladly odpor. Klepal, volal. Nikdo neodpovídal. Stále v poklusu se vrátil dolů a v kuchyni našel majitelku hotelu.

„Nevidela jste mou ženu?“

„Není to ani pul hodiny, co si brala klíč a šla nahoru.“

„Víte jiste, že nešla znovu ven?“

Automatický pohled na desku s klíči.

„Félixi! Nešla dvadvacítka znovu ven?“

„Nevidel jsem ji.“

„Tak musí být nahore.“

Šel zase nahoru, hlavu plnou starostí a výcitek svědomí. Zabušil silněji a polohlasem zavolal:

„To jsem já, Lino! Otevři!“

Otevřely se sousední dveře a tlouštík s plandajícími šlemi, který se právě holil, pozoroval, jak ztrácí trpělivost.

„Lino! Ozvi se!“

Trvalo to dlouho, určite celé minuty. Konečně nějaký pohyb v místech, kde byla postel, pak hluboký vzdech a zastřený hlas, který se ptal:

„Co je?“

Kroky. Pootevřela dveře. Klobouk na hlavě měla nakřivo, plášť na sobě zmackaný a na nohou ještě vlhké boty.

Protírala si oči.

„Co se deje?“ mumlala. „Odkud jdeš?“

„Poslyš, Lino... Strašně spechám. Už jsi se probírala? Slyšíš mě?“

„Ale jo... Proc tak strašně křičíš? Co jsem tu jen dělala?... Aha, už vím. Šla jsem ti naproti do ulice des Chanoinesses.“

Jedna paní odnaproti, když videla, jak tam chodím sem a tam, mi rekla, že tam nikdo není. Mela jsem hlad... Zase jsi mi tu zapomněl nechat peníze. Tak jsem se vrátila sem, sedla jsem si na kraj postele, doufala jsem, že přijdeš brzy... Kolik je hodin?“

„Pul třetí.“

Rekla, jako by si to teprve teď uvedomila:

„Já jsem usnula...“

„Ano. Poslyš... jsem přijatý. Dostal jsem to místo. Slyšíš? A víš u koho? U Ferchauxe... Toho z Afriky. Vysvětlím ti to jindy. Je to něco báječného, ale teď je právě ve své vile u more. Není to daleko odtud...“

„Ty jsi tak rozčilený...“

„Poslouchej! Dole čeká auto...“

„Jaké auto?“

„Jeho, s jeho šoférem... Nesmí se dozvedet, že jsi tady ani že jsem ženatý. To pochopíš později...“

„Stuj chvilku, prosím te, lež mi na nervy...“

„A ty musíš udelat tohle: nasedneš na první lokálku a pojedíš do Ver... Budeš si to pamatovat? Napišu ti to. To je kousek od vily. Nevím přesně jak daleko... snad asi čtyři kilometry. Urcite tam najdeš nějaký hostinec. Představiš se dívčím jménem a pockáš tam na mne.“

„Ale Michele...“

S námahou se probírala z hlubokého spánku a on ji otupoval tím, že chvilku nepostál.

„Rozumelas mi? Dnes ti muži dát jenom sto franku. V hostinci nemusíš platit. A tohle ti stačí na zaplacení pokoje tady a na vlak...“

„Ale já mám hlad...“

„Kup si před odjezdem rohlíky. Poslouchej me, pro lásku boží! Říkám ti porád, že na me dole nekdo čeká! Arsčne muže každou chvilku ztratit trpělivost a jít se podívat nahoru...“

Dal jí sto franku, roztržte jí objal a vyrazil. Musel se vrátit, otevřít kufr, s nímž přijeli, a vyhodit na postel pár svršku své ženy.

„Zabal si to do papíru... A hlavne si nedelej těžkou hlavu. Přijedu za tebou, jenže ještě nevím kdy...“

Arsčne stál u vozu a knír, který si utíral, svedčil o tom, že si zaskočil ještě na jednu sklenickou.

„A teď do ulice des Chanoinesses!“

Mel hruzu z lidí Arsčnova typu, z jejich vulgárnosti, z jejich sebejistoty, z toho, jak se mazane tváří, a hlavne nenávidel ty výsměšné pohledy, které si Arsčne už navykl na neho vrhat.

„Tak ven s tím! Byl jste tam celou věčnost. Neudělal jste to jako já před chvílí u Dieumégardové?“

Michel se neubráníl rumenci. Že by to byl Arsčne uhodl? Nebo se zeptal majitelky hotelu? Poprel to a začal mluvit o psacím stroji, který má vypujčit.

„Zajedeme tam za chvílečku. Víš, na koho se obrátit. Náš šéf si vybírá vždycky ty nejspínavejší krámy, jaké by nikdo jiný nevyslídil.“

Vulici des Chanoinesses zastavili před branou a Michel pocítil uspokojení, že ho žena odnaproti, s níž ráno mluvil, vidí vystupovat z auta. Arsčne vytáhl z kapsy velký klíč a otevřel dveře, zasazené v jednom křídle vrat.

„Nestojí za to zajíždět s károu dovnitř!“

Dvůr dlážděný kulatými oblázky, ze tří stran obklopený budovami z šedivého kamene. Na všech oknech byly zavřené okenice. Místo aby šel Arsčne hlavním vchodem, zamířil ke vchodu pro služebnictvo, od něhož měl rovněž klíč. Otocil vypínacem.

Šofér nasadil zase svůj výsměšný výraz.

„Je to trochu jiné než La Guillerie, ale poznáte, že to o moc veselejší není... Všiml jste si erbu nad portálem? Tady bydlívala nevíš po kolik staletí hrabata... Nakonec zustala jen jedna stará, devadesátiletá hraběnka. A ta neměla dost peněz ani na to, aby si mohla držet služebnou. Pan Dieudonné toho využil a koupil si celý palác i s nábytkem, nádobím, ložním prádlem a portréty. A stará se mohla odebrat do kláštera, kam smí jenom šlechta.“

Otevíral dveře a všude rozsvěcoval, protože zavřenými okenicemi světlo dovnitř nepronikalo.

„Tohle býval jejich velký salón. Poslouchejte!“

Prešel pádným krokem a rozezvucl tak obrovský křišťálový lustr. U zdí stály krehké pozlacené židle a na parketách uprostřed místnosti, tak velké, že by se tu dalo tancit, ležel svinutý koberec.

„Místnosti v přízemí se vůbec nepoužívají. Je tam kuchyně velká jako nekde v restauraci, ale stará Jouette tam nechce vůbec vkročit. Pojdme nahoru.“

Kráceli po velkém schodišti s vyrezávaným zábradlím. Arsčne se nestydel zamáknout cigaretu o schod a zapálit si další, což Maudeta pobourilo.

„La Guillerie máme teprve měsíc. Dřív jsme bydleli porád tady. Tady se taky konala ta prehlídka tajemníku...“

Strčil do jedné dveří; byly to dveře do poměrně velké pracovny s polním lužkem, rozloženým u krbu zdobeného erbem. „Šéfu pokoj... Tady dělá všechno, jí, pije, pracuje, spí...“

Tyhle manýry má z toho svého motoráku v Africe, chápete?“ Prošel pracovnou a otevřel další dveře.

„Pokoj tajemníka... Toho druhého, protože první byl z Caen a spal u rodicu. Takovej blondatej mladík jako vy, ale tváří se jako chlapecek u prvního přijímání. To byste musel slyšet, jak klopil oči a porád říkal: „Ano, pane... ne, pane... dekuji, pane...“ A když ho šéf primel, aby s ním jedl, nevedel, co si pocít. Pan Dieudonné ho nemohl ani cejtit, nadával mu od rána do večera. Ten chudák se jmenoval Gillet, Albert Gillet, jestli se nepletu... Pan Dieudonné mu vždycky vysekl „pane“, jako by se mu klanel.

„Reknete mi, pane Gillet...“

A ten nevedel, kam se schovat. Jeho otec je zamestnaný nekde v bance. Bydlej v malém domku, ukážu vám ho, je napucovanej jako oficířský holínky. Nechával toho Gilleta, aby se celej den flákal, kluk umíral nudou. A pak, když se chystal domu, tak ho šéf zavolał a schválně, aby ho dožral, mu celý hodiny diktoval.

Anebo taky me pro neho poslal vecer, když už se vrátil domů a chystal se zalehnout a jeho rodice už spali.“

Michel, který Arsčna podezíral, že ho zkouší, se nutil do lhotejnosti.

„Vy tu budete spát taky. Ono se totiž jezdí pořád sem a tam. Ve chvíli, kdy se toho člověk nejmín nadeje, se jede do Caen. Jsme tu dva, tři dny, tejden, nekolik hodin, přijde na to. Vzbudí vás uprostřed noci.

„Arsčne, auto! Jedeme do La Guillerie.“

Starej se necejtí dobře nikde. Mladej Gillet z toho byl cvok a to jsme tehdy ještě nemeli La Guillerie. Jednou takhle přišel, vyparádenej – obcas se zastavil na schodech a prejel si boty hadrem, kterej nosil v kapse!

„Muj otec mi uložil...“

A žvaní, chudák, vykládá, že mu otec poradil, aby požádal o zvýšení platu, protože... protože...

Šéf ho nechal vymluvit a pak ho zdvorile doprovodil až ke dveřím, beze slova.“

A Arsčne dodal, ruce v kapsách, vajgla přilepeného na spodním rtu:

„Kdybyste si vzal prosteradla a povlak na polštář... A udeláte dobře, když si s sebou vezmete taky konev a umyvadlo, protože nevím, jestli se v La Guillerie ještě něco najde.“

„A další tajemníci?“ zeptal se Michel proti své vůli, když šli přes pokoj pana Dieudonné.

„Jeden taky přijel z Paříže, ten se jmenoval Clasquin, takovej vazoun to byl a černý vlasy mu rostly hluboko do cela.

Takovej typ, co hrál rugby, nevím už v jakým mužstvu, a štuoval politický vedy. Spal v dome. Mluvil se mnou, jako bych byl jeho sluha, ale šéf mu prál, protože spolu vždycky do noci mazali karty. Umíte hrát piket nebo belotu? To by bylo terno, to vám říkám jako kamarád... Hádali se u toho – když šéf prohrává, tak mu tecou nervy... Byli na sebe jako pes a kocka, ale druhý den už zas o nicem nevedeli.

Jednou pan Dieudonné, kterému není hanba lidí špehovat a kterej tý drevený noze navzdory, když chce, tak umí chodit úplně potichu, přistihl Clasquina, jak se mu hrabe v papírech... To byste musel videt to divadlo! Byl jsem v garáži na dvore, ale ten randál me zburcoval, letel jsem nahoru, myslel jsem, že se stalo nějaký neštěstí. Váleli se oba po zemi.

Ujišťuju vás, že to byl tvrdý boj. Šéf není žádný silák... Až ho uvidíte nahýho, pochopíte. Nedoporučuju vám šahat na jeho věci. Nakonec mel nad tím hráčem rugby vrch on... rozbil mu celist a nos mel chlap na placku. Byl by se za ním hnál až na ulici, kdybych ho nebyl zadržel, tak byl naštvanej. Druhý den si to prihasil soudní doručovatel. Ten Clasquin chtel šéfa žalovat. A víte, jak to dopadlo? Verte mi to nebo ne, ten doručovatel to taky pekne schytl... Pokud jde o toho třetího... pan Max de Lannoy... Šlechtic, prosím! Vysokej mladík, hubenej, smutnej... A co cert nechce, hned druhý vecer zacal uprostřed noci výt... Byl to námesíčník. Sám jsem ho vezl na vlak. Brecl, trouba jeden... Pojďte tudy, neceho se napijeme...“

Dumzrejme zustal tak, jak ho stará hraběnka opustila, precpaný starým nábytkem, samety, vybledlým hedvábím, s povlaky na sedadlech, krehkými drobnostkami, malickými stolecky na rucní práce, psacími stolky, intarzovanými sekretáři. Před krbem v budoáru byl taky nánožník se zlatými strapci. Škvírami v okenicích sem pronikalo trochu šedavého svetla a lampy, které Arsčne rozsvítil, šířily prašné svetlo.

„Pojďte za mnou... Tohle je muj pokoj.“

Pokoj pána domu, postel s nebesy a renesancní židle s vyrezávanými operadly. Z truhlice zdobené malovaným erbem vytáhl Arsčne láhev a sklenicky.

„To je hrabencino burgundské. Zustalo ho tu pár lahví a šéf to nepije...“

Na posteli vesta, fialové ponožky, na nacervenalém koberci pantofle. Na krbu mezi svícny lahvičky s léky.

„Na vaše zdraví! Uznejte, že jsem vás krásne zasvetil do pomeru. Pro me za me, at jste to vy nebo nekdo jinej, žejo...“

Například vám doporučuju, abyste si dal bacha na starou Jouette.“

„To je služebná?“

„Cožpak jste si nevšim, že si tykají? To je šéfova bejvalá, jak on říká, přítelkyne. Prej spolu chodili do školy. Když byl v Ubangi a zacalo se mu darit, poslal jí nějaký peníze, protože zustala svobodná. Urcite ne moc... Jen co potrebuje osamelá ženská na živobytí... Když se vrátil do Francie, ani jí nehledal. Je už takovej... Když pak vypukla ta aféra a ze všech stran se do neho pustili a on priplul do Bordeaux, aby se hájil, stála stará Jouette v přístavu. A to je všechno. Nepředstavujte si, že jsou na sebe nejak nežný. Nekdy jí vyhrožuje, že ji vyhodí z domu. S ní to nehne, oplácí mu stejnou mincí. Bylo by zapotřebí nevím kolik cetníku, aby ji dostali ze dveří, a to by se ještě vrátila oknem. Na vaše zdraví... Ale ano! Tu láhev už musíme dorazit.“

Když pak procházeli místnostmi a zhašeli svetlo, zeptal se ho Arsčne:

„Kolik vám platí?... Prede mnou se nemusíte žinýrovat, já ho znám!“

Proc pocítil Maudet potrebu zalhat?

„Tisíc franku...“

„Tak to se teda velice zmenil...“

„Proc?“

„Tem ostatním nedal nikdy víc než šest až osm stovek.

Koneckoncu je to vaše vec! Hlavne se nikdy nepokoušejte štípnout nejakou tu známku nebo ho ošulit o pár drobných... Ten vidí všechno! A spocítaný má všechno do posledního halíře.“ Michel suše prohodil:

„Dekuji vám.“

Druhý pokrčil rameny.

Když se vraceli, byla už tma a Michel, sedící vedle ridice s ocima upřenýma na sinalé paprsky reflektoru, mel nohy jako led, ruce zkehlé, ale rozpálenou hlavu, až příliš rozpálenou, protože se zase jednou nechal svěst k pití. Byl celý prostoupen atmosférou caenských ulicek a obrazy mu tancily před ocima: černá dlažba, kluzké chodníky, výkladní skříně jako vyřiznuté v tmavých prucech domu, v patrech slabe osvetlené rolety, spechající temné stíny a deštníky,

naklonené, aby se vyhnuly jeden druhému...

Na okamžik se z noci vynorily kusy bílých zdí, v jedné chvíli se zrovna uprostřed silnice objevila kráva, potom, jak se blížili k mori, slyšeli srdcervoucí pískání vláčku, který predjeli a který se šinul jako hracka s malými hlavickami. za okénky a muži stojícími na plošinách.

Michel se vyklonil a pokoušel se zahlédnout Linu, která v tom vláčku prece musela sedet, ale jeli moc rychle a nemohl ji rozeznat mezi tolika hlavami; a už projížděli sloupem kouře, který vítr srážel k zemi, a vjeli na cestu mezi dunami.

Otevrel si okénko, aby znovu ucítil na tech chut soli, jež ho ráno tak nadchla a už vyprchala. Velice daleko v černi more se houpalo světlo. Prsty se mu sevřely. Hledel dychtíve i na ty nejmenší zářezy v krídové dune, cítil, jak se mu dme hrud. Mel prazvláštní pocit síly, ci spíše chuti. Zdálo se mu, že to vše co nevidet pritiskne k sobe, prisvoji si to, že to pohltí.

Projíždeli vesnicí, domky nizounké jako chýše se choulily po obou stranách silnice.

Bylo to snad tím, že se jen tak z auta otrek o tento život, stojatý jak voda, a to v nem vyvolalo klamný dojem síly?

Znovu mu pred ocima vytanula jedna ulice ve Valenciennes, jedna z tech ponurých ulic, zpola mestských a zpola predmestských, ulice sotva osvetlená a v ní výkladní skřín jednoho krámu, kde zvonek u dverí znel tak hluše; jeho otec s vlasy prokvétajícími stříbrem, neustále soužený svými nezmary, jeho matka, která se tragicky plahocila životem s rakovinou žaludku.

Celá léta nenávidel toto prostredí a všechno, co v jeho ocích s sebou nese prostrednost, všechno, co v nem bylo dusivého. Okénkem foukal do vozu vítr od more a bicoval ho do tváře.

Chtelo se mu zpívat, kricet, a pak si najednou vzpomnel na Linu, kterou vláček za okamžik vyklopí v neznámé vesnici.

Nemá kufr, jen pár ubohých svršku zabalených do šedivého papíru, který si musela vyžádat od majitelky hotelu.

„Je v La Guillerie kolo?“

Žhavý konec ridicovy cigarety se sice k nemu obrátil, ale Arsčnovy oci videt nemohl.

„To už máte chut na špacír?“

„Myslím, že kolo by se mi mohlo hodit.“

„To by me prekvapilo.“

„Jak to myslíte?“

„Že to šéf moc nepodporuje. V mém prípade je to neco jiného, já patřím jeho bratrovi... Ale stejne se stane, že brblá, když má dojem, že jsem se nahore zdržel o pet minut dýl...“ Maudet se primel k úsmevu.

„Doufám, že presto ale budu smet jít ven?“

„Zkusit to můžete... Prijde na to ... Abyste rozumel, je žárlivej...“

„Žárlivý na co?“

„To se teško vysvetluje. Žárlivost je jako nemoc. Kouknete, mel jsem starou churavou tetu, která nevycházela ze svého pokoje v prvním patre. Dum nebyl velkej. Dve místnosti nahore, dve dole. A ona? Trávila dny tak, že cíhala, až se ozve nejakej hluk, hlasy. Mela hul, aby mohla zabušit do podlahy, když neco potrebovala. Stacilo špitnout a bylo jisté, že se ozve hul... Co si prejete, teticko?“

„O cem jste to tam dole mluvili?“

Když nekdo přišel, když nekdo odcházel... Vítala nás podezíravým pohledem. Clovek mel pořád pocit, jako by ji neco ukradl...“

„Ta svetla nalevo, to je Ver, ne?“

„Jo, to je Ver.“

„Kolik kilometru je odtud do La Guillerie?“

„Šest... Existuje kratší cesta pres mocál, ale ta je v zime prakticky neschudná.“

Michel presto nebyl zklamaný. Neváhal. Naopak spechal, aby byl opet v dome posazeném na dune, a zejména aby spatřil staršího z bratří Ferchauxu. Zlobil se na sebe, že si ho lépe neprohlédl, že si nedal pozor na nekeré drobnosti. Na Arsčnovi mu snad ani tolik nevadila jeho vulgárnost s příměsí arogance, jako přílišná nenucenost, s níž hovoril o Ferchauxovi.

„Nemuže to chápat,“ rikal si.

Tri tajemníci, kteří tu byli pred ním, to také nechápali a Michel byl presvedčený, že on pochopí.

Ovšem, bylo mu trochu hanba pri pomýšlení na Linu. Mel ji opravdu rád a nekdy ji miloval přímo šílene. Ale dnes ji od rána jenom zrazoval. Uvedomil si to. Byla to skutecná zrada. Myslel jen a jen na Ferchauxe a jeho tajemství.

Dukazem bylo, že se s tlukoucím srdcem vyklonil, aby uvidel svetla domu o neco drive. Rozeznal zár pouze v místě, kde byla kuchyne. Pozdeji, když vuz zastavil, uvidel jiné auto, zaparkované ve tme.

Advokát Morel tam zrejme ještě byl a Maudetovi to vadilo. Jeho zájímál a pritahoval pouze Ferchaux a jeho špatná nálada ci zlost, když zjistil přítomnost hosta, se podobala žárlivosti.

Arsčne mu pomohl vyndat prosteradla, psací stroj a nekolik drobností z vozu. Oba vešli dovnitř kuchyni; stará Jouette se zamestnávala loupáním brambor a ani nezvedla hlavu.

„Nezapomnel jsi na maso?“ spokojila se otázkou Arsčnovi, který se cestou skutecne stavoval u rezníka.

Hodil je na stul, kde se povaloval hrnek s vychladlou kávou.

Michel nevedel, co delat, kam se vrtnout. Zustal stát u sporáku a nenapadlo ho ani, aby si svlékl nepromokavý plášť.

Arsčne šel zavést vuz do garáže.

„Pujdu s vámi nahoru, pripravíme váš pokoj,“ rekla starena, když hodila poslední brambor do smaltovaného kbelíku a smetla do košíku slupky, jež ji zustaly v klíne.

Se supením se zvedla, prohlédla prosteradla, polštár, jakoby nespokojene povzdechla a rozsvítila petrolejku.

„Vezmete lampu a jдете napred.“

Když šli kolem pokoje, v němž jednali oba muži, dolehl k nim šum hlasu a potom zvonění telefonu. Dvere se neotevřely. Ferchaux se o nového tajemníka nestaral.

„Držte tu lampu aspon rovne. Takhle vám praskne cylindr.“

Procházel pokojem pana Dieudonné, kde horela kamna, a byla to jiná kamna než dopoledne. Nízká, litinová, jaká mívají pradelny. A ta skutečně nekourila. Ferchaux je zřejmě postavil po obede sám. Stálo tam železné lužko a vedle neho pet nebo šest vojenských kufru, natřených na tmavozeleno a všelijak promáčknutých a omláčených.

„Postavte lampu na okno.“

Zrucnými pohyby ustlala Maudetovi postel.

„Prinesli jste konev a umyvadlo? Budeme muset zajít na pudu pro nějaký stolek.“

Pozdeji, když bylo všechno hotové, se naposled rozhlédla kolem, pokrcila rameny nad tím, jak je všechno hloupé, a beze slova se vrátila dolu, zanechávajíc mladého muže o samotě.

Petrolejová lampa obklopovala Michela těžkým žlutým světlem. Napřed zůstal dlouhou chvíli sedet na okraji postele, pak se zvedl, došel k oknu, odhrnul krajkovou záclonu a pritiskl si celo na sklo. Ve tme svítil jen obrovský válec, který se vrhal v pravidelném rytmu na oblázkovou pláž a občas se mihl racek jako blesk a snesl se s velkým krikem k hladině. Oba muži dole pokračovali v jednání a jejich hlasy doléhaly k Maudetovi jako pravidelný hukot.

4

Byl to třetí den, či spíše třetí noc, kterou Maudet trávil v La Guillerie. Probudil se náhle, v hrůze, že zaspal. Rukou hmatl na mramorovém nočním stolku po zápalkách, plamínek ozářil ciferník budíku, který pokojně ukazoval tři hodiny deset, a Michel z obavy, aby znovu neusnul, rozsvítil svíčku.

Nebyl zvyklý na to, aby mu u ucha tikal budík, a jeho monotónní tikání ho uspávalo. Svíčka mu vystačí sotva na čtvrt hodiny. Zdálo se mu, že ho to nacervenale světlo, které mu připomínalo ranní zmatky v době dětství, otupovalo ještě více: zhasl a zůstal ležet s otevřenými očima na zádech, záměrně, protože v této poloze se mu obyčejně nepodařilo usnout.

V posteli bylo teplo, ale začal ho zábst oblicej a hlavne nos, vystavený chladu pokoje, vlhkému chladu, který nebyl nehybný, ale přicházel ve vlnách, buhví odkud, protože okno a dvere byly zavřené. Udelal dobře, že sfoukl tu svíčku? Proc byl pořád ještě přesvědčený, že vidí obdélník úzkého krbu z černého mramoru a na zdech žlutou papírovou tapetu s hnědými květy? Podřimoval. Kdyby naneštěstí skutečně usnul, určitě by se v pet ráno neprobudil, a to byla hodina, kdy se rozhodl vstát.

Dríve by se ani neodvážil vyjít z domu. Tri hodiny ráno, to není doba, kdy si clovek jen tak vyjde na procházku. Co by řekl Ferchauxovi, kdyby ho slyšel, kdyby najednou vyšel ze svého pokoje, zrovna když by Maudet stál na odpocívadle v prvním patře?

„Za hodinu vstanu...“

Když cítil, že na neho jde spaní, vystřelil nohu nejdríve po kotník a potom celou, aby ho zima držela v bdělém stavu.

Jeho myšlenky se však presto podobaly nocní mure. Mel pocit, že slyší hlasité oddychování staré Jouette, která spala vedle, ani ne metr od neho, hned za stenou, a dvacetkrát za noc se ztěžka obracela v posteli, otocila se prudce na levý nebo na pravý bok a pokaždé pritom zaúpela. Potom nebylo chvíli slyšet nic. Proc mu to připomínalo Lazara v hrobe a pokaždé se ptal, jestli není mrtvá?

Nesmel si za žádnou cenu dovolit znovu usnout. Musel jít za Linou. Den predtím tu byla a Maudet byl jat hlubokým soucitem. Bylo právě pár minut po třetí odpoledne. Vzhledem k nízkým mrakům, které se válely po obloze, bylo zřejmé, že se za chvíli začne stmívat. Na pláži ležela patrne nějaká zdechlina, protože mezi křídové bílé racky se zamíchaly na cáře, oddelující pevninu od more, desítky krkavcu; bílí a černí ptáci se na obloze smíchali, tancili jakýsi divošský tanec, který provázeli krikem, a občas se divoce vrhli na místo, kam Michel z domu nemohl dohlédnout.

Dieudonné byl zabrán do jednoho ze svých nekonečných telefonických hovorů s právním radcem Aubinem, svým pařížským advokátem, a tak se musel držet u zdi, na níž byl připevnený telefon. Záclona byla poodtažená. Když Michel bezdecne vyhlédl z okna, spatřil zdáli na dune Linu, která se váhava blížila, rýsovala se na pozadí oblohy anebo částecne mizela, podle nerovnosti terénu.

Nejdríve mel strach, že ji zahlédne šéf, pak byl jat soucitem; zdála se tak strašně osamelá v nekonečnu, muceném vetrem, osamelá, a bázlíva, vydešená tímto zpustlým pobřežím a také nebot to intuitivně vytušila – onemi ptáky, kvuli nimž váhala, má-li v ceste pokračovat.

Nemela už nic než městské strevický s vysokými podpatky, které se musely borit do písku, klouzat po oblázcích a zvrátávat se při sebemenším chybném kroku. Její plášť – ten, který jí nechal, ten, který užel vetešníku v Archivní čtvrti – byl nejméne tri roky starý, pocházel z doby, kdy ženy nosily delší sukne, a dodával její postavě nuzný vzhled. Byla jí zima. Urcite mela mokřý nos. Blížila se bázlíve a snažila se tvářit nenucene jako na procházce. Jako by si v této hodině vyšel na celém lamanchesském pobřeží na procházku jeden jediný clovek! Kdyby ji Ferchaux zahlédl, hned by se dovtipil. No a, co by se stalo?

Ušla téměř osm kilometru, ona, která se tak rychle zadýchávala. Musela se ptát na cestu. A ted obcházela dum, opisovala v uctivé vzdálenosti pulkruh a toužebne se dívala do oken.

Jouette ji zasklenými dvermi kuchyne urcite videla. Michelovi se svíralo srdce. A presto se do jeho pocitu vdecnosti přimísil i bezdecný pocit rozpaku, téměř hnevu. Zahanbovala ho a on se nerad stydel. Takto, když se pokorne potulovala kolem osamelého domu, ruce v kapsách ošklivého a příliš dlouhého pláště, vypadala jako ubohá obet.

„Víš to jiste, že ji uživiš?“ ptala se ho naléhavě matka, když se ženil.

Protože jeho matka byla jediný člověk, kdo v neho nemel nejmenší duveru a neveril nicemu z toho, co s tak presvedcivým zápalem tvrdil.

Lhal jí jako všem ostatním, ujišťoval ji, že vydělává dost penez, aby uživil manželku, a brzy bude vydělávat ještě víc. Lina to ovšem vedela. Tu neklamal. Což nechtela ona sama?

Což ona sama pred dvema roky neprecházela pod okny novin, kde delal v rubrice denních zpráv? A nezarídila to tak, aby ho potkala pokaždé, když se vracela z kursu v Baculove jazykové škole?

Nosovala tehdy plisované sukne ze skotské vlny a svetry z jemného žerzeje, které tesne obepínaly její poprsi, a to vše jí dodávalo výraznost, která ji odlišovala od ostatních mladých dívek. Zrejme zasvetila své přítelkyne do tajemství svých citu, protože pod jeho okny precházela vždy zavešená do jedné z nich.

Ostatne právě prostřednictvím přítelkyne, která byla sestrou jednoho z Michelových kamarádu, byl Michel Line predstaven; od té doby se vecer co vecer scházeli v ulicích, hledali ta nejtemnější zákoutí a norili se do nejhlubších výklenku vrat, aby se mohli k sobe tisknout, postávali v pruvanu prázdných portálu.

Lina byla bohatá. Jejím otci patrila kavárna Grand Café, celá bílá a zlatá, se zrcadly a lustry, teplými granátové červenými lavicemi, kam chodívali pouze významní občané města. Otce bylo videt od rána v kavárne, obutého do jemných kozinek, prehrnutý límec oslepující belí, a z neho cnela mrtvicnatá šije; sedel u jednoho stolu a pak u druhého, a jak den postupoval, byl vždy o neco zarudlejší v tváři, oci mel vypoulenejší a jazyk ztežklý, ale i když mu vecer slova těžko plynula ze rtu, nikdy ho nikdo nevidel opilého, a když mel dost, odcházel sám, velice dustojne, opatrným krokem, nahoru spát.

Jeho žena, která byla z vynikající rodiny, ani jeho dcera do kavárny nikdy nevkcrocily. Nebyl by to strpel. Paní Bocageová mela jeden z nejkrásnějších perziánových kožichu ve meste a byla clenkou nejuzavrenejších dobrocinných výboru.

Co by rekli prumyslníci a velkoobchodníci z Valenciennes, hosté z Grand Café, které považovali za klub, kdyby spatrili Bocageovu dceru, jak se potuluje po dunách v písku a kamení jako žebracka?

Z obavy, že Lina uvidí, jak postává u okna, odstoupil Michel dřív, než ho mohla zahlédnout, a držel se zámerne vzadu v místnosti; když pozdeji rozsvítili lampu, venku už nikdo nebyl.

Rozškrtl novou zápalku. Za deset minut ctyri. Báł se, že by znovu usnul, a radeji vstal; bosýma nohama si stoupl na kousek pokrývky, která sloužila jako predložka, natáhl si ponožky, oblékl se; prsty mel zkrehlé, zvláste když si šplíchl na oblicej a na ruce trochu vody.

Oholil se pred spaním, aby získal cas. Jindy nemíval v noci v pokoji budík. Byl to budík z kuchyne a vypujcil si jej verejne. Neodvážil se odnést jej bez vedomí stareny.

„Když ho necháváte pres noc v kuchyni, nevadilo by vám, kdybych si ho bral do pokoje? Ráno ho tam vždycky zase vrátím.“

Obával se, že ho prokoukne, ale nezdálo se, že by mu Jouette vubec venovala pozornost. Presto by se však neodvážil nechat budík zvonit, protože by zbucoval celý dum.

Spal špatne. Prinejmenším do dvou ráno slyšel v polospánku Ferchauxovu drevenou nohu, jak chodí po pokoji sem a tam, přímo pod jeho hlavou.

Ted šel opatrne ze schodu s botama v rukou a cas od casu se zastavil a poslouchal. Báł se prejit odpocívadlo, mel pocit, že zpusobí rámus, mel špatné svedomí, jako by se dopouštel zlocinu, a pritom jít za vlastní ženou je jeho svaté právo.

Rozhodl se už vecer predtím, že vyjde z domu pres kuchyn. Klíc se tam nechával v zámku. Vytáhnout zástreku bylo snadné. Ocítl se venku. Trebaže mesíc nevidel, bylo natolik jasno, že se mohl orientovat. A zajímavá vec, nezdálo se, že by ten jas vycházel z mekkých okraju mraku, ale z more, jež se cerilo, kam až oko dohlédlo.

Šel rychle, bez ohlížení. Nohy se mu borily do písku. Teprve na vzdálené dune se podíval na dum, aby se ujistil, že se v žádném okne nerozsvítilo.

A tu se ho zmocnilo vzrušení. Zhluboka vdechoval vzduch, jako by jedl neco zvlášt chutného. Díval se na more, opovrhl hladkou cestou, která se rýsovala po jeho pravici, a radeji klopýtal mezi oblázky, sklánel se nad vyvrženými troskami, které v noci nabývaly fantaskních tvaru, sáhl si na obrovskou vetev vymáčeného stromu, sebral sépiovou kost, vzal do ruky lepkavou chaluhu.

Bylo mu zima. Mel trochu strach. V jednu chvíli sto metru téměř bežel, protože mu cosi živého prelezlo pres nohu, a o kousek dál, když uslyšel stejný zvuk, si uvedomil, že jsou to krabi, kteří pochodují po pruhu mokrého písku, jež tu zustal po odlivu.

Nezpíval sice, ale znelo v nem cosi jako hudba. A byl docela nerad, když po pul hodine musel od pobřeží uhnout na cestu do Ver, kde z holých stromu padaly ledové kapice, trebaže v noci nepršelo.

V dáli spatril strechy, které jako by byly pritisknuté k zemi. Pridal do kroku. Mel naspech, aby se objevil pred Linou.

Predchozího dne se šikovne vyptal Arsčna na místní hotely a dozvedel se od neho, že všechny hotely ve Ver jsou pres zimu zavrené krome jednoho, a to je spíše hostinec.

„Je tam trafika, proti kostelu.“

Místo aby se tma rozptylovala, bylo stále pošmourneji a chladneji. Dorazil na místo, nade dvermi bez prahu uvidel cesnek, ale dvere byly zamčené a všechny okenice v dome zavrené. Ze vsi se neozýval ani hlásek, živá duše nebyla vzhuru. Vežní hodiny ukazovaly sotva pet.

Bude nucen pockat? Obešel dum, byl dlouhý a mel jediné patro. Podle teplého pachu chlěva pochopil, že tu chovají krávy, najednou slyšel kokrhat kohouta, pes se trhal na reteze a Michel se báł, aby na neho nezacal štekát.

Mezi dvema pilíři se tycila železná vrata natřená suríkem. Jednou škvírou zahlédl blátivý dvur, hromadu hnoje a v koute

vedle dvoukoláku staré auto bez pneumatik. Zdálo se mu, že z pravé strany dopadá na dvur slabé žluté světýlko, nastavil ucho a nakonec rozeznal klapot dřeváku.

Nekdo je už zřejmě vzhuru a dojí krávy. Zkusil zavolat, nejdrív slabe.

„Haló,“ řekl, zaskocen vlastním hlasem: „Haló! Hej...! Je tam nekdo z hotelu?“

Cas plynul. Musel volat nekolikrát za sebou. Konecne devecka vystrcila velkou kulatou hlavu ze dverí chlěva, aby se podívala, co je to za krik.

„Tady jsem, slecno... Prominte, prosím. Je u vás ubytovaná moje žena...“

Konecne pristoupila k vratum. Nerozhodne opakovala s hlupáckou umíneností:

„Co je? Co chcete?“

„Moje žena...“ (zavcas si uvedomil, že jí doporučil aby se zapsala pod dívčím jménem. Jen jestli nenapsala ‚slecna‘!) „Je u vás ubytovaná moje žena... paní Bocageová...“

„No a? Co jí chcete?“

„Prijel jsem necekane za ní... kdybyste mi laskave otevrela.“

„Tak to nevím. Pán a paní nejsou takhle casne ještě vzhuru.“

„Ale vždyt vám povídám, že moje žena...“

Konecne se rozhodla, nenašla klic, rekla Maudetovi, aby obešel dum a pockal prede dvermi s cesnekem. Trvalo jí to tak dlouho, že mel obavy, jestli ho nenechala ve štychu.

„Kde má pokoj?“

„V prvním patre, na konci chodby vpravo.“

V hostinci panovalo vlídné teplo, prosycené pachem dřeva, jímž se predchozího vecera topilo, vareným jídlem a také pachem chlěva a dozrávajících plodu.

Dubové schodište bylo navoskované a Michel uklouzl a málem se natáhl. Nejdrive hmatal ve tme chodby a teprve pak si vzpomnel na elektrické svetlo, škrtl zápalku a našel vypínac. Jak procházel kolem prvních dverí, slyšel nejakou ženu, která se probudila a zřejmě neco šeptala manželovi do ucha. Pospíchal, došel ke dverím vzadu a otocil kulatou klikou. Dvere nebyly zamčené. Ostatne nikde žádný zámek nevidel. Michelovi bušilo srdce. Otevíral pulku dverí, která kladla lehký odpor. Brzy pochopil proc: Lina, která se bála spát pri nezamčených dverích, k nim pristrcila židli.

Pres rámus, který židle nadelala, se Lina neprobudila, a tak stacil dojít až k ní a vzít ji do náruce, teplou, vlhkou, prostoupenou vuní venkovské postele.

„Má lásko!“

„To jsi ty? Jak to?“

Nechtěl hned rozsvítit.

„Pst! Nemluv.“

Rychle se svlékl, vklouzl mezi prosteradla a pritiskl se k ní, celý zmrzlý.

„Pst! Nemám moc casu!“

Byl šťastný, že opet nalezl toto telo, trochu kypré, velice nežné, velice hladké, a Lina se teprve pomalu probouzela ze spánku; rekla neco, co se Michelovi ani nezdálo divné:

„Jak jsi to udelal?“

Jako by byl v dome na dune veznem!

„Ted rozsvit...“

Než se úplně nahý dostal tremi velkými kroky k vypínaci, rekla:

„Byla jsem tam vcera odpoledne.“

„Videl jsem te.“

„Lidi mi rekli, že ten chlap je neco jako cvok, a tak jsem mela strach...“

„Ale ne, má lásko, to není cvok, ujištuji te. Je to neobycejný clovek, ten nejneobycejnejší clovek, jakého jsem kdy potkal...“

Bylo mu dobre v posteli s tlustými pérovými matracemi, v tomto nízkém pokoji, vybíleném vápnem, kde byla velká mahagonová skřín, obrázky svatých v černých rámeccích a sádrová Panenka Maria na krbu.

„Nemohl jsem přijít dřív, drží me od rána do vecera...“

„Nedovolí ti vyjít ven?“

Proc se mu zdála Lina najednou tak strašne vzdálená? Popouzela ho proti jeho vuli neutrálním hlasem rozespalé ženy, otázkami, které tak neladily se skutecností, způsobem, jak na neho hledela, jako by pátrala, v cem se zmenil. Domníval se, že v jejích očích cte jakousi neduveru. Možná že by se na neho dívala stejne, kdyby ho podezírala, že se právě vymanil z náručí jiné ženy.

„Doufám, že te presto nenutí pracovat ve dne v noci?“

„Ovšemže ne... To se tak těžko vysvetluje...“

„Proc bydlí v dome na samote, který nikdo nechce? Je pravda, že se tam schovává?“

„Ujištuji te, Lino, že se neschovává.“

Mel chut se rozesmát. Predstava, kterou si lidi udelali o Ferchauxovi, byla tak strašne pitomá!

„Tak proc nežije pod vlastním jménem? Místní lidi to vedí. Dobre vedí, kdo je to. Hostinský tady říká, že pro neho jednoho krásného dne stejne přijdou cetníci a seberou ho.“

„Nedá se.“

„Ty ho náramne hájiš!“

Proc ta výcitka? Nemá snad právo hájit cloveka, který... Který co, co vlastne? Hledal slova. Ptal se sám sebe, jak prenést na Linu své nadšení pro Dieudonné Ferchauxe.

„Je pravda, že zabil pár negru, presne receno tri negry, ale to musel udelat, bylo to nejen jeho právo, ale i jeho povinnost. Kdybych tu mel mapu, vysvetlil bych ti to. Pochop to, on, Ferchaux, zhodnotil, vlastne prakticky objevil nejdivocejší kus Afriky. Sám mi to vysvetloval. Je to tam jako obrovská mísa, mísa velká jako polovina Francie, na soutoku Konga a Ubangi. A nic než mocály a reky, které se ztrácejí ve tme, v pralese je totiž skoro úplná tma...”

Zamumlala:

„A k čemu je to dobré?”

Ztrácel odvahu, ale uťmínene trval na svém, tím spíše, že i jemu se stávalo, že hledel na Ferchauxe chladne, téměř pohrdave.

„Ze začátku se mohl pohybovat jenom na piroze, a to riskoval, že ho některý hroch prevrhne a že ho sežerou krokodýli, tema se to tam jenom hemží. A navíc jsou tam mouchy tse-tse, a ty zase přenášejí spavou nemoc...”

„Nemluv tak nahlas. Urcite jsi vzbudil paní hostinskou. Ted, když si na me začíná trochu zvykat!”

Ale on se ještě nechtel zabývat Linou. Byl plný toho, o čem mluvil. A držel se toho.

„Ferchaux a jeho bratr tam odjeli bez halére v kapse. Ted pocítají jmení na stamilióny. Všude si zřídili stanice. Mají lodi o výtlaku pet set tun, a na nich převážejí zboží po Kongu, mají agenty ve všech strediscích v kolonii, velké sklady v Brazzaville. Kdyby nebyl Dieudonné Ferchaux ty cernochy zabil...”

Poslouchala a dívala se pritom na strop, kde byla uschlá moucha z letošního léta.

„Byli to nosici. Dieudonné Ferchaux shromáždil asi padesát nosicu a chtel s nimi dohonit karavanu svého bratra, který se dostal do nesnázi asi o čtyři nebo pet set kilometru dál. Každou noc mu pár nosicu uteklo. Ferchaux nakonec odhalil tri cernochy, kteří je navádeli. Ted už chápeš? Pri první příležitosti by mu byli utekli všichni i s jídlem a municí.

„Ale ti lidé byli prec doma!”

„Jak myslíš. Deláš schválně, že nerozumíš. Podle tebe vubec nebylo treba kolonizovat Afriku. Pristihl je, když se plazili k bednám se zbranemi. Byl mezi Fangy jediný beloch...”

Dobre cítil, jak neľibe nese, když ho slyší mluvit tak zasvecene o vecich, o nichž ještě pred nekolika dny nemel potuchy.

„Zapálil jednu dynamitovou patronu a hodil ji na ne. Všichni objevitelé to tak delali. Ale víš ty, kvuli komu vlastne o tricet let pozdeji všechny ty jeho maléry zacaly? Hádej!”

„Jak bych to mohla, prosím te, uhodnout?”

„Pamatuješ se na Arondela?”

„Na Gastona?”

Ted bylo na Michelovi, aby sebou trhl, překvapen, s jakou samozřejmostí pronesla jeho křestní jméno. Gaston Arondel byl jedním z jejich kamarádů ve Valenciennes, takový krasavec, vždycky nastrojený, a studoval medicínu.

„Co má Gaston...”

„On nic, ale jeho otec, který je tam úředníkem koloniální správy. Takový zkostnatelý blbec a navíc stejný nadutec jako jeho syn, který by nešel bez rukavic ani na roh ulice. Chápeš, že tam v Africe je chlap jako on, s peti tisíci franku mesícne, vedle takového Ferchauxe úplná nula. Arondela uráželo, že hraje druhé housle. A tak mu vypovedel takovou malou válku. Vyzbrojil se predpisy, které vydávají v Paříži lidi, co o veci nic nevedí. A tvrdohlave a zatvrzele napadal den co den Ferchauxe a všechny jeho obchody. To on vyhrabal tu starou historii se tremi cernochy, kterou všichni znali, ale nikdo se nad ní nepohoršoval. Uvedl do chodu celou soudní mašinérii. Vylídl svedky, pritáhl je do Brazzaville na účet státu. Rozpoutal proti Ferchauxove společnosti skutecnou správní perzekuci, štoural v účtech a v bilancích, v danových priznáních...”

„Ferchaux podváděl?”

„Ale ty nechceš rozumet! Udelal bych líp, kdybych mlcel! A pritom tenhle clovek, který strávil čtyřicet let v rovníkovém pralese a vlastníma rukama vybudoval jeden z největších koloniálních podniku, muže být, jen co je pravda, ze dne na den uvržen do vezení, přiveden na mizinu, jeho obchody mohou být znicené; a to všechno vinou jednoho idiota, jehož horľivost se snažili přibrzdit i sami jeho nadřízení. A proto přišel Ferchaux do Francie.”

„Do La Guillerie?”

„Do La Guillerie nebo jinam. Jaký je v tom rozdíl, je-li tady nebo jinde? Ten se mohl ubytovat v neľluxusnejším hotelu. (Popravde receno Michel dosud nepochopil, proc to neudlal).

Mohl si koupit, jako jeho bratr, vlastní dum na Champs Elysées. Mohl se ubytovat na neľterém zámku, které má Emile ve Francii, nebo v jeho vile v Cannes nebo ve vile v Deauville. Ale copak jemu na tom záleží? Víš ty, kdo nejcasteji štípe drív ve sklepe? On. A víš, kde jedl pred mým příchodem? V kuchyni, se šoférem a starou ženou, která mu delá hospodyní. A vecer hráváme všichni tri karty.”

„Jací tri?”

„Ferchaux, šofér a já. Prísahal, že ho nedostanou. Napohled se nezdá. Kašle na to, oblékat se tak nebo onak. A ještě víc kašle na to, co si o nem myslí pitomci. Jenomže zrovna vcera, akorát když jsi chodila po dunách, jsem vyslechl telefonický hovor, po nemž urcite vyletí jeden guvernér. A kdyby chtel, vyletel by asi i ministr. Zacináš už chápat, že to stojí za to, žít nejakou dobu ve starém dome na dune?”

Povzdechla si. Nepresvedcil ji, ale nemela odvahu se s ním prít.

„Když myslíš...”

A potom, téměř vzápětí:

„Prinesl jsi mi peníze?”

Zrudl.

„Dnes ne. Nemžu ho prece požádat o peníze, sotva jsem nastoupil. Musíš mít ještě dva tri dny trpelivost. Pri první příležitosti...”

„Kdybych měla alespon zavazadla, treba jenom kufrik...“

„Prinesu ti muj.“

„To už nebude ono. Když lidi vidí mladou ženu, jak přichází sama a pod paží má jenom balíček v šedém papíru... V tomhle ročním období tu nikdy nikdo nebývá... Byli na rozpacích, jestli mě vůbec mají ubytovat.

„Chápejte“, rekla mi hospodská, „v tomhle ročním období odpocíváme zase my: Jeden clovek, tot se ví, nic není, ale prese všechno mu musíme dát najíst... Je to starost, to víte, a byla bych rádeji, kdybyste šla jinam...“

„Ale pak te tu prece jen nechali!“

„Protože jsem delala, že nerozumím. Nakonec mě tu, myslím, nechali ze soucitu. Až se dozvedí, že jsi v La Guillerie...“

„Nedozvedí se to.“

„Uvidí te, až pujdeš odtud. Maria, to je ta, co ti otevrela, vypadá sice jako hloupá husa, ale je ze všech nejnebezpečnější, protože práce spadne vždycky na ni, a tak se na mě dívá skrz prsty. Už jenom jak prede mne stavi na stul talíře...“

„Nemyslíš, miláčku, že bys měla mít trochu trpelivosti, že to stojí za to? Nesmyslná, neočekávaná náhoda mne umožnila seznámit se s clovekem...“

Ale ne! Už jí nechtel povídat o Ferchauxovi, protože pri každé zmínce o nem na neho hledela se stejnou neduverivostí.

„Mám štěstí, že jsem pronikl do sveta, který neznám, který zná málo lidí, kde se milióny hrabou po desítkách a kde se vodi na provázku tisíce a tisíce takových loutek, jako je tvuj Arondel...“

„Proc muj?“

„Promin mi to! Jenomže, podívej, místo abys byla spokojená, aby sis blahoprála k tomu, co nás potkalo...“

„Vymen si to se mnou!“

„Já ti rozumím... Vím, že to pro tebe není žádná legrace... Ale nebude to trvat dlouho. Jednoho dne se Ferchaux vrátí do Caen. Zdá se, že většinou bydlí tam. Pak se uvidíme každý den...“

„Na skok...“

To slovo mu připomnelo, že se má podívat na hodiny, a skutečne, mel nejvyšší čas. Bylo témer sedm. Vrhł se na své šatstvo jako v panice.

„Tak vidíš!“

„Co mám videt?“

„Do jakého stavu se dostáváš pri pomyšlení, že přijdeš pozde. Jestli máš být za osm stovek tomu pánovi k dispozici ve dne v noci jako otrok...“

„Ty jsi ale pitomá!“

„Dekuji.“

„Místo abys mi pomohla...“

Byl rozzurený a ještě víc než rozzurený byl dotčený svým neúspechem; a nádavkem byl dotčený tím, že ho nenapadla žádná odpoved. Málem odešel, aniž ji políbil, ale vrátil se prece jen k posteli, sklonil se k Line a zmekl:

„Nevšímej si toho, moje malá Lino. Tolik cítím, že mám pravdu, víš, že je to pro naše štěstí, že...“

„Pospěš si!“

„Usmej se...“

„Ne.“

„Usmej se honem!“

„Prosim.“

Bežel a ona za ním trucovite krikla:

„A příšte si nedávej tak nacas!“

Arsčne mu rekl, že pres mocál vede pešina, a Michel tolik spechal, aby byl už zase v La Guillerie, že když nevidel nikoho, koho by se mohl zeptat, pustil se nazdarbuh. A to udelal chybu, protože ještě nebyl ani v polovine, cesta se ztratila a on cvachtal ve vode stojící pod trávou a chodil sem a tam hledaje pevnejší pudu pod nohami. Nad hlavou mu zatím belely mraky a objevily se velké šedivé kapsy plné dešte.

Když se konečne dostal na cestu, byl zablácený až po kolena a pot mu pilepil košili na telo. Hledal svetlo v prvním patre, ale bylo tam tma. Obešel přízemí a zastihł Arsčna, který startoval vuz, protože každý den casne ráno jezdil do Caen pro poštu.

Arsčne mu jako obvykle popráł výsmešne dobrý den, prohlédl si ho od hlavy k pate a naznacíl, že šéf je špatne naložený.

Michel prošel kuchyní.

„Nevedel jsem, že je tak pozde“, rekl místo pozdravu Jouette, která mácela chleba do kafe a neodpovedela mu.

Neodvážil se jít rovnou nahoru do svého pokoje. Vstoupil do jidelny, která sloužila jako pracovna i salón. Jasným plamenem tam praskal ohen. Zády k ohni jedl Ferchaux vejce namekko.

„Trochu jsem se opozdil, že? Prominte mi to, prosím. Od té doby, co jsem tady, jsem mel chut vyjít si ráno na procházku k mori...“

Ferchauxuv pohled ustrnul na zablácených okrajích nohavic. To bylo vše. Muže se snad takhle clovek obalit blátem na morském brehu?

Maudet se nemel do ceho prevléci. Sedl si. Starena mu prinesla vajicka v ubrousku.

Šéf jedl mlcky a zdálo se, že myslí na neco jiného. Michel se varoval podívat se na neho. Ale cas od casu na nem spocinul krátký, chvatný, jakoby stydlivý pohled. Ferchaux myslel na neho.

Co si myslel? Proc ten povzdech, když si otíral rty do ubrousku a zvedl se od stolu, aby se presunul k ohni?

Ne že by si proste jenom delal starosti. Dalo by se říci, že byl také posmutnelý a znepokojený.

Když se vuz rozjel a Arsčne vyrazil do mesta, napřimil se a zahucel:

„Koneckoncu!“

Což mohlo znamenat: „Uvidíme...“ Nebo také: „K čemu to?“ Anebo: „To není důležité...“ Dokonce i: „Jsem hlupák, že si s tím lámu hlavu...“

Nacež se rozhlédl kolem sebe jako člověk, který zaplašil ranní chmury a rozhodl se zacít nový den.

5

Uplynulo asi čtvrt hodiny, co se Arsčne vrátil s Caen s poštou a bylo slyšet, jak si hvízdá, když vynáší ze sklepa do prvního patra drevo. Bylo to čtvrt hodiny? Bylo to víc nebo méně? Maudet to nebyl s to posoudit a měření času byl problém, který mu občas pusobil potíže.

Když prodával v Paříži hodinky, řekl Line:

„Hodiny jsou na všech křižovatkách velkých bulvárů, na všech náměstích, u všech hodinářů ve výkladních skříních.“ Ve Ferchauxově dome nebyly hodiny nikde kromě pokoje staré Jouetty v patře a kromě kuchyně. Ferchaux měl ovšem v kapsičce u vesty velké niklové hodinky, jaké si kdysi prodávaly pod jménem železničářské, ale pravděpodobně ho vůbec nehlapadlo je natahovat, protože je nikdy nevyndával z kapsičky. Nestaral se, kolik je hodin, čas udávala dosti přibližně lokálka, která jezdila dvakrát denne oběma směry, a také Jouettiny pochůzky. Ostatně potřeboval-li to vedet přesněji, například kvůli telefonu, šel se podívat do kuchyně na budík.

Arsčne se vrátil s poštou, to znamená, že je asi tak devět. Stul po snídani byl už uklizený a ohen horící v krbu měl čas prostoupit pokoj teplem. Michel sedel u okna, za nímž k jeho velké spokojenosti začínala mlha houstnout jako mléko, až mu more úplně zmizelo z očí.

Ferchaux, který si sedal zřídka, stál zády k ohni, otevíral došlou poštu a obálky házel postupně do ohně. V některých dnech přicházely dopisy jenom z Paříže, dopisy od právníka, obchodníka a bankéře, ale nekolikrát za týden dorazilo – buď prostřednictvím Spojených rejdarů anebo letadlem z Brazzaville či belgickým letadlem z Coquilhatville – velké množství pošty z Ubangi, po níž Ferchaux vždy dychtivě sáhl.

Predevčírem se spolu oba dva pustili do důležité práce, do třídění došlé pošty, a nechtelo to brát konce. Behem těch téměř šesti měsíců, co byl Ferchaux ve Francii, omezoval se na to, že cpal došlé dopisy nazdarbuh do zásuvek. Presto se však dvakrát nebo třikrát, nepochybně pokaždé, když nastoupil nový tajemník, chabe pokoušel o jejich roztržení; byly tu desky červené a zelené, nadepsané různě, jako „Arondel“, „Banka v Ubangi“, „Ledentuv proces“, „Morel“, „Advokát Aubin“, atd., atd.

Nekdy, když rozbalili svazek dokumentu, svázaných provázkem, se Ferchaux tukl do cela:

„V mém pokoji musí být někde v šupletí další takovýhle balík... Dojdu pro něj.“

Šel pro něj sám a jeho dřevěná noha dupala nejdříve na schodech a potom přímo nad hlavou. Nedělal žádný rozdíl mezi jednou či druhou prací, šel štípat dříví stejně ochotně jako diktoval; vubec by mu nepřišlo na mysl zavolat Jouette a zeptat se jí, kolik je hodin: když se chtel napít, došel si do kuchyně pro sklenici vody, a když bylo potřeba přestavet nábytek, klidně Arsčnovi pomohl.

Zpocátku to Michela pohoršovalo. Ted to začínal chápat, každopádně si uvědomoval, že vec je mnohem složitější, než se domníval a než se zřejmě domnívají lidé kolem pana Dieudonné.

Maudet měl ted rád ty ponuré hodiny, kdy venku skucel vítr a v pokoji praskal ohen a kdy probíral papíry všeho druhu, jeden po druhém, aniž by Ferchaux před ním neco tajil, trebas tech nekolik málo dopisu, které napsal bratrovi Emile.

„Postupně vám vysvětlím...“ řekl mu Ferchaux.

Byla to z jeho strany absolutní duvera? Anebo považoval mladíka za člověka tak bezvýznamného, že mu bylo možno říci všechno? Maudet si kladl tuto otázku. Znepokojovala ho. Možná že to bylo tak trochu od obojího.

„Zase Arondel!“ zabručel pan Dieudonné, když docetl dopis z Konga. „Míšenec, který vede stanici v Makoli, mi popisuje, jak se ve chvíli, kdy domorodci přinesli palmová jádra, objevili cetníci, asistovali při vážení a pak zabavili váhu a závaží.“

„Závaží je zfalšované?“ zeptal se Michel.

„Tam vždycky. Podle toho jsou taky stanovené ceny. Domorodci byli tím divadlem jistě sami překvapeni nejvíc. Jakmile podvod přijmou obe strany, není to už podvod.“

Oba zvedli hlavu a zároveň se otocili k oknu. V mlze videli, jak před domem zastavil velký žlutý vuz s velice protáhlým předkem. Vysoký silný řidic v bezvadné livreji vyskocil ven a otevřel dvířka. Trebaže se muž, který vystoupil, v nicem nepodobal panu Dieudonné, Michel poznal, že je to jeho bratr. Do domu vstoupil přes kuchyn, jak tu bylo zvykem. Chvilku se tam zdržel na pár slov s Jouette. Slyšeli jeho hlas, hlas muže, který považuje za nutné vecne předstírat dobrou náladu.

Dieudonné se ani nehnul, aby mu vyšel v ústrety. Michel nevedel, co delat, díval se na dvěře. Ty se otevřely a zároveň se ozvalo:

„Mohu vstoupit?“

Emile Ferchaux, který byl o tři roky mladší než bratr, byl vyšší než on, silnější, statnější. Nedá se říci, že by byl tlustý, ale břicho bylo patrné, říká se tomu impozantní postava. Podával ruku v rukavici z veprovice pekari.

„Jak se máš?“

V tomto dome, v tomto prostredí, na než si Michel už zvykl, to zapůsobilo prekvapivým dojmem, uráželo to – jak příliš volné zpusoby toho cloveka, tak ten tón dobrého vychování, ten lehký humor, mondénní nenucenost.

Emile Ferchaux byl v loveckém obleku. Prijížděl ze Sologne, jak hned hlásil. Mel tam zámek a celým svým zjevem byl skutečne typem zámeckého pána. Mel na sobe velice svetlé pumpky, bílé kamaše a hnedé sako z tlustého mekkého tvídu. Na stříbrošedých vlasech sedel zelený kloboucek s pírkem na strane.

„Nejdřív jsem myslel, že ti zavolám a ohlásím se, ale protože vím, že te zastihnu určite tady nebo v Caen...“

Byl hladce vyholen. Plet mel ružovou, tváře lehce trudovité. Pod uchem mu zustal poprašek pudru a místností se šířila diskrétní vune kapradiny.

Emile Ferchaux uvidel Michela, který povstal. Nebyl nikterak prekvapen. Zvedave si ho nekolik vterin prohlížel a pak se spokojil s tím, že mu blahosklonne pokynul.

Dieudonné, který dál stál pred krbem, se pořád ještě nehýbal a hledel na svého bratra.

To ostatní Maudet nevidel. Neobratne shrnul na hromadu pár papíru, aby si dodal odvahy. Potom vykoktal cosi jako ‚promínte‘ a zamířil ke dverím. A protože ho nikdo nezdržoval, odešel.

Z tech nekolika vterin, kdy videl bratry pospolu, si odnesl složitý pocit, který se pak pokoušel analyzovat. Emile Ferchaux se tu necítil ve své kuži, o tom nemohlo být pochyb. Byl to sveták nenuceného chování, který se ve spolecnosti svého bratra cítil stisnený. A bratr? Jaké pocity se zracily na jeho tváři? Michel by přísahal, že v jeho očích byla urcitá neha. Zajímavá vec, nebyla to mužská neha. Pripomínala spíše chlapeckou nehu vuci mladšímu bratrovi. A nádavkem jakýsi smutek. Na tváři Dieudonné Ferchauxe byl téměř pořád smutek, smutek, kterému Michel nedokázal porozumet.

Například onoho rána, co se vrátil z Ver, ho šéf přijal roztrpcene. Nepadlo však jediné slovo výcitky. Skoro by se bylo zdálo, že všechno ví, že všechno chápe, že se už nenamáhá zlobit, klást otázky, ponížít druhého; odpouštet. A ani to ne: proste to vygumoval.

Proc mu vytanula na mysli veta z Písma, které, jak se domníval, už zapomnel?

„Než kohout trikrát zakokrhá, jeden z vás me zradí...“

Maudet nemel co delat. Vzal si z vešáku nepromokavý plášť a klobouk a probehl kuchyní s úmyslem, že se pujde projít k mori. Skvelý ridic Emila Ferchauxe, k nemuž se pripojil Arsčne, právě házel pres kapotu silnou pokrývku.

Michel neušel ani padesát metru, když se za jeho zády otevřelo okno, Dieudonné Ferchaux se navzdory své hruze ze zimy vyklonil a rekl neco Arsčnovi, který se rozbekl za Michelem.

„Šéf vám vzkazuje, abyste nechodil daleko, protože vás možná každým okamžikem bude potrebovat.“

Arsčne byl veselý. Byla to radost cloveka, který se konečne ocítl ve spolecnosti lidí sobe rovných.

Michel se potuloval po dune, na polovicní ceste mezi domem a morem, kde začínal příliv. Za chvíli videl, že se oba ridici usadili v kuchyni za stolem u láhve vína, pro niž Arsčne dobehl do sklepa. Matka Jouette, celá vymenená, behala jako ciperka. Netrvalo ani ctvrt hodiny a Arsčne vzal vuz a zamířil do Caen.

Jeho kolega šel za ním až k vozu a Arsčne mu tesne predtím, než pribouchl dvírka, chvatne podal obálku. Druhý ji okamžite zastreil do saka své uniformy a s predstíranou nenuceností se vracel k domu.

Co to znamená? Neprohlásil snad Arsčne pred Maudetem hned prvního dne, že je ve službách Emila Ferchauxe a že ten ho docasne poslal k svému bratrovi? Což nedal na srozuměnou, že jeho úkolem je svým zpusobem na bratra dozírat?

Lina onehdy ráno nemohla pochopit zaujetí svého manžela. Ale je on sám s to analyzovat pocity, jež chová vuci svému zamestnavateli, kterého zná pouhých pár dnu?

Obdivuje ho. Predevším ho obdivuje pro jeho bohatství a moc, a pritom nelibe nese, ba přímo ho rozhorcuje, jak málo svého bohatství užívá. Ješte pred tremi dny by byl vzplanul pro Emila Ferchauxe, který alespon žije na vysoké noze, vychutnává život, obklopuje se co největším prepychem.

Ted váhá, začíná tušit, že je na tom cosi trochu prisprostlého. Jiste, Dieudonné ho pořád ještě štve, hlavne svou lakotou, ale na Maudeta zapůsobila ona nesrovnatelná vznešenost, kterou v nem vytušil.

V této chvíli by byl chtel být tam, poblíž obou bratru. Intuice mu rikala, že Emiluv příjezd znamená nebezpečí, že přišel do tohoto domu jako nepřítel, presteže prekypuje srdecností.

Nevidel je. Za oknem v přízemí byla jenom cerná díra, tu a tam zahlédl ružový odlesk plamenu, které tancily na okenních tabulkách. Jestlipak si Dieudonné už konečne sedl? Anebo zustal stát zády k ohni, a pozoruje bratra, jak mluví?

Jouette se cinila víc než obvykle. Šofér ze zámku postával na prahu, klidný a bezstarostný jako rentiér na sklonku dne, pokuroval dýmku a ocima sledoval rej racku.

Bylo to podivné dopoledne. Michel hodne premýšlel. Možná že ještě nikdy v životě nebyly jeho myšlenky tak těžké a tak neurované; tocily se kolem dvou mužů, zejména však kolem Dieudonné Ferchauxe.

Podléhá klamným predstavám? Byl by se s chutí vsadil, že ho Dieudonné nechal odejít z místnosti jen nerad, a možná že ho nyní sleduje tu a tam z okna pohledem.

Nepřšelo, ale mlha lpela na vecích jako ševcovský pop a nebe bylo svítive bílé, až oci precházely. More naproti tomu nabylo temne zelené barvy a pretínaly je hrebenty vln. Bylo to neurcité a trýznivé. Cerný vláček projížděl krajinou s hnevivým pískáním a jeho kour ihned splýval s oblohou. Nikdo nevystupoval. Pokracoval v ceste bez zastávky.

Arsčne, který na to zrejme šlápl, se vrátil z Caen a doprál si pred kolegou nebezpečnou zatáčku, pri níž se všechna ctyri kola zaborila do písku. Privezl langusty, skopovou kýtu, další potraviny a láhve.

Dieudonné Ferchaux žádný příkaz nevydal. Zvyky panující v tomto dome zmenila matka Jouette na svou zodpovednost. Obycejne se jedlo tak, že to Michela vyvádělo z míry. Ferchaux například zhltl pet nebo šest slanecku a to bylo celé jeho jídlo. Vcera snedl ctyři velikánské kotlety; vecer se podávala hustá krupková polévka, které si nandal nekolik vrchovatých talíru.

Michel byl povolán do domu. Prihrnul se, odhodil klobouk a plášť.

„Pospěšte si! Pánové vás potřebují.“

Dieudonné stacil už vytahat téměř všechny papíry z prádelníku, kde byly nacpané, a rozložit je po stole a po židlích. Prehraboval je a tvářil se mrzute.

„Poslyšte, Maudete... Nevzpomínáte si, že byste měl v ruce jeden dopis od advokáta Aubina?... Spiš dokument, měl asi deset stránek psaných strojem.“

„Dovolíte, pane?“

Emile je pozoroval, sedel na židli, kterou si obrátil operadlem dopředu, doutník v ústech.

„Je-li to ten, co si myslím, tak jsem ho včera zaradil, pane... Do téhle zelené obálky. Advokát Aubin... Tady je.“

„Děkuji Vám.“

Dieudonné podal strojopisné listy bratrovi, který je procítil přes clonu dýmu, stoupající z doutníku. Má tu Michel zustat?

Nebo má odejít? Vyšel z pokoje. Neveda co delat, šel nahoru do svého pokoje, přicísl se a pak sedel na posteli a čekal.

O půl hodiny později se ozval hlas matky Jouette, která volala zdola:

„Pane Michele! Přišel byste dolu?“

Už už vstupoval do kanceláře, ale hnala ho do kuchyně.

„Pojďte se naobedvat.“

Prostrela v kuchyni pro tři, pro dva ridice, kteří už sedeli u stolu, a pro Maudeta.

„Mám radši, když se všichni najedí dřív než pánové. Mám snadnější obsluhu.“

Nerekl nic, ale byl dotčený. Nový ridic s ružovou kvetoucí tváří mu byl stejně nesympatický jako Arsčne. Muži se o něm zřejmě bavili, protože na něho vrhali kradmé pohledy a Arsčnovo pomrkávání nemohlo znamenat nic jiného než:

„Co jsem vám říkal?“

Matka Jouette jim prála. Na stole stály dvě láhve vína. Arsčne si po každé sklenicce otřel knírek tak afektovane, že to Michelovi šlo na nervy.

Koncili, když stará zamířila do kanceláře, aby prostrela. Nesla ubrus, talíře. Obojí dveře zustaly pootevrené.

„A Maudet?“ dolehl k nim hlas pana Dieudonné.

„Už jedl.“

„Kde?“

„V kuchyni, s temi pány.“

„Kdo ti řekl, že má jíst v kuchyni?“

„Nikdo.“

„Dobrá, tos udelala chybu.“

To bylo vše. Michel byl šťastný. Druzí dva to slyšeli a hledeli na něho se strojenou ironií a dávali najevo, že jsou uraženi. Ani si ho nevšimli, bavili se o místech a o lidech, které neznal, a zámerne mluvili v narážkách, aby nemohl jejich rozhovor sledovat.

Maudet si nevzal mouchu, třebaže byly flambované palacinky, a vyšel zase před dům. Obcházel obe auta a hladil je, jako by si je chtel ochocit, jako by jim sliboval, že jednoho dne budou tato nebo jiná, podobná, jeho.

Emile Ferchaux odjel záhy po obědě. Usadil se pohodlně na zadním sedadle. Jeho ridic mu prikryl nohy plédem, zapálil mu doutník, zavrel dvířka a sedl si do vozu, také co nejpohodlněji.

Dieudonné z prahu přihlížel odjezdu a pak se vrátil do místnosti, kde stará Jouette právě sklízela ze stolu; Michel tam vpadl za ním, zustal stát u okna a čekal; až bude hotová.

Když se dveře konečně zavrely, trvalo ticho dál.

„Mám pokračovat v třídění korespondence, pane? Chtel jste, abych vám připomenul, že máte volat advokáta Morela.“

„Ano, zavolejte mi ho.“

„Haló! Advokát Morel?... Předávám pana Dieudonné...“

„Haló, to jste vy, Morele?“

Kývl na Michela, který chtel diskrétně odejít, aby zustal. „Haló!... Ano... Kvuli tomu vás nevolám. Právě odtud odjel můj bratr...“

Na druhém konci drátu nastalo zřejmě velké divení, protože opakoval durazne:

„Ale ano... Emile... Už je to tak! Dokonce musel vyrazit ze Sologne před svítáním, protože přijeli, ještě nebylo deset...“

Ne, dceru s sebou nemel... Co vy na to?“

Tichý hlas byl smutný, ted si tím byl Michel jistý, ale nebyl to smutek sentimentální ci nostalgický, byl to smutek, jaký ještě neznal.

„Haló!... Neprerušujte nás, slecno... Koukejte, jestli máte chut a nemáte-li nic lepšího na práci, ale... Cože? ... Ale ne!

Vím bezpečne, že máte zastrčený příposlechový banánek... Mne na tom nezáleží!... Poslyšte, Morele... Žena mého bratra je správně s Larimerovými, kteří mají zámek pár kilometru od zámku mého bratra... Podrobnosti vynechám... Jak znáte Emila, připravoval to jiste hezky dlouho... Ano... Larimer a on usporádali ve stejný den každý na svém pozemku hon. Účastnily se jej i dámy... a jakoby náhodou se tam, kde jejich pozemky spolu hranicí, setkala paní Larimerová s mojí švagrovou...“

S jakým svrchovaným opovržením vyprávěl tu historku! „Umíte si to predstavit, že... No a mezi hosty paní Larimerové byla jakoby náhodou paní Duranruelová... Ano, manželka generálního prokurátora, a její manžel byl na tom honu také... Správne! Můj bratr Emile se vyznamenal... Pánové se samozřejmě setkat nemohli... to by moc bilo do očí... Ale dámy! Porád jakoby náhodou zustala moje švagrová s paní Duranruelovou hodnou chvíli o samote na mýtině. A Emile přišel proto, aby mi s bratrskou ochotou vyrídil slova paní Duranruelové.“

Michel byl najednou v rozpacích. Teprve ted si uvedomil, že zírál na Dieudonné Ferchauxe a ten zase hledí uprene na

neho. Mel dokonce dojem, že šéf mluví stejně tak pro neho jako pro svého zmocnance v Caen, ba možná víc pro neho, neboť jestliže advokát lépe rozumí určitým detailům této aféry, pak chlapec, nováček v dome, domýšlí její dramatickou stránku. Jako by Dieudonné říkal:

„Poslouchejte, hochu... A ucte se... Později se vám tohle všechno bude hodit... Mnohem později to pochopíte...“

Ted mluvil o slečně z telefonní centrály.

„Ne, myslím, že ji náš rozhovor otrávil... Navíc to není vůbec důležité. Tak tedy paní Duranruelová prý rekla, víceméně doslova, po několika zdvorilostech, jichž vás ušetřím, ale které mi můj bratr obšírně tlumocil:

„Jaká škoda, že váš švagr nechápe, jak vám i sobě samému velice škodí! Manžel o tom se mnou hovoril ještě včera večer, když se vrátil od soudu... Tesne předtím měl dlouhý telefonický rozhovor se svým ministrem, který je s námi tak trochu spřízněný po preslici... Ministr si nepřeje nic jiného než se vyhnout skandálu, který je tím méně žádoucí, že se blíží volby. Je to člověk, který má obrovské porozumění pro vec... Ale už pouhá přítomnost vašeho švagra představuje riziko, že vláda bude nucena jednat...“

Jste tam ještě, Morele?... Cože? Že to stenografujete?... Když vás to baví! Tak já pokračuju. Moje švagrová, která byla předem naprogramovaná, se zeptala:

„Jeho přítomnost ve Francii?“

„Ve Francii i v Africe. At už konečně pochopí, že je obviněn ze zločinu trestního práva a on, místo, aby ho poprel, což by na začátku bývalo snadné – se jím vychloubá, chce svůj čin ospravedlnit, jaksi jej legalizovat...“

Pro veřejnost je to vrah a my nemůžeme ponechávat vraha vecne vekuv docasne na svobode, nechceme-li vzbudit dojem, že na některé lidi se zákony nevztahují.“

Pohled, který Ferchaux upíral na Maudeta, byl stále pronikavější a palcivější a potvrzoval, že mluví pro neho a pouze pro neho. Ucházel se snad takto o jeho obdiv?

„Jste tam, Morele? Všichni mi radí, abych na nějakou dobu zmizel, abych odjel do ciziny a ztratil se z očí... Myslím, že v případě potřeby by mi vydali pas na cizí jméno jako nějaké Výsosti... To by umožnilo tu záležitost s cernochy ututlat, a kdyby nebylo jiné východisko, řešit to nakonec odsouzením v nepřítomnosti...“

Cože?... Můj bratr... Ten je natolik přesvědčený, že je to jediné možné řešení, že mi přinesl plné moci in bianco a požádal me, abych je podepsal... Tak je to! Slíbili mu, aniž mu něco slíbili doopravdy, prostě mu dali na srozuměnou, nebo spíš se ta panicka Duranruelová dala slyšet před mou švagrovou, porád ještě manželovým jménem, že jakmile by byla sprovedená ze světa ta aféra s cernochy, sjednal by se snáze kompromis ve finančních záležitostech... Jednalo by se pochopitelně s mým bratrem... Ten by dosti složitou cestou, kterou jeho poradci už vypracovali, při zachování všech mých práv...“

To koukáte! A to jsem ještě neskončil. Musíme předpokládat, že se ty dámy nebojí deště, protože třebaže včera lilo jako z konve, tak si na té mýtině zřejmě pobýly...“

Ještě než se rozloučily, zatvářila se paní Duranruelová velice tajnustkářsky, naklonila se k švagrové a dodala:

„Tím, co teď reknu, me manžel nepochopí, ale sympatie, které k vám chovám, me vedou k indiskrétnosti, jež mi možná bude později vytcena... Váš švagr nedělá dobře, když útočí na pana Arondela. Jiste, je to jen subalterní úředník a jeho nadřízení si nejdnou museli stěžovat na jeho přílišnou horlivost... Avšak patří k jistě vlivné organizaci a dostává se mu podpory z tak vysokých míst, že bude-li váš švagr pokračovat, zlomí si vaz a při pádu vás strhne s sebou...“

Ticho. Kdoví, jestli se na druhém konci drátu advokát Morel pod dojmem toho, co slyšel, neodmlcel také.

„A to je všechno. Cože?... Jak jsem se rozhodl?... Budeme pokračovat v útoku. Ne, dnes nechodte... Musím ještě dát do pořádku spoustu papíru. Zavolám vás dnes večer nebo zítra ráno. Ještě nevím, jestli neprijedu na pár dní do Caen. V každém případě se uvidíme zítra, buď tady, nebo tam. Dostal jsem dopis od Mišence. Arondel zase vyváděl. Poslal cetníky do Makoli... Promluvíme si o tom zítra...“

Zavesil a jeho tajemník ze slušnosti znovu rozložil po stole papíry, připravené k třídění. Najednou sebou Maudet trhl.

Za jeho zády, od krku, zazněl hlas:

„Vsadil bych se, že podle vašeho názoru dělám chybu!“

„To si nemyslím!“ pospíšil si Michel s odpovědí.

A Dieudonné pokračoval, jako by mluvil sám k sobě a přitom prikládal polena na oheň.

„Můj bratr byl se mnou v pralese jenom pet let. Je pravda, že to byla ta nejtežší léta! Jednou vám ukážu, jestli ji najdu, jeho fotku z té doby. Nejdrív šel do Brazza... Pak bylo zapotřebí, aby se někdo staral o finanční stránku našeho podniku v Evropě. Usadil se v Paříži...“

A jako by chtel dodat:

„A vidíte, co se z neho stalo!“

Michel se osmelil a rychle zamumlal:

„Já jenom nechápu, jak může nějaký úředníček jednat proti prání takových lidí, jako je generální prokurátor a ministr... Znáš Arondelova syna...“

„Neríkejte...“

„Ano, Arondelova syna... Arondelové jsou z Valenciennes. Před peti lety jsme bydleli ve stejné ulici. Jeho otec jezdí domu jednou za tri roky na šest měsíců. Casto jsem ho potkával. Jeho syn patřil mezi mé kamarády. Ted dělá medicínu...“

Vcas se zarazil, ale nechybelo mnoho a řekl zbrkle:

„Dokonce se pokusil prebrat mi snoubenku.“

Maudet myslel, že budou pokračovat v hovoru o Africe, o Arondelovi a záležitostech, o nichž byla rec. Pokud jde o Arondela, Ferchaux jenom broukl:

„Jiste ze sebe dělá synáčka z dobré rodiny.“

A aniž by čekal na odpověď:

„A vy?“

Jako by byl uhodl, že Michel v tomto prostředí hrál roli chudého příbuzného, protože byl pouze synem smolarského obchodníka, a místo aby dál studoval, musí si vydělávat na živobytí.

Zřejmě to tak myslel, protože pokračoval:

„Moje matka, ta byla uklízečkou. Vdala se velice mladá a muž ji po dvou letech opustil. Už nikdy o něm neslyšela... Asi se vystěhoval. Ostatně to nebyl můj otec.“

Na papíry, rozložené po stole, nemel ani pomyslení. O práci nemohla být řeč. Ještě nikdy nebyla atmosféra v tomto pokoji, přes jeho nahotu a obyčejnost, tak srdečná, a Michel si toužebně přál, aby tato chvíle trvala co nejdéle.

„Můj otec, pokud vím, byl smírcí soudce, nějaký pan Brun... Moc si na něho nepamatuji. Takový boubelka, vždycky pekne upravený, ružovoučký, hlava se mu leskla jako koleno a dělal takové drobné krucky... Nejvíc si pamatuji na ulici, kde bydlel. Hezké nové domky, široký chodník a mezi ním a vozovkou trávník... Matka – tehdy jí bylo už čtyřicet a moc puvabu jí nezbylo, byla hubená a plochá jako prkno – u něho každé dopoledne uklízela.

Nikdy mi nic nerekla. Bydleli jsme v jedné místnosti v lidové čtvrti. Čas od času mě brala s sebou k soudci. Pak se narodil můj bratr... Bylo mi asi šest, když pan Brun zemřel na mrtvici. Matka byla velice rozčilená. Myslela si, že teď budeme bohatí, protože jí pořád sliboval, že na ni v poslední vůli nezapomene. Jenomže se ukázalo, že vůbec žádnou nenapsal a jeho jmění přešlo na bratrance nebo synovce... Přestěhovali jsme se do jiné čtvrti. Později šla matka pracovat do prádelny, protože byla unavená a tam se tolik nenabehala.“

Hledeli na sebe. Na Michela jeho vyprávění hluboce zapůsobilo a ještě víc skutečnost, že s ním Ferchaux mluvil tímto způsobem. Chtěl mu podekovat. Mel chut mu říci:

„Já nejsem možná tak nešťastný, ale i já jsem trpěl prostřednostmi, která panovala kolem... Slíbil jsem si, že později...“ Ale k čemu to? Ferchaux to vedel. Pod vlnou nadšení v Maudetovi klíčil jiný, méně chvalitebný pocit, který ostatně honem zapudil.

Když se to tak vezme, nebyl velký muž pouhopouhým nemanželským synem mrtvicnatého smírcího soudce a posluhovacky v letech?

„Mel jsem tam, v Ubangi, v kancelářích a v účtárnách, stovky mladých lidí. Většinou mi už po měsíci psali nebo přišli osobně žádat o zvýšení platu...“

Proc jim poradne nezaplátil? Protože je to lakomec! Nerád! Uhodl, že jeho tajemník bojuje se stejnými myšlenkami?

„Bratr teď nebude moci spát... Vidíte, a tam v Africe, tam měl kuráž... Tady mou nohu...“

Vysunul dřevěnou nohu trochu dopředu a pohladil ji.

„To jsme tam byli čtvrtý rok. Tehdy jsme hledali kaučuk v nejdlehlších končinách pralesa. Nikdy jsem nezjistil, jak jsem vlastně k tomu zranění přišel. Byl to trn? Nebo nějaký živočich? Jisté je, že se mi do nohy dala snet, nejdřív dole, ale potom se rozlezla do celé nohy... Byl bych potřeboval hezkých pár týdnů na to, abych se na piroze dostal nekam, kde byl doktor. Jednou v noci jsem řekl bratrovi:

„Poslyš, Emile, cítím, že jestli mi ji neurízneš, tak se odtud živ nedostanu...“

Zavrel na chvíli oči. Cožpak je tomuto muži, kterého všichni považují za silného a který si to o sobě myslí také, opravdu zapotřebí obdivu nějakého kluka? Je tak sentimentální, že se dojmá představou bratra?

„K tomu potřeboval kuráž, to si pište... Říkám si, jestli bych to byl na jeho místě dokázal...“

A vidíte, za deset let nato se v Paříži rozvedl se svou první ženou, protože byla švadlenou, aby si mohl vzít dceru prefekta! Znal jsem člověka, byl to jeden z mých prvních zaměstnanců...“

Prestal mluvit a hnál se k oknu, pod nímž Arsčnu startoval vůz. Otevřel je.

„Co to děláte?“

„Jedu do Ver pro prádlo, co jsme tam dali vyprat.“

„Proc jste se pro ne nestavil před chvílí cestou z Caen?“

„Spechal jsem. Jouette potřebovala tu kýtu.“

„A tak je to pořád! Porád se projíždí benzín pro nic za nic.“

Zavrel okno a ve špatné náladě se vrátil k ohni, aby se ohrál. Rozhlížel se kolem jako někdo, kdo ztratil nit svých myšlenek. Otevřené okno, Arsčnuv hlas, závan studeného a vlhkého vzduchu, který vtrhl do místnosti, to vše rozrušilo atmosféru, které Michel už želel.

„Skončujte to s temi papíry. Roztrďte je, a když vám něco nebude jasné, tak se zeptejte!“

Nekouril, nepil. Mohl zůstat celé hodiny bez práce. Maudet se posadil k halde dopisu. Musel každý precizně, aby vedel, kam jej zaradit. Občas narazil na rukopis některého ze svých předchůdců, viděl, že se už někdo o třídění pokoušel; a ptal se sám sebe, jestli neskoučí stejně, jestli za pár týdnů neprijde do tohoto domu jako hubený pes nějaký jiný Maudet, sehnáný buhví kde, naverbovaný v Paříži nebo jinde, neposadí se a nebude naslouchat zpovědi Ferchauxe, který koneckoncu mluví patrne jen k sobě a sveruje se takto prvnímu privandrovalci pouze z opovržení, jež chová vůči podobným lidem?

V místnosti bylo slyšet jen šustění papíru, když o půl hodiny později Dieudonné Ferchaux vyšel beze slova ven, vystoupil do prvního patra, kde jeho dřevěná noha pár minut dupala po podlaze, a konečně se natáhl na polní lužko. Spal, když se mu chtělo spát, ve dne nebo v noci, i kdyby měl hrát karty nebo diktovat dopisy do dvou do rána.

Muselo mu být tehdy nějakých dvanáct let a vánoce byly prede dvermi; vzpomíná si ještě, jak to vypadalo na ulicích, jak na nich bylo živo, čím vonely pár dnu před vánocemi, kdy se v šeru chrámu staví jeslicky a na dvoukoláčích se vozi jedle. Když ve čtyři odpoledne vyšel ze školy, byla tma. Co se tehdy vlastně stalo, už zapomněl; ví jen tolik, že když se vrátil domů, rozzlobil maminku; postavil si hlavu a dopálil ji tak strašně, že nakonec dostal strach a utíkal po chodbě. Mel sotva čas otevřít dveře a vyrazit na ulici, když mu pantofel, vržený rukou spíše rozzurenou než šikovnou, padl k nohám.

Ten večer, když bloumal čtvrtí, pocítil prvně tísen tak zvláštní, že si to dodnes pamatuje. Koukal po obchodech, které prece tak dobře znal, stejně jako skvrny světla a stínu, plynové horáky, siluety chodců – to vše tvořilo svět, který nemel obvyklou solidnost; ve skutečnosti on sám, v horecce, s pachutí vzlyku v hrdle, ve strachu prostoupeném studem, nezapadal do reality.

A podobný pocit se dostavil nyní, když nehlucně zavrel dvířka v monumentálních vratech v ulici des Chanoinesses. Mel pocit, že se vidí jako světlou skvrnu – to je ten jeho žlutý přšiplášť –, bloumal ve tme touto ulicí, která pro neho vůbec nic neznamena. Byl by si mohl položit otázku:

„Co tu děláš?“

Vyšel z domu takřka neznámého, po špíčkách, kradmo, bázlíve, s tváří pokornou a sklícenou, automaticky se ohlédl po špatně osvětleném okně v pruceli a pak uhánel do ulice Saint-Jean, dychtiv ponorit se do hluku a ruchu.

Pokukoval po chodcích, po všedních a uklidňujících výkladech s plnicími pery rozloženými do vejře, se zvadlým kvetákem, s barevne nalakovanou veprovou hlavou ze dřeva a atrapami salámu ve stříbrném papíře; videl, jak obchodníci v akváriu svých krámu dělají navyklé pohyby; a tehdy ho napadlo, jestli stojí mimo skutečnost oni, nebo on, a jestli ulice des Chanoinesses nemá v sobe něco z divokých snu, nad nimiž se clovek po probuzení červená.

Ti, do nichž cestou vrážel, nemeli zdání, že ještě před chvilku sedel bezmála se zatajeným dechem v pokoji v prvním patře, v pokoji, který se nepodobal nicemu, žádnému pokoji, jenž byl popsán v knihách nebo promítnut na plátne kin. Už tři dny se udržoval velký ohen v krbu tak, jako se vytápí pekarská pec, a bylo tam nesnesitelné vedro, jakmile však nekdo pootevřel dveře a dovnitř vnikl proud vzduchu méně žhavého, vztyčil se Ferchaux na svém lehátku, mrzutý a výhružný.

Vyndal z polního lužka matrace, presteže byly tenké a tvrdé, a hodil je do kouta. Spal na plátne, které pod sebe natáhl. Předchozí noci spal na holé podlaze, telefon a velký vojenský revolver na dosah ruky, a papíry, noviny a léky byly rozházené všude kolem. O pár metru dál, u zdi, se rýsovaly mekké linie lešteného nábytku z jiné epochy; v rámečku se usmíval pastelový obraz, markýza v rane rokokové paruce, která bezpochyby bydlela práve v tomto pokoji.

Maudet cekal dlouho, bez pohnutí, bál se, aby šéf neprobudil nepatrným pohybem, jedním z tech závanu vzduchu, které nikdo jiný vůbec nepostrehne, ale jeho vyburcuje. Nakonec se pokusil o štestí, po špíčkách došel ke dverím a krácel temnými chodbami tam, kde škviřou pronikalo světlo a ohlašovalo království staré Jouette. Byla tam úplne sama a varila si bylinkový lektvar. Arsčne byl zrejme mimo dum nebo ve svém pokoji.

„Musím jít chvilku ven, na vzduch...“

Hledela na neho jako clovek, jehož probudili a on se ještě úplne neprobral ze sna.

„Kdyby me moc nutne potreboval... at zavolá do kavárny Chandivert... Urcite tam na chvilku zaskocím.“

Utíkal, jako se utíká před nebezpečím, jako by ho mohla starena zadržet, letel po schodech dolu, prebehl studený dvur; byl venku; vkročil do života. Míjeli ho lidé, kteří neznali Ferchauxe, kteří vedli obycejný všední život; doléhaly k nemu útržky jejich vet a on byl celý nesvuj, že není jedním z nich; proplétal se mezi nimi po zpusobu lidí, kteří vyšli z pochybného podniku a spechají, aby zahladili všechny stopy radováněk, za než se stydí.

Tady se žilo: chodníky, ctverce a obdélníky výkladních skříní, tramvaj, která jela kolem a vyzváněla, strážník uprostred križovatky... Život, to byla prostorná a zářící kavárna Chandivert; už ji videl, už se vrhal do její teplé náruce.

Delá chybu, že v ulici des Chanoinesses nechává všechno na sebe tak pusobit. Podobá se ženám, které v blízkosti mrtvého ztrácejí veškerou koketnost a všechnu soudnost, rvou si vlasy, pitvorí se, dělají, jako by ze sebe chtely strhnout šaty, a o pár hodin pozdeji se nechají odvést k bohate prostrenému stolu. – Clovek se nesmí všemu poddávat! – a před jídlem naposled popotáhnou a prepudrují si nos.

Bránil se. Dieudonné Ferchaux... No a? Co má být? Predevším pro neho ten clovek nic neznamena. Maudet se k nemu dostal náhodou. Proc se na neho bez prestání dívá, jako by ho chtel hypnotizovat? Nechce se mu za tajemnika platit, ale nedopreje Michelovi ani vterinu volnou a žárlí na neho víc než milenka; kdyby to šlo, zabránil by mu i myslet na všechno, co se netýká jeho, Ferchauxe.

Nemá nakonec pravdu Arsčne, z jehož mluví zdravý rozum, který Maudeta tak uráží, a sprostý cynismus, když tvrdí, že šéf je blázen? Jen kdyby ty milióny nebyly skutečné... Ale ony jsou. Existují. Dukazem toho je Emile Ferchaux, všechny telefonáty a dopisy, které pricházejí, a všichni ti bankéři, obchodníci a právníci, kteří na slovo poslouchají takového strejce z ulice des Chanoinesses.

Má clovek právo uzavírat se ve svém doupeti, jako to delá Ferchaux, a spát v koute, víceméne špinavém, jako nemocné zvíře?

Uplynuly už tři dny, co odjeli z La Guillerie. Opet mel pravdu Arsčne. Michel se proto na šoféra, jehož ironický pohled nesnášel, zlobil.

„Uvidíte, že do čtyřadvaceti hodin jsme v Caen.“

Michel se pristihl, že se ptá s uctivou naivitou kluka, který se obrací na dospělého:

„Podle ceho to poznáte?“

„Už brzo propukne záchvat...“

A skutečne, v noci slyšeli, jak sebou Ferchaux hází. Nezavolal nikoho, došel si dolu pro sklenici vody sám. Ráno v osm byl ještě ve svém pokoji a bušil do podlahy holí nebo drevenou nohou.

„Reknete Arsčnovi, at připraví vuz a pomůžete mu naložit všechny písemnosti.“

Mel horečku, oči se mu jen leskly. Vedle špinavé sklenice se povaloval chinin. To ještě Michel nevedel, že takhle začíná malarický záchvat. Presto však vycítil, že Ferchaux, který bývá obvykle tak strašně sebejistý, má teď strach. Bezpochyby strach, že umře, že zhebne v tomhle cizím dome? Prchal do jiného domu, do města, které mu bylo stejně cizí jako tenhle veliký barák na dune. Kdoví, jestli nebyl docela prostě veden potřebou být blíže světlu a davu? Jouette šla za ním nahoru. Mluvili spolu dost dlouho. Pohádali se. Starena zřejmě naléhala, aby zavolal doktora. Poražená pomáhala potom Arsčnovi a Michelovi zabalit a nacpat do auta všechno, co se převáželo z jednoho domu do druhého. Nad horním rtem měl už Ferchaux kapicky potu. Nestežoval si. O svém zdravotním stavu se slovem nezminil. Maudet nemel čas uveďomit Linu. Nejprve si prál, aby ve Ver uvidela projíždět vuz, naložený zavazadly až po strechu, protože by se jiste dovťípila. Pak si uvedomil, že by to stejně bylo nanic, protože za ním do Caen nemuže přijet, dokud nezaplatí za nekolikadenní pobyt v hostinci, a peníze nemá. Byla tohle ta pravá chvíle, aby o ne požádal? V ulici des Chanoinesses, v paláci, který si uchoval svou dustojnost, se už opet obnovoval neporádek.

„Zavolejte mi k telefonu Morela!“

Ferchaux, který se ládoval chininem, si ještě nelehl, telefonoval do Paríže, dal si predcítat z posledních vydání novin, které o nempšaly s rostoucí naléhavostí.

Když na to teď Michel myslel v uklidnujícím rámci osvětlené ulice, zdálo se to nesmyslné, a prece je pravda, že celé hodiny chodil kolem svého šefa a kladl si otázku, má-li nebo nemá-li si troufnout a požádat ho o zálohu na plat. Udelal to ve chvíli, která se mu zdála příhodná, když byl Ferchaux sám. Ten nejdrív mlcel, jako by žádosti svého tajemníka nerozumel nebo ji neslyšel.

Konecne pohrdave povzdechl:

„Peníze...“

Pak se probral a rekl ironicky, najednou jako by ožil:

„Ale ano, dostanete peníze, pane Maudete! Podejte mi náprsní tašku, je tamhle v šuplíku...“

A Michel ho málem požádal za prominutí, málem ty peníze odmítl a přísahal se slzami v očích, že tak neciní ze zisťných duvodu, ale že jeho žena... Neudelal to. Prijal, hanbou celý červený, zálohu na měsíční plat. Poslal Line peníze poukázkou a dal si s ní schuzku v hotelu proti nádraží, kde už jednou spali.

Dvakrát za ní zabehl, jen tak na skok. Podruhé mu rekla, že si na měsíc pronajala pokoj u kavárny Chandivert. Ted s ní mel v kavárne schuzku. Byla tma. Už ji zahlédl ve velké lodi kavárny, ponoril se do teplé a hlucné atmosféry, která ihned predráždila jeho nervy, chrípí se mu chvelo, napřimil se, proplétal se mezi stoly.

„Cekám tu na tebe už hodinu.“

Sedela úplně sama nad bílou kávou a to muže jiste muselo mást; objevil jednoho, který si sedl přímo proti ní a teď si zacal rozpacite cistit lomon.

„Co se zase deje?“ zeptala se.

„Spousta vecí... Všechno ti vylicím. Tak predevším záchvat trvá, ale on odmítá lékare... Jo, pokud jde o lékare, povím ti za chvilku parádní historku... Tvrdí, že je zvyklý lécit se sám, že záchvaty trvají pravidelne tri dny a že to už končí...“

Mluvil bez zaujetí, zatímco jeho pohled bloudil po velkém sále a uši mel plné hudby orchestru, cinkotu sklenic a talírku. Vedle kavárny bylo kino a právě zacala prestávka. Lidé se hrnuli do kavárny, hledali místo, netrpelive privolávali cišniki; stoly byly plné sklenic s šumivým vínem a ženy vytahovaly kapesní zrcátka, aby se prepudrovaly.

O co odpornejší se zdál výjev z dnešního odpoledne, nazírán odtud! Vyprávěl ho své žene, i když si byl vedom, že si nutne musí udelat falešnou predstavu o skutecných pomerech v ulici des Chanoinesses. Protože už predem vedel, jak to dopadne, nehledal ani výstižné výrazy.

„Arsčne došel na vlastní zodpovednost pro doktora. Mám ostatne pocit, že Arsčne... Ale to ti reknu až potom. Kolem ctvrté, zrovna. jsme rozsvítili, bylo slyšet, že po schodech jdou nahoru dva lidé. Ferchaux právě mluvil s Paríží.

Aubinuv tajemník – Aubin, to je jeho advokát – mu cetl do telefonu jedovatý clánek, který zrovna vyšel v jednech bulvárních novinách. Mel jsem v ruce druhé sluchátko, protože mi narídl, abych delal poznámky.

„Pokracujte,“ rekl cas od casu Ferchaux.

A na druhém konci drátu muž cetl dál:

„...ještě jednou se ptáme ministra spravedlnosti, jestli existují dve kategorie obcanu, tech, kdo si mohou dovolit prestupovat zákony a zabíjet bližní, a tech...“

Ozvalo se klepání na dvere. Ferchaux na ne beze slova uprel zrak. Videl, jak je Arsčne otevrel a uvedl mužicka s kozí bradkou a brýlemi ve zlaté obroucce.

„... a tech“ – pokračoval hlas – „které strkáme do vedení pro nic za nic, nekdy jen proto, že spali pod mostem. Bud bude Dieudonné Ferchaux v co nejkratší dobe zatcen, jak se sluší, anebo se francouzský lid v predvecer voleb dozví, že nekterí vedoucí cinitelé z pruhledných duvodu...“

Maudet prerušil své vyprávění a prohodil k cišníkovi, který se k nemu sklonil:

„Pulcík!“

Zahledel se na hudebníky, zružovel blahem. Cítil se ve svém živlu. Byl si jistý sám sebou. Rukou mechanicky hladil vlahou ruku Liny, sedící po jeho boku.

Videl sebe i ji ve vzdáleném zrcadle. Tvorili dvojici jako ti, kterým kdysi tak závidel ve valencienneských kavárnách. Z toho, jak Lina sedela, z její nenucenosti, z pohledu, který na neho upírala, vycítil, že mu patří. Nebyli už v rodném městě. Nemeli už rodinu. Všechna pouta byla pretata. A razit cestu pro oba mel Maudet a jenom on sám, vlastní silou.

Znovu mu pred ocima vytanula tvár Ferchauxe, který dál poslouchal, obrácen tváří k mužickovi a k Arsčnovi, jenž se držel za ním. Uhodl už Ferchaux? Bylo to pravdepodobné. V jeho malých tvrdých očích bylo téměř možné sledovat chod jeho myšlenek.

„Arsčne!“

„Prosím, pane?“

„Kdo je to?“

„Lékar, pane... doktor Pinelli, kterého jsem si dovolil...“

Máchl rukou, luskl prsty. Tím chtel říci „Vypadnete!“ Doktor váhal. Arsčne ho postrkoval, bránil mu v ústupu.

„Arsčne!“

„Promínte, pane, ale skutečne je treba...“

V té chvíli se Ferchauxovi roztrásl ruce. Bylo patrné, že se schyluje k záchvatu zurivosti. Bylo už pozde ho zastavit. V nekolika vterinách vyvrcholil výbuchem, Zdálo se, že to odnese telefon, ale ten byl na šnure, a tak popadl velkou cajovou konvici s červenými kvety a hodil ji po dokturkovi na druhém konci místnosti.

A hned vyskocil, odhodil pokrývku, kterou mel ovinutou kolem nohou, vyrazil vpřed svým nepravidelným krokem a bušil do podlahy drevenou nohou.

„Odprejsknul byste laskave... Co? Odprejsknul byste laskave odtud, a to hodne rychle?“

Kdovi? Dokturek byl ted možná u Chandiverta a hrál bridž nekde vzadu v sále, v rohu, kde sedají vážení lidé. Anebo šel s manželkou do kina? Co si odnese ve vzpomínkách na tu chvíli váhání, kdy se pokoušel dostat ke slovu, na svůj prekotný útek a na ránu pestí do týla, která ho srazila ze schodu hlavou napřed?

A co ten druhý, advokátuv tajemník v Paříži, u telefonu, který náhle onemel? Ferchaux znovu popadl sluchátko, v němž narikavý hlas opakoval:

„Haló!... Haló!... Haló, slecno, říkám vám, že nás nekdo prerušil...“

„Ale ne, troubo, neprerušil... Pokracujte...“

Po cele mu stékaly potucky potu. Na okamžik si pritiskl ruku na srdce a potom, aniž odložil sluchátko, si vzal z papírové krabicky pilulku obalenou ve žlutém prášku.

„... Mužeme prohlásit, že pujdeme po stopách penez a že všichni, bez ohledu na výši postavení, kteří se za peníze stali Ferchauxovými lokaji, budou postaveni na pranýr...“

„Dekuji.“

Zavesil beze slova, jako by ho to nezajímalo.

„Maudete, jdete se podívat po Arsčnovi. A privedte mi ho.“

Zastihl šoféra v kuchyni v živém rozhovoru s Jouette, která varila veceri.

„Dobrá... Je mi to jasné... Už jdu... Jsem na to zvyklý...“

Frajersky se predváděl, klackoval se.

„Rekl byste mi laskave, Arsčne, co je to za doktora?“

„Proste doktor.“

„Odpovezte!“

„Bydlí v ulici du Chaudron, jestli vám jde vo to.“ „Kde jste prišel k jeho adrese?“

„Šel jsem náhodou kolem... a rek jsem si: je nejvyšší cas, aby se pán poradil s nejakým doktorem. A tak jsem...“

„Poznamenejte si jeho jméno, Maudete: Pinelli, ulice du Chaudron. Mužete jít, Arsčne.“

Mluvil úsecne, ledovým hlasem.

Toto vše, nazíráno z kavárny Chandivert, byla pouze barvitá historka. Tam, v ulici des Chanoinesses, mel Michel sevrené hrdlo a zavlhle ruce.

Když se za Arsčnem zavrelly dveře, mluvil Ferchaux k sobe:

„Tohle urcite není jenom tak.“

Pokud jde o Michela, ten byl presvedčený, že to není jenom tak. Od první chvíle si Arsčne dovoloval podivné narážky. Pokaždé když spolu osameli, opakoval cynicky:

„Jak se dá našemu cvokovi?“

Naposledy včera, když v kuchyni u sporáku pokuroval cigaretu a cetl clánek z novin, v němž už se mluvilo, byt zatím jen mlhave, o zatčení, pokrcil rameny.

„Uklidí ho dřív, než k tomu dojde. Ten bude na svém místě spíš v blázinci než ve vedení.“

Michel si chtel zachovat své presvedčení nedotčené, aby mohl Line říci:

„Jsem presvedčený, že Arsčne je mizera a šefa zrazuje. Dukazem, který jsem videl na vlastní oci, byl dopis, co strkal do ruky šoférovi pana Emila. Co by mu mel co psát, když spolu proklábosili pres dve hodiny! Byl to dopis pro pana Emila, jeho skutecného šefa. A spíš hlášení než dopis. Hlášení o tom, jak se chová Dieudonné Ferchaux, chápeš?“

„Ano...“ rekla nucene, nebot byla zaposlouchaná do orchestru, který hrál Hrabete z Lucemburku.

„Proto prece privedl toho doktora... aby ve vhodné chvíli dosvedcil...“

Michel Maudet nemel nejmenší tušení, že v této dobe byl Ferchaux ve svém dome v ulici des Chanoinesses sám.

Krátce po Michelove odchodu slyšela stará Jouette, jak se nekdo krade po schodech pro služebnictvo ven. Pochopila, že je to Arsčne, který se chce dostat neviden z domu.

Pritáhla si vlnák tesneji k telu. Mechanicky vyndala ze zásuvky penezku, jak to mela ve zvyku, když šla na nákup. Na ulici šoféra sledovala a videla, že brzy zapadl do neznámého domu. Dveře se za ním zavrelly. Svítlo se jen v prvním patre. Starena došla až k domu a musela si stoupnout na špicky, aby dohlédla na medenou tabulku:

DOKTOR PINELLI

bývalý asistent pařížských nemocnic

Bežela zpátky do ulice des Chanoinesses tak rychle, jak jen ji nohy nesly.

Lina rekla v rámsu, který znamenal konec prestávky, když zvonek v kine kavárnu zcela vyprázdnil a číšníci pobíhali s rukama plnými úcty:

„Co si myslíš, že tam získáš?“

„Ještě nevím, ale jsem přesvědčený, že mám pravdu, když tam chci zůstat. Ostatně by nebylo moc hezké opustit ho teď, když se proti nemu všichni spiklí.“

„Hlavně že on si dělá takové starosti s tebou, co? Dává ti osm set franku měsíčně jako kucharce, volno nemáš ani hodinu a musíš se vykrást po špíčkách, abys za mnou vůbec mohl zaskocit...“

„Není takový, jak si myslíš.“

Bylo lépe nepouštět se o techhle věcech s Linou do hovoru. Nechápala to. Nemohla to pochopit. On sám nebyl nikdy s to definovat vztah, který existoval mezi ním a Ferchauxem. Už jednou musel říci své ženě, nikoli bez rumence v tváři:

„To není to, co myslíš.“

A tenkrát to byla nárazka na něco jiného, na nerest, z níž, jak se tvářila, podezírala pana Dieudonné.

V domě byla bytost, která byla Ferchauxovi oddána duší i tělem: a to byla stará Jouette, která se ho držela a sloužila mu a snažila se ho chránit, i kdyby ji stokrát odbyl, i kdyby ji vyhnal ze dveří.

Avšak Ferchaux k ní nechoval žádný cit, hledel na ni lhostejnými očima. Mel ji u sebe jako psa nebo kocku, kterou člověk buď pohladí, nebo odežene. Jouette by byla mohla, kdyby chtěla, chodit do kina večer co večer, jít si na procházku třeba na pul dne, jen když jídlo bude včas na stole. A to ještě by si je Ferchaux ochotně uvaril sám! S Maudetem se to mělo jinak, toho strežil od rána do večera a snažil se vystihnout jeho reakce.

Rekl mu mimo jiné:

„Jste netrpelivý, vidíte?“

Pokud jde o smysl, který tomuto slovu dával, byla mýlka vyloučená. Netrpelivý žít, vychutnávat plně, dychtíve všechno, co život může nabídnout. Ale hlavně asi netrpelivý vládnout, být pánem...

„Jsem ještě mladý,“ odpověděl, „mám čas.“

Ferchaux zkoumal jeho špicaté zuby, jeho nervózní prsty, chrípí, které se tak často sevřelo. Zčásti to byl obdiv, zčásti jiný pocit, který se podobal závisti.

Neviděl snad v Maudetovi svůj vlastní portrét, svůj portrét z doby, kdy mu bylo dvacet?

„Priznejte, že kdyby bylo třeba dopustit se nějakého malého svinstva, abyste to uspíšil...“

Proč se mu Michel neodvážil zalhat a odpověděl s upřímnou tváří:

„Možná...“

„Jenomže potom by se z vás patrne stalo to, co z mého bratra... Ano, myslím, že to tak bude... Lidí toho druhu existuje víc...“

Michel znovu u číšníka objednal a vyprávěl Line:

„Cítí potřebu vykládat mi věci, které si jiní nechávají úzkostlive pro sebe... Nekdy me to až uvádí do rozpaku. Strašně opovrhuje mladými slabochy bez formátu a zhýčkanými synáčky z dobrých rodin, stydlíny a zbabelci... Nejenže jimi opovrhuje, on je prostě nenávidí... Vyprávěl mi mezi jiným... Velkou většinu času tam v Ubangi trávil na cestách z jedné stanice do druhé. Ukazoval mi fotky... Jsou to taková stavení na mýtině: prodejna, skladiště, ložnice a jedna místnost, která slouží jako salón a jídelna. Casto tam žije jeden beloch úplně sám třeba rok nebo i déle, a za tu dobu nevidí žádného jiného Evropana. Některí si pozvou manželky...“

Na jedné takové stanici našel Ferchaux jednoho krásného dne salónek jako přenesený z predmestské vilky i s pianem, svícný, vyšívánými deckami, fotografiemi v rámečcích, pohovkou a pryskyrníkově žlutým hedvábným polštářkem, od něhož se báječně odrážela černá vlnená kocka...

Vidím ho, jak vejde dovnitř, ohrne nos a velkými kroky přechází na dřevěné noze sem tam...

Muž mu neustále poklonkuje... Jeho žena, která je hezká nebo si to alespon o sobě myslí, se nastrojila. Zahnují šéfa úsměvy a drobnými pozornostmi...

On je, rozumíš, odhadl na první pohled... Ví, co jsou zač... Manžel, který nutí ženu, aby předváděla své vnady... A ona se sklání k šéfovi a svádí ho, dává mu nahlédnout až tam, kde se jí začínají klenout nadra...“

Po večeri naléhají, aby zůstal spát v domě, aby se nevracel na svůj clun, jak je jeho zvykem.

„Ale ano!“ opakují, „prenecháme vám naši ložnici. Jednou se zase vyspíte na opravdové posteli.“

„A vy?“

„My už to nějak udeláme. Ustелеme si na verande.“

Jde ke dveřím ložnice. Když na tom trvají, souhlasí. Ale než zajde dovnitř, obrátí se k mladé ženě:

„Tak pojďte!“ rekne tím nejprirozenějším tónem. Muž a žena se po sobe podívají. Ona neví, co má dělat. Oba dva se v duchu ptají, jestli Ferchaux žertuje.

„Tak co? Na co čekáte, tak se pojďte se mnou vyspat!“

„Ten tvůj Ferchaux je nechutný!“ zvolala Lina. „Doufám, že nešla a že její muž...“

„Vůbec není nechutný. Jsem přesvědčený, že by byl dal přednost jedné ze svých obvyklých cernošek.“

„Snad nechceš říct, že ta ženská...“

„Ale ovšem, miláčku! Ale ano! Druhý den Ferchaux, místo aby manželovi slíbil povýšení, v než doufal, udelal inspekci a hledal vši. Rekl mi s úsměvem, který možná jednou poznáš, že jim naparil srážku ze mzdy nevím kolik set franku za špatné vedení knih a skladu.“

„A ty si troufáš priznat, že to schvaluješ?“

„Já...“

Vetu nedokoncil. Právě se otevřely dveře a ve vchodu do kavárny stanul muž v tlustém černém převlecniku s

nemoderním kloboukem na hlavě, bradu měl zaborenou do šály a očima někoho hledal, nestaraje se o lidi, kteří na neho civeli.

V první chvíli se Michel prikrcil k lavici, jako by doufal, že ho neuvidí. Ale brzy nato se Lina, která si niceho nevšimla, divila, proč Michel po chvíli váhání vstal, proplétá se mezi stolkami a jde k neznámému.

Oba zustali stát. Ferchaux byl koneckoncu jen hubený a už starý muž, hure oblečený než ostatní návštěvníci, s holí v ruce. Michel s ním mluvil velice živě, zpola obrácen k místu, kde sedela Lina, a jeho společník si ji začal pozorně prohlížet.

Odvážil se Maudet předstírat, že je náhodná spoleknice? Lina o tom byla přesvědčená. Vyckávala s přísnou tváří.

Vzhledem k tomu, co jí Michel před chvíli vyprávěl, cítila potřebu nasadit pohrdavý výraz.

O čem se to tam dohadují? O čem se tam rozhoduje? Proč je Ferchaux tak skoupý na slovo, zatímco Michel je čím dál tím výrecnejší?

Nakonec se muž s dřevnou nohou pustil přes sál, zamířil tam, kde sedela Lina; zastavil se, smekl klobouk a na spáncích se mu zaperlily kapicky potu.

„Dobrý večer, paní Maudetová.“

Michel myslel, že se sluší je představit.

„Pan Dieudonné Ferchaux...“

„Dovolíte?“

Posadil se, pod oblekem uvolnil mechanismus, aby mohl ohnout nohu.

„Přišel jsem pro vašeho muže, protože musíme dnes v noci nutně na nějakou dobu odjet. Vy jste byla také ve Ver, že?“

„Ano, pane. Není to ještě ani pět měsíců, co jsme se brali, a...“

Chystala se mu říci, že Michela nepustí, že nedovolí, aby...

„Tak si říkám, jestli by vám nebylo proti mysli jet s námi.“ Maudetovy oči, zářící radostí a pýchou, Line říkaly:

„Tak vidíš! Vubec není takový, jak sis myslela. Od nynějška budeš porad s námi.“

A Lina, rozmrzelá, že nemůže dát pruchod špatné náladě, odpověděla s veškerou zdvořilostí, které ji naucili:

„Neríkám ne. Dekuji vám.“

Zarputilá tvář však hlásala, že přesto setrvává na svých pozicích.

7

To, co Michela vyburcovalo z chmurného spánku a vrátilo ho životu plnému úzkosti, byl, jak si rychle uvedomil, hluk, který dělají kamna při zatápení. Tak jako v jeho dětství se to opět odehrávalo přímo pod ním. Někdo šoupal nohama v pantoflích nikoli po podlaze, ale po dlaždicích, což vypadalo na unavenou a špatně probuzenou ženu; nejprve několik pohybu pohrabáček, aby rostem propadly zbytky popela od vcerejška, pak zmackala papír a naházela tam polínka... Byl by přísahal, že vidí, jak se kour protahuje škvírami kolem dvířek, a že onen charakteristický pach doléhá až k nemu. A po celou tu dobu – nedělají to snad všechny ženy stejně? – mlela kávu a přestala vždycky, jen aby hlucně přiložila uhlí na oheň, který začínal prskat.

Kde to je? Neprobíral se ze spánku náraz, cítil teplé stehno, Linino stehno, pritisknuté k svému, zaposlouchal se a slyšel bušit vlastní srdce, ale nedokázal zachytit dech své ženy. Zablekotal:

„Spíš?“ Neuvedomil si, co bylo na její odpovědi legracního.

„Ne. A ty?“

Ze spánku je zřejmě vytrhly tytéž zvuky a nepochybně teď oba rozevrou spánkem zalepené oči a budou pozorovat, jak se na stropě jejich pokoje v pravidelném tempu objevuje a zase mizí úzký paprsek bledého světla.

Uvedomil si, že Ferchaux je velice blízko nich, že spí na posteli u téže zdi, jenomže z druhé strany. Kdoví, jestli ho také neprobudilo pobíhání paní Snoekové?

„Spal jsi?“ špitla Lina tak tichouce, že Michel spíše uhodl, co říká, než že by jí rozumel.

„Špatně.“

„Já ani nevím, jestli jsem spala.“

Do jejich zlých snů se prolínal hluk z přístavu hned vedle. Siréna lodi, vyplouvající na more uprostřed noci, srdceryvně houkala a znelo to jako žalostný nárek vynucený lidskou bolestí. Potom se mnohem blíže, hned u nábreží, téměř hodinu pokoušeli nastartovat velký dieselový motor. Až do pokoje bylo slyšet, jak blafá. Pak chvíle nejistoty v očekávání, jestli chytne, ale chciplul jako zvuk v zadrnutém hrdle. Muži kleli, znamenalo to sahat na ojínené páčky a nakonec natocit motor klikou; a to vše při mizerném světle majáku, zatímco sílil hluk příboje.

„Myslíš, že tu zstaneme?“

„Říkal to.“

Vždycky když mlceli, nevedeli, na co myslí ten druhý. Jestlipak má Lina také otevřené oči? Pokusila se znovu usnout? Musí být velice brzy, nanejvýš čtyři, pět hodin, kdyby měli soudit podle své únavy, a i když přistav v noci nespál, město za domy na nábreží bylo ještě mrtvé.

Byli v Dunkerque od vcerejška od tří hodin odpoledne. Uplynuly už dva dny, co opustili uprostřed noci Caen a Michelovi by dalo práci vzpomínku ostrou jako rytinu, jako jednu z tech rytin z minulého století, které

ilustrovaly knížky jeho dětství. Nejpodivuhodnější byl Ferchaux v lesku a teple kavárny Chandivert; a známé melodie, které hrál orchestr – napřed vždycky pověsili na stojan před pódiem poradové číslo skladby –, jako by doprovázely

scénu z filmu.

Maudet měl hlavně strach z Linina příliš ukvapeného soudu o Dieudonné Ferchauxovi. Obával se, že mu toto banální prostředí nesvedcí. Viděl, jak se sametové oči jeho ženy na neho zvedave upírají, a byl by jí rád pomohl pochopit, rád by jí vysvětlil, co je na jejich společníkovi tak neobyčejně vzrušující.

Ale poměrně brzy se ukázalo, že Lina není vzpurná, nebo dokonce agresivní, jak se obával, ale že se s ní dá mluvit.

„Promínte, paní Maudetová, že jsem jednal s vaším manželem... Musíme odjet, Maudete... za pár hodin už bude pozdě, Arsčne je u doktora Pinelliho. Volal jsem do Paříže a advokát Aubin myslí, že zatykač byl podepsán někdy během dnešního dne... Policie je možná v této chvíli už před domem...“

Mel ještě na tvářích horečnaté rumence a oči se mu stále leskly, kuže na spáncích byla jemná a napjatá; ale byl klidný a mluvil stejně všedním hlasem jako desítky hostů, kteří zaplnovali kavárnu.

„Nebojíte se jet se mnou?“

„Opravdu ne, pane.“

„A vy, paní Maudetová?“

„Já jsem připravená jít s Michelem kamkoli. Šla jsem s ním sem i tam.“

„Tam“ znamenalo do Ver, znamenalo dum na dune, o němž nedokázala mluvit bez nevráživosti.

Ferchaux si povzdechl jakoby pro sebe:

„Ano... Možná, že bude lepší cestovat ve třech... Poslyšte, Michele...“

Bylo to poprvé, co mu řekl křestním jménem.

„Bude moudřejší, když se už nebudu vracet domů.“

Což nebylo zvláštní, že teď, v jejich pokoji v Dunkerque, šeptala Lina právě v tomto okamžiku ve tmě, v tichu, jako by se její myšlenky ubíraly přesně stejnou cestou jako myšlenky jejího muže:

„Myslíš, že má strach?“

„Myslím, že ne. Chce se bránit do posledního dechu.“

Je pravda, že od onoho rozhovoru v Caen, v kavárně Chandivert, se Ferchaux nenechal nikdy vyvést z klidu. V jeho jednání však bylo přesto cosi neusporádaného.

„Ráda bych vedela...“

Nemusela mluvit dál: Lina by byla ráda vedela, jestli jejich společník není, jak to tvrdí Arsčne, přece jen tak trochu blázen. Nejprve odešli z kavárny a projednávali plán, bloudili ulicemi jako spiklenci, kteří se bojí, že v davu je špeh.

„Poslyšte, Maudete... Vy teď zajdete do ulice des Chanoinesses. Nejdřív se snažte zjistit, jestli se Arsčne už vrátil.

Pokud se vrátil, bude určitě ve svém pokoji. Postaral jsem se, aby byl klíč ve dveřích zvenčí. Zamknout ho tam nebude problém. Má stará Jouette bude jistě chtít vedět, jestli jsme spolu mluvili, kam jdete, co děláte. Tohle bude patrně těžší případ, ale musíte ji zamknout taky... Vezmete si svoje věci, ale nechte si v kufru nějaké místo. Tady máte klíč. Je to klíč od sekretáře v mém pokoji, mezi okny. V zásuvce nalevo najdete asi pět miliónů, zčásti ve francouzských bankovkách, zčásti v anglických a amerických. Je tam taky váček z kamzíny a v něm pár nebroušených diamantu a velký rubín.

Počkáme na vás s vaší ženou v téhle kavárně na rohu ulice. Až budete hotov, zajdete dovnitř, dáte si u pultu panáka, ale k nám se nehláste. My odejdeme před vámi. Budu mít aspoň čas sehnat taxík. Nádraží moc neverím...“

Je možné, že rozvrat přišel tak náhle, jako nápor nemoci, která se už dlouho chystala propuknout? Už tehdy se Michel a Lina pohledem, jež si vyměnili, ptali jeden druhého:

„Má strach?“

Jestliže ano, pak to nebyla panika, jaká by se zmocnila Maudeta, kdyby musel podstoupit takové nebezpečí. Ferchaux myslel pořád jasne, čím dál chladnokrevněji, zachoval si britký tón.

A oni, kteří žili mimo realitu, se jím nechali snadno ovlivnit a začali se neduverive rozhlížet po kolemjdoucích.

„Musím si zaskocit do pokoje pro věci,“ namítla Lina.

A Ferchaux na to:

„Pockám na vás na ulici.“

Michel si vzpomněl na tuhle epizodu, protože se tehdy ve tmě zacervenal. Nebude snad držet Linu jako rukojmí, aby mladému muži nenapadlo utéct s jeho milióny? Mel mu to za zlé. Později se přesvědčil, že Ferchaux se držel Liny, protože se bál být sám. Maudet, který měl plnou hlavu starostí kvůli divadlu, jež mel sehrát s Arsčnem, je zanechal na ulici, krácel rychle, prošel brankou ve vratech paláce v ulici des Chanoinesses a trochu se uklidnil, když viděl, že se v druhém patře nesvítí.

Jouette, skloněná nad schody, poznala jeho siluetu.

„Mluvil jste s Dieudonné?“

Má říci, že ano? Nebo má říci, že ne? Když rekne, že ho nevidel, bude ho považovat za zloděje, až uvidí nebo uslyší, že se mu hrabe v zásuvkách.

„Poveril m e úkolem...“

„On neprijde?“

„Zítří ráno.“

Neduverivá, neklidná jako kocka při stěhování, šla za ním. Jak se jí zbaví?

„Nemela byste něco teplého k pití?“

„Nechala jsem ohen vyhasnout, ale je-li to nutné, tak mohu ohrát vodu na varici.“

„Budte tak hodná!“

Cítil, jak váhá, jak se na neho zespoda dívá.

„Kde jste s ním mluvil? Proc nepřišel s vámi?“

„Přišel za mnou k Chandivertovi.“

„Co tam sám děláš? Vsaď se, že...“

Musela něco tušit a zcela určitě neměla chut zajít do kuchyně. Udelala však přece jen pár kroků a Michel, chvějící se od hlavy k patě, prudce přirazil dveře, popadl klíč a dvakrát jím otáčel v zámku.

Cítil se toho večera jako zloděj. Neustále k němu doléhaly rány, jak stará bušila na dveře. Ještě by mu chybělo, aby otevřela okno a začala volat o pomoc. Nakonec se pokoušela nějakým kusem železa vylomit zámek. Jestliže to ten zámek vydrží?

Otevřel kufr, nahlédl tam páte přes deváté špinavé prádlo a žluté obálky s bankovkami ze sekretáře, přes něž byly navléknuté obyčejné gumicky. Nikdy neviděl pohromadě takovou sumu. Arsčene se mohl každou chvíli vrátit. Mohl také ve městě narazit na Ferchauxe a Lina.

Michel bral schody dolů po čtyřech, zapomněl nahore zhasnout světlo. Všiml si toho až na dvore a neměl odvahu se vrátit. Vyběhl na chodník a... Tak takhle nějak se zloději nechávají chytit! Nedovřený kufřík se otevřel a prádlo i obálky se vyvalily na dlažbu. Naštěstí nikdo nešel. Sehnul se, rychle posbíral bohatství, málem zapomněl váček z kamzíny, v němž, jak se zdálo, byl ruženec, a jak se napřimil, zahlédl naproti za záclonou sousedku. Měla na sobě nocní košili a na hlavě natáčky a pozorovala ho. V místnosti za ní bylo slabé světlo. Jestliže mohla ze svého místa poznat těch pár bankovek, které vykulovaly z roztržené obálky? Neohrabane ji pozdravil a šel. Konečně se octl na ulici Saint-Jean a jal se hledat kavárnu, kde se měli sejít.

Vedel, že se Lina bude zlobit, ale nemohl si pomoci a objednal:

„Jeden calvados!“

Videl je v zrcadle, sedeli s Ferchauxem u kulatého stolu.

„Dvojitý!“ dodal, když viděl, že hostinský bere do ruky malou skleničku.

Vypil dva. Podíval se na sebe. V jeho tváři, tak živé a přece bledé, bylo cosi rozhodného, co se mu líbilo.

Aby ukázal Ferchauxovi, že taky zná finty, zeptal se:

„Kdy jede vlak do Paříže?“

„To máte čas. Přijede až deset minut po půlnoci.“ Bylo pár minut po jedenácté. Zaplatil, vyšel ven, kde na něho čekali ostatní, a na prvním rohu nasedli všichni tři do taxíku, který už čekal. Šofér už zřejmě znal cíl, protože se bez meškání rozjel a zamířil k jedné z výpadovek.

Ferchaux a Lina sedeli na zadním sedadle, Michel proti nim na sklápecím sedátku. Litoval, že si neseďl dopředu, kde by mohl plně vychutnat tuto noční jízdu.

„Arsčene se nevrátil. Paní Jouette jsem zavřel do kuchyně.“

„Chudák Jouette!“

Lina se zeptala bez nejmenších rozpaků:

„Proc jste ji nevzal s sebou?“

„Je moc nápadná.“

Michel se ani neodvážil zeptat, kam mají namířeno. Možná že Ferchaux, ve tmě ho neviděl, podrímuje? Projeli Rouenem. Šofér se krátce za městem zastavil a vzal si plnou nádrž benzínu. Pod záminkou, že si potřebuje odběhnout, Michel vystoupil, a než znovu nasedl, požádal šoféra, jestli muže zastat vpředu.

O kus dál se ho šofér zeptal, jen tak, aby rec nestála:

„To je váš tchán?“

V té chvíli se mu hlavou honily zmatené myšlenky. Proc mu ridicova veta připomněla historku, kterou zrovna ten večer vyprávěl Line, historku o tom, jak se Ferchaux cynicky vyspal z pouhé zlomyslnosti s ženou jednoho ze svých zaměstnanců? Byl z toho celý pryč, měl chut se vrátit dozadu, ale tam by stejně nic neviděl; blbě; to je pitomost; situace je přece úplně jiná! V Ubangi tak jednal Ferchaux přece proto, že opovrhoval slabochem a zbabelcem, za nějaké výhody ochotným ke všemu.

Aby přišel na jiné myšlenky, zeptal se málem ridice, kam jedou, ale zavčas si uvedomil, že by to vypadalo dost divně. Ve dvě ráno přijeli do Amiensu a vystoupili před nádražím; čekárny byly ještě otevřené. Vstoupili dovnitř a hned je obklopilo páchnoucí živocišné teplo. Ferchaux mlcel, dokud šofér neodešel.

„Pockáme ještě na jeden vlak,“ řekl potom. „Všiml jsem si, že před nádražím stojí dvě auta. Doufejme, že jsou to taxíky. Vyjdete ven a jednomu reknete, že příštím vlakem má přijet vaše žena a tchán a že se s nimi musíte ještě v noci dostat do Abbeville.“

Cas od casu si kladl na jazyk chininový prášek. Jednou se zeptal Liny úplně normálním hlasem, jakým se obvykle mluvilo s mladými ženami:

„Nejste unavená?“

Rekla sice, že ne, ale presto usnula na zamaštěné lavici dřív, než se manžel vrátil. Lina mohla spát kdekoli a ve spánku měla vždy na tvářích dětské rumence.

Nac myslel Ferchaux během těch hodin necinnosti? Otevřely se dveře na nástupiště. Spáci se vynorili z hald pokrývek a hadru, jako by vstávali z mrtvých. Ve dvoraně bylo rušno, lidi se strkali a Ferchaux, Lina a Michel zamířili k východu. Na chodníku na ne čekal ridic dalšího taxíku.

Maudet si bez váhání sedl dopředu. Jinak by vypadal sám před sebou jako hlupák, který přikládá váhu nápadu, který mu prolétl hlavou v předchozím taxíku.

Kam to teď zase jedou? Na těch jim ulpěla pachut vlaku, projetému benzínu a alkoholu, který si hlavne Michel lil do krku při každé příležitosti – aby vydržel vzhůru –, jak řekl Line, které dal také napít. Jenom Ferchaux se spokojil s velkými sklenicemi minerálky.

V Abbeville nastoupili do vlaku, oddelene, Maudet se ženou do druhé třídy a Ferchaux do třetí. To on si tak prál. Dal si s nimi schůzku v jedné kavárně v Lille a poradil jim, aby se po příjezdu trochu prospali.

Lina byla příliš utmáčená, než aby měla chut mluvit. Snášela všechno bez stížností, bez výčitek, a nemluvila o Ferchauxovi špatně.

„Myslíš, že všechna tahle opatření jsou nutná?“ zeptala se Michela pouze a zívla.

„Nevím, zatím nás nikdo nesleduje. Ale je pravděpodobné, že jestli ho chtějí opravdu zatknout, tak pujdou po jeho stopě a budou se vyptávat řidicu a nádražních a hotelových zaměstnanců.“

„Nechápu, proč šel Arsène k tomu doktorovi.“

„Víš, já si myslím, že kdyby Ferchaux zatkl, tak by se jeho bratr určitě pokusil dát ho prohlásit za blázna.“

„To že by udelal? Vlastní bratr?“

Usnula, ret opuchlý, a hlava jí padala zleva doprava a zprava doleva.

Když přijeli do Lille, bylo už světlo. Měli schůzku až v poledne, šli se tedy natáhnout do prvního hotelu, který se namanul. Neměli žádná zavazadla, protože Ferchaux se kufru ujal. Považovali je za milence a žasli, že si najímají pokoj v bledém ránu, kdy je vedle na tržišti tak živo.

Michel se chtel stuj co stuj milovat. Na tu myšlenku ho určitě přivedl dvojsmyslný pohled pokojské a způsob, jak odestýlala postel. Věcka je páčila a údy měli citlivé jako zajizvující se rány.

Když přišli na schůzku, málem Ferchaux nepoznali. Pod stolem spatřil Michel dvě nohy obuté do nových, pečlivě naleštěných bot, černých šnerovacích bot s tkanickami. Mel na sobě konfekční, tmavě modrý vlněný oblek a na hlavě jednu z těch cepic s černou šnurkou, jaké nosí téměř všichni, kdo žijí z more, námorníci i vysloužilci, rejdari i lidicky z přístavu.

Vstal ponekud prekotně, aby pozdravil Linu; takovéto zdvorilosti k ženě se od něho nenadáli. Na kulatém stolku se vedle sklenice minerálky povalovaly už trochu pošpinené noviny.

„Cetli jste?“

A ukázal na titulky vysázený písmeny prostřední důležitosti:

Ferchauxova aféra

Generální prokurátor pan Duranruel podepsal včera zatykač na Dieudonné Ferchaux, vraha tří cernochů v Ubangi, což je krok, který jsme už delší dobu předpovídali.

Zatykač byl okamžitě telegraficky doručen na prokuraturu ve městě Caen, které si Dieudonné Ferchaux zvolil za místo pobytu.

Tato zpráva vyvolala určité pohyby na burze a cenné papíry různých koloniálních společností, kontrolovaných bratry Ferchauxovými, začaly značně kolísat.

Bradou ukázal na svou nohu.

„Niceho jste si nevšimli?“

„Ale všimli.“

„Hleď se muž s drevenou nohou. Tak jsem si koupil kaucukovou. Nesedí mi nejlíp, hur se mi chodí. Ale je to bezpečnější!“

Byl nadšen novým oblekem a hlavne cepicí, protože se na sebe s gustem díval do zrcadla. Takhle vypadal ani ne tak jako rejdar, ale spíš jako starý úředník z rejdarství nebo úřednicek, který žije u more a dodává si vzezření kapitána dálkové plavby.

„Vlak nám jede ve dve. Máme čas se naobedvat.“

Vybral skromnou restauraci, na stolech tam měli papírové ubrusy s tlaceným vzorkem a pro většinu denních hostů byly ubrusky svinuté v regálu.

„Myslí si, že jsem uprchl do Belgie.“

Michel si taky myslel, že mají namířeno do Belgie. Ale nakonec, po další jízdě vlakem, po nových zastávkách na nádražích, poté, co se rozdělili a zase sešli, po další noci beze spánku, vyplněné jmény stanic, jež zahlédli špinavými okénky z kupé, se definitivně zastavili v Dunkerque.

Od odjezdu z Caen Ferchaux nespál, a presto horečka opadla, ruce se mu prestaly chvět a celo už nemel zbrcené potom. Byl bledý, místy až šedivý, což jen zduraznovalo, jak vyhublý je v obliceji. Vyrázila mu prošedivělá brada, a místo aby mu dodávala drsnosti či ubohosti, ucinila jeho tvář ještě všednější.

„Poverím vás ještě jedním úkolem, Maudete. Tentokrát s sebou můžete vzít ženu. Nechci jít do hotelu, protože všechny hotely bude obcházet policie. Mel byste najít a pronajmout dva pokoje, pokud možno v jednom dome. Pokoje radeji skrovné, u přístavu.“

Když Michel s Linou odcházeli, napadla je stejná myšlenka. „Možná že toho využije a zmizí sám.“

Neušli ani deset metru, když je Ferchaux zavolal zpátky. Jako by byl uhodl jejich myšlenky, podal Maudetovi kufřík.

„Bude to líp vypadat, když budete najímat pokoj se zavazadlem v ruce.“

„Ale...“

Michel byl v rozpacích. Ferchaux se tímto gestem odevzdal do jejich rukou. Zná je už tak dobre? Slzy mu vhrkly do očí a cestou řekl Line:

„Vidíš, jaký je to clovek! A ujišťuji te, že až ho poznáš, budeš jako já...“

Neodporovala, což samo o sobě už bylo ohromné. Chodili dlouho, hledali vývesky v oknech nízkých baráčku, které tvorily rušnou čtvrť na okraji přístavu. Cas od casu zaskočil Michel do hospudky, aby se poptal, a přitom vyzunkl skleničku alkoholu.

Na této únavné pouti, jež se zdála bez konce, dospeli konečně k cíli, a teď jsou tady, v hlubinách postele nedefinovatelného pachu – Lina tvrdila, že je to pach mořských ras, jimiž jsou nacpané matrace – a cekali, až se rozední

nebo až znovu usnou.

Zvuky se pozvolna sladily, vagóny se daly do pohybu a kousek od domu na sebe narážely, továrny povolávaly dělníky pískáním nebo houkáním sirén do práce a nakonec začal pracovat jeráb rovnou pod oknem.

„Nespíš?“

„Ne.“

„Myslíš, že tu zůstaneme dlouho?“

„Nevím. Myslím, že jo.“

„Na co vlastně čekáš?“

Tohle také Michel nevedel, ale nejasně to tušil; začínal sdílet určité reakce tohoto neobyčejného člověka, s nímž už několik týdnů žil a jehož každý, i sebemenší krok ho na začátku pohoršoval. Ale nedokázal přenést své pocity na Linu, protože všechno bylo zatím příliš složité, příliš mlhavé.

Například z Ferchauxova opovržení vůči tolika lidem a věcem vycítil nudu. Ne takovou nudu, jakou by mohl pocítit on, Maudet. Obrovskou, zábnoucí nudu člověka, který všechno viděl, všechno poznal, který se všeho zrekl, a který poznal i nekonečnost lidské samoty. A tato nuda by byla stejná všude, v pařížském hotelu jako v baráku na dunách nebo ve starém aristokratickém paláci v ulici des Chanoinesses, a není pochyb, že ji Ferchaux poznal už na motorovém člunu, který neúnavně brázdil ubangské reky.

Vynaložil veškeré úsilí, jaké člověk může vynaložit. Víc už dokázat nemohl. Patřila mu rozlehlá země, jejímž byl faktickým pánem, a možná že to byl on sám, kdo pro zábavu začal ten potouchlý a detinský spor s úředníkem koloniální správy Arondelem.

Možná že dokonce – ale Michel cítil, že to už se dostává na samý okraj pravděpodobnosti – otrásl téměř vedome, z nudy, z legrace, z pohrdání, svou vlastní mocí.

Což nebylo úlevné, když byl nucen znovu celit protivníkovi, po tolika letech nasednout na loď a plout do Francie, kterou už neznal, kde nebyl doma, kde mu byl dobrý první přístřešek, první dum na duně?

Bojovat! Ne však nechat se chytit do pastí jako zvíře v pralese, ne však nechat se zavřít do čtyř sten vezení nebo do nějakého ústavu!

Rostoucí nebezpečí ho vybícovalo tak, že ačkoli byl oslabený malarickým záchvatem, vstal a dva dny a dvě noci nepřetržitě uháněl po silnicích a po kolejích, aniž se projevila únava.

Jestlipak za zdí, která je odděluje, ještě spí?

Ony dva dny a dvě noci, zejména ty dvě noci, vytvořily mezi nimi nové a důvěrné vztahy a tentokrát se docela přirozeně zapojila i Lina.

Dvojice byla u vdovy Snoekové zapsaná pod jménem pan a paní Manierovi. Přesněji receno, nikam se nezapisovali, protože jim nikdo nedal žádnou přihlášku, stálo uvést jméno, které přijali. Michel vysvětlil, že otec jeho ženy, pan Dentu, bývalý námořník, je špatný na nervy a doktor mu doporučil mořský vzduch.

Nebyl to hostinec a nebyl to tak docela ani rodinný penzion. Nízoucký baráček se špicatou strechou, jeden z posledních na nábreží... Stálo sejit jeden schod a člověk se ocitl ve velice čisté světnici, která vypadala spíš jako jídelna než jako lokál; na kulatém stole bylo kvetované voskované plátno, na zdi visel portrét nebožtíka Snoeka a na rámečku byla připíchnutá vyznamenání. Pan Snoek byl za svého života totiž kapitánem remorkéru a měl na svém kontě nejméně tisíc záchraných operací.

Tuto místnost oddělovaly od kuchyně dveře s výplní ze skleněných čtverečků. Občas sem přicházeli muži, námořníci a lodníci, kteří vypadali všichni stejně domácky. Byli to postarší lidé, hlavně Vlámové a Holanďáci, kteří nehledali prostopášnosti ani pitky, a když byli sami, sedali většinou v kuchyni, pomalu upíjeli ze skleničky a bavili se s paní Snoekovou, která si dál hledala domácnosti.

Pokoje byly malické, úzkostlivě čisté. Byly tři a v tom třetím bydlel nedávno jmenovaný lodivod, který hledal vhodný byt, aby mohl povolát z Boulogne manželku a děti.

Okna šedla, potom proniklo mraky několik světelných paprsků nádherně oranžové barvy. Michel se konečně rozhodl vyskočit z postele a zamířil ke stolu z bílého, pískem vydrhnutého dřeva, na němž stálo fajánsové umyvadlo a džbán ledové vody.

Jako by čekal na toto znamení, Ferchaux v sousedním pokoji také vstal a začal přecházet.

Jeden ani druhý nevedeli ještě nic o novém životě, který je čeká. Vedeli jenom tolik, že úvod do něho je konejšivě klidný; vždyť i v přístavním ruchu bylo cosi pokojného a atmosféra panující v tomto domě je obklopila sirupovitým poklidem.

„Přineseš mi nahoru kávu a rohlík, Michele?“

Oholil se, umyl si obličej a oblékl se; spechal, chtel vypadnout z pokoje a jít na obhlídku, nejdřív dolů a potom na nábreží, které ho lákalo.

Nejdříve však objal svou ženu a zašeptal jí do ucha:

„Kdoví, jestli jednoho krásného dne neodplujeme na některé z těch lodí?“

„To jsou osobní parníky?“

„Nákladní. To by bylo ještě napínavejší.“

Proč by je jedna z těch nákladních lodí nemohla odvézt všechny tři? Nebot jejich osudy byly od nynějška spjaté.

Michel už nemyslel na budoucnost jinak než ve spojitosti s Ferchauxem.

Sotva se pustil dolů po tmavých schodech, páchnoucích parketovým voskem, otevřely se dveře a na schodech uslyšel za sebou kulhavý krok.

Setkali se v kuchyni, kam schody vedly. Ferchaux se neoholil a krátká šedivá bradka už jako by k němu patřila. Největší novinkou byl ale jeho téměř veselý hlas. Rekl:

„Dobré jitro, paní Snoeková. Probudila me vůně vaší kávy.“
„Když si laskavě přejdete vedle, přinesu vám snídani. Ještě jsem se nezeptala, co si ráno obvykle dáváte.“
Na ohni byla pánev a na ní se smažila ryba; v modravém vzduchu se držela její vůně.
„Na mou veru, jestli vám přebývá jedna nebo dvě makrely...“
„Vidím, že jíte jako zdejší lidi. A mladá paní?“
„Jestli dovolíte,“ zasáhl Michel, „odnesu jí nahoru bílou kávu a krajíček chleba.“
Neodvážil se požádat o rohlíky a byl rád, že to neudělal, protože paní Snoeková ukrojila z velkého bochníku tlusté krajíce a chystala se je mazat špičkou dlouhého a širokého nože na krájení.
„Kolik krajíců?“
„Stací jeden. Žena dnes není ve své kůži.“
Když usedli proti sobě v přední místnosti pod portrétem nebožtíka kapitána remorkéru, byl ve vzduchu poprvé po dlouhých dnech jiskřivý sluneční prach. Venku muselo být chladno, protože čas od času si některý dělník u jerábu vydatně dýchal na ruce.
Maudet nedovolil, aby přišel nazmar jediný drobeček, ať už z talíře, nebo z podívané, ba ani z pachu, které mu rozechvívaly chrípí, a zneklidňovalo ho, když viděl, že ho Ferchaux pozoruje.
Co si o něm Ferchaux myslí? Je vyloučeno, že by necítil jeho netrpělivost žít, onu chtivost, která ho žene dopředu.
Nepocitoval on, jemuž bylo přes šedesát, určitou závist?
„Máte odvahu vydat se ještě dnes na cestu?“
„Proc? Odjíždíme?“
„Ale ne. Pst!... Mám pro vás úkol. Pohovoríme si o tom později.“
Michel zanesl Lino snídani.
„Myslím, že odjedu,“ hlásil.
„Sám?“
„To ještě nevím.“
Myslel, že bude protestovat, že se Ferchaux trochu bojí, ale nic takového. Nechal ho úplně klidnou. Spíše se bála, aby nebyla hned zase vytržena z odpocinku, který si konečně vysloužili.
„Mám vstát?“
„Nemusíš hned. Myslím, že nemusíš. Pujďme se s tvým otcem projít, trochu si popovídáme.“
„No jo! Zapomněla jsem, že mu mám říkat tatínku.“
Pár minut nato kráceli Michel a Ferchaux drobnými kroky po velkých dlaždicích až při samém okraji nábřeží, mezi nataženými kabely a úvaznými pacholaty.
„Víte, Michele...“
Prerušil sám sebe:
„Musím si zvyknout říkat vám Michele a vaši žene Lino, když tu vystupuji jako její otec. Podívejte, chtěl jsem říct, že bychom měli navázat spojení s advokátem Aubinem. Volat mu odtud je riskantní. Ani Aubin by neměl vědět, kde jsme. Udeláme to jinak, zajedete do Belgie, do Brugg nebo do Gentu, a tam navážete spojení s Paříží. Bude to mít navíc tu výhodu, že uklidníme bratra, který bude přesvědčen, že jsem překročil hranice.“
Při chůzi občas zkrivil obličej. To se ozvala ta nová noha, na niž si dosud nezvykl.
V prvním patře domku paní Snoekové se právě otevřelo okno a Lina se nadechla čerstvého vzduchu; zřejmě se jí zdál moc studený, protože okno hned zase zavřelo a pak už bylo vidět, jak se cosi bílého míhá za záclonami.

8

„Kdo myslíš, že jsem?“
Sklonil se k lampičce s ružovým stínidlem, která stála na stole, aby světlo dopadlo na jeho tvář; na tvář, kterou neobvyčejný úsmev, jaký by měl mít na tváři takový Ferchaux, činil ještě dojmavější a záhadnější.
Bylo to už dávno – dost dlouho předtím, než zapadl do „Merry Grill“ –, co došlo k určitému posunu, co se skutečnost povznesla o stupeň výš, co jeho pocity nabyly oné bodavé a slastné pronikavosti bolavého zubu, jehož se člověk dotýká špičkou jazyka.
Bylo báječné, že ta žena měla nádhernou mahagonovou křeslici, že měla oříškové oči, a hlavně užasl nad téměř geniálním nápadem udelat si cárnutím zelené tužky linky na víčkách. Oci jí jiskřily nehybnou zvedavostí a dlouhé rasy se přivíraly před kouřem, stoupajícím z cigarety.
„Kdo myslíš, že jsem?“
S tváří náhle vážnou odpověděla:
„Pockej... Nenapovídej mi...“
Nafialovělé světlo zalévalo kabaret, prosycený množstvím splývavých vuní, které Maudetovo chrípí dychtively vstřebávalo.
„Mohu hádat trikrát? Pockejme... Mohl bys být student...“
Rekla bych, že nejspíš student práv...“
Chtěla mu lichotit? Jistěže by byl mohl pokračovat ve studiích. Jeho rodiče by to byli utáhli. Ale netroufal si, a proto v něm zustala nejasná zášť vůči všem studentům.
„Samá voda!“
Predstírala tuto hru, tak jako predstírala, že považuje jeho světlý oblek, který si dopoledne koupil v konfekci na náměstí Brouckčre, za prepychové zboží.

„Ty jsi Francouz, vid? Nic mi neříkej... Tentokrát to uhodnu... Jsi Francouz ze severu, z Lille nebo z Roubaix, poznám to podle přízvuku. Vsadila bych se, že děláš do vlny...“
Vyprázdnil svou sklenici šampanského a zatvářil se ještě tajemněji.
„Neco důležitějšího, kocicko... Ale to neuhodneš! Koukni se ke vchodu...“
„Co má být?“
Byl tam tlustý caloun z tmavomodrého sametu, u něhož se držel poslíček v livreji.
„Ten chlap, který sedí vedle závesu... Nic bych za to nedal, že jsi ho tu ještě neviděla...“
„To je pravda...“
Zneklidnilo ji to, bála se porozumet. Na pár chvil zapomněla vkládat do svého pohledu nežné veselí, které dodávalo jejím očím medové sladkosti. Kdyby se byl na ni v tu chvíli podíval, videl by ji náhle jako bez lícidla, takovou, jakou ji patrně v posteli zastihne svítání, když je beze svedku.
Až po ten hlas, pod vlivem bruselského přízvuku rachotivý, který byl najednou jasnější a určitější.
„Chceš říct, že je od policie?“
„Možná...“
„To není odpověď.“
„Dejme tomu, že možná je od policie a možná taky, že není... V každém případě mě sleduje, pozoruje mě a kouká zaslechnout, co říkám...“
„Láhev, Arthure,“ prohodila nedbale k cíšníkovu, který se potuloval kolem.
Neprotestoval. Chtel si tento večer užít, vědom si toho, že jej drazé zaplatí, a neponižoval se proto smlouváním a kupeckými pocty.
„Máš strach, že jsem zločinec?... Přiznej se!“
Ne, nemyslela si, že je zločinec o nic víc, než si předtím myslela, že je student; spíš ho typovala na úředníka z banky nebo od nějaké firmy, který si hrábl do pokladny. Hned si všimla, že měl na sobě oblek, koupený toho dne, a navíc to byl přesně ten oblek, jaký by si doprál úředníček, který konečně přišel k penězům.
Michel to nevedel. Viděl se v protejším zrcadle a připadal si elegantní a nenucený.
„Nehledej v každém... Proste když má člověk co dělat s policií, nemusí být ještě zločinec... Zítřka nebo pozítří uvidíš možná v novinách mou fotografii...“
Tím hur! To je vždycky mrzuté, zvláště kdyby musela jít svedčit k soudu, protože advokáti jsou vuci svedkům jejího typu nelitostní, i když poznala i jiné.
„Ty budeš mít fotku v novinách?“
„Možná...“
„Prece snad neděláš do politiky?“
„Skoro... přichází...“
Jak jí říct, kdo je, kým se tento večer cítí? Což nejsou Ferchauxovy milióny, Ferchauxovy stamilióny tak trochu v jeho rukou? Což není jedním z aktivních činitelů v záležitosti, která otrásla bankovními a koloniálními kruhy a nyní rozvášňuje davy?
„To víš, jsou lidi, které na ulici nerozeznáš od ostatních, nikdo jim nevěnuje pozornost, ale mají větší moc než poslanci nebo ministři...“
Vedela, že teď stací jen poslouchat, že se tam dostane sám, že to vyklopí, a tak začala chroupat pražené mandle a nezávazně se rozhlížet kolem, po orchestru, odkud ji pozorovaly první housle.
Maudet sledoval její pohled.
„Co má co na tebe takhle cucet?“
Ted bylo zase na ní, aby, krcíc rameny, odehrála svou úlohu:
„Takhle je to večer co večer... Je zamilovaný... Žárlí. Já si ho vůbec nevšímám. Ale stejně cítím, že je schopný dřív nebo později něco provést...“
Houslista měl odřený smoking a mastné vlasy; plet barvy papíru ho radila k lidem, kteří v noci nespí a musí propracovat i část dne. Byl chudý, potřebný. Nejspíš měl děti a nemocnou ženu. Díval se na animírku, protože se potřeboval dívat na určitý bod v prostoru, ale pravděpodobně ji vůbec nevidel, neboť reflektory byly zaměřené na orchestr.
Jaké opovržení bylo v pohledu, který Maudet tomu chudákovi adresoval!
„Nedívej se tam už!“
„Chci mu ukázat, jak mi na něm záleží. Ještě by si mohl myslet, že se ho bojím...“
Michel pil hodne. Ted potřeboval pít pořád víc a víc, aby jeho horečka neopadla. Hned na hranici, ve Furnes, si dal v jedné hospodce dve sklenicky jalovcové.
Mel důležitý úkol. Při odjezdu mu Ferchaux dal nejdrív dva tisíce franku, a potom, s těžkým srdcem, přidal ještě třetí.
„Pro případ, že by se stalo něco nepředvídaného...“
Zustal lakomý i v dunkerqueském útocišti a vzdychal, když videl, jak Michel ukládá peníze do náprsní tašky.
„Můžete jet druhou třídou, ale je zbytečné, abyste se ubytoval ve velkém hotelu... Ostatně velké hotely jsou nejvíce pod dohledem...“
Ale Maudet presto šel do hotelu „Palace“ proti Severnímu nádraží. Vedel, že tím už rozhodl o všem ostatním, a byl předem smířen se všemi budoucími komplikacemi. Vypil whisky v baru, v opravdovském americkém baru s mahagonovým pultem a kresly potaženými fialovou kůží, v nichž mezinárodní finančníci kourili prepychové doutníky, a tvářil se přitom netečně jako člověk, který nikdy nepije nic jiného.
Nakonec se rozhodl, že vyřídí tři telefonní hovory z Bruselu: zavolá advokátu Morelovi do Caen, pak advokátu

Aubinovi do Paříže a nakonec Emilu Ferchauxovi.

Dieudonné mu doporučil, aby volal z různých telefonních budek, ale tloušťk s vyholenou lebkou, který cetl v lenošce zahraniční noviny, požádal barmana, aby mu objednal Rím, a to rozhodlo.

„Poslyšte, barmane, objednejte mi Caen 18-14...“

„Prosím, pane.“

Povalovaly se tam jedny belgické noviny, tak je Michel otevřel. Po nekolik následujících minut prelétával očima zcela bezduvodně inzeráty v malém oznamovateli a barman před ním postavil druhou whisky, když vtom padl jeho zrak na následující řádky:

Důležité upozornění – od Emila pro Dieudonné –
prosím spoj se s Bleusteinem, nám. Brouckčre, Brusel.

„Barmane! Ten objednaný hovor zrušte! Kolik platím?“

„Čtyřicet franku, pane.“

Emile Ferchaux si tedy hned myslel, že se bratr odebere do Belgie, protože dal inzerát do bruselského listu „Le Soir“.

Michel si nemohl vyžádat další pokyny. Musel jednat podle vlastní úvahy. Byl už velice v náladě. Tlacenice na náměstí Brouckčre ještě zvýšila představu, kterou měl o své důležitosti. Byl tu mimo jiné obrovský výklad plný luxusních zavazadel z veprovce, z mekké poddajné kuže, která v něm vzbudila šílenou touhu po nocích rychlících a zaoceánských lodích. Hned vedle byly na panáčích ve výkladní skříní vystavené konfekční obleky a Michel stanul okouzlen před světle šedými šaty z tlusté melírované vlny, které obzvlášť ladily s jeho cestovatelskými sny.

O dva domy dál byla uvedená adresa: „Bleustein, směnárník“. Úzký krám s výkladem chráněným kovovou mříží, plný zahraničních bankovek a zlatých mincí. Vstoupil dovnitř.

„Chtěl bych mluvit s panem Bleusteinem.“

„S panem Maxem nebo s panem Alexem?“

„To nevím. S tím, o němž se mluví v tomhle oznámení.“

Jeho slova vyvolala zřejmě údiv. Prodávac jako by říkal:

„Už je to tady!“

Vrhl se ke kabině s matovými okny, potom ho uvedl dovnitř.

„Pan Bleustein?“

„Max Bleustein. Pricházíte od pana Dieudonné?“

Max Bleustein byl ještě mladý, štíhlý, a v Michelových očích velmi elegantní – perla v kravate, napomádované černé vlasy. Všiml si zejména jeho pestených rukou, které uplatnil, když si nedbale pohrával s cigaretou.

„Predpokládám, že máte dopis od pana Dieudonné.“

„Nemám dopis, ale jsem jeho osobní tajemník.“

Byl to zajímavý rozhovor, prerušovaný telefonáty, které přicházely jeden za druhým a které Bleustein vyrizoval jen jakoby mimochodem.

„Ale ano, můj milý... Ne, s Odettou ne... Správně... V devet hodin. Vecerní oblek?“

Michel cítil, že se z něho pokouší tahat rozumy. Zacházel s ním jako s důležitým člověkem a jednal s prehnanou zdvorilostí, ale bylo zřejmé, že ho nepovažuje za dost kompetentního.

„Chápete, jak delikátní je to záležitost... My jsme v té věci pouze prostředníky... Náš zákazník, pan Emile, v nás má naprostou důvěru... Stacilo by, kdybyste požádal pana Dieudonné o lísteček... Predpokládám, že je v Bruselu...“

Maudet se držel dobře. Nervy napjaté jako provazy, ale odolával, a tak ho po čtvrt hodiny Bleustein vytáhl ven; oba muži se proplétali skupinkami, postávajícími kolem burzy, až došli do ulice Royale, k budově plné kanceláří. Max Bleustein tiskl knoflíky výtahu, pak strčil do dveří a už se octl ve společnosti Alexe Bleusteina, rozhodně staršího, ale skoro stejně elegantního jako mladší bratr.

Omluvili se Michelovi a chvilku spolu tiše konferovali. „Podle toho, co mi bratr řekl, jste osobním tajemníkem pana Dieudonné. Jste víte, kdo je to pan Dieudonné.“

„Dieudonné Ferchaux.“

Vyměnili si pohledy. Michel se chvil netrpělivostí.

„Bohužel v záležitosti tak choulostivé, kde jsou v sázce takové zájmy... Bylo by jednodušší, kdyby pan Ferchaux přišel osobně nebo kdyby si sjednal s jedním z nás někde schůzku, anebo kdyby vám alespoň dal do ruky dopis...“

Maudet neustoupil a byl na to nemálo hrdý. Nevypustil z úst jediné slovo, z něhož by se dalo vytušit, že Ferchaux není v Belgii. On také nakonec navrhl:

„Proc nezavolat pana Emila a nepožádat ho o instrukce?“

Zavolali mu. Emile Ferchaux byl v Paříži a nakonec ho dostali na drát. Rozhovor mezi ním a starším Bleusteinem trval poměrně dlouho, a tak se mladší bratr omluvil a zmizel.

„Čekají mě vlastní záležitosti, chápete...“

„Pojďte laskavě k telefonu, pane Maudete. Pan Ferchaux si s vámi chce promluvit sám.“

„Haló!... Jste to vy, co jsem se s vámi o nedlouho setkal v La Guillerie, že? Mohu tedy předpokládat, že jste informován o záležitosti, kterou řešíme... Haló! Jste tam?... Prejdi si, abyste mému bratrovi vyřídil, že vím ze spolehlivého pramene, rozumíte, ze spolehlivého pramene, že se bude žádat o jeho vydání... A klidně mu reknete, že si za to může sám, protože jeho poslední tahy měly opačný účinek, než čekal. Radím mu proto, aby sedl na lod a odjel do Jižní Ameriky... Můžete mu taky říct, že jsem tam převedl velké částky... On ví kam... Před hodinou jsem se setkal s Aubinem. Je stejného názoru jako já. Zrovna vyšly večerníky, dnes zacházejí ještě dál než včera... Haló! Rozumel jste? Byl byste tak laskav a

opakoval mi to?“

Maudet opakoval vzkaz a potom dodal:

„Byl bych vám stejně telefonoval, protože vám mám taky něco vyřídit. Pan Dieudonné vám vzkazuje, že ať se deje cokoli, do tří dnů se v tisku objeví dokumenty Mercator.“

V paláci na avenue Hoche se ozvalo zaklení.

„Haló! Nezavešujte... Požádejte mého bratra, reknete mu, že je velice nutné, aby mi zavolał sám... V kteroukoli denní nebo noční dobu... Haló! Ty papíry, o kterých mluvíte, se za žádnou cenu nesmějí...“

„Myslím, že vám pan Ferchaux nebude telefonovat...“

Praskání v telefonu.

„Haló! Jsme přerušeni? Jste tam ještě?... Reknete mu...“

Tentokrát byl hovor přerušen definitivně. Michel nabyl nové nenucenosti.

„Tak to by bylo... Děkuji vám...“

„Kde bych vás mohl zastihnout pro případ, že bych dostal další pokyny? Snad byste mi mohl nechat alespoň adresu poste restante...“

„K tomu nejsem oprávněn.“

Maudet měl o Ferchauxovi dlouho pochybnosti. Jiste, dokumenty, které mu prošly rukama, úslužnost obchodníku a advokátu potvrzovaly důležitost muže z Ubangi, ale tato důležitost nabyla nyní nové, konkrétní podoby a od nynějška se jí zabývá tisk, parlament i veřejnost. A sám Maudet, který se dostal do hry, na ní má svůj podíl.

Na ulici ho napadlo, že ho budou možná sledovat a ihned si vytipoval jednoho chodce, který se podle zdání na něho přilepil. Do hlavy mu stoupl náhlý příval pyšné radosti a hned se vrhl do velké kavárny na náměstí Brouckčre, sedl si ke sklenici portského a požádal, aby mu objednali Caen a potom Paříž.

Advokát Morel, který mu měl říci, co je nového, ho zahrnul zbytečnými mnohomluvnými opisy.

„Reknete oně osobě, kterou znáte, že se k ní druhého dne po odjezdu dostavili návštěvníci... Byli zřejmě velice rozmrzeli... Odpoledne přišli znovu a prohlédli si celý dum a potom, večer, zajeli vozem do vily u moře... Co říkáte...? Šofér?... Myslel jsem, že odjel s vámi... Ráno už v dome nebyl... Stará paní...? Ano... Ach! Cože...? Stará paní tam pořád je... Musím říci, že ve velice špatné náladě... Setrvala s temi pány v dlouhém rozhovoru...“

Arsčne se bezpochyby vrátil chvilku po Michelově odchodu. Vysvobodil starou Jouette, a když pochopil, co se stalo, odjel také. Než se rozjel za Emilem Ferchauxem, musel mu zřejmě zavolat, informovat ho a vyžádat si další instrukce.

A teď je na radě advokát Aubin! Nezastihl ho v kanceláři, odešel k soudu. Michel nadiktoval jeho tajemníkovi vzkaz a nechal si jej dvakrát opakovat. Měl tento vzkaz vyřídit navzdory tomu, o co ho požádal pan Emile? Michel si to vzal na zodpovědnost.

Vyzvednout u advokáta Curtia obálku B a předat ji osobě, které je adresována, s prosbou, aby okamžitě zařídila vše potřebné.

Stmívalo se. Nebylo ještě ani pět hodin. Maudet by byl urcite našel nějaký vlak, který by ho dovezl na hranice. Ale má propásť příležitost prožít jednu noc v Bruselu? Vždycky najde nějakou výmluvu. Neco si vymyslí. Například nemusel zastihnout Bleusteina hned, Bleustein si s ním mohl dojednat schůzku až na večer...

Zapomněl se dívat po svém pronásledovateli. Chystal se udelet hloupost a vedel to, ale vedel také, že neodolá svému prání, a vrhl se do obchodu s konfekcí.

„Jestli mi ten oblek nepadne, pustím to z hlavy. Ať rozhodne osud!“ A ten rozhodl; šedý oblek mu padl jako ulitý až na tři knoflíky, které se musely o centimetr popošíť, což mu udelali na místě, než zaplatil u pokladny.

Vyšel oblečen do nového a v obchode nechal adresu hotelu ‚Palace‘, aby mu tam dodali starý.

Zatoužil po žene. Zadal jí hledat v ulicích, v kavárnách a v barech, ale všechny se mu zdály moc vulgární. Příležitost byla tak vzácná, že si chtel ušetřit zklamání.

Povečerel v restauraci a vypil celou láhev vína. A nakonec zapadl do ‚Merry Grill‘, odkud k němu doléhala až na chodník tlumená hudba.

Ted přišla jeho chvíle. Byl tak trochu Ferchaux, ale byl víc než on, protože Ferchaux neumel žít, nebyl schopen onoho skoku, který právě udelet Michel, onoho náhlého zrychlení rytmu a bezpochyby také oně pronikavé inteligence, již byl Michel v takové míře obdaren.

Místo aby ho opilost zarážela, zvetšovala ho ve vlastních očích; měl pocit, že konečně uskutečňuje představu života, kterou si vytvořil. Hudba, ta hrála pro něho, a on měl shovívavý soucit s ubožáky ve smokincích, kteří mlátili do piana, vrzali na housličky nebo foukali do saxíku... Jeden z nich považoval za nutné delat pro obveselení publika šaška, byl to nejméne čtyřicátník se snubním prstýnkem, jiste otec rodiny...

Ženy, mezi nimiž si stací vybrat... Maitre d’hôtel, který poletuje na nemocných nohách a oblicej přitom kriví bolestí... A chlapeckové z dobrých rodin, kteří si myslí, že tohle je ten pravý flám, a mají pocit, že jsou na svete důležití, protože jednoho dne nastoupí na tatíckovo místo!

Michel cní nade všemi! Jemu patří svet! Sevre je, takhle, jednou rukou, rukou, kterou nafialovelé svetlo delá belejší a šlachovitejší.

A podívejme se! Muž, který ho sledoval cestou od Bleusteina, je zase tady! Neudelal Maudet chybu, že telefonoval do Caen a do Paříže, když ho sledoval, neslyšel ten clovek, co mluvil?

Ale ne tak! Je prece nějaký silák! Je silnější, než si Ferchaux myslí. Ferchaux možná dobře obstál tam, v konžském pralese. Měl kuráž a byl palicatý, hlavne byl palicatý! To je to správné slovo! Trpeligý clovek, jeden z tech, kteří mohou obetovat celý život, den po dni, jedinému úkolu. Ale neumí žít ani uživat svého bohatství. Je to lakomec. A

úplne mu chýbí fantázie! Bydlí v ubohých barabiznách a jedinou jeho zábavou je hrát večer karty se svým tajemníkem a se svým šoférem.

Maudetova spolecnice měla na sobě černé šaty z velice mekkého a hladkého hedvábí, přes než nedbale laskal její pokožku.

„Porád cekám, že mi rekneš, kdo jsi a proc jde po tobe policie...“

„Nemluvil jsem o policii.“

„Tak te nechávají hlídat rodice?“

Místo odpovědi jí ukázal snubní prsten.

„Ty jsi ženatý?“

„Pul roku.“

„A to už ženu podvádíš? Je hezká?“ „Moc hezká.“

„Máš ji rád?“

„Ale ovšem... Jenomže...“

Bylo pozdě. Jeho horečka mohla každou chvíli opadnout a on chtel dodržet svůj program až do konce, dříve než bude v ostrém ranním svetle celit všem tem ubožáckým, ponižujícím problémům, jež před neho postaví tento večer.

„Pojd...“

„Ještě ne... Jsou teprve dve hodiny...“

„A co má být?“

„Pan Lucien mi nedovolí odejít...“

„Kdo je to?“

„Reditel. Ten malý tloušťík ve smokinku, co sem ted zrovna kouká... Nesmíme odtud před třetí...“

„A když ho o to požádám?“

„To nebude nic platné. Nevím to z vlastní zkušenosti, protože já bydlím s maminkou a s pány nikam nechodím... Ale Léa to zkusila a akorát si vykoledovala pokutu... Arthure, trochu hroznového vína...“

Nekolikrát se musel bránit únavě. Obcas se mu myšlenky predbíhaly, představoval si návrat do Dunkerque a uvažoval, co rekne.

„Za deset minut tri... Pojdme...“

Ve tri museli ještě pockat, až čtyři hosty, kteří tropili v jednom rohu strašný rámus, napadne odtud vystrelit.

Venku drobne pršelo. Šli zavešení.

„V kterém hotelu bydlíš?“

„V ‚Palace‘.“

Mel dojem, že ji vrátňý poznal, ale radeji o tom nepremýšlel. Balík s jeho starým oblekem a se jménem prodejny konfekce ležel na stole. Rychle jej uklidil.

„Nebude ti vadit, když využiju příležitosti a vykoupu se?“

Co byla zavřená v koupelne, málem usnul. Sliboval si netušené rozkoše. Nebylo to zdaleka tak pekné jako s Linou.

Podprsenka ho podvedla. Měla malá ochablá nadra a strašne bledé telo. A nebyla na neho ani hodná. Chtelo se jí spát a dávala mu to najevo.

Nechal se vzbudit ráno v sedm, musel na vlak, který jel krátce po osmé. Oblékal se jako v mrákotách. Hlava ho bolela jak strep. Pri holení se rizl. Slíbil si, že se také vykoupě, aby se trochu vzchopil, ale voda tekla téměř studená.

„Ty už jdeš?“

Její šaty ležely na hromadě na zemi, zpod prikrývky vykukovaly vlasy a otevrené oko bez radosti a bez shovívavosti.

„Kolik mi dáš?“

Váhal, položil na krb sto frankovku a potom, obávaje se, že ho bude považovat za škroba nebo za chudáka, ještě stovku pridál. Za daného stavu...!

„Prijdeš zas?“

„Možná... Není to vyloučené.“

Už nemluvil o své fotografii v novinách ani o soukromé ci státní policii, která je mu v patách. Chlapík, který stál před hotelem, vypadal na to, že ho sleduje. Nebyl to ten ze vcerejška. Ostatne je víc než pravdepodobné, že Bleusteinové chtějí vedet, kam za Ferchauxem jede.

Bolavé hlave a svému znechucení navzdory udelal svedomite všechno, co bylo treba, aby slídila zmátl. Nejdrive si vzal taxi na Jižní nádraží a tam si koupil lístek do Monsu. Prošel vlakem, který stál na nástupišti a prebehl přes koleje k východu, skocil do jedoucí tramvaje, o dve ulice dál vystoupil ve chvíli, kdy jel kolem taxikár a shánel rito.

Sedm minut po osmé nastoupil na Severním nádraží do svého vlaku a v pul desáté byl v Gentu, který mu v ranním slunci pripadal celý ružový.

Dlouho uvažoval, který oblek si má vzít na cestu. Nakonec se rozhodl pro ten starý, bál se Ferchauxova pohledu, kdyby prijel jako vymenený.

Muže predstírat, že ty dva tisíce franku ztratil... ale to byla příliš všední výmluva, příliš ubožácká. A co říct, že skutečne potreboval primerený oblek, že to jeho poslání vyžadovalo... Anebo že byl večer s Bleusteinem, který ho vlácel po nocních podnicích a že on, Michel, považoval za správné s ním chodit a tahat z neho rozumy...

Další vlak ho vezl do Brugg, ale dnes nemel smysl pro krajinu. Byl pořád žiznivý, jenže vlak nestál nikde tak dlouho, aby stacil dobehnout k bufetu.

Udelal chybu, mel se prece jen vykoupat, i když netekla teplá voda. Uvedomil si, že jeho spolecnice ze vcerejší noci jmenovala se Adrienne – byla velice navonená. Zdálo se mu, že celý nasákl jejím parfémem.

Ne! Nerekne o tom nic. Potkal jednoho přítele z detství... Moment... a ten přítel udelal nějakou hloupost a utekl do

Belgie, kde je teď bez haléře... Michel ho poznal, když se potuloval před kavárnami na náměstí Brouckère, sotva nohy vlácel a žádostive se díval na hromady sendviců...

Rozpálil se, už byl zase sám sebou:

„Pujčil jsem mu dva tisíce franku, aby si mohl založit existenci. Vím dobře, že mi ty peníze nepatřily, ale já vám je vrátím, klidně si srážejte z každého platu sto franku...“

Zbýval balík. Nechá jej na nádraží v úschovně a pujde si pro něj až za pár dní a zase něco vymyslí, aby vysvětlil, jak k tomu obleku přišel.

Stejně mu je Ferchaux ty peníze dávno dlužen! Není snad skandální, jak uboze platí člověku, který mu prokazuje takové služby jako Maudet? Nenašel by mnoho takových, kteří by s ním šli teď, když je pouhým psancem!

Naráz se Michel na neho rozzlobil. Kdyby byl Ferchaux skutečně formát, nebyl by tam, kde je. Což se jeho bratr pořád ještě neprodukuje po Paříži? Proč tedy mluvit o Emilovi tak pohrdavě? Víc než pohrdavě! Ferchaux nikdy nemluví pohrdavě. Ve tváři má smutek, takový smutek, jaký si člověk představuje na tváři boha, pozorujícího lidské hemžení... Hranici prejel bez obtíží. Dojel nejdříve do Lille, pak do Dieppe a konečně do Boulogne. Byl si jistý, že ho nikdo nesleduje. Splnil svůj úkol, ba udelal víc, protože ho napadlo přecítit si „Le Soir“ a zajít k Bleusteinovi.

„Hned jsem si řekl, že vašeho bratra, který si myslí, že jste v Belgii, mohlo napadnout dát do novin inzerát... Koupil jsem všechny noviny. Hledal jsem...“

Znovu se rozpálil. Při obědě vypil pullitrovou láhev vína, která jako zázrakem setřela stopy vcerejší opilosti. Zadal snít o Jižní Americe, o níž mluvil Emile Ferchaux.

Konečně brzy odpoledne přijel do Dunkerque, zašel do úschovny, kde si nechal nový oblek, a pešky se vydal na nábreží. Šel čím dál tím rychleji a přitom si opakoval projev, který měl v úmyslu pronést, provázeje slova příslušnou mimikou. Trochu se stydel. Ale nebyl silný právě tím, že byl s to udelat pro své štěstí vše, co je potřeba, byt to bylo poněkud odporné? Váhal snad Ferchaux zabít ty tři cernochoy? A co teď, nezadal snad vydírat, aby se z toho vyvlékl? Co jiného jsou dokumenty Mercator?

Mesto mu připadalo smrtelně klidné, chodníky opuštěné, nekonečně dlouhé. Konečně sešel z jednoho schudku a ocitl se v jídelně vdovy Snoekové, která se u okna venovala šití. Málem řekl:

„Co pan Ferchaux...“

Ale včas se zarazil.

„Je žena nahore?“

„Už je to hezkou chvílí, co odešla s otcem...“

Proč se zachmuril, najednou nedůvěřivý, člověk by řekl, že žárlí? Vzpomněl si na dvojici z rovníkového pralesa, na ženu, které se Ferchaux zmocnil manželovi před nosem? Nabyl cestou přílišného sebevědomí a teď, když neměl kolem sebe nic než prázdnotu, splaskl.

„Nevíte, kam šli?“

„Takhle nalevo. Už od vcerejška je v domě skoro nevidím, jenom při jídle.“

Nezabehl ani nahoru do pokoje, odešel tak, jak přišel, o přístav okem nezavádl. Táhl se podle domu a hledal Ferchauxe a Linu. Nemusel jít daleko. Jak tak mimodek nakukoval do výkladních skříní, uvidel sotva dvě ste metru od domu paní Snoekové za okny kavárnický záda Dieudonné Ferchauxe; a přímo před ním, u stolku proti Ferchauxovi, seděla Lina a smála se. V ruce držela karty a váhala, kterou vynést.

Lina nikdy neuměla hrát karty. Dvakrát nebo třikrát odmítla naučit se belotu.

Kavárnicka byla tichá, téměř prázdná. Majitel se opíral lokty o pult a s hadrem v ruce se polohlasně bavil se starým námorníkem a s rezníkem v pracovním obleku. Ferchauxova záda se v tmavomodrém zdála širší. Michel by mohl odprísáhnout, že má spokojenou tvář a že se i on usmívá nešikovností a rozpakům své spoluhráčky. Když hrával s Michelem a prohrál, býval přece vždycky vztekklý.

Maudet cítil, že má ve tváři vepsaných tolik protichudných mrzutých pocitů, že raději chvilku cecal, než se mu podarí nasadit si normálnější výraz, a pak teprve otevřel dveře kavárny.

„To jsi ty?“ rekla Lina stejným tónem, jako by se ptala:

„Už?“

A hned rozradostnena:

„Naučila jsem se hrát belotu!“

Ferchaux pohlédl na svého tajemníka, potom na karty, a protože Michel otevíral ústa, dodal:

„Hned, hned... Promluvíme si o tom venku. Tak hrajte, Lino... A hlavně zkuste nehrát tema kulema...“

Rekl mu vážně Michele! Inu, když vystupuje jako otec mladé paní, musí ho oslovovat křestním jménem. Paní Snoeková byla ostatně velice překvapena, když slyšela, že si ti tři vykájí. Ještě před Maudetovým odjezdem řekl Ferchaux nekolikrát Lino. Proč to teď zní úplně jinak?

„Jeden calvados, šéfe!“ objednal si.

A protože vedel, že na neho žena vrhne vycitavý pohled, zahledel se tvrdohlavě na sklínku nazelenalého likéru, stojící před ní, vedle červeného sukna a hracích známek.

Už málem zmlkl. Cítil, že by to bylo lepší. Ale neurčitá zášť v něm přímo bobtnala. Mimoto byla tohle jeho špatná hodina. Rodice to dobře vedeli a po ránu si nevšíмали, co říká. Bylo to silnější než on. Cítil se mizerne. Byl nejistý. Byl

zvadlý. Viděl se v ohavně šedivém zrcadle a to, co viděl, ho taky nepotešilo: hubená nažloutlá tvář, poznamenaná trudovinou, pohled obtežkaný černými myšlenkami jako dnešní ranní nebe mraky, a navíc ten. oblek, ten znamenitý oblek, od něhož si sliboval tolik radosti, vypadal teď, když jednou trochu namokl, uboze a sražené.

Ještě se úplně nerozednilo. Nad zrcadlem u toaletního stolku v koute pokoje svítila elektrická lampa, přestože záclony byly rozhrnuté, takže se tu střežovalo dvojí světlo, deštivý úsvit a světlo žárovky.

Popravdě receno Michel hledal, co by ještě mohl říci, na koho by mohl nasadit psí hlavu.

Lina vystřčila z postele kyprá bílá stehna. Košili měla shrnutou až na bricho, tmavé vlasy jí padaly na šíji; zustala chvíli tak, vlahá a baculatá, zívla a pak si mechanicky začala obema rukama třít prsa.

„Ty vstáváš?“

„Je pul deváté.“

Málem jí něco řekl, okamžité váhal, ne, bylo to příliš přímocaré a příliš to vyveralo z hlubinných příčin jeho nenálady. Proc Lina, která ráda lenořila v posteli, teď vstává tak brzy? Je to tak od té doby, co se Michel vrátil. Chodí s ním dolů posnídat ke kulatému stolu, na voskované plátno pod portrét kapitána Snoeka. Maudet uhodl, že to tak bylo i předchozí dny.

V pokoji byla zima, vlhká zima. Venku byl vysoký příliv, příliv 115. Znali teď už totiž den co den koeficient přílivu. Však se o tom dole dost naposlouchali! Vítr vanul z more, trochu severne; než sem dorazil, vymetl rozlehlé belgické pláže a byl proto celý zažloutlý, obtížený pískem a vodní tříští. Nákladní lodí, stojící na kotve, byly ještě černější.

„Pojď se na něco kouknout, Lino.“

„Tak aspon zhasni. Nemohu se ukázat v okne úplně nahý.“

„Nejsi úplně nahý. Máš košili.“

Protože neměla župan, hodila si přes ramena kabát a to Michela naštvalo, připadala mu taková ubohá, takže zabručel ještě otráveněji:

„Podívej!“

Lampy venku také ještě svítily, přestože bylo světlo. Byly to silné obloukové lampy, pohupovaly se nad moly, nad vagóny a skladišti.

„Co mám vidět?“

„U čtvrté lodí, u té, co má jméno napsané cervene a odtud je nelze precíst.“

Poznala Ferchauxe, který stál u úvazného pacholety ve společnosti muže, patrne kapitána té lodí.

„Co má být?“

„Dnes je to už potretí, co se ráno potichu vykradl ven, dřív než vstaneme.“

Proc se tím vzrušoval, když vedel, že Ferchaux vstává ráno velice casne, nekdy ještě za úplné tmy? Copak to nedelal i v Caen a v La Guillerie?

Pokaždé slyšel, jak vstává a obléká se. Málem už vstal taky a chtel ho sledovat. Když se pak Ferchaux vrátil na snídani, vubec se o této příliš casné procházce nezminil.

„Mám ti říct, co pece? Vyjednává, aby ho vzali s sebou. Až uvidí, že to smrdí, tak se jednou v noci beze slova zdejchne, a až se probudíme, budeme tu sami.“

„Já jsem presvedčená, že to neudelá.“

„Ty si snad myslíš, že si s námi delá starosti?“

„Nevím.“

„Tak co tím chceš říct?“

Ustoupila, aby nedošlo k scéně, tak jak to kdysi delala Maudetova matka. Odebrala se k toaletnímu stolku a mumlala:

„Ale nic, Michele, nic tím nechci říct.“

„Tváříš se, jako bys měla jistotu, že bez nás neodjede.“

„Nevím, proc jsem to rekla. Mám takový dojem.“

„Proc se v tom prípade schovává?“

„Prece ho vidíme z okna, takže se neschovává.“

„Ty si asi myslíš, že ten clovek je schopný nějakého citu, náklonnosti, přátelství, nebo aspon vdecnosti? Potrebuj me, ano. Potrebuj nás. Ale ve chvíli, kdy nás už potrebovat nebude...“

Vylila špinavou vodu po svém manželovi do smaltovaného kbelíku, nalila si do umyvadla cistou, setrásla ramínka košile a pridržela si ji pod nadry. Michel si zapálil první cigaretu a dál hledal duvod k hádce, jenže nemohl pripadnout na nic vhodného. Precházal po pokoji. Podlaha ve starém dome pod jeho kroky sténala. Pak se usadil u oken a díval se ven, zabručel a znovu se dal na pochod.

„Ty si říkáš o to, aby te paní Snoeková napomenula. Má hruzu z lidí, kteří delají rámus.“

„Jsem snad doma, ne? Mám snad právo se pohnout.“

„Proc si nejdeš trochu ven, na vzduch?“

Vedela, že po šálku kávy a doušku cerstvého vzduchu se špatná nálada rozplyne. Ale Michel už našel téma:

„Když si pomyslí, že strávíme celý den u karet! A nejlepší na tom je, jak ses do toho pustila ty! Stokrát jsem navrhoval, že te to naucím...“

„Michele!“

„Co je?“

„Prosím te, snad nebudeš žárlit?“

Hlasite se poškleboval.

„Cos to rekla? Já a žárlit, a na toho starého blázna? Nic takového, ty moje chudinko, to víš, že nežárlím. Jenomže...“
Jenomže žárlil. Nebyla to žárlivost milenecká, jak myslela Lina. Ženy si jinou žárlivost neumejí predstavit. Vubec si

nemaloval svou ženu ve Ferchauxové náručí a možná že by mu takový obraz vadil méne. Bylo to mnohem složitější a mnohem vážnější. Od té doby, co žili všichni tři pořád pospolu, měl Michel stokrát za den důvod se mracit. Teď zase, hned úvodem do dne: Proc Lina vstala tak brzo a teď spechá s oblékáním, aby mohla jít dolů, místo aby se potloukala jen tak po pokoji, jak to mívala ve zvyku?

Ne že by se do dedka zamilovala, to dá rozum! Ale chtěla mu být příjemná. Proto se také naučila hrát karty, aby mu udelala radost.

Včera, v jednom ze vzácných okamžiků, kdy se jim podarilo zůstat o samotě, protože dvojice neměla kromě noci už ani chvíli na důvěrnou rozprávku mezi čtyřma očima, Michel prohlásil:

„Jsem přesvědčený, že má strach.“

Vycítil, že s ním nesouhlasí, a trval na svém.

„Když ho někdo nezná, když si o něm dělá představu podle novin, tak je vedle, začne si představovat mimorádného člověka...“

Šli spolu koupit pár drobností, zastavili se před ponurým výkladem obchodu se strižným zbožím a tam, Michel si to pamatuje úplně přesně, Lina řekla klidně, ale pevně:

„Ale on je mimorádný člověk.“

„Myslíš?“

„Aby člověk dokázal žít tak, jak tam žil... Představ si, že za bílého dne je pod stromy skoro tma, protože větve se nad rekami prolétají... A když si vezmeš, že žil ve vlhkém vedru, kolem mracna hmyzu... Takových míst, kde se dá vystoupit na pevnou zem, je málo a jsou ještě nezdравější, zamorená krokodýly a mouchami tse-tse...“

„To ti všechno vyprávěl?“

„Pokej, koupím si tu stužku a hned jsem tady. Nemá smysl, abys chodil se mnou, když máš takovou hruzu z obchodu.“

Cekal a ostril si svou zášť. Jestli si Lina myslí, že až se vrátí, bude Michel myslet na něco jiného, tak to se mylí.

„Co ti ještě vykládal?“

„Jak žil v Kongu. Jak se ho cernoši stokrát pokoušeli otrávit...“

„Kdy ti to vyprávěl?“

„Tak poroznu.“

„To je zajímavé! Snad abych si myslel, že te chce omracovat. Strávili jsme přece celé dny pohromadě a nikdy o tom ani nepíp. Anebo mě považuje za takového pitomce, že bych tomu nerozumel!“

„Ty víš, že to tak není!“

„Tak co mu podle tebe brání?“

„Ty.“

„To nechápu.“

„Já ano. Před tebou je vždycky trochu nesvuj. Netroufá si promluvit první. Bojí se, že se mu vysmeješ nebo si prostě budeš myslet, že se vytahuje.“

„Skutečně?“

„Ujišťuji te, Michele, že je to tak.“

„Nebo ti to snad řekl?“

„Ne, ale klade mi spoustu otázek o tobě. Ví určitě, že te má velmi rád. Bez přestání te pozoruje.“

„Jen aby mě ponížil.“

Ještě jedna odporná vzpomínka: po návratu z Bruselu od něho Ferchaux neřádal vyúčtování; první o tom začal mluvit Michel, útočně:

„Pokud jde o peníze, které jste mi sveril...“

Jen to řekl, už cítil, že Ferchaux čeká nějakou boudu; přes tvář mu přešel mrak a odevzdane čekal, co přijde dál.

„Vydal jsem spoustu peněz už jen za telefony... Ostatně zapisoval jsem si výdaje tadyhle do notýsku... Potkal jsem přítele, který se ocitl v tragické situaci. Pro něho to byla otázka života a smrti...“

Proc Ferchaux nehnul brvou, proc se ani nedůvěřivě neusmál, on, který je tak nedůvěřivý?

„Půjčil jsem mu dva tisíce franků... Vrátil mi je. V každém případě vám je vrátím já. Staci, když je budete srážet z mého platu...“

Což mu nemohl Ferchaux říci, že ty dva tisíce považuje za prémii, kterou si Michel zaslouží za to, jak se zhostil svého úkolu? Nechal ho však, ať se varí ve vlastní šťávě, ať si zarecni; vzal zbytek peněz, a než je strčil do kapsy, přepočítal je.

„Ujišťuji te Michele, že o něm máš falešnou představu!“

Tak teď ho hájí ona! Ona se ho pokouší přimět k uctívání Dieudonné Ferchauxe! Není to legrace? Ona, která o něm řekla tolik ošklivého, aniž ho znala. Ona, která nacházela vždycky potřebná slova, jež působila jako studená sprcha a z obra udelala obratem ruky trpaslíka, když jí zprvu s nadšením vyprávěl o svém novém zaměstnavateli!

A když byli pohromadě ve trojici! Samozřejmě že se to dalo vykládat jako zdvořilost, galantnost... Ale Ferchaux přece není ani zdvořilý, ani galantní. Že podává mísy u stolu nejdrív Line, no prosím... Ale když mluví, proc se vždycky obrací na ni? A proc naproti tomu, když Michel přespříliš recni, což se mu stává často, vymění si ti dva pohled, jenž dává tušit, že si myslí oba totéž?

Poslední dva dny se pařížský tisk velice zabýval Mužem z Ubangi. Psalo se o jeho minulosti, o jeho životě, o jeho podnicích, byly to mnohasloupčové články. V novinách otiskli snímky jeho motorového člunu, chat, v nichž měl, jak se pravilo, víceméně všude, v různých okresech, domorodé manželky a děti. Jedni divoce útočili:

Finanční skandál

Přes šest set miliónů ukradených drobným stradatulum

Hledali ho. Všude byla policie v pohotovosti. Jeho fotografii přinesly i ty nejmenší provincní plátky.

Strhne Dieudonné Ferchaux při pádu s sebou vysoké osobnosti?

V očích široké veřejnosti, která včera sotva znala jeho jméno, muž rostl. Byl už obklopen legendami. Jeden týdeník zevrubně vylicil historku o tom, jak mu Emile v hloubi pralesa urázl nohu.

Proč to Maudeta tak zlobilo? Dříve nevedel, co by si vymyslel, aby udelal v Lininých očích z Ferchauxe výjimečného člověka. Ted ho desetkrát, dvacetkrát za den snížil alespoň slovíčkem, pošklebkem.

A měl ještě větší vztek, když mu ve chvíli samoty přišlo na mysl:

„Zlobím se na neho proto, že jsem ho okradl!“

Toho rána byl zoufalý. Měl velice zřetelný pocit, že tenhle den skončí nějakým malérem. Ještě se tomu mohl vyhnout, ještě se to dalo ubrzdít. Stacilo vybehnout ven, dojít na nádraží pro noviny, což bylo každé ráno jeho úkolem. Tím by získal čas a překonal by následky špatné noci po příliš těžkém jídle.

I tohle! I to jídlo! Ferchaux, který přece není žádný labužník, si pravidelně bral největší kousek, ten nejlepší, po kterém pošilhával Michel.

Je to směšné? Cožpak nejsou všichni směšní? Není snad směšné, že takový člověk jako Ferchaux hraje od rána do večera karty a prožívá to, jako by od tercky nebo čtyř spodku závisel jeho osud?

„Říkám ti, že nás využívá a až nás nebude potřebovat, vykašle se na nás.“

„Predevším nechce odjet. A za druhé mě ujistil, že kdyby to bylo nutné, vzal by nás s sebou.“

„Prisámbuh! Ne že by nevedel, jak toužím cestovat, a vyhlídka na to, že bych nastoupil na některou tuhle lod... Hele!

Pojď se podívat! Tiskne tomu kapitánovi ruku. Dohodil se... To bych rád vedel, kdy tahle lod zvedne kotvy... Pujdu se potom zeptat. Pokud mi ovšem dá možnost...!“

„Nerozpaluj se hned zase...“

„Tobe to tedy lichotí, když vidíš, že ti dedek dělá pomyšlení...? To jsi tolik potřebovala, aby se ti někdo dvířil?“

Ted se zase zasmála ona, hlasite a upřímně, a ukázala pritom své nádherné zuby.

„Ty jsi ale hlupáček, ty můj Míšánku! Mám te tak ráda, ale někdy jsi hloupoucký, jen si to priznej!“

Proč její zrak spocínul na vterinu na manželove novém obleku? To bylo něco, čeho by se měli stuj co stuj vyvarovat.

Zrudl. Stále ještě se neodnaucil červenat se jako přistižený školáček. Bylo to na něm tak vidět, že si z neho Lina často utahovala. Otocil se k ní zády.

Neverila mu, když jí to predevčírem řekl. Predvídal, že tomu nebude verit, ale vždycky se opakovalo totéž: viděl nebezpečí, vedel, že určitý krok nebo slovo způsobí trapné potíže, ale nedokázal se udržet.

Ten nový oblek, který byl v nádražní úschovně... Nemohl odolat, aby jej cestou pro noviny nevyzvedl. Přinesl jej nahoru do pokoje a schoval obal. Pak oznámil, že mu rodiče poslali šaty... a zanedlouho si je vzal na sebe.

„Dostal jsi dopis?“

„Ještě ne... Ale určite přijde. V posledním dopise jsem si stěžoval, že nemám nic slušného na sebe.“

Takový dar na Maudetovy rodiče moc nevypadal. Lina nic nerekla. Toho dne se po svém muži často úkradkem a trochu zneklidněne podívala. Večer, když už bylo zhasnuto, zamumlala:

„Víš jiste, že je to od rodicu?“

„Od koho by to bylo? Prece jsem je neukradl z výkladní skříně!“

Jak to bylo malicherné, ubožácké! Tak rád by byl výjimečným člověkem, a pritom neustále upadal do takovýchhle příhod, zaplétal se s jakýmsi masochismem do spleť potíží, v nichž nebyla špetka noblesy.

„Jsi hotový? Pujdeme dolu?“

Lina v predtuše toho, že znamení na prahu dnešního dne nevestí nic dobrého, přistoupila k Michelovi, mírná a mazlivá, a objala ho ještě nehyplněji než jindy.

„Poslyš, Míšánku můj malý... Udelej mi to kvůli a buď rozumný... Dostal jsi nečekanou příležitost, sám jsi to říkal.

Všichni se teď na neho vrhli... Ver mi, když ti říkám, že te má raději, než si vůbec umíš představit... Priznávám, že jsem na neho zpočátku trochu žárlila... Když se na tebe dívá...“

„Tak se dívá ironicky, ano, jako na nějakého usmrkance...“ „Ne, Michele, tak to vůbec není. Dalo by se spíše říct, že mu připomínáš někoho milého. Chceš vedet, co si v hloubi duše myslím? Že mu připomínáš jeho mládí, jeho léta dospívání. Někdy ho některý tvuj pohyb nebo slovo přímo rozechveje, překvapí ho, zneklidní...“

„A dá mi velkomyslně osm set franku na živobytí.“

„Ve tvých letech nemel možná ani tolik.“

„Ohromný duvod! Ty tedy schvaluješ, že je to lakomec lakomý a že nás nechává bez groše?“

„Každý má nějakou chybu. Taky musí mít nějakou vášen.“

„Vybral si tu nejodpornější.“

„Budeš-li takhle pokračovat, tak jak te znám, jednoho dne se neudržíš a udeleš nějakou hloupost. Buď hodný, Michele, udelej mi to kvůli.“

Horce se usmál a šel za ní do jídelny; Ferchaux už sedel u stolu a paní Snoeková nesla vejčka na slaninu a kávu. Jak to s ním Lina mluví? Byla by s ním takto mluvila ještě před několika týdny?

Dříve souhlasila se vším, co dělal, verila všemu, co řekl, šla za ním slepe, poslušně, protože její city byly založené na obdivu.

Ted ho soudila. Nepochybne taky oba muže porovnávala?

Nebo ta paní Snoeková! Ach ano, je to směšné, že se tím vším Michel zabývá. Ale je to jeho chyba? Kdyby byl přišel

do tohoto domu sám nebo s Linou, paní Snoeková by ho zahrnula péčí, o tom byl přesvědčený. Umí to prece s lidmi! Vždycky si s nimi dělal, co chtel.

Ale paní Snoeková měla oči jen pro starého pána, takového hodného, jak říkala, takového mírného.

Tím tomu tedy nasadila korunu! A nejlepší na tom bylo, že se Ferchauxovi skutečně darilo budít dojem mírného člověka. Vousy, které si nechával rust, byly téměř bílé a pod nimi se ztrácely všechny nepravidelnosti jeho obličeje, i to, že má tak úzké rty a že mu mimodělně vystupuje brada. Nebylo patrné, ani že má nakřivo nos.

Vypadal teď v tom ševiotovém obleku námornické modři, v cepici, kterou nesundal z hlavy, skutečně jako penzista, který žije zpomaleným tempem bez příhod, a jeho volná, uvážlivá chuze – to kvůli nové noze – tento dojem ještě zesilovala.

Mluvil málo. Protože mu bylo jedno, co jí, nikdy si nestěžoval. A pokud někdy dal najevo určitou nervozitu, pak to bylo, jen když někdo nedopatřením nedovřel dveře, protože zimomřivý zůstal.

Nestávalo se, že došel do sklepa pro kbelík uhlí? A nebyl to on, kdo většinou přikládal do kamen a reguloval tah?

„To se pozná, že vašeho pana tchána potkalo neštěstí. Říkám vždycky, víte, lidi, které potkalo neštěstí, jsou lepší než ostatní. To se jim hned pozná na očích!“

Starý žralok! Ano, nebo spíš krokodýl, ten se položí na vodu a nechá se nést jako kus ztrouchnivělého dřeva, jak o tom krásně vykládal Line, aby na ni udelal dojem.

„Ty nebudeš jíst?“

„Nemám hlad.“

Vypil vestoje jen hrnek kávy a zeptal se:

„Mám skocit na nádraží?“

Proc nerekne Line, aby šla s ním? Nemá právo ani vzít s sebou ženu na pochůzku. Je to tu skoro jako v rodinném kruhu, jako by byl Ferchaux skutečně její otec!

Venku se zastavil v jedné hospudce na skleničku alkoholu, což se mu stávalo stále častěji, hlavně po ránu, protože to ho hned postavilo na nohy. Jenomže jakmile vypil jednu, cítil, že potřebuje další a další, a tak si musel vymýšlet různé lži, aby se zbavil svých společníků a zaskočil rychle nekam do výcepu.

Cetl noviny první, ve velké kavárně naproti nádraží, kde si dal druhou skleničku. Už včera tam měly být nějaké ohlasy na povestné dokumenty Mercator. Ferchaux byl dost znepokojený, když v novinách nic nenašel, jistě si myslel – nahlas nerekla nic že se jeho nepřítelům podarilo vec ututlat.

Dnes bomba explodovala:

Dieudonné Ferchaux útočí

Bývalý ministerský předseda

a další významné osobnosti kompromitované

Noviny otiskly všechno, s různými komentáři, i informace, které večer předtím dal do oběhu malý bulvární plátek. Šlo o jednoho bývalého předsedu vlády, který byl desetkrát, nebo snad dokonce dvanáctkrát ministrem a nyní ještě místopředsedou jedné skupiny poslanců a který před několika lety přijal od jedné cizí vlády velké částky a za to ponechal financíkem z oné země volnou ruku při podnikání ve francouzské kolonii.

Zatím byla uveřejněna pouze začáteční písmena. Uváděla se tam čísla. Oznamovalo se, že ústřížky šeku a dokumenty jsou uloženy na bezpečném místě.

V cláncích se většinou opakoval týž leitmotiv:

Zacíná snad nová Panama?

A pak několik rádek, už tradicích:

Veškeré úsilí policie najít Dieudonné Ferchauxe zůstává marné. Jsou určité důvody k domněnkám, že uprchlík je v Belgii. Z posledních zpráv se dozvídáme, že byla nalezena důležitá stopa, která dovede policii k cíli.

A konečně v jedné jediných novinách, v politickém listu nevalné pověsti:

Proc se otálí se zatčením Emila Ferchauxe?

Michel zaplatil, noviny nacpal do kapsy pláště a zamířil na nábreží. Netrvalo dlouho a uvidel Ferchauxe a Linu, kteří mu šli drobnými krůčky naproti. Ferchaux zřejmě vyprávěl něco legracního, protože Lina se co chvíli rozesmála. Ale sotva zahlédla svého muže, jako když utne. Vzpomněla si na ranní scénu? Bála se, že ho vyvede z míry?

„Zacínají otiskovat dokumenty Mercator,“ oznámil suše.

Obyčejně si šel Ferchaux přečíst noviny nahoru do pokoje, aby na sebe neobracel pozornost; pak je v prístavu hodil někde do bazénu nebo do kanálu.

Tentokrát, třebaže novinky byly závažnější než kdy jindy, se omezil na několik otázek, které Michelovi položil, a pokračoval v procházce. Jsou tam uvedena jména? Co píšete ty ty noviny? Mluví se o jeho bratrovi? Píše o tom Le Temps, a pod jakým titulkem?

Odpovědi vyslechl bez zachvění, šel s rukama v kapsách a hranou zubu přejížděl po vousech, na než si ještě nezvykl.

„Myslím, že bude třeba, abyste zítra nebo pozítří zajel zase do Bruselu.“

Tuto vetu provázal pronikavým pohledem, který si Michel přeložil takto:

„Mám ho opravdu poslat do Bruselu? Nevyužije toho ke zradě.

Maudet odpověděl:

„Když mi to nařídíte, tak pojedu, ale nijak zvlášť o to nestojím.“

Necí ruka se dotkla jeho paže. Lina ho vyzývala ke klidu.

Jak by byl Ferchaux nepomyslel na možnou zradu? Stacilo, aby se Michel vydal do Bruselu nebo do Paříže za bratry Bleusteinovými nebo za Emilem Ferchauxem, anebo by se mohl obrátit rovnou na nepřátelský tábor nebo taky na policii. Jak moc by dali za zatčení Dieudonné Ferchauxe, který mu platí osm set franku měsíčně a který ho může nechat kdykoli na holickách?

Bylo by tohle přišlo Maudetovi na mysl, kdyby na neho nebyl Ferchaux podezíravě pohlédl? Nejen dnes; často. Pocínaje dnem, kdy se Michel vrátil z Bruselu a Ferchaux byl zřejmě přesvědčen, že mu nepřiznal všechno.

Lina nic nechápe, připisuje to na účet znepokojené náklonnosti, ba přímo žárlivosti muže, který má život za sebou, na mladého, stojícího na jeho prahu.

„Píše se taky o vašem bratrovi, jedny noviny se dožadují, aby byl zatčen.“

Místo odpovědi Ferchaux uvedl pouze jméno onoho listu, čímž dal najevo, že má přehled a že bylo patrně jeho záměrem do toho bratra „namocit“.

Co mohli všichni tři dělat v deset dopoledne ve městě, které si žilo dál svůj приморský život a nestaralo se o ne? Na molech do nich vráželi delníci, kteří vykládali a nakládali lodi; vdechovali uhelný prach, nebot elektrické vozíky vyklápely uhlí jako na běžícím pásu; zakopávali o lana a o kusy ojíneného starého železa.

Mohli si vyjít za město, projít se ve větru a vodní tříšti po pláži, ale Ferchauxovi dělala chuze potíže a navíc brzy promrzl. Ulice, tržiště, prostovlasé ženy, metari z odboru pro čištění města, to všechno tvořilo sinalý rámec jejich dopolední procházky.

Policie Ferchauxe všude hledá a on si tu pokulhává drobnými krucky po chodnicích, obhlíží koše zeleniny a stoly v reznictvích ve společnosti Michela a Liny, kteří se neodvažují porušit ticho.

Neodvratně se vždy blíží k témuž bodu, ke klice kavárnický na rohu. Pachy lokálu už duverně znali, i piliny poházené po podlaze ještě vlhké, i kavárníka, který leštil velký kávovar.

Sedli si ke stolku, vždycky k témuž, požádali o červené sukno, o karty a hrací známky, o minerálku pro Ferchauxe; Michel si objednával „kafé s šutrem“, aby si mohl dát alkohol a aby žena nevyskakovala.

Lina hrála špatně. V La Guillerie a v Caen byl Ferchaux mrzoutským a malicherným hráčem a šlo mu na nervy, když spoluhráč malíčko zaváhal, než vynesl kartu.

„Trefový trumf...“

„Ne...“

Lina se dívala do karet dost hloupe a nevedela, má-li to vzít nebo ne.

„No tak, ohlas něco“, vybídl ji Michel.

„Když já nevím co... Mám to vzít nebo ne?“

Ferchaux nerekla ani slovo, nedal vůbec najevo netrpelivost.

„Delej co chceš, ale už probíha něco delej!“

„Jestli mě budeš honit, Michele, tak to všechno zvorám.“

„Myslíš, že to někoho baví cekat, až se rozhoupeš?“

Na začátku se dívala do karet a špulila pritom rty jako rozmazlené dítě. Teď se jí trochu chvěly prsty a zdálo se, že se rozplácí, spodní ret, masitý a červený, byl ještě odulejší.

„Tak hrej!“

Proc, ano, proc zvedla oči k Ferchauxovi, jako by ho volala na pomoc? Ten řekl prostě:

„Jen nespechejte, Lino, stejně nemáme celý den nic jiného na práci.“

„Správně, jen si dej nacas! Stejně to zvoráš.“

Meť snad právo, meť nebo nemeť, zacházet se svou ženou, jak se mu líbí?

„Poslyš, Michele...“

Bylo jí vidět do karet. Položila je na stůl.

„Nenechte se manželem vyvést z míry. Vidím, že máte trefovou devítku a spodka. Mela jste to vzít...“

Maudetovi se chvěly ruce. Už už praštil kartami o stůl a utekl. Pokušení bylo silné a odolal mu jen zázrakem.

Nerekla nic. Hrála. Ale díval se po jednom i po druhém. Boure se honila pořád kolem, jako by se nemohla odhodlat. Lina tuhle partii vyhrála.

„Tak vidíte! Jen neztrácejte hlavu a nedívat se na manžela.“

Usmála se vdece. Hráli další hru a Michel prohrával, takže jeho špatná nálada rostla, zvlášť když zapomněl ohlásit čtyři dámy a Ferchaux ho na to upozornil.

Jako by Ferchaux viděl Lina do karet!

„Přebijte trumfem! A teď, jestli máte kulové eso, tak ho neste.“

Jestli ho nemáte, hrajte nejvyšší kartou. Váš manžel je už vytrumfovaný.“

Takhle to šlo možná hodinu. Jedno devce z rybárny v lesklé černé plisované sukni přišlo na kávu. Zůstala stát u pultu, vysoká, s vypnutou hrudí, jasný zrak a pootevřená ústa, a dívala se na ne.

Michel se při hře na ni díval taky. Myslel, že se zajímá o neho. Zatvářil se naléhavěji a vrhl na ní úsmev, který vždycky zabral, ale ona se hned otocila zády a začala se polohlasem bavit s kavárníkem.

To byla poslední kapka. Což Ferchaux nepodhodil jednu z karet, které Lina držela v ruce – byt ji neviděl –, aby ji primel tuto kartu vynést? Michel vstal, hodil karty na stůl, jak po tom toužil od začátku hry.

„Když jste se proti mne spojili...“

Zamířil k vešáku, vzal si klobouk, plášť si hodil přes ruku a odešel.

Chtel snad udelat dojem na tu holku? Bylo to ono a taky to bylo složitější; v tom, co pocitoval, bylo od všeho trochu, zlost, netrpelivost, ponižující vědomí vlastní malosti, práni vyrust ve svých očích...

Venku upadl do rozpaku, protože nevedel, kam jít. Jelikož nechtel, aby videli, že váhá, došel dlouhými kroky k nízkému baráčku paní Snoekové. Instinkt ho zřejmě varoval, že by bylo nebezpečné zajít dál, že návrat by byl pak obtížnější.

Zašel dovnitř, vyběhl nahoru do pokoje, zamkl za sebou dveře a sekl sebou na postel.

Tepře hodinu poté, když už začínal mít obavy, uslyšel na schodech nepravidelný krok a pak se ozvalo tiché klepání na dveře. Nahoru přišel sám Ferchaux, Lina však zůstala dole.

10

Od té chvíle, co je Lina, která si z rozpaku sedla ke stolu, videla jít po schodech dolu, poznala, že je něco nenávratně pryč. Nebylo to ovšem žádné drama. Oba muži se naopak tvářili, že jsou se sebou navzájem spokojeni. Při jídle na sebe byli zdvořilí a vymenovali si váhavé pohledy jako usmíření milenci.

Michel byl zdánlivě stísněnější, ale to dělala ta jemná plet, při sebemenším vzrušení mu vždycky naskákaly červené skvrny. At dělal, co dělal, byl jako dítě, které ještě před okamžikem zoufale vzlykalo a teď se nemůže vzpamatovat, a jak pořád popotahuje, vrací se mu slaná chuť jeho slz.

Ferchaux, ten se tvářil vážněji než jindy, a když už se usmál, protože Lina se je snažila rozveselit, byl jeho úsmev zastřen nostalgii.

A tak tam sedeli všichni tři v jídelnici s nízkým stropem, která za krátký čas už nasákla jejich soukromím. Portrét nebožtíka Snoeka i s jeho vyznamenáními jim už nebyl cizí, tretky rozestavené v přísném pořádku na černém mramorovém krbu už nebyly směšné, ale dojemné, a šicí stroj v koutě u okna vedl klidný a spokojený život. Jako téměř pokaždé, v kuchyni někdo obědval. Strávníci paní Snoekové si byli všichni víceméně podobní. Všem, nebo téměř všem, bylo kolem padesátky, měli silnou šiji a ošlehanou tvář. Lina by byla přísahala, že mají všichni stejné modré a trochu naivní oči. Byli vždycky malíčko v rozpacích, když otevřeli sklenené dveře a spatřili v jídelně nájemníky. Rychle prošli, uprene koukali do zdi a ostýchave pozdravili. Paní Snoeková jim prostrela na kuchynském stole a obsloužila je vždy mezi dvěma chody v jídelně.

Pokud jde o lodivoda, který prespával v jednom pokoji v prvním patře, nikdy ho nevideli. Mel strídavě služby, někdy odcházel večer, jindy pozdě v noci a nosil si s sebou modrou smaltovanou bandasku a jídlo zabalené ve voskováném plátne, ale nikdy neodcházel v době, kdy byli nájemníci dole; a tak znali dobře bandasku, ale jak vypadá soused, nevedeli.

Jedli pomaleji, než měli ve zvyku, jako by chteli dokázat jeden druhému a sami sobě, že všechno je v pořádku, že se nic nestalo, že život jde dál.

A přitom bylo nad slunce jasné, že pres zdánlivý klid je tomuto životu tak, jak se sám od sebe zavedl, oné zvláštní duvernosti, drobným rituálům, ba dokonce už i tradicím, že je tomu všemu konec.

Když byl příliv nejvyšší, ustal vítr a vystrídala jej špinavá mlha, která dopadala na přístav stále tiživeji. Malými ctverecky oken a dveří videli, jak mlha postupne retušuje obrysy černých nákladních lodí a úvazné pachole úplně vpředu se čím dál tím víc lesklo, jak na nem ulpívaly tisíce kapicek vody.

Paní Snoeková vycítila, že se něco deje, přestože se nahore nezdrželi dlouho. Pozorovala je, když nosila na stul, a tvářila se, jako by chtěla říci:

„Ale jdete, to přece nemá cenu! To se stává ve všech rodinách. Tahle malá nedorozumení hned přejdou a pak se lidi mají o to raději.“

Protože se to neodvážila říci nahlas, omezila se při pohledu na dvojici jen na povzdech:

„Ach jo, pro mladé lidi tohle není moc veselé místo, vidíte? Hlavně v téhle roční době. V létě je tu, díky pláži, přece jen živeji.“

Když dojedli a posedeli chvíli u stolu, považoval Ferchaux za nutné obrátit se postupně na Linu a na Michela:

„Pujdu si lehnout,“ oznámil. „Myslím, že zůstanu v posteli celé odpoledne. Měli byste toho využít a zajít si do kina.“

On tedy myslí i na kino! Ví, že existují kina, že ve čtvrtek je vždy odpolední představení a že je dnes čtvrtek, zatímco Michel by vůbec nedokázal říct, co je za den.

Nejzajímavější bylo, že ho poslechli. Nenapadlo je využít lépe hodin svobody, hodin, které by jinak strávili převážně u červeného sukna nad kartami v jejich každodenní kavárnice.

Jestlipak už nepostrádají tu malou kavárnu, kde čas plynul v monotónní pohode jako šedá reka?

Šli kolem ní, zavešení do sebe. Kapicky mlhy jim ulpívaly na kabátech, na Lininých hebkých tmavých vlasech. Lina visela na Michelove paži a tiskla se k nemu jako za svobodna, když po setmění bloudívali donekonečna ulicemi Valenciennes.

„Co ti řekl?“ zeptala se ho konečně, ne tak úplně bez obav.

„Nic. Nezlobí se na mě. Ví, že to byla jeho chyba.“

„Myslím, Michele, že te má velice rád, víc než si myslíš a možná víc, než si sám uvědomuje. Cítím, že ten člověk nemel nikdy nikoho rád, a teď...“

Má říct své ženě, co se odehrálo v pokoji? A jak jí to říct? Nestalo se vlastně nic konkrétního.

Ve chvíli, kdy se Michel vrhl ke dveřím a odemykal, byl napjatý, agresivní. Úvodem se dopustil hrubosti, protože sice

otocil klicem a odsunul závoru, ale neobtěžoval se už pritáhnout křídlo dveří k sobě a nechal Ferchauxe stát na chodbě před dveřmi pouze pootevřenými.

Když ho videl tak poníženého, váhajícího, jestli má jít dál, vyvolalo to v něm výčitky a zeptal se hlasem ne už tak mrzutým, jak měl v úmyslu:

„Co chcete?“

„Přišel jsem vás upozornit, že je čas k obědu.“

A za chvíli, po úvaze:

„Šel jsem raději sám, aby nemusela jít nahoru vaše žena.“

Zřejmě proto, aby mezi nimi nedošlo ke scéně. Ferchaux vedel, že kdyby přišla nahoru Lina, vybil by Michel všechnu svou agresivitu na ní, a kdyby na smulu byla jen trochu nešikovná, došlo by nakonec k výbuchu.

Situace se vyvíjela velice podivně. Ferchaux jako zaměstnavatel by se měl cítit uražen Michelovým chováním, neboť hrubiánsky sekl kartami o stul a bez vysvětlení odešel. Byla to pravda do té míry, že když Maudet uslyšel kroky na schodech, dostal strach, nejasný a ponižující strach, který ho vymrštil z postele a dodal mu oné vzteklosti a účelnosti.

A tu, proti veškerému očekávání, Ferchaux, ten Ferchaux z Ubangi, co zabil tři cernochy, Ferchaux, o němž píší noviny a který se postavil smecce politiku a financníku, tento Ferchaux stojí před ním, před jeho dveřmi, a vypadá ostýchavě jako prosebník.

Jako by nedokázal pronést slova, která mu přišel říct, už už se vracel, obrátil se zády, ale pak konečně zašel do pokoje.

„Víte, Maudete... mluvil jsem s kapitánem Arna. Pochybuji, že se rozhodnu pro odjezd... Ale mám ve zvyku počítat vždycky s nejhorším. Rekl jsem mu, že bychom s nimi případně jeli tři...“

Michel mhouřil ještě nedůvěřivé oči.

„Nenapadlo mi o tom s vámi mluvit... Nevím ani, jestli byste chtel jet se mnou...“

Maudet se náhle musel obrátit k oknu, aby zakryl svůj zmatek, bylo mu hloupe do pláce a měl chut poprosit o prominutí.

„Jen jestli nás nemáte ještě dost...“ koktal a snažil se potlačit vzlyky.

Proč se koneckoncu ještě zatežoval respektem k druhému člověku? V místnosti stojí proti sobě jako dva muži. Ferchaux zavrel dveře. Pres postel ležel béžový přehoz a odrážel se od červené prošíváné saténové prikrývky.

„Poslyšte, pane Ferchauxi... Musím vedet, co si o mne myslíte...“

Oči se mu leskly, slzy se mu chvěly na rasách, a presto mu zámerne ukázal svou tvář. Jeho potřeba upřímnosti byla hluboká a silná, instinktivní, i když vedel, že se za ni bude za chvíli stydet.

„Myslím...“

V té chvíli se mu zdál Ferchaux skutečně veliký, skutečně cnel nad všemi lidmi, které znal nebo které si představoval.

Ten jednoduchý oblek, celý ten všední rámec, od něhož se odrážel, ho cinil větším, místo aby ho snižoval.

A ty karty, kterým se Michel tolik poškleboval! Což to není dojemné, poslední drobná vášen muže, který všechno poznal, vše prožil a vše zkusil, vášen, která se zrodila právě v době, kdy se do něho pustily všechny nepřátelské síly?

A takovýto člověk váhal s odpovědí rozkacenému zelenáci, který mu ještě před okamžikem vzdoroval; hledal slova, protože se obával, aby ho neranil, aby ho nezarmoutil, nevzal mu odvahu.

„Myslím, Michele, že býváte někdy v pokušení udelat hloupost.“

To nebyla, výčitka, bylo to nesmělé konstatování. Maudet ocenil volbu slov, tak prostých a prece tak závažných.

„Vy jste si myslel, že bych byl schopný vás zradit?“

„Nerekl jsem, že byste toho byl schopen. Život, který tu vedeme, zvyšuje vaši citlivost. Možná že jsem udelal chybu.“

„Jakou chybu?“

Nechtel to objasnovat. Ale Michel presto vedel, co má na mysli. Udelal chybu, že dovolil, aby kluk, který na takovou věc nebyl připravený, pronikl do světa tak zvláštního, jako je ten jeho; udelal chybu, když hledel na svého tajemníka se shovívavostí, kterou takový kluk nepochopí, a že povzbuzoval, místo aby brzdil tíživost zelenáče. Někdy se na něho díval pohledem, jakým se hladívá mladá šelma z radosti nad tím, že ukazuje zuby, z nichž už jde strach.

„Ty to dotáhneš daleko, chlapce!“

A to právě chtel Michel vedet; jestli ho Ferchaux, který se určite vyzná v lidech, soudí tak, jako soudil jediným slůvkem, jedinou větou, prostým úšklebkem, tolik spolupracovníku, a dokonce i svého bratra Emila. Má v něho důvěru? Verí v jeho budoucnost?

Ferchaux váhal, Michel to cítil. Nejen od té dopolední scény, nejen od návratu z Bruselu a oné ošklivé záležitosti s penězi, kterou prokoukl.

Táhlo se to ode dne, kdy do jejich vztahu pod tlakem okolností vstoupila Lina. Ferchaux videl Maudeta jinak: místo aby se zajímal výhradně o dychtivého a netrpelivého mladíka, pozoroval dvojici. A bylo to natolik pravda, že zabručel:

„Máte hodnou ženu a nemel byste jí ubližovat.“

Michel náhle zrudl a zvedl hlavu pohybem tak prudkým a v jeho očích byl takový vzdor, že všechna slova byla zbytečná.

Presto se uštepacne zasmál:

„Nepovažujete mě za dost silného?“

Dost silného na to, aby obetoval Linu, kdyby to bylo zapotřebí, to jiste ano! Ale nešlo jen o ni. Uniknout všednímu životu ve dvou, to je jednoduché, to je snadné, to dokáže každý.

Ale Maudet chtel vedet a v očích svého šéfa hledal něco jiného: odpověď na otázku neurčitou a strašnou, kterou nevyslovil, ale oba dva ji znali. Bylo možno ji shrnout do dvou slov:

„Až kam?“

Michel chtel všechno nebo nic. Chtel všechno. Co mu Ferchaux rekne? Proc váhá? Proc dává najevo, že je trochu v rozpacích?“

„Priznejte, že me nepovažujete za dost silného!“

Odpověděl mu nepřímě. Jaký jiný význam měla ta veta o Line?

„Máte hodnou ženu a nemel byste jí ubližovat.“

Vrátil ho zpátky do rady. Michel zuril. Postavil se na zadní a oči mu vzdorne plály.

„Podívejte, Maudete, na otázku, kterou mi kladete, nemá nikdo právo odpovědet. Takový leopard neváhá a vrhne se přes palisádu, protože ví, že jeho skok je dost dlouhý, aby se přenesl na druhou stranu... Ale když se o takový skok pokusí šakal, nabodne se na špice kulu a zustane viset... Je to ošklivý pohled, videl jsem to...“

„Já nezustanu viset, ujišťuju vás.“

„Taky si myslím... Nabídl jsem vám, abyste šel se mnou. Ale pojdte jen v tom případě, že jste si jistý sám sebou.“

Opet narážka na to, že je to vec síly, tentokrát spíš mravní. Slib, který žádal, byl slib, že nepodlehne pokušení ho zradit.

„Jsem si jistý sám sebou.“

A v této chvíli to byla pravda; nebyla to pravda včera a možná že to nebude pravda ani zítra.

„Je nacase jít dolů. Vaše žena si už jiste bude delat starosti.“

Před kinem, od něhož je delila dlouhá vlhká chodba, skrehotal zvonek. Michel s Linou se ani nepodívali na plakáty, vzali si dva lístky do lóže a sedeli tam, pritisknuti k sobě, přes celé představení.

Michel mel pocit ochablosti a prázdnoty; na jeho rtech, jakoby sešpulených, se nejcasteji rýsoval ponekud posmutnělý úsmev, který byl, aniž to tušil, úsmevem Ferchauxovým.

Byla už tma, když zašli cestou z kina na nádraží. Koupili parížské noviny, které zrovna přivezli, a zaskocili do kavárny, aby tam do nich nakoukli. Vedle nich hráli místní obchodníci kulečník a tvářili se u toho velice důležité.

Podtitulek na první stránce:

Tajemník Dieudonné Ferchaux zmizel ve stejné době
jako jeho zaměstnavatel.

Michela zavalila radost a pýcha. Presne ve chvíli, kdy si slíbil, že zustane Dieudonné Ferchauxovi verný až do konce, vykovaly tedy noviny mezi nimi nové pouto.

Ukázal odstavec Line. Oba se sklonili a s hlavami tesne u sebe sedeli nad novinami, rozloženými vedle aperitivu.

Zároveň s Dieudonné Ferchauxem zmizel mladý muž, který byl pouze nekolik týdnů jeho tajemníkem. Informace o nem jsou naneštěstí dosti neurcité. Dává si říkat Michel Maudet, ale v hotelu v Caen, kde strávil noc ve společnosti nějaké ženy – mohla to být příležitostná známost – se zapsal pod jiným jménem.

Popis hledaného: asi dvacetiletý, hubený, svetlovlasý, většinou má na sobě obnošený gabardénový oblek.

Když se jako Ferchauxův společník usadil v La Guillerie a pozdeji v Caen, tvrdil, že přijel z Paříže.

Lina se zhrozila a úzkostlive se rozhlížela v obavách, že pohledy všech hostu jsou upreny na ne. Michel naopak hledel vyzývave, vybíčován svou náhlou důležitostí.

SEDMNÁCTIHODINOVÝ VÝSLECH

Z Caen (telef.) – Komisar pohotovostní brigády na příkaz vyšetřujícího soudce Bardouxe, jemuž byla sverena Ferchauxova aféra, dlouze vyslýchal muže, jenž hrál v celé aféře patrne prvoradou úlohu.

Je to jistý François Morel, bývalý advokát a osoba dosti pochybné povesti, z níž si Dieudonné Ferchaux ucinil duverného poradce. Oba muži se casto scházeli, bud v La Guillerie, nebo v dome v ulici des Chanoinesses.

Když byl François Morel vyzván, aby objasnil své vztahy s Mužem z Ubangi, odmítl vypovídat a výslech, který trval téměř sedmáct hodin a během něhož byla kancelár Ferchauxova zmocnence bedlive prohledána, nepřinesl žádný výsledek.

Vyslechnut byl rovněž parížský advokát Dieudonné Ferchaux Aubin, zejména v souvislosti s dokumenty, jež tisk nyní uverejňuje a jejichž originály ministerstvo spravedlnosti hledá.

Chystá se zrejme akce velkého rozsahu, jejímž cílem je zasáhnout ohnisko skandálu, jenž nabývá stále více zneklidnujících rozmeru a denne ohrožuje další a další osobnosti spadající pod kompetenci obchodního soudu.

Ve zprávách došlých tesne před uzáverkou. listu byla noticka s nápadným titulkem, stylizovaná ve spechu:

Ve chvíli, kdy jde toto číslo do tisku, se dozvídáme, že bylo rozhodnuto o zatčení Emila Ferchauxa, jenž byl společníkem svého bratra ve všech koloniálních a financních záležitostech.

V kavárne nemohli mluvit. Venku nebyl Michel o moc recnejší.

„Myslíš, že by te mohli uveznit?“ naléhala Lina a zavesila se do něho.

„Ale ne! O to nejde...“

Jeho žena si najednou uvedomila:

„Naši...! Když si představím, jak to ctou moji rodice a tvoji rodice... Proboha, Michele, muj otec!“

Pokrcil rameny. Když došli do přístavu, noril zrak do tmy doku, tam kde se houpala na kotvách lod Arno.

V jídelne se nesvítilo; když tam nikdo nebyl, šetrilo se svetlem. V kuchyni upíjeli ze svých sklínek dva námorníci a

sledovali paní Snoekovou, jak leští medené nádoby.

„Muj... muj otec tu není?“ zeptala se Lina.

„Zrovna si říkám, jestli ten hodný pán někde nenastýdl. Odpoledne jsem ho slyšela chodit po pokoji. Tak jsem se na něho šla podívat a našla jsem ho ve svrchníku a s cepicí na hlavě. Byl chudák celý zmrzlý a netroufl si říct mi o kamna. Tak jsme spolu došli na pudu, vedela jsem, že tam mám ještě jedna kamínka. Chtěla jsem někoho zavolat, aby mu je postavil v pokoji, ale za nic na světě nechtel. Všechno si udelal sám. Došel si do sklepa pro kbelík uhlí a já mu tam odnesla pěkně horký grog.“

„Dojdeš tam, Michele?“

Michel vyšel nahoru a nesměle zaklepal. Pokoj, v němž sedel Ferchaux u kamen, mu připomněl La Guillerie.

„Tak už jste tady z kina? Bylo to hezké?“

„Ano... Já nevím...“

Byl rozpácitý. V tuto dobu měli sedet v jejich kavárnice u karet. Ferchaux zůstal sám. Bylo mu zima. Nepokoušel se pracovat, protože se nikde kolem nepoivaloval žádný papír. Nerozsvítil, ale zato litinová kamínka byla rozžhavená.

„Prinesl jsem noviny. Policie vyslýchala dlouho pana Morela.“

„Morel nic nerekne.“

Michel záviděl Morelovi, jímž si byl Ferchaux tak jistý, tak jednoduše jistý.

„Je o moc chytřejší než oni! Byl byste tak laskav a otocil vypínacem?“

Listoval novinami. Když se dostal k místu, kde se psalo o Michelovi, zabručel:

„Vaši ženu to jistě mrzí.“

„Proc?“

„Kvůli rodicum.“

A potom:

„Zatím se o tom nic nepíše, ale určitě udelali domovní prohlídku jak v ulici des Chanoinesses, tak v La Guillerie, a obrátili oba domy vzhůru nohama. Uvidíte, že zítra nebo pozítří budou v novinách fotografie a spousta recí...“

Druhý den se skutečně objevila senzací reportáž v nejctenejším ranním listu:

Skrbický život milionáře!

Je Dieudonné Ferchaux šilený?

Byly tam fotografie Ferchauxovy ložnice v La Guillerie, mimo jiné i jedna blednickovitá jako antropometrický portrét, a na ní rozbitý komín, popel rozsypaný kolem kamen, rozházené papíry, polní lužko u kamen.

Ferchaux zpozorněl, když docetl ve zprávách před uzávěrkou noticku o bratrovi, a ruka s novinami mu klesla.

„Myslíte, že bude mít čas utéct?“

„Patrne se o to vůbec nepokusí.“

Hlas měl zastřenější, pohled zasnený.

„Já vím, že je to jeho chyba, ale...“

Sedel dlouho beze slova.

„Emile myslel...“

Jako by nechtel nebo se neodvážil myšlenku dokončit.

„To máte manželku, dceru, postavení ve společnosti!“ A jediným pohybem jako by naznačil kolem kohosi zed nepřekonatelných překážek. Potom hluboký povzdech.

„Asi je čas na večeri, ne?“

„Pujdete dolů? Paní Snoeková si myslí, že stunete.“

Šel dolů. Byl stejný jako jindy. Jedl s chutí, bral si jako obvykle bez ohledu na to, co zbude na spolustolovníky; vždyť někdy i úplně vyprázdnil mísu a vůbec si to neuvedomil.

„Neríkal jste, že se možná budu muset vydat na cestu?“

„Uvidíme zítra. Ještě nevím.“

Vrátil se hned po jídle do svého pokoje a odmítl doprovod Maudetových.

„Neukazujte se moc,“ doporučil jim.

Mel starosti, paní Snoeková shledala, že zestárl. Michel tušil, že Ferchaux je v myšlenkách u svého bratra.

„Pujdeme se trochu projít?“ navrhl.

Monotónní hlas sirény, orientující lodi v mlze, ho táhl ven.

„Radeji bych chvilku šla. Potřebuji si trochu opravit šaty. Ale jestli o to moc stojíš...“

Byl by šel radeji sám. Ale Lina pujde s ním a Michel vedel proc.

Domnívala se, že je kvůli té hloupé dopolední scéně nervózní, že by se mohl opít a provést nějakou hloupost.

Popudila ho představa, že je takhle pod dohledem.

„Ale tak pujdeme nahoru.“

„Ty se zlobíš?“

„Ne, říkala jsi prece, že potřebuješ šít, tak co je?“

„Dobře víš, že moje šaty...“

„Samozřejmě! Tak už jdi! Paní Snoeková nám udelá dva grogy a já je prinesu nahoru.“

Cas na jednu cigaretu, pocit, že je chvíli sám, trochu svobodný. Zašel do kuchyně a dal se do reci se dvěma námorníky, oba pocházeli z Brestu.

V devet prinesl nahoru dva grogy, natáhl se, dal se do ctení novin a za chvíli usnul. Lina si zatím přitáhla židli pod

lampu a šila.

Když druhý den ráno vstali, byl Ferchaux doma. Slyšeli, jak v pokoji zatápí a pode dveřmi se protáhlo trochu kouře. Mlha byla ještě hustší než předchozího dne, ošklive žlutá, jako by sama obloha nebyla v pořádku. Ale Ferchaux nedržela doma mlha, to Michel vedel. Mel chut říct to ženě, ale ta by mu neverila, myslela by si, že si z ní delá legraci. Ferchaux se obával, že kdyby vyšel brzy ráno sám z domova, vzbudil by v Maudetovi nedůvěru.

Bylo to směšné, ale bylo to tak! A zrovna tak Michel si ze stejného důvodu slíbil, že se už ani slůvkem nezminí o cestě do Bruselu, která byla v plánu. Nevypadalo by to, že tam chce být sám, aby ho mohl pohodlně zradit?

Tohle dopoledne bylo jedno z nejpošmournejších a připomínalo prázdný dum po pohrbu, v němž jsou ještě cítit voskovice a chryzantémy. Do baráčku paní Snoekové se táhla vlhkost a voskované plátno na stole jako by se lepilo.

Meli slede jako prvního dne, ale dnes už se nezdáli tak chutní. Ferchaux se vrátil do pokoje, zatímco Michel šel na nádraží pro ranní noviny. Pařížská vydání ještě nepřišla. A v tehle byly samé zprávy ze včerejška.

Maudet si zaskočil do jejich kavárnický na jeden calvados. A pak také chtel slyšet, jak se ho kavárník ptá:

„Co to, že si už neprijdete zahrát? Snad není starý pán nemocný?“

„Ale nějak není ve své kuži.“

Michel by také býval rád, kdyby tu byla dívka v černé zástere. Nevedel proc, ale byl by ji chtel videt. Nepřišla a on se vrátil domu. Lina zustala v pokoji, prepírala a žehlila prádlo a pak látala mužovy ponožky, zatímco Michel delal společnost Ferchauxovi. Nastala chvíle, kdy si nemohl pomoci a procedil mezi zuby:

„Choval jsem se vcera jako úplný blbec.“

„Ale ne.“

„Ríkám si, co si o mne asi myslíte.“

Ferchaux vyslovoval jednotlivá slova tak pomalu, že jim to dodávalo určité slavnostnosti:

„Prál bych si, abyste dosáhl toho, co si přejete.“

Bylo to banální. Nemelo to žádný smysl. Ale veticka, kterou rekl vzápětí, zhodnotila každé slovo:

„Protože jinak by to bylo strašné.“

„Pro mne?“

„Pro vás i pro ostatní.“

Byl to jeden z onech vzácných okamžiku, kdy dlouze ponoril svůj zrak do mladíkových očí. A v tu chvíli si dokonale rozumeli. Bylo by to strašné, protože kdyby se Michelovi staveli do cesty at už události, nebo lidé, zmenil by se v pouhé zvíře; zlé a besníci, tím zlejší a tím více besníci, že by samo tím víc trpelo.

„V novinách se nepíše o Jouette.“

Rekl to Michel, protože nastalé ticho se už stávalo trapné a v některých situacích se nemá na druhého naléhat. Porád ta stydlivost!

„Chudák Jouette, vidím ji na tu dálku, jak v černé hucce, ve velkých mužských strevících a s deštníkem v ruce hledá jako verný pes mou stopu. Když si pomyslím, že jednou takhle vecer pred víc než padesáti lety bychom se byli určite milovali nebýt lampáre, který šel zrovna kolem!“

Zasmál se a jeho smích byl drsný.

„Kdybych se byl vyspal s Jouette...“

Nebyl by ji opustil? Byl by se tím zmenil jeho život? Nerekl to a Michel na to myslel pak celou hodinu a naslouchal pritom, jak v sousedním pokoji chodí Lina sem a tam.

„Jestli všechno pujde podle plánu, bude dnes v novinách nová porce: dvanáct nových jmen. V téhle chvíli už jsou vytištěná. Rada lidí se trese, doma nebo v kanceláři, pobíhají jako slepice...“

„Myslíte, že to vládu primeje, aby zastavila stíhání?“

Ne, Ferchaux si to v podstate nemyslel. Ale jak vysvetlit Maudetovi skryté pohnutky svého jednání?

Emile, ten vyjednával. Patril do společnosti. Vetrel se do ní, nejprve pokorne, a postupne zaujímal čím dál tím více místa na slunci, osvojil si zvyky a jazyk velkého sveta.

„Kdybych byl dovolil, aby me prohlásili za blázna, bylo by to všechno v nejlepším pořádku.“

Ferchaux vedel všechno, co Michel vytušil z Arsénových recí a z pletich, jichž byl svedkem. Nedelal si tedy o svém bratrovi větší iluze než o ostatních!

„Když si pomyslím, že celé tohle peklo rozpoutal ten prtavý náfuca z koloniální správy, kterému se hrud dme pýchou nad vlastní pocestností! A spousta lidí cest ztratí, celé rodiny prijdu na mizinu a rozpadnou se a kdoví, koho to bude stát život...“

„Ale proc...?“

Michel se málem zeptal:

„Proc je tedy tak tvrdošijne chcete znicit?“

Proc? Protože je Ferchaux. Protože dokázal všechno to, co dokázal. Protože není nějaký Emile a protože musí jít až do konce.

Paní Snoeková si stále ještě myslela, že mu není dobre, a mermomocí mu vnucovala bylinný odvar podle receptu po babicce. Uvarila lehký obed a jako moucník podávala puding. Tocila se kolem neho a jemu to šlo na nervy.

Ferchaux si chtel trochu vyjít na vzduch, ale mlha byla tak studená, že se hned vrátil. Nedalo se delat nic jiného, než cekat na pařížská vydání. A Michel šel opet stejnou cestou k nádraží a opet pristoupil k novinovému stánku. Lina mu šla koupit dve košile, protože mel hrozne roztřepené manžety.

Když vybíral deniky, zustal najednou jako zasažený bleskem; podal sice prodavaci bankovku a dostal zpet drobné a pak se prodíral davem k východu, ale hodnou chvíli nevedel poradne, co delá.

Emile Ferchaux spáchal dnes v noci
ve svém paláci na avenue Hoche sebevraždu.

Šel rychle. Bežel. Pak zmínil krok, aby nebudil pozornost kolemjdoucích. Do baráčku paní Snoekové dorazil celý
udýchaný a kolena se pod ním podlamovala. Ta se jen nechápave dívala, jak letí nahoru, schody bere po čtyřech a pak
stojí bez hnutí, sklícený a s tlukoucím srdcem, na chodbe.

Když se konečně dveře otevřely, vykoktal:

„Váš bratr...“

Ferchaux se nezachvel, nevzal si noviny, které mu tajemník podával.

„Jak?“ zeptal se.

Michel nepochopil otázku.

„Spáchal...“

A druhý netrpelive:

„Já vím! Ale jak?“

Ferchaux tedy vedel od vcerejška, že si jeho bratr raději vezme život, než by se nechal zatknout. Ale jak ukončil život?

Michel cetl jen titulky. Proto teď, zatímco jeho šéf stál u kamen, rozevrel noviny a probehl ocima tech pár rádek.

„Otrávil se,“ řekl konečně.

A Ferchaux prostě, s pohledem upřeným na rozpálená litinová kamínka:

„Tušil jsem to.“

11

Té noci bylo mokré všechno. Mokrá byla záda i tváře, fasády i prahy, kaluže stínu i paprsky světla, jež clovek zahlédl
jen skrze závoj slzí jako oci placícího. Déšť byl dlouhý a těžký, ledový, hruškovité kapky padaly v prísnyh
úhlopříčkách, takž clovek nemel ani cas se pred nimi ochránit a svet se zdál tak neprátelský, že bral s odporem do ruky i
predmety nejznámější.

Byla to však jejich noc, jednoho i druhého; vetry, jež se stácely na bobtnající obloze o devadesát stupnu na sever ci na
západ, neprinesly zcela urcite nic konečného, nepridaly k dramatu nic krome své vune a chuti po slané vode s příměsí
horkosti po uhelném prachu, který se vždycky vznáší nad mestem, a když jej déšť srazí dolu, vnikne do prudušek a
zanechá v hrdle pachut nezažitého jídla.

Byly čtyři, když přišel Maudet na nádraží pro noviny. Už dávno se setmelo. Vstoupil do lepkavého světla a – detail,
který mu utkvel v pameti – chvíli zíral na nákladní váhu, kde ležel obrovský kufr ovázaný provazy, jakoby prichystaný
pro vystoupení eskamotéra. Zaváhal:

„Je dnes na rade stánek uvnitř, nebo na nástupišti?“

Aby nebudil pozornost, kupoval totiž noviny jednou v tom a pak zase v druhém kiosku.

Dnes byl na rade stánek na perónu – v automatu si koupil perónku a prošel sklenými dvermi. Déšť se valil proudem,
a prestože nástupište chránila sklenená strecha, byla pulka chodníku pod vodou. Zrovna přijížděl vlak. Ve tme se
přibližovalo obří oko.

Michel mechanicky vybíral noviny, stále tytéž. Za jeho zády se lidé vrhli na dvířka vagónu jako roje vcel, pobíhali,
zakopávali o kufr. Mrzute se otocil a vtom uvidel starou ženu, která se tolik podobala portrétu, jak jej vymaloval
Ferchaux, že si hned neuvedomil nebezpečí a jeho první reakcí byl úsmev.

Na utažených vlasech sedela černá hucka, uvázaná pod bradou širokou mašlí. Pres ramena mela černý pletený prehoz z
tlusté vlny. Nebylo možno prehlédnout velké nohy, mužské strevíce se špičkami trčícími do výše, ani černý deštník,
který nepoužívala jako ochranu pred deštěm, ale jako nástroj, jímž si razila cestu.

Ješte pár vterin a stará Jouette by se byla ocitla tváří v tvár Maudetovi. Ten si uvedomil nebezpečí, sekl novinami, aby
se nezdržoval hledáním drobných po kapsách, a vrhl se k východu.

První, co ho napadlo, aniž o tom uvažoval, bylo, že Jouette ví, kde jsou, že má jejich adresu a že se hned pustí na
nábřeží. Proto ani neuvažoval o tom, že by se mohl u nádraží schovat a sledovat ji.

Přibehl celý udýchaný do domku paní Snoekové, kde se od rána pod prahem delala loužicka vody. Paní Snoeková ji
vytírala pokaždé, když se dostala až k noze stolu. Lina byla dole a žehlila košili, protože jí paní Snoeková dovolila, aby
si vyžehlila, co potrebuje, v jídelne. Videla, jak manžel proletel jídelnou, vybehl nahoru a bez klepání vpadl k
Ferchauxovi.

„Jde sem Jouette!“

Ferchaux stál u kamen a hrál si ruce. Od slabé žárovky tu bylo víceméne stejne špinavé svetlo jako na nástupišti a lidé
v nem vypadali blede a nezdrave. Ferchaux se zamracil. Ve vete jeho tajemníka bylo neco, cemu nerozumel. Opakoval:

„Jde sem? Jak to?“

„Videl jsem ji vystupovat z vlaku.“

„To je neco jiného.“

Samozrejme! Ted mu to také došlo. Ale presto pokračoval naléhave, jako by se nechtel uklidnit příliš rychle:

„Hledá vás. Ta zbrcuje celé mesto, bude se vyptávat kdekohe. A jak na to vlastne přišla, že jsme v Dunkerque?“

A Ferchaux zasnene, s jiskrickou radosti v ocích:

„To je pravda! Tak ji to napadlo, vida!“

„Co?“

„Že pujdu patrne sem. Nemel jsem duvod dávat nekterému místu prednost pred jiným. Nejsem doma vubec nikde krome jedné chudinské čtvrti v Bordeaux. Proc jsem se usadil v Caen?“

Protože jsem pres Caen jel za bratrem do Deauville a za mestem jsem u more videl dum na dune, prázdný a o samote, který jako by na me cecal. Pokud jde o Dunkerque, to je jiná. Kdysi jsem sem priplul a Jouette to ví. Pristál jsem tu, když jsem se prve vracel z Afriky. To bylo tehdy, když se mi zacínalo dobre darit a potrebovali jsme kapitál. A Jouette si na to nakonec vzpomnela.“

„Možná že ji sleduje policie a doufá, že ji Jouette takhle dovede až k vám.“

„Ovšem. Je to stará husa.“

Na tuto chvíli, na tón, jímž Ferchaux pronesl slova „stará husa“, Michel po celý život nezapomnel. Muž nebyl rozzlobený. Byl neobycejne klidný. Rekl bez nejmenší sympatie: „Je to stará husa!“ A myslel to tak. To bylo vše, k čemu ho inspirovala stará panna, která se už jiste vydala pod přivaly vody do ulic na hon.

„Prinesl jste noviny?“

„Dostal jsem takový strach, aby me nepoznala, že jsem tam odtud utekl bez novin.“

„Mužeme pro ne poslat Linu. Jouette ji nezná.“

„Pujdu sám.“

Zvedl si límec přšiplášte a narazil si promáčený klobouk hloubeji do cela.

„Kam jdeš?“ zeptala se žena, když opet procházel jídelnou.

„Hned jsem zpátky.“

Proc toho vecera cítil, že události nabývají definitivní tvárnosti? Po hlavní trídě došel na nádraží, koupil noviny, nacpal je do kapsy, ani se neodvážil zajít do kavárny, aby do nich nakoukl, a na zpáteční cestě opet uvidel Jouette. Šlapala a rozevřeným deštníkem rozrážela proud jiných deštníků, vznášejících se nad chodníkem. Pozoroval lidi za ní a vytypoval muže, který se nechránil před vodou valící se z oblohy a sledoval starenu, drže se stále ve stejné vzdálenosti.

O pet minut pozdeji stál Maudet pred Ferchauxem. Lina dál žehlila dole v jídelne v kruhu vlídného svetla.

„Mel jste pravdu. A kdo říkal, že jí policie bude v patách? Na tom ted nezáleží. Jde za ní vytrvale nějaký muž.“

Hodil na stul noviny, hadrovité jako mokré rucníky, s rozmazanými titulky. Bezdecne padl jeho pohled na Ferchauxe a užasl nad jeho vzezrením. Nikdy si doopravdy nemyslel, že by Dieudonné Ferchaux mohl mít strach. Není pochyb, že urcitý podíl na tom melo i svetlo; ale tvár mel skutečne bílou a ztrhanou.

„Poslyšte, Michele...“

Co má být? Poslouchá prece. Na co šéf ceká? A proc si nasadil ten sentimentální výraz, který se k nemu nehodí?

„Chtel bych se vás na neco zeptat.“

„Poslouchám.“

Ferchaux neopustil teplou lázen tohoto pokoje. Nemohl být ve stejném rozpoložení jako Michel, který prišel zvenku.

„Jestli budu nucen odjet, odjet mnohem dál, pojedete se mnou?“

„Už jsem vám to rekl.“

„Proc?“

„Nevím. Protože náhoda chtela, aby byly naše osudy spojeny.“

„I kdyby to nebylo ve vašem zájmu?“

Jako by už cetl noviny, které ležely v halde na stole, což bylo vyloučeno.

„Dobre poslouchajte. Nekdy se muže zdát, že vaše štestí je jinde. Ale říkám vám toto: bohatství si zajistíte, když pujdete se mnou.“

Nikdy v životě nebyl Michel tak klidný. Ješte den predtím by dal nevímco za to, aby slyšel Ferchauxe takto mluvit, aby ho videl pred sebou takrka jako prosebníka, utíkajícího se k svudným slibum.

Tento Ferchaux ovšem ztrácel rychle svou prestiž. Byl si toho sám vedom. Ponižovalo ho to a toto ponížení jako by nabízel Michelovi.

Mel strach. Strach zustat sám?

„Víte dobre, že jedu s vámi.“

„A vaše žena?“

Michel pokrčil rameny.

„Co když vaše žena nebude chtít?“ naléhal Ferchaux.

„Tím hur pro ni.“

V ovzduší byla jakási sentimentalita, která ho nudila, a tak otevrel noviny a vykrikil:

„Podívejte!“

Na první strane prvních novin, které vzal do ruky, našel vlastní fotografii. Byl to snímek z doby asi pred tremi roky a mladistvé rysy nemely ješte onu výraznost dnešní tváře. Oblicej byl kulatejší a neztratil dosud chlapecký pel; a trebaže mu tam bylo už sedmnáct, pripomínal pořád spíš chlapecka u prvního prijímání.

„Páni, to je vec... To museli jít policajti k nám domu. Tuhle fotografii mají jenom naši a jedna teta, která bydlí na venkove...“ Bylo to, jako když dostal ostruhy: stal se také duležitou osobností.

Policie zachovává nadále diskretnost, ale máme všechny duvody se domnívat, že je na duležité stopě a že v krátké době odhalí útocište Dieudonné Ferchauxe a jeho tajemníka...

Znervóznila tak Ferchauxe tato zpráva? Anebo to byla spíš tahle?

DAV VTRHL DO KANCELÁŘÍ COCOLOU NA BULVÁRU HAUSSMAN.

Vcera odpoledne došlo před sídlem koloniální společnosti Cocolou, v jejímž cele stáli bratři Ferchauxové, k demonstraci, která nabývala každou hodinu na síle, což vedlo nakonec úřady k tomu, že povolaly pohotovostní oddíl. Zpocátku to byly pouze skupinky drobných stradatelu, akcionáru společnosti, kteří narazili na zavřenou bránu a kteří tvořili hloučky na chodníku. K páté hodině začaly létat první kameny a od té chvíle se manifestace změnila v radu násilností, které...

„Co máte v úmyslu dělat?“

Michel na neho chladně hleděl. Hodnotil ho. Od muže, s nímž spojil svůj osud, očekával rozhodnutí.

„Nevím. Arno dnes ráno odpůl.“

Od smrti Emila Ferchauxe uplynuly už tři dny a jeho bratr se o nem doposud nezmínil. Nejdrív si Michel myslel, že Dieudonné Ferchaux odmítá opustit Francii z hrdosti. Byla určitá velikost v této vůli vytrvat za každou cenu v boji, zakopat se v této pevnostce v Dunkerque a podnikat odtud výpady, které nepříteli naháňejí hrůzu.

A teď najednou objevil Maudet novou stránku svého šéfa. Ferchaux měl strach! Ano, žil takto, přestrojený za dobráckého neškodného penzistu, v domě paní Snoekové ze strachu. Strach z čeho? To nevedel. Neco tušil, ale bylo to dosud mlhavé. Cožpak by mohl někdo říci o Muži z Ubangi: strach z dobrodružství? Zdálo se to směšné, ale přece to tak bylo. A pak také, nade vši pochybnost, strach ze samoty?

Upnul se na věci zdánlivě absurdní, na particky karet, na prostředí, v němž zdomácněl, na kamna, u kterých trávil čas, přikládal a prohrabával je.

A hlavně se upnul na Michela.

Nikdy předtím nepocítil potřebu být milován. Dělal naopak vše, aby vzbudil nenávist, kterou považoval bezmála za poctu, již otroci vzdávají pánovi.

Jenomže to, co se rodilo teď a co vycítil z novinových článků, to byl nový druh nenávisti. Změnil se tón těchto článků.

Zpocátku rozmazávaly Ferchauxovu aféru, aby ctenáře zaujaly, a proto se zaměřovaly hlavně na barvitě podružnosti.

Teď však veřejnost zahorela hněvem. Dokladem byla manifestace na bulváru Haussman. Místo aby veřejné mínění upokojila, sebevražda Emila Ferchauxe je naopak vybičovala. Jeden už je mrtvý; teď chtějí druhého! Policie byla zahrnována výtkami. Udání přibývalo jako hub po dešti. Odevšad přicházela upozornění na chudáky, kteří se naneštěstí pro nebud mlhové podobali Ferchauxovi, nebo se sousedům nezamlouvalo jejich chování.

Měl snad strach z tohoto? Presto však v šest večer, kdy oba muži šli dolu, protože paní Snoeková podávala večeri casne, ještě nic nedávalo tušit, že následující noc bude rušná.

Dríve než si Michel sedl ke stolu, šel jako obvykle stáhnout roletu z režného plátna. Ferchaux si sedl zády k proskleným dveřím. Byla by to opravdu zvláštní náhoda, kdyby stará Jouette vešla zrovna do této zapadlé hospudky na konci nábřeží, která se nicím nelišila od sousedních domů!

Pokud jde o Michelovu fotografii v novinách, byl si na ní tak málo podobný, že nepředstavovala vážné nebezpečí. Line ji neukázali, aby ji nevylekali. Ale ona se přesto dívala strídavě po obou mužích neklidnými očima.

Paní Snoeková přinesla každému omeletu, a právě když ji dojívali, otevřely se dveře; nějaký námorník, jakých sem chodilo tolik, malý a podsaditý, ošlehaný, vešel dovnitř, a než zašel do kuchyně, oklepal si cepici. Někdo nový? Nebo pravidelný host? Mezi oběma místnostmi bylo oválné okénko. Po chvíli měl Maudet pocit, že je někdo pozoruje. Jeho nedevera ještě vzrostla, když slyšel, že se v kuchyni mluví vlámsky, a paní Snoeková jako by protestovala, jako by říkala:

„To není možné!“

Ale ten druhý trval na svém. Michelovi se udelalo už nevolno, když jim žena přinesla sýr, protože bylo jasné, že si je prohlíží jednoho po druhém úplně jinými očima.

Ferchaux si toho všiml také. Nehnul brvou, když muž při odchodu procházel ke dveřím za jeho zády a díval se přitom na neho do zrcadla, jež viselo na křbu pod portrétem s medailemi.

Normálně by po večeri, jak velel zvyk, odešli všichni nahoru. Tentokrát řekl Ferchaux zachmurene Michelovi:

„Pujďeme na chvílku ven?“

Když paní Snoeková viděla, že si berou kabáty, vyhnula se z kuchyně.

„Snad nepujďete v tomhle počasí ven? Mladý pán, no prosím! Ale vy, a to pořád ještě nejste ve své kuži...“

Lina nic nechápala, neveděla, jestli se má oblékat. Když už bral Ferchaux za kliku, změnil najednou názor a šel nahoru do pokoje.

„Co se děje?“ zeptala se Lina potichu.

„Nic. Mlc.“

„Mám jít s vámi?“

Ferchaux se už vracel s koženou aktovkou v ruce. Lina se dál očima Michela ptala, co dělat, připravená hodit přes sebe plášť.

V této chvíli si byl Michel plně vědom závažnosti všeho, co udelají. Už málem řekl:

„Pojď!“

Ferchaux na neho čekal. Zahucel jenom:

„Na videnou!“

Měl chut ji obejmout. Lina měla strach. Litovala, že není připravená, ale už bylo pozdě, už byli pryč, dveře byly už zase zavřené a paní Snoeková se na ni doslova vrhla a spustila dlouhou lamentaci o neopatrnosti starcu, o Ferchauxově mánii chodit ven v hodinách naprosto nepředvídatelných, například v pet ráno, kdy ještě ani ona nevstává.

Rekla:

„Nekdy ve mne opravdu budil dojem, že má co skrývat.“

Lina rozevřela oči. Cítila nebezpečí, před níž oba muži, lépe informovaní než ona, uprchli.

„Pujdu jim říct, aby se vrátili.“

„V té tmě je nenajdete.“

Presto si vzala z vešáku plášť a hodila si jej přes ramena; s kloboukem se nezdržovala. Ponorila se do noci, která ji uvítala přívalem studené vody. Vrhla se k plynovým lampám, které pomrkávaly, vzdálené jedna od druhé vždy na kus cesty; Lina se dala do behu pokaždé, když zahlédla postavy, které by se mohly podobat tem, které hledala.

Strevicky už měla plné vody, bylo jí zima, déšť jí stékal po šíji, po nose. Šla pořád dál, popotahovala slanou vodu, zabloudila v uličkách, které neznala, pro každý případ pritiskla tvář i na okno jejich kavárničky, kam chodívali hrát karty. Pak se vrátila k domu paní Snoekové, nešla dovnitř, jen se ujistila, že v jídelně nikdo není. Vzpomněla si na Arno, proběhla mola a dostala se až na místo, kde ještě předchozího dne loď kotvila; ale zbylo po ní velké prázdné místo, kde se na vlnách pohupovala jen malá lodice. Polohlasně zavolala:

„Michele!“

Bylo vyloučeno, aby odjel bez ní. Je to nějaké nedorozumění. Oba se zase vrátí. Museli prostě venku něco zařídit. Zdáli viděla dva reflektory, které se zastavily před domem paní Snoekové. Auto zastalo stát u chodníku, ale tři muži vtrhli do domu.

Co má dělat? Je to policie? Jak varovat Ferchauxe a Michela?

Rozběhla se, zastavila a znovu se dala do behu.

„Michele!“

Prosila ho, hubovala ho.

Ani ji nepolíbil! Váhal! A když váhal, znamená to, že...

„Ne. To není pravda! To není možné!“

Vrazila do někoho, do nějakého dlouhánka, který ji téměř nadzvedl a zase ji postavil na chodník mimo svou dráhu, pak pokračoval v cestě a dvakrát nebo třikrát se ohlédl.

Na veži odbíjely hodiny, nevedela kolik. Má je hledat ve městě, nebo tam, kde kotví lode? Šla chvíli jedním, pak zase druhým směrem a vycítila si, že jedná zmatene.

A což jestli tohle všechno existuje jenom v její fantazii? Proc by před domem paní Snoekové nemohlo zastavit auto třeba s námořníky, kteří si chtějí vyhodit z kopejtky? Kdo ví? Možná že to byl obyčejný taxík? Blížila se k domu velkým pulkruhem. V tu chvíli se auto rozjelo, ale tři muži zastali uvnitř. Měla dojem, že se šofér vyklonil, aby si ji prohlédl.

Strašně se bála, že udělá nějakou hloupost. Měla pocit, že je odpovědná za oba muže, že jejich osud závisí na tom, jestli se správně rozhodne. Když půjde dovnitř, nepustí ji možná už ven, a jak je pak bude varovat?

Prošla rychle kolem domu a prosklenými dveřmi nakoukla do jídelny. Všechno bylo na svém místě. Paní Snoeková jako obvykle sklízela se stolu a červeným kostickovým hadříkem utírala voskované plátno.

Kde jsou ti tři muži? Vedela jiste, že ven nešli. Možná že prostě zasedli ke sklenicce v kuchyni jako všichni pravidelní hosté?

Hlas se ozval tesne u ní.

„Jdete dovnitř!“

Zachvěla se. Nikoho neviděla. Muž vystoupil ze stínu; sevrel jí paži a lehce ji strkal ke dveřím. Sešla ze schůdku. V oválném okénku se objevila tvář.

„Do kuchyně!“

A muž řekl trem ostatním, kteří se nepodobali obvyklým zákazníkům paní Snoekové:

„Tady máme aspon ji!“

Nechal ji tam a vyšel ven, zřejmě se zase prikrcil ve stínu a cíhal na Ferchauxe a Michela.

„Pojďte dál! Posadte se! A nemejte strach...“

Nejdůležitější z tech tří vytáhl z kapsy náprsní tašku, v níž měl Lininu fotografii.

„Tak se prece posadte, paní Maudetová!“

„Myslíte, že nás poznal?“

„Jsem si tím víceméne jistý.“

„Proto jste vzal s sebou peníze?“

V aktovce nemohlo být prece nic jiného než pet miliónu a diamanty, které přivezl Ferchaux z Caen. To tedy znamená, že se k paní Snoekové nevrátí, že se nezastaví pro Linu.

Michel byl zasmušilý, ale s touto myšlenkou se smířil. Smířil se s ní už předem. Mel prece možnost volby. Stacilo, aby v určité chvíli, když stáli všichni tři u dveří, řekl:

„Pojď!“

Ferchaux by nebyl proti. Zdál se dokonce překvapený, že nechal Linu doma.

„Musíme najít nějakou loď, a to co nejrychleji. Kotví tu nějaký španelský parník, odpoledne jsem ho pozoroval z okna, zdálo se mi, že se chystá vyplout. Jste pevně rozhodnut, Michele?“

„Ano.“

„Vedel jsem, že me nezdáříte. Před chvílí jste to mohl udelat. A můžete ještě porad. Tu máte, sveruji vám aktovku s naším jmením.“

Oba kráceli rychle. Proc má Ferchaux potrebu mluvit, a jeste k tomu mluvit tak exaltovane, když je mu to tak cizí?

„Zdánlive by ve vašem zájmu bylo postavit se na druhou stranu. Jdou po mne a mužou me dostat. Nemáte žádnou

záruku, že se s vámi jednoho dne nerozloučím a nic vám nedám. A vy presto jdete se mnou. Vedel jsem, že pujdete. Podívejte, Michele, mel jste jedinečnou příležitost potkat cloveka, jako jsem já. Co vy na to?“

„Máte pravdu.“

A Ferchaux se zasmál.

„Ale jdete! Nebudte hned naštváný. Vaše pýcha se bourí, protože vám říkám...“

„Není to tahle loď?“

Michel ukázal na zád nákladní lodi s bíle a červeně pruhovaným komínem. A zeptal se primocare, čímž utal Ferchauxovu exaltovanou tirádu:

„Pujdete na palubu sám? Nebo jdeme oba?“

Proc by nemeli jít spolu? Jiste, když byli dva, vzrostlo nebezpečí – ted, když noviny prinesly Michelovu fotografii –, že je nekdo pozná. Ale v situaci, v níž se nacházeli, to už bylo celkem jedno.

Ferchaux nešel na palubu sám z opatrnosti, ale proto, že chtel nechat Michela samotného s aktovkou, v níž bylo celé jmení, a s pokušením zmizet.

Michel to vycítil a pokrcil rameny. Videl, jak jeho zaměstnavatel krácí pres úzkou lávku, kde se není kromě promocného provazu ceho pridržet. A slyšel, jak volá sedm ci osm metru nad jeho hlavou:

„Je tu nekdo?“

Pak se jeho nepravidelný krok ozval ze železného mustku, další volání, zvuk otvíraných a zavíraných dverí, jak hledal nějakého námorníka, ale nikdo nebyl k nalezení.

Maudet stál jako socha. Bez hnutí snášel déšť, který mu dopadal na ramena a na celo, a dalo by se říci, že vlivem toho deště se jen utvrzoval.

Kdyby se ho nekdo zeptal, proc obetoval Linu, steži by dokázal odpovedet. A prece ji obetoval vedome, trpel tím a bude tím trpet ještě víc. Bez této bolesti by to bylo zbytečné.

Lom musel být čistý, bolestný.

Ted byl sám. Mel v ruce obrovské peníze, ale nehýbal se, nebyl v pokušení odejít, ackoli by to bylo tak snadné.

Belgická hranice byla odtud jen pár kilometru, které by urazil pešky. V Bruselu by v „Merry Grill“ našel opet onu chvejivou atmosféru a dívku s ponekud povadlymi prsy, již mohl pyšne naplnit ruce bankovkami.

Z místa, kde stál, nemohl videt svetlo v dome paní Snoekové. A i kdyby videl, stejne by se nevrátil. Byl tomu všemu už tak vzdálen!

Cas plynul. Ted se na mustku objevili dva muži, ale splývali s navijáky, stožáry a záchrannými cluny, zavešenými na kladkostrojích. Další muži pracovali na přidi, odkud doléhal kovový rachot.

Hlas shora:

„Michele!“

Pustil se za nimi.

„Predstavuji vám kapitána Marca. Slíbil, že nás s sebou vezme na Tenerifu.“

Kapitán mluvil jen španelsky. Zavedl je do dustojnické jídelny, kde bylo všechno železné, steny i dvere, všechno tam bylo tvrdé a šedivé.

„Dostaneme kajutu druhého dustojníka, který prespí tady v jídelne. Protože stráví část noci ve službe, ani mu to moc nevadí.“

„Kdy vyplouváme?“

„S přílivem, kolem druhé ráno.“

„Co jste mu rekl?“

Z kapitánovy bezvýrazné tváře pochopili, že francouzsky neumí a využili toho.

„Tomu je to jedno, jen když dostane poradne zapláceno.“

Kapitán šel pro láhev silného vína. Vyndal ze skrinky sklenice bez nožek, dole i nahore stejne široké.

„Na zdraví!“ broukl a zvedl sklenicku.

Melo zvláštní vůni, nevýraznou a korenňou zároveň. Loď ted zacala oživat nejruznejšími zvuky a brzy se Španel Ferchauxovi omluvil, otevrel dvere kajuty, a když do ní muži zašli, hodil na sebe nepromokavý plášť a zamířil nahoru na mustek.

Na lužku námornický oblek, na stenách fotografie žen a pred strepem zrcadla, jež ve zdi držely hřebíčky a rez, špinavá britva a štetka na holení, ještě plná peny.

Ferchaux stál pred okénkem, které kolem jeho hlavy tvorilo černou aureolu s deštovými kapkami jako démanty, a uprene hledel na mladého muže, jenž se s ním zavrel mezi železné steny. Pak se jeho zrak svezl k aktovce, kterou Maudet pořád ještě držel v ruce.

V jeho ocích se objevil vítězoslavný záblesk, ale uhasil jej úsmev, který hrál na Michelových úzkých rtech, úsmev, jaký u neho nikdy nikdo nevidel.

To už nebyl ten krecovitý vztekly zelenác predchozích týdnů. Zrodila se nová bytost, tvrdší a chladnokrevnější.

Micheluv pohled plynul, klouzal z jednoho predmetu na druhý, zastavil se u fotografie nahé ženy, která visela přímo nad lužkem; Michel ještě více ohrnul horní ret, jako by komu slíboval, že dojde na všechny jeho tužby.

„Jak vyplujeme, prinesou nám sem druhé lužko. Za tri hodiny bude po nebezpečí. Budete si moci vyjít na mustek, ale ano! Oprýt se o mokré zábradlí, nechat se kolébat vlnami, čím dál tím vyššími, a závojem deště se dívat na mihotavá svetla města, na zelené a červené signály z přístavu, na to velké, sinalé a zbytečné gesto pobřežních majáku...“

DRUHÁ ČÁST
– STAREC Z PANAMY

1

Zacalo to kolem tretí a dost zvláštne, protože stacil jediný pohled. Byt byl v druhém patre, nad mléčným barem Vuolto, kde, jak nekteří lidé tvrdili, meli nejlepší zmrzlinu z celého Colónu. Byl to rohový byt a okna vedla do ulice i na bulvár. Novostavba z cihel a cementu. Ferchaux pronajal tri místnosti, do nichž vlastne nikdy nevčkrocili, protože celý den žili na verande kolem bytu a v noci na ní spali.

Bylo to ve chvíli, kdy slunce pralo do verandy ze strany bulváru. Žaluzie mezi dvema železnými sloupky byly spuštěné a vrhaly všude úzké pruhy svetla a stínu, takže se křidove bílé zdi nezdály tak nahé.

Ferchaux ležel s pootevřenými ústy a zavřenými ocima na lehátku, plátno pod ním bylo napjaté a z rozhaleného pyžama se drala ven kostnatá hrud, porostlá dlouhými šedivými chlupy.

Michel Maudet nepresvedcive klepal na prenosném psacím stroji, kde se co chvíli zaseklo písmeno E a tím se porušil rytmus v intervalech téměř pravidelných, což připomínalo chuzi kulhavce, například Ferchauxe.

Clovek, který Ferchauxe neznal, by si byl mohl myslet, že spí. Mýlilo to i mouchy, které si mu tu a tam sedly na oblicej. Ale Michel ho poznal až příliš dobre za ty tri roky, co byli spolu od rána do vecera a od vecera do rána, proste až do

zbláznění.

Už bylo slyšet lodní sirénu, velice daleko v zátocě. Ve skutečnosti to byl slabý zvuk, splývající s městským ruchem a hlavně s kovovým lomozem přístavu; ostatně nikdo na tuto sirénu nečekal tak napjatě jako Maudet.

Ovšem rámusení fordky Dicka Wellera pokaždé, když ji startovali, to samozřejmě Ferchauxovi uniknout nemohlo. Fordka garážovala na dvore sousedního domu, ale zdi byly tak akustické, že se zdálo, jako by rvala rovnou pod podlahou.

Ferchaux nebyl hloupejší než Michel. Bydleli už dost dlouho u vjezdu do Panamského průplavu, aby si bez přemýšlení dokázali přeložit zvuky, které znamenají například: blíží se loď, která už požádala o lodivoda a která brzy dorazí k molu, protože Dick Weller startuje dodávku a jede na pier.

V několika minutách vzlouzne velká černobílá loď nehlucně do klidných vod vnitřního přístavu a všechny hlavy cestujících budou vyřízené nad zábradlím jako figuríny, do nichž se lze na jarmarce strefovat hadrovými koulemi. Maudet se tam v duchu rítíl, předbehl Dicka Wellera, odstřelil policisty a celníky, nadechl se nacervenalého prachu na molu, vune korení a mazutu, viděl všechno a těšil se ze všeho, z chumlu černochu a Indiánu, beroucích podpalubí útokem, z prodávaců suvenýrů a z průvodců, kteří se vždycky zmocní mustku jako první, z důstojného cestujícího v koloniální helme, jenž se pokouší fotografovat pelikány, ze slecinek v bílém, co defilují na schudcích jako chovanky penzionátu... Ted už se v boku lodi otevřely padací dveře, s rukama vztaženými skocil na palubu Dick Weller, žovíalní a mohutný, a zmizel v kuchyních.

Jindy by Ferchaux skončil siestu už před dobrou čtvrtěhodinou. Nebyla to siesta v pravém slova smyslu. Starec tvrdil, že nikdy nespí. Natáhl se do lehátka, ruce složil na břiše a oči měl buď otevřené, nebo je zavřel. Cas od casu se nadzvedl, aby si odplivl, aby zamruncel, aby polkl léky, které ležely v tubách a v krabickách na židli vedle něho.

Vedel, že Michel čeká, že píše na stroji, jen aby mu ubíhal čas, že má jindy dost volna na to, aby nacisto prepsal – po kolikáté už – první stránky rukopisu.

Proc se nepohnul a delal, že spí? Proste proto, že vedel, že očekávaná loď je jedna Santa z Grace Line. Vedel, že je to asi Santa Clara, která pluje z New Yorku do Chile a že palubním důstojníkem je tam mladý muž přibližně v Michelově věku, že se ti dva při předchozích zastávkách seznámili a sprátelili se.

To stacilo. Jak dlouho Ferchaux obyčejně odpoledne diktoval? Asi dvě hodiny. Lze-li to nazvat diktováním: zvedl se, sedl si, oprel se zády o zeď; mluvil pro sebe ve zlomcích vet a pak šel, sklonil se k psacímu stroji a precetl si první rádky. Byl tak naivní, on, který se považoval za chytráka, aby veril, že obrovské dílo, do něhož se pustil, k necemu bude, že se jednoho dne najde clovek, který knihu vydá a další, kdo ji budou číst?

Už celý rok psal den ze dne paměti, snažil se tam dostat všechno, pocínaje příběhy z mládí přes ty nejpodružnější filozofické úvahy, které ho napadaly v buši, postrehy o životě pralesních zvířat a mravech domorodců – ostatně možná docela zajímavé – až po detailní líčení sporu s úhlavním nepřítelem Arondelem.

Vždycky se mu zdálo, že toho nerekla dost. Sotva byla jedna pasáž u konce, už mrzute zjišťoval, že vynechal podstatné věci a doslova se týral ve snaze dostat tam všechno; a právě od té doby, co si dal tento úkol, měl takový strach ze smrti.

Proc tedy nezadal diktovat, když jsou tři pryč? Tentokrát mu nemohlo ujít, že Dick Weller vjel na dvůr a jeho příruční pobíhali kolem dodávky a nakládali cerstvé potraviny, určené pro lodní kuchyni: maso, mléko, sýry, ovoce, zeleninu a ryby.

Santa Clara se obvykle v přístavu nezdržela déle než tři hodiny a pak se vydala na další cestu, proplouvajíc jedním zdymadlem za druhým.

Pravda byla ta, že to Ferchaux delal schválně. A náhle našel Maudet dukaz v jeho očích: jednu chvíli, když si Ferchaux myslel, že se Michel nedívá, pootevřel oči a propustil jimi studeně šedivý pohled, tvrdý a zároveň vítězoslavný.

Ten kašpar měl duvod k jásoťu! Trunil tu, ošklivý a špinavý, roztažený ve slunečních paprscích, hubený a nemocný, se spoustou léku u ruky, a jeho jedinou starostí – možná už od chvíle, co se natáhl a předstíral spánek – bylo znemožnit Michelovi setkání s jeho kamarádem Billem Liggetem.

To nebyl Maudetuv výmysl: byla to prostá a čistá pravda, špinavá pravda.

Ferchaux totiž trpel, jakmile si jeho společník doprál trochu jakékoli zábavy a byl schopen celé hodiny si lámat hlavu, jen aby Maudetovi potmešile zabránil v odchodu.

Na zlomek vteriny se pohledy obou mužů setkaly. Micheluv byl pln zášti a pohrdání. Starcova víčka zapadla jako záverka fotografického aparátu, ale stejně se nepohnul, vydržel, umínene setrvával ve své malé špinavoucké lšti.

Byl ošklivý. Nikdy nebyl tak ošklivý jako ted. V určitém období svého života, za casu Liny, když si nechával rust bradu, to byl skoro hezký chlap.

Ted byl ještě zanedbanější než v dome na dunách. Stávalo se, že trávil celé dny v ušmudlaném pyžamu, u něhož vždy chybely knoflíky, a kdyby se byl nekdo zeptal Michela, co považuje za nejošklivejší vec na svete, byl by odpovedel, že stareckou hrud, vychrtlou a bílou, s šedivými chlupy.

Ferchaux byl skutečně neobyčejně vychrtlý, brada mu trcela, a když stál, zdálo se, že jeho noha v plátěné nohavici není o nic silnější než noha drevená, k níž se vrátil.

Byli by mohli bydlet na druhém konci kanálu v Paname, kde se dalo žít téměř jako v evropském hlavním meste, a v diplomatické čtvrti tam byly k pronajmutí pohodlné vily.

Ostatně i v Colónu bylo pár moderních domu.

Ferchaux pronajal byt tesne na hranici mezi beloškou a cernošskou čtvrtí; za chvíli, až bude slunce ještě o něco níž a vytáhnou žaluzie, budou mít před očima drevené domy na druhé strane za bulvárem, henžící se domorodými obyvateli. Delal to naschvál? Byli by mohli mít skoro bílou služebnou, která by jim vedla domácnost a varila. Ale oni měli pouze černocha, Elieho, který tu ani nespál, a kdykoli ho bylo zapotřebí, nebyl k nalezení.

Je pravda, že Ferchaux už nejedl. Vzal si do hlavy – protože odmítl vyšetření u lékaře –, že má rakovinu žaludku, a živil se výhradně mlékem; láhve mléka se povalovaly na nejrůznějších místech v celém bytě.

Tato mánie Michelovi umožňovala, aby si alespoň dvakrát denně zaběhl do nedaleké restaurace na něco k snědku.

Maudeta napadlo, že udelá pokus. Prestal psát, zaradil stránky do desek a zvedl se s rozhodnou tváří člověka, který ví, kam jde, a zamířil do svého pokoje.

V tu chvíli Ferchaux vyletel z lehátka jako certík.

„Kam jdete?“

Tak ho prece pozoroval!

„Nikam. Čekám, že budete zase diktovat.“

„Kolik je hodin?“

„Víte to náramně dobře: pul čtvrté.“

„Asi jsem spal.“

„Nespál.“

Stávalo se co chvíli, že na sebe takhle hledeli, zarytí jako nepřátelé, že spolu mluvili, jako by se chtěli uštknout, a oba se domnívali, že tohle je definitivní konec. Potom se dal Michel ze zvyku do práce, Ferchaux se uklidnil, plaše ho zahrnoval pozornostmi, a dokonce projevy sympatie, ba ani neváhal se před ním pokorit.

„Myslím, že je nejvyšší čas, abych se dal do práce, Michele.“

„Proc?“

Vedel, co na to starý rekne. To byl jeho další trik: apel na jeho soucit.

„Protože tu už dlouho nebudu. Nejak me teď zlobí srdce. Někdy se splaší a najednou je to, jako bych měl tady na prsou budík a ten začal uprostřed noci zvonit, to člověka pekne vymrští z postele.“

Michel držel v ruce tužku a hledel na něho s naprostým chladem. Ne, necítil soucit. Naopak, byl trochu znechucen. Po celá dlouhá léta žil Ferchaux sám v buši a nemel nejmenší obavy ze smrti. Teď však na něho přicházela posedlost a úzkosti senilního starce. Mluvil skutečně upřímně? Nechtel prostě vzbudit v Michelovi soucit, aby ho udržel doma?

„Budete diktovat?“

„Kde jsme prestali?“

„U korenovníku...“

„Cože?“

„Říkám: u korenovníku. Privázel jste lodku ke korenovníku a začal jste uvažovat o...“

„Byl bych rád, kdybyste se mnou mluvil jiným tónem, Michele.“

„Mluví, jak to jde.“

„Nezdá se vám, že se někdy ke mne chováte dost ošklivě? Využíváte a zneužíváte mé náklonnosti k vám.“

„Vaše náklonnost spočívá v tom, že kdybyste mohl, tak byste me uvázel na retez do kouta verandy.“

„Proc takhle mluvíte?“

„Protože je to pravda a vy to víte.“

Jeden i druhý znali skutecnou příčinu tohoto výstupu. A byla to taková malickost! Na jedné strane Michel horel touhou běžet k Santa Clare. Příjezd kamaráda Billa Liggeta byl ostatně záminkou. Všechny lodi, které přistávaly v Cristóbalu, ho přitahovaly stejně. A kdyby lodi neexistovaly, stejně by ho táhlo ven něco jiného, cokoli, život, který se odehrává kdekoli na ulici v kterémkoli meste na svete.

Bylo by stacilo, kdyby byl trpeligý a krotil se. Ferchaux by se byl pravdepodobne diktováním dost brzy unavil a Maudet by se byl dostal ven hodnou chvíli před odjezdem Santa Clary.

Tohle všechno vedel, ale nedokázal premoci špatnou náladu. Starec také vedel, že delá chybu. A navíc se za sebe stydel, ale presto po dve hodiny s vypetím sil diktoval stránky, které se druhého dne budou muset stejne vyhodit.

Prestal teprve, když byl skutečně vycerpaný; a to ještě, v marné nadeji, že Michela zadrží, sehrál komedii, s rukou na srdci polykal prášky a blekotal:

„Zbledl jsem, ne?“

„Vypadáte jako jindy.“

„Podívejte se mi na puls, Michele.“

„Co má být? Vaše srdce tluce stejne jako moje, jen o malicko slaběji, než má.“

„Urcite vecer dostanu záchvat.“

„Presto však dovolíte, doufám, abych se šel najíst.“

Zašel do svého pokoje. Byla tam jenom postel, toaletní stolek a vešák přibitý na zdi. Ani tapety, ani záclony. Peclive se umyl, použil i parfém, přihladil vlasy a oblékl si bílý, cerstve vypraný oblek, který ještě šustil škrobem. Ve chvíli, kdy se hnál ke schodum, uslyšel hlas:

„Michele!“

Odpovedel jako ulicník, presto však doufal, že to starý neslyšel:

„Hrom te bac!“

Náhoda tomu chtěla, že Santa Clara musela cekat do tří do rána, až na ni ve zdymadlech přijde rada. Cestující toho využili a zastali na pevnine, a tak byly toho vecera vsechny kabarety precpané, Atlantic s nafialovelými svetly, Moulin Rouge, Tropic i ty nejmenší podniky. Náhonci, cernoši nebo míšenci, nevedeli, kam dřív skocit; ridici sbírali chodce rovnou z chodníku a dva velké bazary zustaly otevrené až do pulnoci.

Po pravde receno Michel Billa Liggeta, kterého patrne služba zdržela na palube, toho vecera nevidel. Mel skutečně v úmyslu vypravit se tam za ním, ale cestou vyvstaly jiné naléhavé žádosti.

Dopadlo to tak, že provázal jednu ženu, ještě mladou, takovou rusovlásku pekne pri tele, oblecenou v bílém, která vyšla

z Bazar Parisien.

V jednu ráno s ní sedel u stolu v Atlantiku, až úplně vzadu v koute, co nejdál od orchestru a od parketu.

Byla to vdova. Američanka. Zřejmě byla bohatá, protože měla mnoho masivních šperků. Pod stolem byly už tři nebo čtyři láhve od šampanského.

Renée seděla dva stoly od Michela mezi plešatým mužičkem, který se pořád jen smál, a druhým, který se tvářil melancholicky. Čas od času se na něho usmála, jako že si rozumějí.

Právě Renée pohledem upozornila Michela na dveře mezi kabaretem a barem:

Stál tam Ferchaux a bavil se s poslíčkem.

Videli se na dálku. Starec Michel privolával pohybem ruky, ale ten se obrátil ke své Američance.

A tím to vlastně všechno začalo.

Ale skutečný začátek, který uvedl do chodu všechno ostatní, to byl pohled, který Ferchaux propustil zpod privřených víček, když Michel na verande, pruhované světlem a stínem, nepresvědčivě tuka na stroji a navíjel na válec své horké úvahy.

Ferchaux mohl nakrásně ty oči hned zase zavřít a předstírat spánek, ale bylo pozdě: tento pohled a všechno, co v něm bylo obsaženo, si Michel jednou provždy vryl do paměti.

2

Rada náhod a časových shod učinila z onoho dne den výjimečný, jaký bývá v Colónu jednou za pár měsíců. Náhoda byla například to, že Santu Claru zdrželo velké vlnobítí v Karibském moři, a proto přijela s hodinovým zpožděním, jen pár minut poté, co její poradi ve zďmadle dostala velká japonská tanková loď. Ted to bylo předmětem sporu mezi loďním štábem a námorními úřady. Příjezd Stelly Polarys situaci ještě zkomplikoval. Byla to veleprepychová loď, nekdejší jachta švédského krále, která dělala cestu kolem světa se dvěma sty prebohatými turisty. Jestliže Santa Clara dorazila do Cristóbalu pozdě, pak Stella Polarys přijela předčasně, takže místo aby každá zustala v přístavu nějaké tři, čtyři hodiny, jak bylo obvyklé, uvázly tu všechny na větší část noci.

Mestu to vyneslo vedle skupiny amerických turistů kosmopolitní společnost cestujících ze Stelly Polarys a úderem šesté k nim přibyla ještě spousta lidí z jednoho „W“, který proplouval kanálem v opačném směru, na cestě ze San Francisca do Francie.

Michel se tohle všechno dozvedel, když se zastavil u Jefa. Hospudka, kde nejčastěji jídal, byla na poloviční cestě mezi mléčným barem Vuolto a přístavem. Trebaže byl Jef Belgican a dokonce Vlám, bylo to nejfrancouzštější místo z celého Colónu a z celého Cristóbalu, s mramorovými stoly, lavicemi z červené kůže, naleštěnými kovovými koulemi na utěrky a reklamou francouzských aperitivů na zrcadlech.

V této hodině byla kavárna prázdná. Michel rozhrnul bambusový záves a zamířil k pultu, kde se Jef, obrovitý tloušťák, naklánel k nějakému zákazníkovi.

„Bud zdrav, mladíku! Starej kajman ti dal volno? Co si dáš?“ „Malý pernod. Poslyšte, lidi ze Santy Clary už jsou na pevnině?“

Michel poznal hosta, videl ho zatím jen zezadu, ale teď se k němu otocil. Byl to Suska, zvaný též Holandan, který měl určité v žilách jak holandskou, tak indiánskou krev. Podal Michelovi ruku, mekkou a vlhkou, a Michel ji stiskl jen s odporem; nato se ruka, jako obvykle, ponorila do kapsy a Suska vytáhl šušarskou mumifikovanou hlavu, zmenšenou na míru dětské pestičky.

„Nechceš jednu prodat?“

Suska byl velký jako Jef, a Jef byl nějaký kolos. Byl taky široký jako Jef. Telo měl však tak testovité, že když se na něho člověk podíval, zmocnila se ho jakási nevolnost. Jeho pokožka připomínala spíš houbu než lidskou kůži. Hlavu měl nadměrně velkou, tvář jako měsíček se dvěma úzkými šterbinkami pro oči a další šterbina sloužila jako ústa; celý byl podobaný od neštovic.

„Kolik jich máš?“ zeptal se Jef.

Holandan opatrnicky vytáhl z bocních kapes tři hlavy. Každá byla zavinutá do kusu ušmudlané bavlny, která připomínala použitý obvaz. Rty toho, co bývalo kdysi lidskými hlavami, byly stažené kouskem provázku. Hlavy páchly formalínem a jedna z nich trochu mokvala.

„Koukni na ty davy, co se hnou z lodí, to nebude žádnéj kumšt prodat je do večera všechny tři.“

A dodal, obráceně se k Michelovi:

„Renée zrovna odešla.“

U Jefa se člověk octl v zákulisí Colónu. O sto metru dál na rohu ulice začínalo představení, otocné dveře tří a čtyřpatrových bazarů neustále skřípaly, turisté chodili z oddělení do oddělení a bavili se přepoctem peněz na místní menu; vodili je většinou domorodí průvodci, kteří se jich zmocnili hned, jak vystoupili z lodí.

Všechno to byl samozřejmě švindl. Michel znal majitele největšího bazaru, Bazar Parisien; Nic Vrondas hrával totiž téměř každý večer u Jefa poker a Jef mu říkal familiárně Niku.

Bylo to skutečně jako na divadle. Jakmile zazněla loďní siréna, která tu zastupovala inspicentův zvonek, všichni se rozběhli na svá místa, pocínaje malými nahatými černoušky, kteří se ve vnitřním přístavu potápeli pro drobné mince, až po Nika Vrondase, navoněného a vyfešákováného, jenž vítal hosty ve dveřích svého bazaru a v úsměvu ukazoval nádherné zuby.

Celé město až po nejzazší černošskou čtvrt už vedelo, že v přístavu jsou tři osobní parníky, jedna Santa, jedno „W“ a

norská jachta lodarské společnosti Dollar Line; cíšníci pospíchali do hospod, v kabaretech spustily orchestry, taxíky se složenou strechou a fiakry s bílými plachtami a roztančenými bavlněnými trapci uhánely o prekot k přístavu a vracely se naložené k prasknutí.

Než došel Maudet do centra dení, musel ještě projít vykřícenou čtvrtí, což byla ve skutečnosti jedna ulice, ne snad nějaká tmavá pokoutní ulička, ale široká trída s domy po obou stranách. Otevřenými dveřmi bylo vidět až do salónu, tu více, tu méně lákavých.

S jakým opovržením s ním Ferchaux o nich mluvil, zpočátku, když Michel těžko odolával prání strávit dva tři večery v týdnu v této čtvrti.

„Vám je dobré kdeco, že? Váš přitahuje všechno, nahá ženská, vriskající cernoch, muzika v kavárne...“

Bylo to pravda, Michel to vedel. Pritahovalo ho všechno, v čem byl život. Vzpomněl si na jedno ráno v Calvadosu, když leskle černá lokálka zastavila ve stanici; odešel si tehdy radeji telefonický hovor s ženou, která nevedela, kde je, než by se připravil o potešení vypít skleničku bílého vína v putyce plné rybáru a košíku mořských ryb.

Ve vykřícené čtvrti bylo jen asi čtyři nebo pět Francouzů. Většina ostatních byla více či méně barevná. Michel je znal všechny včetně úplně pitomé Nubijky, krásné jako socha. Možná že právě proto jím Jef trošinku pohrdal, v každém případě se nerozhodl brát ho vážně.

Byla tam jedna, ta z předposledního podniku, Bretonka s tvrdými mužskými rysy, které bylo nejméně čtyřicet. Lícidlo jí tvořilo na obličej souvislý škraloup, její tvář připomínala pilulku s cukrovou polevou. Pokaždé, když šel Michel kolem, sledovala ho sentimentálním pohledem. Byl přesvědčen, že ho šilene miluje, a tak se zacervenal a přidal do kroku, ale neodolal, aby ji neobdaril úsmevem.

Proč si nevzal od Holandana jednu hlavu? Byl by lehko našel příležitost prodat ji za sto dolarů. Suska pochopil, že předmět mění cenu podle toho, kdo jej prodává. Sveroval rád své zboží nekerému belochovi, který měl přístup k cestujícím první třídy a mohl s nimi sedet v tanecním sále u jednoho stolu.

Maudet se dostal do nejužší ulice, tam, kde probíhá neviditelná hranice mezi Colónem a Cristóbaelem. Bez konce byla rada vozidel, mužů v bílém, žen v lehkých šatech... Slunce mizelo za obzorem a lampy už úspěšně bojovaly s denním světlem.

„Please, sir...“

Cíle se otocil; ale slova nebyla určena jemu, a tak už chtěl pokračovat v cestě. Mel v té chvíli namířeno do přístavu za přítelem Billem Liggetem. Za jeho zády se zastavila nějaká žena, která se silným americkým přízvukem oslovila jiného chodce.

„Mohli byste mi říci, která je tu nejzajímavější restaurace?“

I ti nejmenší cernoušci, bosonohé holčičky či slepec na rohu ulice, všichni v tomto davu patřili ke komparsu a uměli by turistce odpovědět. Bylo třeba, aby se neuvěřitelnou náhodou obrátila na brýlatého mladíka, který tu byl sám cizincem, neboť připlul jednou z lodí, kotvících právě v přístavu.

A protože Michel prodléval, zvedla oči k nemu.

„Dovolíte, madame?“

Zpočátku se mu nezdála hezká. Tricítka měla už určité za sebou, bezpečně jí táhlo na čtyřicítka. Ale presto v ní bylo něco, co ho přitahovalo: nenucenost, která ho překvapila hned, když k ní přistoupil.

Později si uvědomil, že taková nenucenost je vlastností velice bohaté ženy.

„Reknete mi, co si představujete pod slovy zajímavá restaurace. Chcete ochutnat zdejší kuchyni? Nebo naopak chcete povoceret někde, kde je veselo, kde hraje hudba a tancí se? Chcete...“

Usmála se na něho. Prohlédla si ho už od hlavy až k patě a netajila se tím, že se jí líbí.

„Vy jste průvodce?“

„Nikoli, madame a prvně v životě toho lituji, ale bylo by mi potešením...“

Takhle prostě celé to dobrodružství začalo. Michel ji nejdříve pozval na skleničku na jednu terasu a jeho spolek vytahl z kabelky cigaretové pouzdro ze zlata a platiny, bohatě zdobené brilianty, což Michelovi zároveň umožnilo obdivovat její prsteny.

Byla to sebejistá žena kategorických gest a přímého pohledu. Nepochybně se už v duchu rozhodla, že tuto noc ukončí spolu, ale do té doby se chtěla bavit a všechno vidět a nezatežovat se sentimentalitou.

Michel se nikdy nedostal do blízkosti ženy tohoto typu a byl z toho celý pryč. Jmenovala se Mrs Lampsonová a byla vdovou po průmyslníkovi z Detroitu. Cestovala do Limy, kde měla vyřídit nějaké obchodní záležitosti. Možná že se bude vracet stejnou lodí? Možná, dostane-li chuť, že si udelá okružní cestu po Jižní Americe?

Jedli v jednom malém diskrétním pavilónku přední restaurace v Cistóbalu.

Michela ani nenapadlo lámat si hlavu s Ferchauxem. Ten se natáhl na polní lužko, které si přistřelil až k okraji verandy, k zábradlí. V jeho nejbližším okolí, kolem bloku domu, se rozkládala zóna ticha a klidu, kterou projížděly mírným cvałem fiakry, vezoucí zákazníky do Washingtonu.

Když se člověk podíval po bulváru dolů, mohl vidět na obloze červené a fialové paprsky, které zdály prozrazovaly, kde se koná velký jarmark, jakési světelné opojení, pulsující hudbou a smíchem. Čas od času se z těch míst odpoutaly pronikavější zvuky, výkřik, zaržání koní, klaxon taxíku.

Ve fiakrech, které jezdily podél domu, mluvili lidé normálním hlasem, jak jsou zvyklí, bavili se o svých záležitostech, dokonce i o záležitostech duverných, a netušili, že noc přenáší s křišťálovou čistotou jejich slova ke stovkám lidí, mužů i žen, pokoušejících se na verandách usnout.

Před několika okamžiky nějaká žena, Francouzka, rekla v jednom fiakru vážně:

„Ty jsi pořád stejný, Jean! Nevidím nic špatného na tom, když se člověk zeptá, kolik co stojí. Pronajmeš apartmá v hotelu a nevíš, na kolik nás to přijde. Ostatní, kteří jsou bohatší než my, se nerozpakují zeptat...“

Dodávka Dicka Wellera neustále jezdila sem a tam a Ferchaux se ani nepokoušel spát. V kolik se Michel vrátí? Co dělá? Má před sebou ještě celé dlouhé hodiny, protože ten se určitě nevrátí, dokud bude ve městě živo. Je to silnější než on, chytne se posledního paprsku světla, posledního pootevřeného baru.

Ale Ferchaux cítil, že se blíží záchvat, měl strach. Byl sám v bytě a dalo by se říci, že v celém domě, protože by za nic na světě nezavolal Vuoltovy, kteří bydleli v prvním patře.

Vyvíjelo se to vždycky stejně: stačilo na to pomyslet, a už se téměř automaticky vyvolal záchvat. Možná že skutečně se srdcem nic neměl, jak tvrdili lékaři. Ale presto se náhle v jeho hrudi dá něco do pohybu. Má pocit, že se orgány tam uvnitř svírají jako mycí houby. Samota je v té chvíli nesnesitelná. Hlavně když ví: teď v něm cosi žije svým životem, který nemá s jeho tělem nic společného; dalo by se říci, že jeho srdce, najednou úplně nezávislé, tluce závratnou rychlostí.

Michel nikdy nepochopí, jakou bolest mu působí. Není zlý. Není to jeho chyba.

Podlehne Ferchaux pokušení vstát a jít se projít po ulicích? Nepodlehne mu hned. Stydel se. Kolikrát se dovlekl jako žebrák až ke dveřím Jefova podniku? Kolikrát je pootevřel?

„Jste tu, Michele?“

Ale ano, byl tam, hrál karty s Nikem Vrondasem, s Jefem a jedním ze dvou pašáků holek. Poprvé se zvedl a šel s ním domů. Ferchaux se tehdy omlouval:

„Nechtel jsem vás rušit, ale cítím, že určitě dostanu záchvat.“

Ted Michel volá ze svého místa:

„No, co je zase? Nemám už ani právo zahrát si particku karet?“

Ne! Ferchaux už nedokáže zustat na místě. Jeho srdce by se určitě splašilo tak, že by mu vyskocilo z hrudi. Vstal, ve spechu na sebe potmě naházal šaty, jen tak halabala. Vuoltovi poznají jeho chuť. Budou se mu smát? Reknou:

„Koukejme se, starý zas honí svého tajemníka!“

I on prošel vykřícenou čtvrtí a zahlížel do vinárnicek. Znalý ho. Ani se nenamáhal se mu nabízet. Jen Bretonka prohodila, když šel kolem:

„Hledáte Michela? Videla jsem ho před chvílí, jel kolem ve fiakru s nějakou Američankou.“

Bylo to pravda. Maudet pozval svou společnici na projíždku městem. Když jel fiakr na gumových kolech podél pláže, sklonil se, nežne stiskl ruku, která se neodtáhla a pak se jeho rty lehce dotkly jejích pootevřených úst. Neuhnula. Mrs. Lampsonová přijala polibek klidně a potom rekla:

„A teď buď hodný. Pozdeji!“

Slib, který dodrží, taková věc se pozná! Ale dříve si chtěla po svém užít dnešní večer podle programu.

Ve stejné chvíli Ferchaux vstoupil klopýtavě k Jefovi, který odpovídal zdáli, zpoza pultu:

„Stavoval se tu před dobreměma tremá, čtyřma hodinama.“

Co by byl Jef řekl, kdyby vedel, že tento starec, který nahlédl do jeho dveří jako žebrák, je Dieudonné Ferchaux, velký Ferchaux z Ubangi? Co byli ti zde, všichni, jak tu byli a jak si fandili, vedle tohoto muže?

Jef býval galejník a byl na to tak pyšný, že si ještě po dvaceti letech vyholoval lebku. Co pozoruhodného udelal? Co byl zač? Přišel sem, tak jako tolik jiných, na stavbu kanálu. Možná že někoho zabil, a to ještě není jisté! Ted vedl kavárnu a hotýlek jako každý jiný majitel, večer co večer pocítil tržbu a co vydělal, nosil do banky.

Presto však byl v jejich kroužku postavou nejpozoruhodnější, říkali, že je drsnák. Hrál si mezi pašáky, ochránci dam z vykřícené čtvrti a mezi podloudníky z přístavu na šéfa.

Vodili k němu turisty, kteří byli velice pyšní, že si mohou připít s vrahem.

Nic Vrondas, nejbohatší, kterému patřil Bazar Parisien... Levantínek s lesklými chloupky na matové pleti s pestenými rukama, který zdedil svůj podnik po strýci Ephraďmovi...

„Jsem Dieudonné Ferchaux...“

Co by rekli ti všichni, jak tu byli? A on, Ferchaux, behal po ulicích a vlácel drevenou nohu po chodnicích v honbě za tím grázlíkem Michelem!

Už nemyslel na záchvat. Myslel na to, čím byl a čím se stal. Myslel na to, že bude-li žít ještě čtyři nebo pět let, a nepodari-li se mu ta věc s Montevideem, upadne do strašné bídě.

Pak ho Michel opustí a on se octne sám, úplně sám na ulici. Zachvel se pokaždé, když zahlédl siluetu podobnou Michelovi, nahlížel do baru, do kaváren, do tancíren. Z toho, co se mu podarilo dovézt z Francie, mu zustalo pouhých několik set tisíc franku. Diamanty mu někdo ukradl během plavby na palube španelské lodi. Zmocnenci v Uruguayi a v Argentine, kde si chtel vybrat částky, jež tam jeho bratr prevedl, ho připravili o valnou část jmení.

Minulý týden zase Michel prohrál dvě ste franku v pokeru s chlapíky jako je Nic, Jef a pašáci. V takovém případě pláče, prosí, slibuje...

Lidi do neho strkali. Pro veřejnost byl pan Louis, trochu praštený, ale pravděpodobně velice bohatý starec, který trávil čas tím, že behá za svým tajemníkem.

„Nevidel jste Michela?“

„Byl tu před chvílí s nějakou dámou.“

Colón prožíval opojení. Té noci nebyl zavřený jediný kráček! V jednom baru, kam na okamžik zaskočili, uvidela Maudetova společnice v rukách svého souseda mumifikovanou hlavu Indiána.

„Co je to?“

Vysvětlil jí to.

„To musím mít za každou cenu!... Ale ano! Trvám na tom...“

A tak se dali do hledání Holandana. Takhle se hledaly spousty lidí. Cestující, kteří opustili lod v houfu, se ztratili jeden druhému z očí a teď, sotva spatřili známou tvář, se k ní vrhali s výkřiky radosti.

„Nevidel jste Holandana?“

Našli ho, opilého cicou, v odporné podzemní knajpe, ale poslední hlavu nedávno prodal.

Americanku to tím víc rozvášnilo.

„Pokuste se zjistit, komu ji prodal. Stací ji pak odkoupit.“

Zašli k Jefovi.

„A hele! Před chvílkou tu byl starej a ptal se po tobe.“

„Cert vem starýho!“

Většinou kotvila v přístavu jenom jedna lod. Rozruch trval zhruba tri hodiny. Mezi dvema predstaveními mívalo mesto cas si vydechnout.

Tentokrát to byla přímo invaze, zmatek nad zmatek; steží rozeznávali lidi z jednotlivých lodí podle toho, jakým mluvili jazykem, a když se z přístavu ozvalo houkání, všichni si mysleli, že je to na ne, a cíšníci a barmani museli behat za hosty, aby je zadrželi.

„Pouze Stella Polarys... ostatní lodi ještě neodplouvají...“

Když jedna prodavačka od Nika videla Michela s bohatou zákaznicí, zmýlila se a chtěla mu strcit do ruky provizi. Ještě to neudělal. Všichni to dělali. Lidi od Jefa nechápali jeho odpor.

Kdyby byl chtel, už dávno by nebyl ve vleku nějakého Ferchause, z něhož se stal velice vrtošivý starce. Což mu Renée nenabídla, aby se s ní dal dohromady?

Nepatřila k ženám z vykřičené čtvrti. Bylo to krásné, pořád ještě normální devce, ani ne šestadvacetileté; pracovala střídave jako zpevacka a tanecnice a teď zase tancila v Atlantiku. Samozřejmě že to byla animírka. A jiste se jí také stávalo, že strávila se zákazníkem zbytek noci.

Michel znal jejího milence, mládenec nebyl obyčejný ochránce, byl účetním u French Line. Před čtyřmi měsíci se hloupe zabil na pieru. Chystal se vystoupit na palubu jedné lodi, odkud na něho mávali známí, když ho srazil kladkostroj a prorazil mu lebku.

Od té doby byla Renée sama. Měla pokoj u Jefa. Jídala dole. Často sedávali s Michelem u jednoho stolu. Ale neprokazovali si žádné zdvořilosti. Každý platil za sebe. Renée na tom trvala.

Jednou ráno, když se zastavil u Jefa na skleničku, ho napadlo vyjít nahoru a otevřít dveře do pokoje u Renée; vstupovalo se tam z takové vnitřní pavlance nade dvorem.

„To jsi ty?“ zamumlala ve spánku. A potom, o chvíli později:

„Co to děláš?“

Na jejich vztazích se proto ještě nic nezmenilo. Zůstali kamarádi. Cas od casu, když zabehl k Jefovi v době, kdy byla v posteli, šel za ní nahoru.

Jednou dopoledne, když se od ní Michel vracel, mu Jef řekl: „Ty to nechápeš, clovece?“

„Co? Co mám chápat?“

„Že ta hodná holka někoho potřebuje! Místo toho pitvorení s tím tvým starým kajmanem...“

Kolem pulnoci zatoužil Michel ukázat svou korist Renée. Ne že by v ní chtel vzbudit žárlivost! Byl přesvědčen, že by na něho v nejmenším nežárlila. Ne! Chtel, aby s ním sdílela jeho pýchu a spokojenost.

Byli už trochu opilí, Mrs Lampsonová i on. Vztah mezi nimi byl tak duverný, jako by se znali odedávna. Kourili společně jednu cigaretu a oba cerpali bankovky přímo v kabelce Americanky.

Dvakrát nebo trikrát se Michel domníval, že je vhodná doba, aby svou společnici odvedl na diskrétnější místo. Nejdrív dělala, že nechápe. Pak byla pohoršena. A nakonec se rozesmála.

„Proc tak specháte? Máme dost casu! Potom, u mne v kajute...“

Renée tam byla, sedela v nafialovelém svetle Atlantiku, kde lidé tleskali zpevacke, takové obryni z Martiniku, div nezborili sál.

„Gratuluju,“ jako by mu říkala Renée.

A její pohled putoval od prstenu a náušnic k prepychovému pouzdru na cigarety, které už leželo na stole.

Byl to neobyčejný vecer. Michelovy oci se smály. Této noci se mu zdálo, že je všechno možné. A hlavne měl dojem, že po dlouhé stagnaci se dostal o obří krok blíže životu.

S jakým opovržením mu zpocátku Ferchaux opakoval:

„Vý se temi lidmi necháváte ovlivnit!“

Mluvil o Jefovi a jeho stálých hostech, o všech tech malých pasácích a šejdířích, kteří tvorili jeho klientelu. Je pravda, že na Maudeta skutecne udelali dojem, že jednu chvíli považoval málem za ideální podobat se jim a patřit zcela k jejich skupine.

V co jiného mohl doufat? Stranou hlucných ulic Colónu, který byl celý jediným rozlehlým tržištěm a místem radovánek, existoval také Cristóbal amerických úředníků a plavebních společností. Podél pláže, ve stínu kokosových palm, videl nové hezké vily, rodiny, motorové čluny, lidé k sobe chodili navzájem na čaj nebo na bridž; v novinách se docetl o recepcích a tenisových zápasech a vídal tam také seznam osobností, ubytovaných ve Washingtonu.

Michel byl už přesvědčen, že je mu tento svet navždy uzavren. A najednou pije dnes v noci šampanské v Atlantiku ve společnosti Americanky, která má na Santa Clare pronajatou prepychovou kajutu a s puvabnou nedbalostí predvádí uprostred noci šperky v hodnotě statisíců franku, s rizikem, že ji někdo okrade.

Renée pochopila, proc se mu chveje chrípí. Videla, jakou má radost, jak je pyšný. Místo aby mu dělala hlavu, aby dávala najevo žárlivost, gratulovala mu, sdílela radost s ním.

Bylo to zábavné, sedet takhle pár stolu od sebe, ona se svými dvema společníky, z nichž si neustále dělala legraci, a on se svou Americankou, která se hlasite smála a všechno kolem se jí zdálo báječné.

Konecne sehnali jednu šušárskou hlavu. Zřejmě nebyla ve valném stavu, protože jim ji prodali ve sklenené dózicce v

podobe rakve, což znemožňovalo prohlídku zblízka.

Dóza ležela na ubrusu vedle kbelíku se šampanským a cigaretového pouzdra.

Michel a jeho spolecnice si nekolikrát zatancili. Ted si Mrs Lampsonová stežovala, že ji bolí nohy, a báječně se bavila tím, že házela ochmýřenými kulickami bavlny a konfetami po všech cestujících ze své lodi, které uvidela v sále. Zdálo se, že i ona je spokojená se svou koristí.

Tanecní sál byl velký. Ze strany ulice jej calouny oddelovaly od amerického baru z červené medí, dlouhého deset metru, kam zacházeli druhoradí hosté, pár opilcu a lidé, kteří měli něco na prodej nebo cíhali na jakoukoli korist.

A právě mezi barem a sálem se náhle objevil Ferchaux, špatně oholený, v usmoleném obleku a s dřevnou nohou, která mu ještě dodávala vzezření nuzáka. Aní se nepokoušel jít dovnitř, zůstal stát vedle livrejovaného poslíčka, který se držel u červeného calounu.

Renée, která si ho všimla první, se snažila upoutat Maudetovu pozornost, což se jí nakonec podařilo, a bradou ukázala na starce.

Michelův pohled okamžitě ztvrdl a do hlavy mu stoupal příval nenávisti, skutečné, podvedomé nenávisti k člověku, který ho pronásleduje až na takovéto místo.

Ferchaux mluvil s poslíčkem, který byl k němu nakloněný, a strkal mu do ruky nějaké drobné. Poslíček se vydal k Michelovu stolu.

„Je tam jeden pán, který chce s vámi mluvit.“

„Reknete mu, že nemám čas.“

Poslíček odcházel, musel projít celý sál. Videli, jak Ferchaux napjatě čeká na odpověď, jak ji dostává, jak naléhá; Michel se zatím obrátil ke své společnici.

„Kdo je to?“ zeptala se.

„Jeden starý blázen, který mě pronásleduje.“

„Co chce?“

„Nevím. A nechci to vědět.“

Avšak poslíček se musel znovu vydat známou cestou a znovu se naklonil k Maudetovi:

„Ten pán vám vzkazuje, že se necítí dobře, že vás nutně potřebuje, a prosí, abyste k němu alespon zašel na slovíčko.“

„Reknete mu, at jde do prdele!“

Jak se mohl Ferchaux tak pokorit a žebrotit potřeť? Tentokrát poslíček přinesl lístek nacmáraný na mokřem barovém pultu. Ferchaux psal tužkou a písmo bylo roztřesené.

Nenechávejte mě dnes v noci samotného, bojím se, že umru.

Michel papír zmačkal, udelal z něj kulicku a hodil ji zároveň s kulickou z chundelaté bavlny.

„Žádná odpověď?“

„Žádná odpověď.“

O půl hodiny později svolávala siréna na palubu cestující z lodi Santa Clara.

„Rozumíte?“ vysvětlovala Mrs Lampsonová. „Pojedete se mnou až do Panamy. Budeme mít pro sebe celou noc a zítra se vrátíte vlakem.“

Byl opilejší, než si myslel. Když vycházeli, mrkl na Renée. Sál se vyprazdňoval. Nejpozději za hodinu bude celé město pusté, světla zhasnou a ulicemi se ponese rachocení železných rolet.

Když se proplétali k vozu, zavadil Michel o Ferchauxe, který se ho odvážil ve tmě na chodníku zatahat za rukáv. To už opravdu dostal vztek.

„Tak dáte mi už konečně pokoj?“

Vzápětí nato se vůz rozjel. O chvíli později Michel stoupal za svou společnici po schůdkách do kajuty. Mel ještě to potešení spatřit svého přítele Billa Liggeta, palubního důstojníka, který byl zjevně překvapený, když ho poznal.

Ještě jedno mrknutí. Všichni lidé byli této noci spoluturci jeho štěstí; všichni kromě Ferchauxe, který nechce pochopit, jak se mu hnusí.

Tím hur pro neho!

3

Druhého dne v půl sedmé večer byla už tma, když Michel, vracející se z Panamy, vystoupil v Colónu z vlaku. Ve srovnání s předchozím dnem bylo město temné a vylištěné. Tmavé byly i velké bloky bazaru a v ulici nocních podniků nežhnul jediný světelný nápis.

Na perónu nádraží se Michel mechanicky rozhlížel kolem sebe; byl možná poněkud rozmrzelý, že mu Ferchaux navzdory scéně v Atlantiku, nepřišel naproti. Po pravdě receno dlouho o tom neuvažoval. Zamířil k Jefově kavárne, ale zároveň pozoroval chvění ve svém nitru; znal je, protože je zažil už kdysi, ale přesnou povahu onoho chvění si dosud neujasněl.

Šel ještě nenucenějším krokem než obvykle; krácel a nevšímal si okolí ani lidí, kteří se vedle neho norili ze stínu. A právě ve chvíli, kdy vstupoval k Jefovi, dosáhlo ono niterné dení největší síly a Michel si je plně uvedomil.

Toho večera poprvé viděl hospudku určitým pohledem, viděl ji očima někoho, kdo k ní už nepatří.

Byla to pouhá představa, nemel žádný důvod k domněnce, že opustí Colón nebo přestane jít u Vlám. Avšak

takovýchto predtuch mel kdysi v Dunkerque víc, mimo jiné jednoho šedivého rána, když vstával, vedel predem, že se v tomhle meste probouzí naposledy. A ještě téhož dne večer, když se roztržite loučil s Linou, cítil s jistotou, že ji už nikdy neuvidí.

Byl tím rozesmutnen, nebo jen dojat? Ne; o nic víc, než si byl vedom své viny. To nebyl on, kdo odcházel, kdo opouštěl svou ženu ci známé místo; proste veci se od neho nenadále odpoutávaly: Odpoutávaly se od neho a ve chvíli, kdy se toho nejméne nadál, se začínaly tvářit netecne.

Když pred chvíli vystupoval z vlaku, cítil kolem sebe prázdnotu. A když opet uvidel colónské ulice, které za téměř dva roky, co tu žil, tak dobre znal, nemel onen uklidnující pocit návratu; nevnímál zvuky; neptal se, která lod je očekávána v přístavu.

Svetla na prucelí Jefova podniku například znal stejne dobre jako plynové lampy v rodné ulici ve Valenciennes, jež v jeho pameti zustaly presne na svém místě, i s barvou a intenzitou svetla.

Avšak když vcházel do lokálu a slyšel, jak za ním ševelí bambusový záves, necítil nic jiného než údiv.

Ferchaux se nemýlil, mel pravdu, když si Michela dobíral, nebo spíš prece jen nemel pravdu, protože vysmívat se mladým nikam nevede. Po celé měsíce – Michel si to ted teprve uvedomil byla prakticky jeho ideálem tato kavárna, tak trochu pro zasvecené, která v jeho očích ztelesnovala kouzlo a poesii velkého přístavu.

Jaké tajemství, proboha, halilo tenhle nedostatecne osvetlený lokál, kde clovek nenajde nikdy víc než pet nebo šest lidí pohromade a kde zpocátku, než se tu zavedl, by byl považoval i sebemenší duvernost šefa podniku za projev přízve? Vedel jako všichni, že Jef je bývalý galejník. Videl, že obrovitý tlouštík v kalhotech, které mu pořád jezdí po panderu, přijímá určité zákazníky tak, jako se vítají zasvecení; videl, že se naklání nad pultem a mluví s nimi potichu, jako vudce bandy, udílející rozkazy.

Jef vykal nebo tykal každému, jak ho právě napadlo, a Michel byl první vecery tak naivní, že lapal všechna ta „ty“, že je pocítal.

„Zacíná si me pamatovat.“

Náhodným návštěvníkem se tu jídlo nepodávalo. Nebyla to restaurace v pravém slova smyslu. Veškerý personál sestával ze špinavého cernocha v kuchynce velké jako komora, kam se Jef zašel cas od casu kouknout pod poklicky. Pro každodenní hosty to byla presto nejlepsi kuchyne v celém Colónu.

Nic Vrondas, který byl bohátý a mel každý den prostreno u svého strýce, jidal nejcastěji u Jefa. Zrovna tam byl, hrál karty s Belgicanem, Julienem Couturierem a Alfredem Gendrem. Nedali se rušit, každý pozdravil Maudeta jen na pul úst.

„Tak už zpátky?“

„Starého jste nevideli?“

Michel hledal ocima Renée. V lokále nebyla. V koute sedel jen Holandan a mlcky jedl špagety.

„Budete veceret?“ zeptal se cernoch z kuchyne.

„Až za chvíli, Napo.“

Mel cas. Po nocním výstupu nemohla být rec o tom, že by šel Ferchauxovi na oci. A protože mu Jef nic neríkal, znamenalo to, že se tu starý ještě po Michelovi neshánel.

Však on přijde, o tom Michel nepochyboval. Nedelal si s budoucností starosti, alespon ne s tou bezprostrední. Ted, když se veci od neho zacaly odpoutávat, jen at se odpoutají co nejrychleji!

Bylo to tak trochu, jako když behal v osm ráno caenskými ulicemi a hledal jakéhosi nepravdepodobného pana Dieudonné. Nevedel, co ho čeká, nevedel ani, jestli ho vubec neco čeká, ale presto byl odhodlán nevrátit se do ulice des Dames. Cas od casu mu na cele vyvstával studený pot a chytala ho krec, ale presto se hnál dopredu.

Nesedl si. S cigaretou v ústech stál za hráci a jen tak přihlížel jak mastí karty; pokaždé když zvedl hlavu, uvidel v zrcadle svůj obraz.

To už nebyl ten zelenác, který zvonil u vrat v ulici des Chanoinesses. Zustal dál štíhlý, ale byl ted plnejší. Tvár nenabyla tvrdého výrazu, naopak, mel ted jemnější rysy než drive. Což drív nebudil dojem mrzouta, protože byl špatne živěný? Také už nemel vrídky, plet mel hladkou, stejnomerne opálenou. Bylo patrné, že o sebe dbá, ale neprehání to jako například Nic Vrondas, který vždycky budí dojem, že cerstve vylezl z páry a že jeho ruku zrovna pustila manikérka; a všechno to prozrazuje, že je Levantinec, pravdepodobne Žid, i když to popírá.

Zkrátka jestliže Maudet nepatril k Jefove kroužku tak úplně, bylo to proto, že si to neprál. Zdálo se paradoxní, že si to říkal ted, když udelal všechno pro to; aby si vynutil jejich přátelství a duveru. Ale presto mel pravdu: neprál si to doopravdy, nebyl ze stejného testa jako oni; cosi v nem odmítalo naprosté zduverení, splnutí.

Z tohoto hlediska bylo ovšem Ferchauxovi treba priznat určitou jasnozrivost. Ten hned pochopil, že tu Michel není na svém místě. Stacilo jen, aby se stavec zachoval jako muž na výši situace a odpustil si ironii. Michela, který ted velice zatrpkl vuci svému bývalému pánovi, jen popichovala.

Proc se Ferchaux pripoutal k Michelovi? Protože v nem vycítil od prvních dnu sílu, rovnající se téměř síle, jež hnala v mladých letech jeho.

To byl základ. To byl dum na dune. To byl starý palác v Caen.

Pozdeji jej k nemu zacaly poutat i další, méně jasné pocity. Například když přišel Ferchaux za Michelelem do jeho pokoje u paní Snoekové, mel strach: strach, že přijde o duverný vztah, na nějž si už zvykl, strach, že se vrátí do své samoty, strach z toho, že bude v exilu starcem bez společníka.

Byla to pravda tak dalece, že když se jejich pohledy setkaly, porozumeli si a Ferchaux zrudl, už pokoren, a toto pokorení přijal, nabídl je svému druhovi jako projev oddanosti.

A že s ním Michel jel... Ani Jef, ani Vrondas, ani ti dva pasáci, kteří s nimi hráli karty, by mu nerozumeli, kdyby jim priznal pravdu: jel, protože cítil, že od nynejška bude pánem on – ale zároveň i ze soucitu s Dieudonné Ferchauxem. Jeho pocáteční obdiv byl nenávratne pryč. Nevidel už Muže z Ubangi ani financníka, který vlastnil bezmála miliardu a

pred nímž se trásly banky i vlády. Jenom on sám vídal den co den, od rána do večera starce sužovaného drobnými neduhy.

Jaká to byla náruživost, jež hnala Ferchauxe, opovrhujícího veřejným míněním, jaká to byla náruživost, jež ho hnala, aby se prese všechno vytáhl v očích takového kluka, jako je Maudet! Kvůli nemu a jenom kvůli nemu se předváděl. Kvůli nemu ještě vyhrožoval světu a mluvil o odvetě.

Potom se pomalícku pokoušel zasvětit mladíka do své filozofie, objasnit mu, jak všemi opovrhuje.

„Mohl bych...“

Byl ještě silný. Nikdo ho neporazil. Mohl by, kdyby chtěl...

„Ale já rádeji...“

Copak už všechno neznal, všechno neprožil? Dával přednost své samote – nedodal to sice, ale to se rozumelo samo sebou své samote ve dvou.

„Později, Michele, pochopíte...“

Michel byl přesvědčen, že to chápe už teď, a proto nemel k starci žádnou úctu. Což nejsou všichni starí lidé stejní?

Tenhle potřeboval mladého poslucháče, před nímž by se mohl vytahovat, a protože se neodvážil vykládat celé dny o sobě, vymyslel si ty paměti, které psal se stejnou vážností, jako Napoleon diktoval na Svaté Helene své Paměti.

Prijde, možná už dnes večer, možná že zítra, a bude Michela zapřísahat, aby se vrátil. A jako nekterí milenci bude cerpat z dobrovolného ponížení radost a pýchu.

Vždyt tohle bylo prece totéž: on, Ferchaux, neváhal behat po ulicích jako žebrák a honit se za úplně bezvýznamným klukem!

„Renée je nahore?“ zeptal se Michel.

Všiml si Jef, že Michel není ve své kuži? Je snad v jeho hlase něco neobvyklého? Jistě je, že Jef zvedl oči od karet a zvedave na mladíka pohlédl.

„Vrátila se v jedenáct dopoledne. Ta jiste spí jako dudek!“

To znamená, že zbytek noci strávila s nejakým mužem. Co je mu do toho? Prece nebude na Renée žárlit?

Chtel ho Jef temito slovy zkoušet? Pokud jde o Renée a o neho, existovalo totiž v tomto dome jakési spiknutí.

„Dalo se čekat, že se svým starým kajmanem dlouho nepobudeš, co?“ řekl mu nekdo.

Teprve tomu začínal verit. Porád ještě při této myšlence pocitoval jakousi nelibost.

Ale skutečnost byla taková: tím, jak se choval, s Ferchauxem skoncoval a zůstal bez halére.

Vždyt taky před chvílí, když přistál v Paname, nemel v kapse doslova ani groš. Bylo to něco jako dedičné zatížení, které ze sebe nemohl setrást. Po celý život ho pronásleduje ten ponižující nedostatek peněz!

Byl by mohl požádat Mrs Lampsonovou, aby mu zaplatila za indiánskou hlavu, kterou jí obstaral: dve ste dolaru, to byla cena, kterou uvedl. Ona si na to nevzpomněla a on chtel dohrát tu krásnou roli až do konce.

Zkrátka pro Jefa a všechny kolem spocívala jeho budoucnost v tom, že se zařídí podle vzoru Julienu Couturiera a Alfreda Gendra, kterým se běžne říkalo Fred a Julien, protože byli takrka nerozluční. V lepším vydání, pochopitelne, protože Fred a Julien byli ve svém prostředí tak trochu v situaci malého úředníka ve velké bance. Neinformovaný clovek by je považoval za nekoho úplně jiného, než čím byli ve skutečnosti. Oba středního věku, Fredovi už rostlo břicho, a Julien mel lehce prošedivělé vlasy na spáncích, což mu dodávalo jisté elegance.

Každý mel ve vykřícené čtvrti svou holku. Nikdy nezvýšili hlas, ukládali peníze a zařídili to tak, aby si každé dva tri roky zajeli spolu do Francie, kde už meli na břehu Marny koupený stavební pozemek.

Renée byla volná. Michel se jí líbil.

„Nepujdeš ji nahoru pozdravit?“ zeptal se ho Fred.

Ale ano, pujde. Vždyt proto je tady. Potrebuje okamžite peníze. Vypujcil si už deset dolaru od Billa Liggeta, když se s ním loucil.

„Predstav si, že jsem si nechal náprsní tašku v Colónu... Jak přistě přijedeš, vrátím je...“

To bylo na vlak. A teď?

Ještě před týdnem by mu byla tahle situace naháněla strach a urcite by šel za Ferchauxem a omluvil se. A nejen před týdnem, ještě vcera!

„Jdu nahoru,“ oznámil. „Prostri nám u jednoho stolu, Napo!“

S hotelem to bylo jako s kavárnou; spali tu, at už trvale nebo příležitostne, pouze zavedení hosté, dalo by se říci zasvěcení, většinou Francouzi z Colónu nebo z Panamy, kteří patrili k témuž kroužku.

Michel došel na pavlač nade dvorem a marně hledal vypínac, hmatal rukou po zdi, strčil do dverí.

„Kdo je tu?“

„Já,“ odpovedel.

„Ty jsi už zpátky?“

Když přišel, byla zrejme napul vzhuru, protože jí to hned myslelo. Stávalo se, že zůstala potme v posteli a nespala, podobne jako Lina, skoro vždycky s rukou na břiše.

Myslel na to. A jak rozsvecl, ujistil se, že ta ruka... Nemýlil se. Levou paží si stínila oči před elektrickým svetlem, ale druhá spocívala ve vlhké prohlubni klína. Spala nahá. Prosteradlo mela shrnuté v nohách. Hledel na ni jako kamarád, nezatožil po ní. Byl rád, že je zase s ní a radoval se i z jakéhosi spojení, které mezi nimi existovalo.

„Kolik je hodin? Když jsi tady, musí být už šest pryc.“

„Sedm.“

„Probíhalo to dobre?“

„Náramne.“

„Za starým jsi asi nešel, co?“

„Nešel a pravdepodobne ani nepujdu.“

„A to se říká o ženskejch, že jsou prevíti! Ty jsi na neho byl ale fakticky jako pes.“

„Uvidíš, že příběhne i tak.“

„Co budeš delat?“

Rekl, sedaje si na kraj postele:

„Ještě nevím.“

A to bylo všechno. Stacilo to. S Renée si clovek muže takhle vymenovat myšlenky bez obav, že si to špatně vyloží. Zpusob, jak si sedl na kraj postele a jak ji nežně pohladil po stehne, dodal jeho slovum správný smysl.

„Ještě nevím.“

Jinými slovy, částečne to odviselo od ní. Pouze částečne. On se k nicemu nezavazuje. Proste se vrátil do Colónu a ještě nemá presnou predstavu o budoucnosti – o bezprostřední budoucnosti – a tak se zatím uchýlil k Renée.

„Rekl jsi dole, že budeme veceret?“

„Ano.“

„Máš hlad?“

„Nijak zvlášť.“

Mela totiž chut se ještě chvilku povalovat v posteli a tlachat s ním v duverném ovzduší pokoje.

„Tak povídej...“

Nemohl si odpustit, aby ze sebe nedelal koketu.

„Co mám vyprávět?“

„Kdo je to?“

„Jistá Mrs Lampsonová, Američanka, samozřejmě, to bylo jasné na první pohled, ne?“

„Nezacínej pomlouváním. A dál?“

„Jak se ti líbila?“

„Videla jsem hlavne, jak se líbíš ty jí.“

„Jak to myslíš?“

„Však ty to moc dobře víš, jen se nedelej! Dívala se na tebe jako díte na cumel. Vdaná?“

„Vdova. Její muž byl velkoprumyslník v Detroitu. Podle toho, co vyprávěla, vyráběl bezpečnostní a visací zámky. Má ještě většinu akcií podniku.“

„Kolik říká, že jí je?“

„Petatřicet.“

„No a dál?“

„Co dál?“

„Ty nechceš vyprávět, vážně?“

„Odvezla me s sebou na lod. Bylo mi to trochu trapné kvuli Billu Liggetovi.“

„Pitomost!“

„Cože?“

„Říkám, že je pitomost takhle lhát. Delalo ti to náramne dobre, že ses s ní moh pred Liggetem ukázat. Vsadila bych se, že má luxusní kajutu.“

„To má. Jenomže trvala na tom, že me nejdřív zavede do baru, který byl zavřený, a ona si vynutila, aby ho otevřeli.“

„Aby te predvedla všem cestujícím, jasne!“

Bylo to tak. Vedel to. Ostatne tím byl vyvedený z míry, ale nechtel o tom mluvit. Cožpak to Renée uhodla? Mrs Lampsonová se k nemu chovala navlas stejne, jako se obycejne chovají muži k žene, kterou ulovili. To ona si zacala, ona ho odvezla do Panamy, ona objednávala šampanské a její pohledy říkaly ostatním:

„Vidte, že je roztomilý!“

Behem vecera mu kladla takové otázky, jaké obvykle klade muž žene, s níž se náhodne seznámil, a urcité odpovedi v ní budily stejné dojetí, jako budí u zralého muže odpovedi mladého žabce.

„Skutecne, chudáčku, vy jste byl vážně ženatý?“

Všechno ji bavilo. Všechno ji vzrušovalo. Presto však mela, navzdory šampanskému, jasné chvíle, neustále ho pozorovala a zdálo se, že o nem mela dosud urcité pochybnosti, které si chtěla proverit.

V Atlantiku mu například podala kabelku, aby zaplatil šampanské. Když bral od číšníka peníze, stála už a zdálo se, že se na neho nedívá, ale všiml si, že ho pozoruje v zrcadle. Byl také presvedcen, že se na různých místech, v bazarech, kde spolu nakupovali, snažila zjistit, jestli dostává provizi.

„Jste milé baby...“

Lina se také, ackoli byla stejne stará jako on, vlastne ještě mladší, ráda stavela do materské pózy a jihla. A Renée? Mela v úmyslu žít s ním proto, aby mela ochránce, jak tomu bylo v případě jejího, ted už mrtvého, přítele? Nevedla ji spíše touha po spolecnosti a hlavne potreba nehy? Byl pro ni hezoucká hracka, rozkošné zvírátko, jemuž se pro jeho odzbrojující sešpulené rtíky všechno odpouští.

Ale presto jedna jako druhá tušily, že to rozkošné zvírátko má drápy a krutost mu kouká z oci. Američanka to vycítila. V jedné chvíli mel dokonce dojem, že má z neho trochu strach.

„Predstav si, že se tam nesmějí zavřít dveře, to není žádná legrace!“ rekl Renée.

„Tys to nevedel?“

To ona, Renée, chodívala s cestujícími na americké lodi. Michel byl překvapený, když videl, že Mrs Lampsonová za sebou nechala otevřené dveře kajuty.

„Vy nezavrete?“

„To se prece nesmí, ty muj malý hlupáčku! Na amerických lodích ani v amerických hotelech... Ledaže jsou pán a paní manželé...“

Od chodbicky je oddelovala jednoduchá záclona, kterou vzdouval sebemenší vánek. Jeho spolecnice zazvonila na stevarda, aby přinesl láhev whisky, led a sodovku.

Bylo to přibližně v době, kdy parník vklouzl nehlucně do první komory. Chvatne se kolem sebe rozhlédla, vytáhla klíček ze zámku kufru a pak teprve zašla do koupelny.

„Jen pět minut, drahoušku...“

Urcite se ještě přesvědčila, že nenechala nikde nic povalovat. V takovýchto dobrodružstvích byla zřejmě zbehlá.

„Říkáš, že má šikézni prádýlko?“

„Stacilo videt ty její šperky...“

Na všem bylo patrné bohatství, na každé malickosti: ohromné kufrы s monogramem, roztroušené prádlo a šatstvo, každý předmět, od jednoduché cigaretové špičky zdobené kameny až po masivní stříbrný rámeček na fotografii...

Když vyšla z koupelny v nedbalkách hodných filmové hvězdy, rekla:

„A ted ty, baby...“

Byl porád ještě okouzlen toaletním necesérem. A Renée, i když tam nebyla, jako by to všechno viděla.

„Byla spokojená?“

To ještě nevedel. A nemohl o tom s Renée mluvit. A vubec s nikým.

Samozřejmě, šampanské a navrch whisky ho vzrušily. V určité chvíli se v náručí té ženy, kterou neznal a která si zachovala úplně chladnou hlavu, cítil ukrutně nešťastný.

A hlavne se cítil chudý, cítil chudobu, jež ponižuje. Všechno kolem vypovídalo o svete, který znal jen zpovzdálí. Pootevřela mu dveře na jednu noc, tak trochu jako velký pán v náhlém rozmaru vpustí holku z ulice.

Zaplavilo ho zoufalství, k nemuž ještě přispěla opilost, a výstup s Ferchauxem se mu jevil jako nenapravitelná katastrofa.

Co s ním bude? Ztratil místo. Zbývá mu jen jediná možnost, stát se členem Jefovy party, která v jeho očích ztratila veškeré kouzlo. Stane se jedním z tech nuzáckých gentlemanu, kteří berou útokem každou lod a sbírají drobtы z bohatství cestujících.

Plakal? Nechtel na to vzpomínat. V každém případě mluvil hlasem tu tlumeným, tu přerývaným.

Je úplně lhotejší, že nemluvil pravdu. Vytvoril si jinou, takovou pravdu, která více ladila s dobou, v níž žije, a s jeho tužbami. Nepředstíral, že náleží k jedné staré vznešené rodině, kterou otec hazardní hrou v Monte Carlu přivedl na mizinu? (Pár dní předtím četl román, který se odehrával na Riviére.) Vyprávěl jí o své matce, o své sestře. Kvůli sestře nakonec opustil vlast a přijal místo tajemníka u jednoho starého strýce, o němž má zakázáno mluvit.

Nejenže nemohl tohle všechno vykládat Renée, ale sám na to nechtel myslet, protože v určitém svetle se jevila role, kterou hrál, jako odporná nebo groteskní.

Té noci v kajute, osvětlené jen noční lampickou, kde whisky tekla stejně hojné jako slzy a tela byla vysílena ztecemi příliš divoce opakovanými, Michel patrne nebyl smešný, protože i Mrs Lampsonová byla dojata.

Nechtela mu snad darovat malou hedvábnou peněženku, kterou odmítl? A neprosila ho snad po vášnivě a dojmavě scéně, aby jí toto gesto prominul?

Samozřejmě že byli opilí. Ale presto se to odehrálo. Musela si na to pozdeji vzpomenout a vzpomněla si hned ráno, když v Paname odcházel z kajuty. Zašeptala jako slib:

„Myslím, že se budu vracet stejnou lodí.“

Pak se tedy kvůli nemu zrekne cesty kolem Jižní Ameriky, o níž puvodne hovorila.

Cekala od neho dopisy na každé zastávce. Pocínaje zitrkem musí poslat první letadlem do Guayaquilu. To vše se v nejmenším netýkalo Renée, která však měla dobrý nos, protože když vstávala, prohodila:

„Nic bych za to nedala, že se tudy bude vracet.“

„Říkala to.“

Pokoj byl holý jako ve Ferchauxove byte. Bílé zdi, moskytiéra, nekolik fotografií kolem zarámovaného zrcadla.

„Podej mi trepky, bud tak laskav. Nevadí ti, že se před tebou oblékám a vubec...“

Naopak. Bylo to trošinku prisprostlé a vubec ho nemrzelo, že se tak pošpiní všechno to, co bylo dosud a co bude bezpochyby ještě nějakou dobu trvat.

Je to nejlepší způsob, jak se zarucene odpoutat. Další etapa jeho života končí, tak jako skončila valencienneská etapa onoho vecera, kdy s nekolika přáteli oslavoval odjezd do Paříže a zhulákal se pod obraz; a jako pozdeji skončila pařížská etapa tím, že museli prodat šatstvo a Linino prádlo, aby meli na vlak do Caen.

Zastavila ho někdy nějaká překážka? Rozpakoval se snad nechat Linu na holickách v Dunkerque? Nelituje toho, i když ji mel docela rád a casto na ni myslí s určitou nehou, a byl by rád – nebýt té složitosti lidské povahy –, kdyby mu o sobe napsala.

Koneckoncu, proc ne? Ušli spolu kus cesty. Lina nebyla stavená na to, aby s ním šla dál. Stejne jako by s ním nemohla dlouho zustat tahleta hodná holka, Renée.

Neopouštel je ze zlomyslnosti. Naopak. Uchovával si na ne dojemné vzpomínky.

Jeden detail, který by nepřiznal: před chvílí ve vlaku, když přemýšlel o svém návratu do Colónu, musel uvážit i to, co by delal, kdyby ho Renée proti očekávání nechtela nebo kdyby náhodou nekam odjela. Možná že to byla hloupost, ale on musel myslet na všechno. Pripadl i na zoufalé řešení a takovýmto zoufalým řešením byla Bretonka z vykricené čtvrti, která ho vždy provázela nežným pohledem.

Dával přednost Renée. Ted se právě naplnoval jeho sen z doby před rokem; bohužel ve chvíli, kdy už nepředstavoval jeho ideál, kdy bral toto řešení jako prozatímní, jako východisko z nouze.

Neostýchala se před ním delat nejsoukromější úkony a pritom pořád tlachala:

„Podívej se do skříně po mé kabelce. Musí tam být v kapsičce stodolarovka.“

Klidně prohledal kabelku, dva dopisy, které tam našel, nevzbudily jeho zvědavost; uložil si bankovku do náprsní tašky, nad umyvadlem se opláchl studenou vodou a procísl si vlasy mokrý m hřebem.

„Jde se?“

Doufejme, že to nebude nakonec paní Lampsonová? Snad je také jen jednou etapou? Anebo ještě necím méně: pouhým doutnákem? Jedna věc je jistá, že mu dala nahlédnout do jiného světa, kam si musí stůj co stůj vydobýt přístup.

Pak bude vzpomínat na Jefuv hotýlek tak, jako vzpomíná teď na jejich podnájem v ulici des Dames, odkud utekli bez placení, nebo na normandskou hospodu, kam mohl přijít za Linou teprve po třech dnech, časné ráno.

„Proc nejdeš dolu?“

„Čekám na tebe.“

Byla to samozřejmě náhoda: když šli po schodech dolu, musela si Renée zavázat botu, podala proto kabelku, kterou měla v ruce, Michelovi; sešel z několika schodu a ona šla za ním; nenapadlo ho tu kabelku vrátit a tak ji, když vstoupili do lokálu, nesl on.

Jef večerel u téhož stolu jako Fred a Julien. Holandan, který dojedl už před hodnou chvílí, zůstal sedet jako socha, jeho pohled byl neurčitý a nahánel strach.

„Napo!“

„Prosím, vážení, co to bude po špagetách? Máme zapékanou tresku...“

Michel pohlédl na svou společnici, přirozene, tázavým pohledem, jako by k sobě patřili odedávna. A ona stejně přirozene odpověděla:

„To je na mne moc těžké. Udelej mi dvě vejčka, Napo!“

„Udelám, paní Renée.“

Ostatní taky pochopili. Jef se tvářil zároveň spokojene i starostlive. Spokojene proto, že vedel, že tím udelá Renée radost. A starostlive, protože si prese všechno nedokázal představit Michela jako jednoho z nich. Maudet zůstával amatér, demi-sel, mužský, který si jako pasák jen privydelává a podsvětí mu moc neverí.

„Dnes večer je jenom jedna loď,“ hlásil Renée. „Portugalská. A ta ještě o půlnoci odplouvá.“

Michel se nemohl ubránit myšlenkám na Ferchauxe, který je úplně sám v bytě s lahví mléka u ruky. Jak dlouho to vydrží, než ho zase začne pronásledovat?

Dá si Maudet říct a půjde zase s ním? Možná. Ještě nevedel. Nedokázal vzbudit o to v sobě zájem. Hledel dál. Zkrátka to všechno už nebylo důležité, a když se videl v zrcadle, jak hraje novou roli, v níž předem neverí, měl chut pokřít rameny.

Toho večera pozval všechny na sklenickou, hrál karty a čekal, až se Renée vrátí.

4

Byli s Jefem sami. Černý kuchar byl na dvore a až do lokálu bylo slyšet, jak si prozpevuje při čištění zeleniny. Renée nahore spala, dveře na dřevěnou pavlač měla otevřené, aby šlo dovnitř trochu vzduchu.

Bylo teprve deset dopoledne, ani ne, a presto měl Michel, který už byl venku, na cele a nad horním rtem krupeje potu. Hrál si s kapesníkem a chodil bezstarostně sem a tam po kavárně, plné namodralých stínů, a občas si sedl na okraj stolu a na chvíli se pritiskl k jednomu ze čtyř hucících vetráku.

Jef zatím leštil zrcadla, sklenice a láhve za pultem. V lokále vládla trochu uvolněná, mdlá nálada, což měl Michel v podstatě dost rád. Muži spolu vedli nevzrušený hovor, dopravajíc si dlouhé odmlky. Maudet, který se vrátil od holice, obdivoval čas od času svůj obraz v pásu zrcadel, který obepínal lokál nad červenými lavicemi kolem dokola. Přistavní hluk k nim doléhal zdáli; mesto, které bylo blíže, ještě podrimovalo a ulice byly v rukou trestanců, kteří je pod dohledem strážů v khaki uniforme líne zametali.

„Ta ošetrovatelka je pořád u něho?“ zeptal se Jef.

„Zřejmě spí v bytě. Taky jsem dnes ráno videl na verande mulatku v madrasovém šátku, která uklízela.“

Jef nejdrívě dýchl na šampusku a pak zabručel s předstíraným nezájmem:

„Možná že je doopravdy nemocný?“

Michel vedel, že ho Jef po očku pozoruje. Od té doby, co se vrátil z Panamy, uplynuly tři dny; po tři dny se už, jako spáček v cizí posteli, marně snaží vybudovat si v Jefově dome pohodlné postavení.

Všichni na něho byli hodní. Zdánlivě s ním zacházeli jako se členem party. Možná že někteří, jako Fred a Julien, kteří se dál po nicem nepídili, to mysleli upřímně? Nic Vrondas se tvářil co nejsrdecněji a jako první nabídl Michelovi tykání. Presto Maudet cítil, že to není ono. První den se koukal překvapene, že si pro něho Ferchauxe nejde. Nechtel se tam ukazovat, a tak poslal nejdrívě Susku Holandana, aby se poohlédl kolem domu.

A Suska mu sdělil s obvyklou netecností, že je starý asi nemocný, protože na verande videl ošetrovatelku v modrém závoji.

Michel byl přesvědčený, že ho Jef sleduje, že ho vždycky sledoval. A pak tu bylo něco, co mu dělalo větší starost: Belgican se na něho díval tak trochu stejným okem jako Ferchauxe.

Ovšemže to nebylo přesně totéž. U Ferchauxe v tom byla od samého začátku špetka dojetí, prinejmenším úsmev – pokud se u Ferchauxe dá mluvit o úsmevu –, protože muž z Ubangi rozpoznal u svého tajemníka rysy vlastního mládí.

Prece však mali nektelé spoločné vlastnosti. Jef stejně jako Ferchaux nenadelal moc reci a predstíral, že kašle na pravidla spoločenského chování. Jeden i druhý se oblékali, jak je napadlo, s chtenou nedbalostí; schválně chodili špinaví, přímo odpudive špinaví, a schválně přiblížili páchnoucí dech druhému až k nosu.

„A ty se ze zdvorilosti neodvážíš ani ucuknout!“

Oni nebyli zdvorilí. Neríkali dobrý den ani dobrý večer. Jednou vám Jef stiskne ruku a podruhé u neho pobudete hodinu a vubec nedá najevo, že vás vzal na vedomí. Stalo se, že sem zavítali náhodní hosté v době obeda, když tři nebo čtyři štamgasti sedeli u plných talíru.

„Pane vrchní!“ volali.

A on, s hadrem v ruce, v modrých plátených kalhotách, které se svezly pod bricho a hrozily, že z neho spadnou docela, na ne houkl:

„Tady žádnéj vrchní není!“

„Tak kdo tu obsluhuje? Mužeme tu snad poobedvat?“

„Nemužete.“

„Ale je tu prece restaurace...“

Nakukovali do lákavých talíru stálých hostu a vdechovali libou vuni, táhnoucí se z kuchyne. Jef jim neodpovídal, nedíval se na ne, precházal sem a tam na bolavých nohách, jimž vdecil za kolébavou medvedí chuži.

„Tak co je? Haló...“ netrpelive se dožadoval host.

„Vždyt vám ríkám, že tu nikdo není.“

„Tady se tedy nedá jíst?“

„Ne. Už jsem vám to rekl!“

Nejednal by snad Ferchaux ve svém oboru stejně? Možná že u Jefa to byla víc póza. V takovém prípade se totiž neubráníl vítezoslavnému úsměvu a pomrkávání na zasvecené.

Presto se zdálo, že jak Ferchaux, tak Jef vodí Michela neustále na provázku. Ted zrovna nechával Jef Michela, at si bloumá po kavárne sem a tam. Maudet v bezvadném bílém obleku (každé ráno si bral čistý), s modrou puntíkovou kravatou a v bílých semišových botách, jež velice dodávaly jeho kroku na pružnosti, ted kolem sebe šířil parfém z masáže, kterou mu holic udelal; po cerstvé manikúre se mu nehty jen leskly; pusobil nenucene; byl spokojen se svým obrazem v zrcadlech, ale presto se v nem zahnízдила nejasná tísen, kterou nemohl zaplašit.

Práve proto tu zustával, schválně. Pokud jde o Jefa, mel chut si zjednat jasno. At mu rekne jednou provždy, co si myslí, a pak se uvidí.

„Žereš se, vid?“

Vyskocil, jako by ho prokoukl.

„Proc?“

„Že starej nepřišel brecet ke dverím s prosíkem, aby ses vrátil.“

Byla to pravda a nebyla to pravda. Byl tím trošinku vyvedený z míry. Ale ne moc.

„To přijde nastejno,“ opáčil.

„Co přijde nastejno?“

„Co udelá. Ten je chytrej jak opice. Rekl si, že když přijde škemrat ke dverím, jak ríkáte, nikam to nepovede. Ale když rozehraje velkou hru... A tak povolá ošetrovatelku, jako by byl skutečne nemocný; zustane celý den ležet na terase; najme hospodyní; v byte všechno obrátí vzhuru noham a...“

„A to te žere!“

„Nel!“

Lhal. Skutečne ho to žralo. Byl by rád vedel, na cem je. Dnes ráno nekolikrát prošel bulvár, držel se na té strane chodníku, která je blíže cernošské čtvrti, z obavy, aby ho starý shora nevidel. Zdáli obhlížel verandu. Videl, jak tam prechází ošetrovatelka, tak cistoucká pod modrým závojem, ošetrovatelka, kterou si Ferchaux vyžádal na americké klinice v Cristóbalu.

Tohle se starému kajmanovi moc nepodobá! Jak ten musí být mezi temi dvema ženskými nešťastný!

„Koukni, chlapce, s tebou je ta potíž, že jsi krivák!“

A Michel zcervenal, videl v zrcadle, jak mu rudnou uši. Delej co delej, červenal se pořád ještě jako v dobách, kdy jako malý kluk lhal mamince. Ostatne to ladilo s jeho výrazem téměř naivní upřímnosti, který si dokázal nasadit, když chtel. Například když v kajute Mrs Lampsonové plakal. On totiž opravdu plakal. V té chvíli byl odzbrojující. Mrs Lampsonová na to naletela a byla tak vyšinutá, že se rozplakala také.

Jef mu na to nenaletel a rekl konečne slova, na než Michel cekal. Proto ho tedy, pres veškeré jeho snažení, nikdy mezi sebe úplně nepřijali: není rovný!

Znal jazyk Jefa a jeho druhu natolik, že mohl zvážit dosah techto slov. Nešlo jen o to, co a jak kdo mluví. Jef používal tohoto slova jak o noži, tak vubec o všem, o cem chtel vyjádřit svou pochybnost.

Byl by mohl říci, že Michel není upřímný a že na neho nejen není spolehnutí, ale že jde bez ohledu na ostatní i na sebe sama krivolakými cestami.

„Proc myslíte, že jsem krivák?“

„Ty to nevíš?“

„Protože jsem odešel od starého?“

Bude mu snad Jef, u nehož se sprádají všechny drobné lumpárny z celého Colónu, vytýkat nedostatek vdecnosti vuci zaměstnavateli, jehož sám nazýval starým kajmanem? Nebo aspon to, že je bez srdce?

„Ríkám, že jsi krivák, protože jsi krivák. Ted například nevíš kudy kam. Přišel jsi k nám, protože jsi nevedel, kam se vrtnout, ale na rovinu s náma nejdeš a jednou o nás budeš mluvit stejně špatne, jako mluvíš o svém šéfovi.“

„Nemluvím o nem špatně.“

„Nechal bys ho chciťnout.“

„Ten má dost síly, aby se o sebe postaral sám.“

Napadla ho myšlenka, bleskove, pronikave. Byl jat podezřením, že Jef tuto scénu vyvolal zámerně, promyšlene, že ho ten chytrák pekne pomaloucku přivedl tam, kde ho chtel mít, k hovoru o Ferchauxovi.

Celý život mel intuice tohoto druhu, nikdy ho nezklamaly, ale on jich nedbal, unášen svým nadšením, možná proto, že byl v jádre ještě příliš velké mláde.

„Kdybyste ho znal...“

„Upozornuju, že se te na nic neptám.“

Jef jím pohrdal, tím si byl Michel jistý. A to mu v jednání s ním vždycky vadilo. Jef objevil opovrženímhodnou stránku jeho povahy, kterou Ferchaux nekolikrát zahlédl. Ferchaux však v takovém případě, místo aby dal najevo své opovržení, zesmutnel.

Už to má! Michel přišel na to, co mají ti dva muži společného. Oba jsou jasnozriví, chladne jasnozriví; vidí mu do duše a odhalili věci, jež Michel nechce videt; jako je kdysi odhalila jeho matka, která mu nikdy neprominula ani sebemenší necestný nebo jen pochybený pocit.

Krev se mu nahrula do tváře, cítil potřebu ocistit se, zjednat si stuj co stuj u starého galejníka vážnost.

„Vím, že vy umíte zachovat tajemství...“

„Myslíš?“ prohodil Jef uštepacne a dál zasunoval barevné vlajecky do vysokých šampusek, vyrovnaných na polici.

„Víte vy, kdo je ten starý kajman, jak mu říkáte? To je Dieudonné Ferchaux.“

Jefova ruka na okamžik znehybnela ve vzduchu; ale trvalo to jen okamžik. Jef odložil tri americké vlajecky, které mu ještě zbývaly a obrátil se.

„Velký Ferchaux?“

Temito slovy Michela nepotešil. Což uznáním Ferchauxovy velikosti nezduraznil jeho vlastní malost? Nevytkne mu, že se špatně chová k cloveku takového kalibru?

Jef se zasn timer. Byl myšlenkami daleko. Nestaral se už o svého spolecníka a z jeho tlustých rtu nakonec splynula slova Michelovi dobre známá:

„Svine jedna zatracená!“

Ale ne, nebyla urcena Michelovi. Ba nepatrila ani Ferchauxovi, práve naopak. Jef mel na mysli život, osud.

Belgican byl tímto odhalením skutečne otresený. Automaticky si nalil sklenicku alkoholu a vypil ji naráz, a pak si svým umolousaným hadrem otrel rty.

„Jak to, že jsi u neho?“

Což jinými slovy znamenalo: jak se mohlo stát, že je osud nejakého Maudeta spjat s osudem velkého Ferchauxe?

„Byl jsem jeho tajemníkem už ve Francii, v poslední době. Nevím, jestli tu aféru znáte.“

„Z novin.“

„Nechtel ustoupit. Jeho bratr mu radil, aby odjel do Jižní Ameriky a predem tam prevedl peníze.“

Michel se tak pokoušel hájit svou vec.

„Myslím, že jeho pýcha...“

„Cože?“

„Myslím, že jeho pýcha byla silnější. Došlo ke katastrofe. Nakonec ho chteli zatknout. Jeho bratr spáchal sebevraždu.

Jednou v noci v Dunkerque...“

„Vzal te s sebou?“

A Jef se mu podíval do oci takovým nepopsatelným způsobem; clovek by rekl, že mel v ocích hnev.

„Zeptal se me, jestli bych byl ochotný provázet ho na úteku. Byl sám. Byl nešťastný...“

„Ale jdi!“

„Vážne. Já vím, vypadá to tak nepravdepodobne, že clovek jako on... Ale já ho znám, a rekl bych, že jsem jediný, kdo ho vážne zná. Nevidel jsem ho v Africe, nevím, jaký byl tam. Po tom maléru zestárnul. Málem me na kolenou prosil...“

„Svine jedna zatracená!“ jako by znovu rekl Jef.

Svinský osud, který cloveka, jako je Ferchaux, zdeptá tak, že se doprošuje nejakého Maudeta, aby mu delal spolecnost. Jef mu zrejme nehodlá nic odpustit, zdá se, že je pripraven sedřit mu kuži až na živé maso.

„To mel ještě peníze, co?“

A bylo to jako obvinení, že Maudet šel se svým zamestnavatelem jen kvuli penezum. Byla to pravda? Ne tak docela. Ale to by mu nikdo neveril.

„Tehdy mu zustalo asi pet miliónu a diamanty, takový pytlícek s nebroušenými kameny, ale ty na mori nekdo ukradl.

Vzali nás na palubu nákladní lodi, která plula na Kanárské ostrovy. A kapitán se nám porad cpal do kajuty. Nic bych za to nedal, že to byl on...“

„V každém případě jsi to nebyl ty. A co dál?“

„Schovávali jsme se asi mesíc na Tenerife a pak se naskytla recká lod, která nás vysadila v Rio de Janeiro. To bylo zrovna, když v Paříži zacal proces. Ne ten kvuli financním vecem, k tomu nikdy nedošlo. Proces pred porotním soudem, kvuli tem trem negrum. Víte, o co šlo?“

Jef pokrcil rameny. Samozrejme že vedel, o co šlo. A jestli byl nekdo s to pochopit tu negerskou historku, tak to byl on.

„Rozruch se uklidnil. Neprátelé bratru Ferchauxových, ti, co ten skandál zorganizovali nebo si aspon prisadili, dosáhli toho, co chteli. Správu spolecností prevzal soudem jmenovaný zástupce. A dnes prosperují víc než predtím. Porotci u soudu neuznali, že Dieudonné Ferchaux jednal v sebeobrane, ale priznali polehcující okolnosti, takže byl v nepřítomnosti odsouzen jen na pet let nucených prací.“

Sotva znatelný úsmev na Jefových rtech. Možná že si vzpomněl na casy, kdy stál před porotním soudem on?

„Na Tenerife jsme koupili falešné papíry. Ferchaux cestoval pod tím jménem, které používá tady, pan Louis. Mel peníze, velké peníze, které jeho bratr převedl do jedné soukromé banky v Montevideu. A tam všechny ty maléry začaly...“

Bylo to určite nejtěžší období od okamžiku, kdy Ferchaux opustil francouzskou puďu. Pocítal, že si v Montevideu bez potíží vyzvedne své peníze. Ale bankéři delali den ze dne větší potíže. Zapletli se do toho Ferchauxovi prostředníci. Denne nová nadeje, denne nové překážky.

Ferchaux si zase jednou postavil hlavu. Bydleli s Michelem v hotýlku nedaleko přístavu a dny trávil odpornými pochuzkami.

Francouzská vláda, která nevedela, že se stáhl do zahraničí, nepovažovala za nutné rozeslat do sveta žádost o jeho vydání. Po pravde receno zrejme nestála o to, aby se stárec do Francie vrátil a nastoupil výkon trestu.

„Celé měsice nás vláceli od jedné nadeje k druhé...“

„Znám tyhle lidi,“ zabručel Jef.

„A potom, když byl Ferchaux čím dál tím tvrdohlavější, šli na neho jinak.“

„A sakra!“

Bylo to snadné. V malých uruguayských novinách se objevila

zprávička, že se v zemi skrývá jeden francouzský odsouzenec. Dvakrát nebo trikrát policie zkoumala papíry obou mužů.

Bylo to varování. Ferchaux pochopil, že bude-li trvat na svém, sehrají velké divadlo a francouzské ministerstvo spravedlnosti bude nuceno požádat o jeho vydání.

A tak odjeli nejdrive do Panamy a potom do Colónu.

Jef, který neztratil nit svých myšlenek, se zeptal lakonicky:

„Kolik?“

„Kolik ceho?“

„Kolik mu zbylo?“

„Ani ne milión. Přišel tam o spoustu peněz. Právníci a prostředníci ho vzali na hul.“

V kavárne se rozhostilo ticho. Cernoch se vrátil do kuchyne, zatopil v kamnech a pootevřenými dvermi proniklo do lokálu trochu koure. Jef mechanicky nalil dve sklenicky a jednu pristrčil Michelovi.

Vypili ji bez prituknutí a beze slova.

„Nikdy nemůžete pochopit...“

Maudet znovu zaútočil, chtel se obhájit stuj co stuj. Ferchaux je Ferchaux, budiž! Byl to neobycejný clovek a nejaký Jef by vedle neho samozrejme vypadal jako trpaslik.

„Netvrdím, že je to cvok, to ne...“

„Jen mluv!“

„Ale stal se z neho maniak. Hrozne se bojí být sám a pritom má hruzu z nových tváří. Nedovolí ani, aby cernoch, který nám vede domácnost, spal v byte. Vyžaduje, abych byl u neho od rána do vecera a od vecera do rána. A když vycítí, že chci jít ven, předstírá srdeční záchvat. Je totiž chytrý jak opice. Anebo se mnou zacne mluvit, jak by mluvil se svým synem, kdyby nejakého mel.“

Jef na neho porad ještě upíral zrak a Michel nevedel kam s ocima.

„Není o nic nemocnější než já. Ten je schopný takhle vegetovat ještě léta.“

„A milión se rozkutálí.“

„Cože?“

„Ríkám, že milión se zatím rozkutálí.“

„Vy myslíte, že kvuli penezum...“

„Nic si nemyslím, chlapce. Ale to víš...“

Odmícel se.

„Co?“

„Nic.“

Radeji si to nechal pro sebe. Nebo byla ta myšlenka možná příliš mlhavá. Na jeho tváři cetl Michel stejny smutek, jež se casto zmocnoval Ferchauxe, nesentimentální smutek, mnohem hlubší, který nemusí vyverat z okamžitých prícin.

„Kdybych jen vedel, jestli je vážne nemocný... Ale ne! To není možné! Cítím, že je to komedie. Nechtel se tak ponížit, že by si pro mne došel. Rekl si, že když uvidím ošetrovatelku u jeho lože, přibehnou hned sám.“

Proc ho Jef ani sluvkem neuklidnil? Michel potreboval presne to a nic jiného. Stacilo, aby Belgican rekl:

„Máš pravdu.“

Nebo:

„Já ti rozumím.“

Ale toho se právě Jef chránil. Kolébaje se na nemocných nohách šel pres celý lokál do kuchyne a nakukoval do kastrolu.

Udelal Michel dobre, že mu to rekl? Jef se o neho už nestaral a on nevedel, co pocít. Ješte jednou se na sebe podíval do zrcadla, pritáhl si uzal na kravate a vydal se po schodech nahoru.

Renée se v noci vrátila pomerne brzy, protože v Colónu nekotvil žádný osobní parník a námorníci z nákladních lodí do Atlantiku moc nechodili. Byla už vzhuru, stála v županu pred otevřeným oknem se šterbinami žaluzií.

„Co jste si tam mohli celou tu hodinu vykládat?“

„Trochu jsme si s Jefem pokecali.“

Nepresvedcil ji. Ten dlouhý rozhovor, z nehož k ní doléhalo jen nezretelné mumlání, podobající se bzukotu masarek, ji dopaloval. Samozrejme vedela, že Jef nemá Michela v lásce. Té určite neušlo, co se říká za Michelovými zády.

„Vypadáš unavene.“

„Ne.“

Veci se nevyvíjely tak, jak doufal, a to ho štvalo. Vlastně – v co přesně doufal? Poburovalo ho, že si Ferchaux pořád vynucoval svoje. Využil tedy první příležitosti, aby se ho zbavil.

Presto však při té scéně v Atlantiku chytre nejednal. Neodolal a naparoval se před svou Američankou a před Renée. A nebyla snad Renée, která se na něho teď usmívala, jako by ho chtěla povzbudit, v každém případě jeho záchranným pásem?

S Ferchauxem to nikam nevedlo a on chtel dopředu. Vedel, do jakého světa horí touhou proniknout, do světa Mrs Lampsonové a obyvatel cristóbarských vil, do světa Washingtonu, tenisových utkání, bridžových partií a póla. Potřeboval trochu času, než si poradí v nové situaci, nanejvýš pár týdnů. Za tři dny napsal čtyři dlouhé dopisy, které poslal letecky na adresu Mrs Lampsonové. Byl si jí jistý. Skoro jistý.

Cožpak ho prozatím nemohou nechat na pokoji?

„Vypadáš mrzute. Rekl ti Jef něco nepříjemného? Vždyť víš, jaký je. Delá to schválně. Jedná tak s každým. Nesmíš to tak brát.“

„O to nejde.“

„Tak o co jde?“

Posadil se na kraj rozestlané postele, Renée stála před zrcadlem v bambusovém rámu a cesala se.

„Musím něco dělat,“ řekl konečně a vytáhl z pouzdra cigaretu.

„Jak to myslíš?“

„Nemůžu takhle žít vecne.“

Pochopila ho, to se rozumí. Ale protože byla laskavá, zašeptala:

„Ty nejsi šťastný?“

„Ale ano. Jsi velice laskavá.“

U ní bylo báječné to, že jeden ani druhý nemuseli mluvit o lásce. Líbili se jeden druhému. Byli rádi spolu. Ale ani na chvíli si nedělali iluze, že to bude trvat vecne.

„Deláš chybu, že si tím teď lámeš hlavu. Dopřej si čas na rozmyšlenou. Pokud jde o Jefa, máš zapotřebí všimnout si, co vykládá?“

A pokračovala s vlásnickami v ústech:

„Sám víš, že nejsi úplně takový jako oni. Oni to cítí a to víš, to jim nesedí.“

Ano, byla skutečně laskavá, dělala, co mohla, aby ho postavila na nohy, ale neuměla to.

Nebyl jako oni. To mu dal právě Jef najevo, a dost drsne. V Jefových očích však ten rozdíl nesvedčil pro Michela, ba právě naopak.

„Ale to mi nebrání, abych se nepoohlédl po nějaké práci.“

Žádná není, vedel to. Alespon ne pro něho. Nemohl jít do bazaru jako prodávac nebo dělat úředníka. V jeho možnostech ovšem jistě bylo obcházet kolem přístavu a po kavárnách, jako to dělal ten chudák, kterému říkali Profesor. Takový hubený cahoun, nespíš součotínář, velice vzdělaný, který jednoho dne přijel do Cristóbaru s bohatou brazilskou rodinou jako vychovatel jejich dvou dětí. Brazilská rodina pokračovala v cestě. Zmeškal Profesor lod, jak to někteří lidé tvrdili?

Jisté je, že zůstal na pevnině. Michel ho podezíral, že to udělal schválně, předem znechucený životem, který ho čekal u krupanských majitelů kávové plantáže.

Vídali ho čas od času u Jefa. Nezdřel se nikdy dlouho. Znal se s každým a s každým se pozdravil, a když bylo třeba, vypil s kýmkoli skleničku; s nikým se však nekamarádil, zůstával dál člověkem výlučným a vedl nuzný a nejednoduchý život.

Jakmile byl ohlášen příjezd lodi, byl na palube mezi prvními a prodíral se mezi domorodci, kteří přišli nabízet své zboží. On byl oblečen stejně jako cestující. Byl to hoch dosti uhlazený, plachý. Bloumal po palubách a chodbkách. Stevardi ho znali, věděli, že mluví plynne čtyřmi nebo pěti jazyky a že je to slušný člověk.

Představili ho tedy některému cestujícímu nebo skupině turistů. Nosil brýle se silnými skly, které si musel čas od času sundat, aby si mohl utřít červené oči. Silně se potil, hlavně se mu potily ruce, a proto v nich neustále žmolal kapesník. Na rozdíl od lidí jeho druhu, které lze potkávat v přístavech, nepil. Obyvatelé Colónu ho vídali, jak vodí po ulicích a po bazarech turisty, ukazuje jim město, upozorňuje je na různé příležitosti a to vše dělá bez elánu, vážně, svědomitě, trochu zasmušelý, jako by pracoval v kanceláři.

Pokaždé to končilo v nocích podnicích, kde se držel skromně na svém místě, zatímco se jeho zákazníci odvažovali.

Zpočátku se nemohl odhodlat, aby bral od animírek procenta, jež mu nabízely, když byly jeho zásluhou pozvané ke stolu nebo když někoho zavedl do vykríčené čtvrti.

Pomalíčku si zvykl.

Některý týden vydělal docela slušně. To pak hned zmizel z dohledu. Nejprve se myslelo, že odjel do Panamy nebo jinam, potom, že má někde milenkou.

Bylo to prostší. Zavíral se ve svém pokoji v černošské čtvrti a návštěvníci, pokud tam vzácně zavítali, žasli nad hromadami knih, které ležely všude, dokonce i na podlaze.

Když Michel Renée sdělil, že si bude hledat práci, vzpomněla si patrně na něho.

„Poslyš, Michele,“ rekla mu mírně, „myslím, že děláš jednu chybu, ty totiž nejsi nikdy spokojený s tím, co zrovna je. Vypadáš pořád jako člověk, kterej co chvíli zase poleť dále. Teď je nám oběma dobře. Pro mě byla ta samota opravdu těžká, ujišťuju te. Vsadila bych se, že jsi zase behal kolem domu svého bejvalýho šéfa.“

„Vubec netoužím po návratu k nemu.“

„Tak co má bejt?“

Nechápali ho. Ani Renée, ani Jef, ani ostatní, ba dokonce ani Ferchaux ho nechápal. Lina mu také nerozuměla. Pokud jde o jeho matku, která si myslela, jak dobře ho zná, ta neměla nejmenší představu, co je její syn doopravdy za člověka. Každý viděl jen jednu vlastnost a neviděl ty ostatní. Pro svou matku byl chlapcem schopným všeho, jen aby dosáhl svého, chlapcem schopným lhát, švindlovat, .ba i krást.

Jenomže to prece není všechno!

Lina, ta zase byla šťastím bez sebe nad jeho životním elánem a nedokázala odolat projevům jeho nehy. Michel skutečně umel být nežný. Lina na to přišla. Nežný a krutý, i to vedela, ale krutosti mu promíjela, stacilo, aby Michel sešpulil rty a všechno mu odpustila.

Jefovo mínění bylo jednodušší: v jeho očích nebyl Michel spolehlivým člověkem.

„Krivák“ podle jeho slovníku.

Renée nezacházela v myšlenkách tak daleko. Byl to hezký hoch. Byl na ni milý, často pozorný. Mel lepší vychování než Jefova klientela a o jeho jemnosti nemeli ani ponětí.

Michel pouze projde jejím životem a Renée je si toho vědoma. On pujde dál. Renée neví kam, ale cítí, že přesáhne její obežnou dráhu.

Proc tedy prostě nevychutnat tuto chvíli?

Šla k nemu a pohybem trochu materským mu položila ruku kolem krku.

„Poslyš, máme nějaký peníze. Jestli chceš, tak si spolu vyjedem na pár dnu do Panamy. Přijdeš na jiný myšlenky.“

„Ne.“

„Kvůli starýmu?“

Tohle bylo nešikovné a jeho to popudilo:

„Co tím myslíš?“

„Nic tím nemyslím. Nezlob se. Rekla jsem si, že když je nemocnej nebo si na nemocnýho hraje...“

„Hraje si na nemocného.“

„Tak vídíš!“

Jak se má priznat, že ho skutečně uvádí do stavu zurivosti, být takto vzdálen od Ferchauxova domu? Je to hloupé, budiž. Starý na nej tuhle léčku cynicky narařil.

A on se do ní chytil. Částečně kvůli Jefovi, mimochodem. Nedelal si výčitky. A k domu Vuoltových ho nepřitahoval ani soucit, ani náklonnost.

Kdyby byl mel před třemi dny v kapse peníze, nebyl by se sem nikdy vrátil, nebyl by se nikdy vrátil ani do Jefovy kavárny. Byl by zůstal na palube Santa Clary a pokračoval v plavbě podél tichomorského pobřeží, at už ve společnosti paní Lampsonové, nebo bez ní. Jakási síla ho táhla dopředu. Přítomnost mu byla odporná. Netrpelive přešlapoval, mel što chutí zacít dupat nedockavostí jako decko.

Šly mu na nervy i úplné malickosti, výzdoba tohoto pokoje, modré večerní šaty, rozložené na židli i se stříbrnými střívkami hned vedle, téměř profesionální pohyb Renée, která sešpulila rty, když roztírala mastnou rtenku a přiblížila je k zrcadlu.

Váhal snad obetovat Linu? To byla skutečně obet. Nikdo by mu to neveril a prece to byla pravda.

Je povinen jít svou cestou, tak jako šel svou cestou Ferchaux. A právě Ferchaux ho to naucil, když mu vyprávěl, jak musel zabít tři cernochy. Byla to nutnost, byla to povinnost.

Nestane se prece takovou nickou, malomestský, m pasákem, jako je Fred a Julien. A nestane se ani Nikem Vrondasem, protože jestli jednou zbohatne, najde si jinou zábavu než hrát poker v Jefove kavárne a unyle házet ockem po prodavackách. A nikdy se nebude podobat ani Profesorovi.

„Svine jedna zatracená!“ zabručel Jef, máje na mysli osud staršího Ferchauxe.

Michel by se nikdy nesmířil s takovým pádem jako on. Bouril se celou svou bytostí nejen proti náhlému krachu, ale i proti nehybnosti.

Dokázal žít po určité době v dome na dunách, potom v paláci v ulici des Chanoinesses a ještě také v penziónu paní Snoekové. Hrál celé dny karty s Ferchauxem a Linou. Ale to netrvalo, to nemohlo trvat věčně. Vída! Myšlenka se upřesňuje. Jeho sepetí s lidmi a s věcmi nemůže trvat déle nežli dobu potřebnou k tomu, aby z nich vysál jejich podstatu, jde-li to tak říci.

Když už není co získat, je třeba znovu vyrazit vpřed.

A u Ferchauxe, z něhož se stala fyzická i mravní troska, který byl schopen už jen diktovat paměti a předvádět se jak před sebou samým, tak před Maudetem, už nebylo co získat.

Všechno na něho doléhalo. Myslil si, jaký najde v pokoji Renée a v Jefove hotýlku útulek, a zatím to tu stacil už celé obejít – o to rychleji, že tu nebyl přijat tak, jak doufal.

Zustával cizí, tady jako tam v Caen a v Dunkerque. I jeho žena Lina mu byla cizí, i jeho matka. A Renée taky.

Vune z kuchyně, která schodištěm stoupala do patra a zaplavila pokoj, mu připomněla dětství či spíše zelená léta, kdy v nemrodicovská domácnost svou prostředností vyvolávala odpor a budila skutečnou nenávisť.

Ted sejdou oba dolu, naleznou tam známé tváře, ruce, které stisknou, stolky s cervene kostickovanými ubrtisy, špinavého cernocha, který jim naservíruje v podstate marseillskou kuchyni, jaká se tráví celé hodiny.

„Ty jsi ale zvláštní kluk!“ rekla Renée, jako by po celou tu dobu, co kouril cigaretu, natažený na posteli a s očima upřenými do stropu, sledovala chod jeho myšlenek.

Ušklíbl se.

Zvláštní kluk, to ano, a jednou si toho všimnou všichni, jak jsou tady. Ale nepochybně nebude mít to slovo smysl, jaký mu dávají.

V každém případě kluk, který se dokáže velice trápit, a o to teď zrovna šlo. S povzdechem se zvedl a vytáhl žaluzie, aby mohl vyhodit oknem cigaretu. Když se obrátil, byla Renée hotová. Na rtech měla povzbudivý úsmev, prese všechno trochu ostýchavý, protože s Michele člověk nikdy neví, na čem je. Pripomněla mu Linu, přestože se jí vůbec nepodobala. Co se asi stalo s Linou? Udelala, co bylo v jejích silách. Renée také dělá, co může. Nejspíš toho obe moc nemohou. Pocítil trochu soucit, bylo to jako vterina lítosti nad zvrátkem, jež bude obětováno. A aby ulehčil svému svědomí, pohlídl ji po šíji, měla ji tak jemnou. „Jsi hodná holka,“ řekl. A pak se pustil po schodech první.

5

Uvolnění nastalo znenadání devátého dne. Nejdrive v podobě dopisu, v nějž Michel už nedoufal. Spočítal si, kolik času potřebovala Santa Clara na cestu do Buenaventury, což byla první zastávka. Od té doby však přiletěla z Kolumbie už dve letadla. Marne naléhal u okénka poste restante, kam chodil každé ráno a večer. Psal potom dopisy vycítavé, vášnivé a ironické, nacež začal opět prosit.

Ale paní Lampsonová prece jen napsala. Držel v ruce dopis olepený známkami a plný razítek. Úředník na poště sám nechápal, jak mohlo psaní přijít s takovým zpožděním; zřejmě je omylem poslali nekam jinam.

Bylo brzy dopoledne. Michel by byl mohl otevřít obálku někde v koute na poště. Byl by si dopis mohl precít na ulici. Ale z jakési povercivosti raději počkal, až bude ve Washingtonu.

Byl to jeho nový zvyk, osvojil si jej v posledním týdnu. Chodil jednou a někdy i dvakrát denne do velkého angloamerického luxusního hotelu, který se tyčil ponekud stranou města uprostřed parku posetého tenisovými kurty. Hotelovými hosty byli převážně cizinci na cestách, hlavne ti velice bohatí, a příslušníci americké kolonie. Fialky, které slýchal, když v noci projíždely kolem domu Vuoltových, mířily právě do Washingtonu. Tady před terasou Washingtonu se radila i dlouhá bezhlucná auta s nablýskaným chromováním; a sem, k Washingtonu, měli namířeno rovněž cíli jezdci, vracející se z póla.

Nemá snad Maudet právo vstoupit jako každý jiný do baru s obrovskými vetráky a hlubokými lenoškami ze světlého rákosu?

Bosí cernoši v bílých neposkvřených livrejích na první pokyn nehlucne vystupovali ze stínu. V houpacích židlích na terase poznával vehlasné staré pány a dámy, o jejichž každém pohybu se denne psalo v novinách.

Než se člověk dostal do baru, musel projít kolem kanceláře, kde sedeli – přestože bylo takové vedro – mladí muži v sakách, a ti si Michela prohlíželi od hlavy až k patě. Opravdu se na neho dívali ironicky, jak se domníval, nebot poznali na první pohled, že tady není doma?

Casto se mu zdálo, že si šeptají a už zdáli si na neho ukazují. Poprvé se tu cítil tak nesvuj, že při každém nemém pohybu některé cernošské karyatidy byl přesvědčen, že se ho chystají vykázat.

Všichni hosté, kteří chodili sem a tam s velice osobitou nedbalostí, říkali čínskému barmanovi duverne „Li“. Li se na ne usmíval trpytnýma očkami a celou napjatou pokožkou a nečekal až na objednávku, aby namíchal koktajl nebo se chopil té ci oné láhve whisky.

V celém Cristóbalu a Colónu bylo tohle určite to nejméne rušné místo. Nejenže se po dlaždicích nehlucne pohybovali obrovští negri – jeden cernoch byl nádherný jako výtvar sochare – a mezi prsty u nohou jim vykukovaly kousíčky ružové pokožky; ale tady mluvili i beloši polohlasem a v určitých hodinách nebylo slyšet nic jiného než šustení dvaatřicetistránkových novin, které přišly letecky z New Yorku nebo z Londýna.

Za ten týden tu Michel s nikým nepromluvil. Všichni ostatní se znali. Ti, kdo vešli dovnitř, šli mlčky stisknout ruku tem, co už byli usazeni a cetli nebo snive pokurovali. Neměli si co říci anebo pár slov stacilo – vlastne se zdálo, že provádějí rituál jakéhosi neznámého náboženství.

Li se na Michela určite díval jako na vetrelce. Ale Michel si postavil hlavu. Trpel, ale sliboval si, že si jednoho dne tohle trápení nechá draze zaplatit.

A právě tady, vždycky v téže rohu u bílého mramorového sloupu, na papíre s hlavičkou hotelu Washington, který si vždy vyžádal a pokaždé se obával, že bude odmítnut, psal denne dopoledne Gertrude Lampsonové. A sem se také uchýlil, aby si precetl její dopis; když jej, polepený cetnými známkami, kladl na kulatý stolec, podíval se proti své vůli vyzývave na barmana.

Tak vida, on nejen dopisy píše, ale také je dostává; dostává dopisy ze stejných kruhu, jako je Washington.

„Jednu black and white, Li!“

Nepospíchal, vychutnával své vítězství; pak konečne roztrhl obálku, z níž vypadlo šest aršíku s hlavičkou Grace Line, popsáných, pravda, obrím písmem.

Muj milý blázínku...

Tak znel doslovný preklad slov, jichž Mrs Lampsonová použila, a celý dopis byl sepsán ve stejném tónu. Psala mu z Buenaventury po návratu z pevniny, kam se šla podívat s ostatními cestujícími; Santa Clara odplouvala až večer; psala, že přší; stežovala si, že tohle je nejošklivejší zeme na svete.

Představoval si ji, jak v salónu první třídy u okénka, ružová, klidná a spokojená, ale prece jen trochu nervózní, zaplňuje stránku za stránkou svým velkým písmem nenarušitelné pravidelnosti.

Hned se pozná, že jste Francouz, a právem se říká, že všichni Francouzi jsou tak trochu blázinci. Dostala jsem dnes ráno takový balík vašich dopisů, že jsem nevedela, mám-li je precíst všechny najednou, anebo si něco nechat na další plavbu.

Neríkejte, že budete zase plakat. Není to pravda. Cetla jsem je ve vane.

Jak vás mohlo takhle vyvést z míry, že si jedna starší dáma s vámi večer vyšla? Vždyť já už skoro jsem stará dáma. Je mi petatřicet, milý hochu, a vy jste ještě takový little boy...

Jsem si jistá, že máte v Cristóbalu nebo někde jinde puvabnou sweetheart a říkám si, zda si společně s ní neděláte legraci ze své přítelkyne ze Santa Clara...

Smála se, ovšem, žertovala, chtěla si zachovat chladnou hlavu, vysmívala se sobě i jemu. Ale vycítil spodní tón, vzrušení, které se ještě neodvažovala přiznat. Rychle začala psát o necem jiném, o paní Riverové, Chilance, s níž se na lodi seznámila a která je velice roztomilá.

S tou jste se měl seznámit v Cristóbalu, drahoušku. Kdybyste vedel, jaký ta má šarm! Opravdu nevím, jestli kvůli ní neoželím své přání cestovat dál na jih, protože mě pozvala na pár dnů k sobě domů do Valdivie...

Michel zrudl. Prsty křecovité sevřely stránky.

Neměla bych vám to říkat, protože mi zase napíšete dopisy, jaké umíte psát jenom vy. Ale vy si jen tak hrajete, že? Francouzi si rádi hrají na zamilované...

Mechanicky hledal očima někoho ve svém okolí. Byl by velice rád ukázal tento dopis muži, známému tohoto druhu žen, a vyžádal si něco jako znalecký posudek.

„Co si o tom myslíte?“

Byl na hony vzdálen soucasné realite a tak chvilku hledel na jakousi postavu, která proklouzla mezi sloupky, aniž ji vnímal. Uvedomil si to teprve později, až když muž zmizel dveřmi pro služebnictvo, a pak se zamracil.

Co má co dělat ve Washingtonu Suska, Holanďan?

Michel nesl jeho přítomnost nelibě už v Jefově kavárně, aniž mohl vysvětlit proč. Nebyl to beloch. A nebyl to ani domorodec jako ti, na které byl zvyklý. Suska byl důstojnější a zároveň i podlézavější. Člověk mu mohl vynadat nebo ho vyhodit ze dveří. Naproti tomu, když se na někoho zadíval těmi svými nehybnými očky, měl člověk dojem, že ho pozoruje zdáli, z výše, s obľudnou ironií asijského božstva.

Pokud jde o fyzickou nevolnost, kterou vyvolávalo Suskovo vzezření, znal už Michel alespoň příčinu. Jednou se před Jefem zmínil o jeho beztvarych rukách a nezměnné Suskově tloušťce a Jef se rozesmál.

„Tys na to ještě nepřišel? Ty nevíš, co je to elephantiasa?“

To, že Suska vypadal jako obrovský beztvář a bezbarvý žok, bylo tedy způsobeno nemocí!

„Co vlastně dělá?“ chtěl vedet Michel.

„Prodává hlavy Indiánů.“

„A dál?“

„Chodí na ne.“

„Kam?“

„Urcite ne až k Šuárům, to by nemohl bejt zpátky tak rychle.“

„Nechcete to říct?“

„Milej hochu, ono, se to neví. A taky to není důležité. V každém případě nám do toho nic není. At je dělá sám, nebo je kupuje...“

„To myslíte vážně? Myslíte, že by toho byl schopen?“

„Cas od casu se mezi jeho hlavami najde i hlava belocha...“

I když je užena, jako ty ostatní, přece se to pozná. Ale turisté si při koupi něčeho nevšimnou... Nekdo se mi tuhle dušoval, že jednu tu hlavu poznal...“

Co dělá Suska ve Washingtonu? Prodává své mumifikované příšerky?

„Barmane!“

Potreboval si precíst dopis ještě jednou, aby pronikl do jeho smyslu. V některých chvílích se mu zdálo, že se mu Gertruda Lampsonová vysmívá, anebo ještě spíš že si s ním zahrává; napadlo ho, jestli se nepobavila tím, že ukázala jeho dopisy i svou odpověď na ne přítelkyni Riverové. Což to tak nedělají muži s dívkami, které ulovili?

Ale ne! Vysmívá se sama sobě. Je zamilovaná a stydí se za to.

Proste se chtěla jednu noc pobavit, jak je zřejmě jejím zvykem. Místo toho dostala přímý zásah, na to by přísahal.

Proč však v tom případě píše, že popluje až do Chile a že se tam nějakou dobu zdrží?

Ale to je vyloučeno! Hrozí nebezpečí, že potká jiného svudce. A i kdyby nepotkala, Michelův obraz v její mysli vybledne.

„Je o cempšát!“

Pro jistotu dopis po sobě necetl, aby ve vlastních očích neklesl. O čtvrt hodiny později už mířil k poště. Svou netrpělivost sice nerozptýlil, ale nebyla v ní už úzkost předchozích dnů.

Měl za sebou nejhorší týden svého života. Dopis nešel a nešel. Presvědcoval sám sebe, že mu paní Lampsonová už nikdy neodpoví, že jeho plamenná vyznání hodila pohrdlive do more.

Co se týče Ferchauxe, ten o sobě nedával vedet a stalo se nejednou, že Jef po Maudetovi výsmešně loupil ocima. „Udelal jsi chybu,“ říkala mu Renée, když viděla, jak je nervózní, „že sis nezajel do Panamy, byl bys přišel na jiné myšlenky.“

Jemu ale nebylo dobře, nikde. Chtěl hrát poker s Nikem a prohrál, a prohrál hodně. Nezbylo, než se sverit Renée.

„Nemel bys hrát s Nikem. Je lepší hráč než ty.“

Proc je lepší než on? Proste proto, že má peníze a že si může dovolit luxus prohrát. Michel to sice tvrdil, ale cítil, že to není pravda, že proste není stavený na poker. Nemá na něj dost sebeovládání. Jeho zbesilá touha vyhrát působí, že zapomíná na veškerou opatrnost.

A Jef je zřejmě z gruntu zlý člověk, protože vedel, co říká, když o chvíli později prohlásil, že lidi poznáš nejlíp podle toho, jak hrajou; protože když hrajou poker, chovají se stejně jako v životě.

Za chvíli si znovu precte dopis paní Lampsonové. Cítil jej v kapse. Vybavoval si znovu její slova a pokaždé jim přiřkl jiný význam.

Otevřel dveře kavárny a v duchu byl zvedav, jestli to rekne Renée. Urcite jí o tom rekne, protože by nedokázal nechat si takovou událost pro sebe.

Proc se Jef při jeho příchodu zatvářil tak tajuplně a zeptal se ho, jako by to byla ta nejprirozenější věc na světě, zatímco o tom nikdy nemohlo být ani řeči:

„Byl jsi navštívit starýho?“

„Proc bych tam chodil?“

„Co já vím? V každém případě tam teď nejspíš pujdeš.“

Hrabal se v zásuvce pultu a předstíral, že hledá něco, co nemůže najít, a přitom cedil mezi zuby:

„Kam jsem to jen mohl dát?“

Konecne sáhl do kapsy kalhot a vytáhl pomuchlanou obálku.

„Tumáš! Přines to nějaké cernoch ani ne před čtvrt hodinou.“

Michel poznal nedbalý rukopis Ferchauxe, který měl potíže se spojováním písmen jako nějaký prvnáček.

A tak se mu to sešlo všechno najednou, a to ve chvíli, kdy už si začínal zoufat. Naráz se mu v očích zažehl plamen.

Triunfoval. Cítil se silný. Znovu uveril ve svou hvězdu, o níž už málem pochyboval.

„Neprecteš si to?“

Ale ano. Jenomže si dá na čas, aby ten pocit vychutnal. Vyhrál na dvou frontách. Ferchaux nakonec ustoupil.

„Co píše?“ vyptával se Jef, když Michel papír zase skládal.

Maudet mu dopis lhostejně podal. Nebylo tam nic, co by musel tajit.

Milý Michele,

Byl bych rád, kdybyste mě co nejdříve přišel navštívit, jste-li volný, tedy dnes, musím s vámi prohovorit důležité otázky.

Váš D. F.

„Co si dáš?“ zeptal se Jef a sahal po láhvi pernodu.

Maudetuv mozek cíle zapracoval. Snad po své matce zdedil dar uhodnout, jaké zámery lidé sledují. Jef si byl vědom toho, že Michel má před sebou důležitou schůzku s Ferchauxem a bude na ni potřebovat chladnou hlavu. A stejně dobře si byl vědom i toho, jaký vliv má na mladíka alkohol, a pernod zvláště, že z něho dělá neduverivce a mrzouta se sklonem k násilí.

Jako by si porozumeli; Jef držel láhev ve vzduchu nad sklenicí a Michel, aby se nereklo, utrousil:

„Jen lejte!“

Mel v sobě už dvě whisky. S Jefem vypil ještě dva pernody, upravil se trochu před zrcadlem a konecne vyšel z kavárny a zamířil k domu Vuoltových.

Zdálky videl na verandě modrý závoj ošetrovatelky a z profilu rákosové kreslo, zpola zakryté sloupky zábradlí, na němž si hovel Ferchaux.

V téže chvíli se zachvel. Dum Vuoltových měl dva vchody, jedním se chodilo do mlékárny a druhým, soukromým, se šlo k bytu Vuoltových v prvním patře a do druhého patra, jež obýval Ferchaux.

Ve chvíli, kdy se Michel podíval dolů, zastihl asi metr od tohoto soukromého vchodu Holandana. Vyšel docela proste zpoza rohu? Bylo to možné. Ale stejně tak bylo možné, že vyšel z těchto dveří.

Zachmuril se. Od rána videl Susku už podruhé a už ve Washingtonu ho to rozcílilo.

Znal se Suska s Ferchauxem? Jaký vztah mohl existovat mezi těmito dvěma muži? Nepoužíval snad náhodou Ferchaux služeb mlčenlivého Holandana, aby měl přehled o tom, co Michel dělá?

Maudet se dal chodbou a potom po schodišti, a schody pod ním vrzaly.

Zaklepal na dveře, na které nikdy předtím neklepal. Dopřál si prepychu a čekal jako každý jiný host, až mu někdo přijde otevřít; dveře pootevřela barevná žena a v úsměvu ukázala všechny zuby.

„Je pan Louis doma?“

„Ano, pane.“

Po cichu byt nepoznával. Přítomnost dvou žen všechno změnila. Kuchyn, kam nikdy předtím vůbec nevkrčili, ledaže tam strkali bez ladu a skladu všechno, co jim kde překáželo, byla čistá a na plynovém varici vřela voda. V salónu, který sloužil zároveň jako jídelna, ležel na kulatém stole, který Michel koupil u vetešníka, přehoz, obyčejný sice, ale prece jen přehoz. Podlaha byla čistá, z elektrické žárovky někdo otřel prach a začlonil ji ružovým stínidlem.

„Pan Michel?“ zeptala se ošetrovatelka, která mu vyšla vstříc; zblízka to byla pohledná dívka mezi dvaadvaceti a petadvaceti.

Co o něm ví? Potají si ho důkladně prohlédla, tím si byl jist. Treba byla překvapená, že je tak mladý a tak sympatický?

„Je pan Louis vážně nemocen?“ zeptal se Maudet polohlasně.

Zasmála se smíchem, jímž chceme přesvědčit nemocné. Odpověděla velice hlasitě:

„Kdepak! Je mu mnohem lépe. Je pravda, že trochu postonával, ale už je to v pořádku. Zůstávám u něho spíše jako prozatímní sekretárka než jako ošetrovatelka. Pojďte laskavě se mnou...“

Zavedla ho na verandu, kde byl Ferchaux podle svého zvyku natažený na lehátku. Nepodíval se na Michela hned. Obrátil se k ošetrovatelce.

„Mužete jít, Miss Marthe. Dnes dopoledne vás už nebudu potřebovat.“

A když už byla na odchodu:

„Reknete Jenny, at toho využije a jde na nákup. Nemusí spechat.“

Proč Michel podvedome čekal, že ho najde zmeneného? Čekal to s takovou určitostí, že teď, když viděl svého bývalého šéfa úplně stejného jako v době, kdy od něho odešel, byl z toho vyvedený z míry, ba dokonce trochu rozmrzlý.

„Posadte se, Michele!“

Pokud došlo k nějakým změnám, byly to změny vnější. Například místo pyžama, vždy umolousaného, měl Ferchaux na sobě čistý plátěný oblek, ale košili pod ním nenosil, a tak mu z výstrihu vylézaly šedé a bílé chlupy. Bradu měl ucesanou. Bylo cítit, že se umyl ve studené vodě, na ušním lalucku zbyla dokonce mýdlová pena a na terase byla ještě trochu cítit kolínská.

„Neveril jste, že jsem nemocný, že?“

To hlavní, s čím se Michel zase shledal, byl Ferchauxův pohled. Jak si mohl myslet, že se pohledy Ferchauxa a Jefa podobají? Ferchauxův byl o tolik pronikavější, jasnozřivější, a hlavně v něm bylo víc horkosti.

Ferchaux nebyl zřejmě tak docela ve své kuži, protože si mluvil ruce, váhal, má-li se zvednout, a přitom se v lehátku, které ho znehybnovalo, cítil špatně.

„Nepřekvapil vás můj dopis? Přiznejte, že jste ho čekal, a jestli vás něco překvapilo, pak to, že nepřišel dřív.“

„Možná.“

Co Maudet říkal? Neví. Odpovídal, jen aby něco řekl. Chyběla mu obvyklá sebejistota. Z rozpaku se rozhlížel po terase a užasl, když viděl vázu s květinami. Přinesla je zřejmě ošetrovatelka a urovnala je s vkusem. A ona také pracovala u tohoto stolu – u jeho stolu! – kde ležely vedle psacího stroje popsané listy. Vzbudilo to v něm žárlivost, cítil, že byl nahrazen a možná že výhodně nahrazen. V duchu se ptal, proč ho Ferchaux zavolał, a nabyl dojmu, že jenom proto, aby se mu vysmál. Málem se už zvedl. Ferchaux tento pohyb vycítil a spešně řekl:

„Mužete si myslet, co chcete, ale byl jsem velice nešťastný. Ale to je vedlejší. Povídejte, co jste dělal.“

Zpusobily to snad Jefovy pernody, nebo to byla reakce na všechno, co se v tomto bytě změnilo? Michel s neústupným celem odpověděl:

„Myslím, že to víte stejně dobře jako já.“

Mel na mysli Holandana a Ferchaux to nepoprel, přešel toto nepřímé obvinění bez vyjádření a zeptal se:

„Jste spokojen?“

Toho se Maudet nenadál. Očekával ponížené prosby. V jeho představách měl dělat Ferchaux psí kusy, aby ho získal zpět, a místo toho je na tapetě on, a starcova očka mu vidí až do žaludku.

„Mel jsem vám napsal dřív. A neminul den, abych neměl chut na udelat. Ale bál jsem se, že nebudete chtít přijít.“

Michel otevřel ústa, ale Ferchaux mu nedal čas, aby něco řekl.

„Je to ostatně moje chyba a nezlobím se na vás. Pamatujete si na rozhovor, který jsme měli ve vašem pokoji v Dunkerque?“

„Pamatuju.“

„Rekl jsem vám... Vlastně důležité není to, co jsem vám řekl, ale to, co jsem vám nerekł. Tehdy vám dělalo starosti, co si o vás myslím, přesněji řečeno co si myslím o vašich možnostech v budoucnosti. Protože vy jste se vždycky staral jenom o to a o nic jiného. Potřeboval jste pocítit svou sílu, vyzkoušet...“

Ještě jednou ho zarazil pohybem ruky. Bylo jasné, že si svou rec promyslel, že se rozhodl o určitých věcech promluvit a že o nich promluví.

„Nevím už, co jsem vám odpověděl, ale vím, že jsem nebyl tak docela upřímný. Zvykl jsem si na vás, a vy jste to dobře vedel. A už tehdy jste toho zneužíval. Ale ano! Mlčte. Cítil jste, jak vám rostou drápy. A měl jste velice naspech, abyste si overil, jestli jste silný, jestli jste schopný jít kupředu. Pamatujete se na to všechno, Michele?“

A Michel zabručel, schoulený v kresle, s vážnou tváří:

„Ano.“

„Tak podívejte, byl bych vám měl tehdy odpovědět, že existují na jedné straně skutečně silní jedinci, a na druhé straně, v mnohem větším počtu lidí, kteří jsou pouze chtiví. Chápete?“

Jestli chápe! Každé slovo na něho dopadalo jako kámen a Michel tvrdošijně upíral oči na Ferchauxovu dřevěnou nohu.

„Na začátku mohou člověka splést. Mají zdánlivě stejnou energii. Říkám si, jestli jsem se tehdy hned v začátcích nedal zmýlit. V Dunkerque jsem to už vedel. Ještě jsem si to nepřipouštěl, ale už jsem vedel. Přijde chvíle, kdy člověk zjistí, že mu chybí skutečná síla, a je proto v pokušení použít jiné prostředky. Pamatujete si na kufrík s troskami mého jmení, který jsem vám sveril, když jsem šel sám na palubu? Témer jsem si tehdy prál...“

Mýlila se Lina a Renée i Mrs Lampsonová. Ale takový Ferchaux nebo takový Jef, tihle lidé se nedají opít rohlíkem.

Michel sedel schoulený jako trucovité dítě. Krev mu stoupla do hlavy, oči se mu leskly, na rasách se mu chvěly slzy.

Ty tři ženy, ty by nepoznaly, že to jsou slzy ponížení, vzteku. „To je všechno, Michele. Jednou to muselo být řečeno.“

Nebudu se k tomu už nikdy vracet. Chtel jsem, abyste pochopil, že jsem jednal s plným vědomím toho, o co jde, a proto jsem nebyl zklamaný.“

„Kvůli tomuhle jste pro mne poslal?“

Byla to hloupá a sprostá odpověď. Maudet si toho byl vědom a v jeho očích se rázem objevila nenávist.

„Ne. Poslal jsem pro vás, protože jsem velmi starý, na určité věci jsem si zvykl a těžko se bez nich obejdu.“

Bloudil pohledem po květinách, po uklizené verandě, po psacím stroji a papírech na stole.

„To pochopíte později, mnohem později, pokud to vůbec někdy pochopíte. Nemyslím, že jste mezitím našel mimo tento dům to, co hledáte?“

Byla to pravda, ale v Michelovi se všechno bourilo, když slyšel, jak prostě a přirozeně to říká.

„Upozorňoval jsem vás od začátku, že u Jefa nebudete na svém místě. Jste přece jen lepší. Nebo horší. To záleží na tom, odkud se na to díváme.“

„Děkuji vám.“

„Bez ohledu na to, co doktori říkají, mám před sebou pouhých pár měsíců života, maximálně dva-tri roky. Možná že se mi jednoho dne podaří vymoci z Montevidea částky, které mi náležejí. Není to jisté a nechci vás klamat. Máte přibližně stejnou představu jako já, kolik peněz mi zbývá. Tady moc neutráčíme.“

Michel začal zvedat hlavu, ne proto, že byla řeč o penězích, ne z hrabivosti, jak by si mohl nějaký pitomec myslet – a jak by si to určitě myslela jeho matka! – ale protože ve Ferchauxově hlase uslyšel zlom.

Až dosud odříkával projev, připravený předem v hodinách osamění. Rozhodl se, že ulehčí svému srdci, a to udělal.

A teď už tu zase seděl starý muž a v očích měl úzkost, bezmála prosbu. Byl to úplně osamělý člověk, který měl panický strach ze samoty a upínal se k poslední naději.

„Ty peníze vám připadnou. Není to velké jmění, ale je toho dost a do začátku vám to stačí.“

„Že nemáte strach z takového lumpa, jako jsem já?“ ušklíbl se Michel, nespokojený, že se zmohl jen na tuto odpověď.

„Možná že jsem s vámi neměl mluvit tak, jak jsem to před chvílí udělal. Myslím, že je to moje povinnost a že všechno půjde lépe, bude-li mezi námi jasno. Pres to všechno, co jsem vám řekl, vás mám opravdu rád.“

„Opravdu?“

„Ale ano, Michele. A vy to víte. Teď jste sice celý naježený, ale v hloubi duše jste rád. Chcete, abych vám udělal ještě jednu radost? Vám, který tak toužíte vědět, co vás čeká... Tak tedy! Dosáhnete svých cílů, o tom jsem přesvědčen. Tak vidíte! Proti vaší vůli se vám rty vlní a dá vám strašnou práci, abyste se neusmál. Jenomže...“

„Jenomže?“

„Na tom nezáleží... Vážně na tom trváte?“

„Trvám.“

„Nebude to možná způsobem...“

„Způsobem, jaký byste si přál, ne?“

Zaplašil okamžik pohody.

„Kdo se honil, že zabil tři negry? Kdo se kasal, jak celý život ponižoval své zaměstnance? Myslíte si, že jsem na to zapomněl? Pamatujete se na tu dvojici, nevím už na které stanici v té vaší Ubangi, na tu ženu, co jste za ní šel do ložnice před očima jejího muže?“

Vzdoroval starci pohledem, mluvil prudce, cíhal jen, kdy začne odporovat, aby to mohl vzít ještě víc od podlahy.

„Máte pravdu,“ povzdechl Ferchaux.

„Asi vás moc neteší, že vám to všechno připomínám. A co ti pokoutní kupeckové, které jste vedome přivedl na mizinu...“

„Ale ano, ale ano, vždyť říkám, že máte pravdu... Poslyšte, Michele, nebudeme už o tom mluvit, souhlasíte? Mýlil jsem se. Nemužeme si porozumět. První chybou bylo, že jsem vás vzal s sebou. Kdoví, jestli byste nebyl zůstal se svou ženou, která byla tak hodná, a jestli...“

„Děkuji vám!“

„Teď už jsme jeden na druhého zvyklí. Naše vztahy, naše hádky se podobají hádkám starých milenců, kteří se už nemají rádi, ale nedokážou se jeden bez druhého obejít. Mluví za sebe. Vy jste si vyzkoušel svobodu, já zase, proti své vůli, vyzkoušel osamění.“

Také vstal. Hlas se mu chvil. Neohrabaným pohybem převrhl vázu s květinami.

„Pravděpodobně to nebude trvat dlouho, jak jsem vám řekl. Po mé smrti...“

Prejel si rukou čelo a zmohl se na úsmev, úsmev plný trpkosti, tak zoufalý, že se ho Maudetovi opravdu zželelo.

„Podívejte, pokusím se být méně náročný, učinit vaše jeho lehčí. Můžete odcházet podle libosti. A cestné slovo, když se stane, že se na noc nevrátíte... Ponecháme si tuhle ženu, Jenny, je obdivuhodně hloupá a hodná, a kdyby se mi v noci něco přihodilo...“

Sklonil se k papírům, popsaným jiným rukopisem než Michelovým.

„Podívejte! Snažil jsem se pracovat...“

Zmáčkával papíry a zahodil je. Precházel sem a tam, bušil o podlahu dřevěnou nohou, nechtel, aby mu Maudet viděl do tváře. V tu chvíli Michelovi prolétlo hlavou, jak se tvářil Jef, když vyslovil, či spíše nechal vytrysknout z hloubi duše slova:

„Svine jedna zatracená!“

Ferchaux se nikdy nepokoril tak hluboce, protože tentokrát to činil s plným vědomím, obnažil svou ránu, ukázal se v plné nahotě, ubožák, který býval kdysi tak velký, který bojoval s takovou energií, který žil tak plným životem a který...

„Chcete to zkusit?“

Michel s hlavou sklopenou neodpovídal, ne proto, že by nechtel, ale protože nemohl, protože nenacházel slova,

protože se stydel. Stáli tak na terase zády k sobě, u nohou rozházené věci.
Do schodu šla míšenka a pobroukávala si nějakou písničku. Za chvíli už nebudou sami.
Dvere se otevřely.
„Reknete jí, prosím vás, že tu budete obědvat, a at nás zatím neruší...“
Michel poslušně odešel z terasy a vyřídil Jenny vzkaz. Hledela na neho ocima, z nichž přímo vyzařovala dobrá nálada.
Když se vrátil na verandu, Ferchaux sbíral kvetiny a strepy vázy.
Maudet mu beze slova pomohl, sebral také papíry a tak oba dva potichu zahladili poslední stopy toho, co se mezi nimi přihodilo.
„Moc dobře varí, uvidíte... V posledních dnech me primely, abych trochu jedl, to mléko zřejmě nestací.“
Hlas už byl přirozenejší, i chování.
„Za chvíli, až přijde ošetrovatelka, budete tak laskav a vyrovnáte účet. Reknete jí, že jsem si šel odpocinout... Dejte do obálky padesát dolaru navíc, protože dělala, co mohla.“
Ferchaux položil na stul náprsní tašku. Nevedeli, o cem dál mluvit. Starec už otvíral ústa, aby řekl:
„Tak to vidíte, Michele!“
Když vtom naštestí přišla míšenka, ústa ve vecném úsměvu od ucha k uchu, a zeptala se, jestli mají rádi nadívané kraby.

6

Po obede se Ferchaux prostě zeptal:

„Chcete jít ven?“

Michel řekl, že nechce. Pracovali neco přes dve hodiny. Potom Ferchaux oznámil, že si hodlá trochu odpocinout. Ve chvíli, kdy Maudet zamířil ke dverím, zeptal se ho po chvílce váhání:

„Co jim reknete?“

Michel mu odpovědel neurčitým gestem. Mohlo to znamenat, že neví nebo že na tom nezáleží, anebo že mu je to jedno. U Jefa byli hosté, šéfkuchar a stevardi z Ville-de-Verdun, která mela namířeno na Tahiti a do Nové Kaledonie. Všichni se podomácku sesedli v koute u pultu do kroužku, jako příbuzní, kteří se dlouho nevideli. Sedela s nimi Renée i Bretonka z vykřičené čtvrti, kterou jeden z mužů držel kolem pasu a která zcervenala, když videla přicházet Michela. Pili šampanské. Nekolik prázdných lahví stálo už v rade na mramorovém stolku a bylo jasné, že při nich nezustane. Nebyl to nijak neobvyklý ani necekáný obrázek, ale Michela pobouril svou vulgárností.

Snad protože to vedel, anebo bylo skutečne znát, že tihle lidé v bílých oblecích, jaké nosí všichni, jsou sluhové, a jakmile se zase octnou na palube, vyskocí na první zazvonení?

Sem si přišli vyhodit z kopejtky. Dnes se chovali jako lidé, kteří jsou všem rovni, tváře jim horely, oci se leskly a v jejich chování bylo cosi agresivního.

Michelovi nikdy nevadilo, když videl Renée ve společnosti hostu z Atlantiku. Po pravde receno nikdy ho nenapadlo žárlit.

Tady ale, když videl, že je v téhle společnosti jako ryba ve vode, se zaškaredil. Všichni meli náladu jako venkovani na svatbe. Hlasite se chechtali. Aspon v té chvíli, kdy Michel otevřel dvere, ale jeho příchod tam vnesl jisté ochlazení.

„To jsi ty!“ zabručel Jef nijak zvlášť přívětive.

Pak se smířil s nezbytností.

„Pojd se s námi napít. Tahle runda je na muj účet. Znáš ty pány?“

Jef určite vypil víc než obvykle. Nebyl opilý. Anebo se opilost u neho projevovala spíš divokým zábleskem v ocích.

Představil své hosty, pak Maudeta.

„Francouz, který je tu jako tajemník jednoho praštenýho kajmana a ceká, až kajman zaklepe backorama.“

Michel se zachvel, protože ta slova v nem vyvolala hlubokou odezvu.

„Jednoho krásnýho dne uvidíte, jak se vrací do Francie v luxusní kajute, ledaže by mel nějaký mrzutosti.“

Co to má znamenat? Proc se dívá na mladíka tak durazne? Proc Renée, která nevidela Michela od rána, a o nicem tedy neví, se ho na nic neptá, nediví se, že s ní nepřišel poobedvat jako obvykle?

Mel tak trochu pocit, jako by byl po svém odchodu kolem desáté ráno z tohoto kroužku už vyloučen. Maudet by si byl rád pohovoril s Renée, ale ta jako by nechápala, že jí naznacuje, aby šla nahoru.

Poslouchala historky, které ti lidé vypráveli. Z jednoho z nich, pihovatého zrzka, na první pohled pekne vykutáleného, mluvila drzost, která se v opilosti zmocnuje lidí, jež se ve všedním živote chovají až příliš ponižene. V té chvíli by se postavil celému svetu.

„A tak jsem jí rek... Namouduši... To je tak... Victor, kterej má chodbicku na levým boku, vám to potvrdí... Rek sem, ‚Tak pockat, princezno...! Nemůžete házet všechny do jednoho pytle... Co se služby tejce, to prosím, vod toho sem tady, i když Společnost nejní štedrá... Ale když jde vo rozkoš, ženská má vo tom svoje predstavy a svý zvyky... Že byste se kapánek priodela a já bych skák pro toho gigola z trojky...“

Tak jak me slyšíte... Nemám pravdu, Victore?

A vubec, vo Victora se pokoušela taky...“

Všechno to bylo vylhané, vylhané až k pláci. Nikdo tomu neveril, ani ten, co to vyprávěl. Ale presto všichni s gustem poslouchali.

„To se ví! Domejšlivá dura, petactyricítka a váží dobrejch sto kilo jako prase...! A to mi nabídla sto franku... Chápete to?“

Sto babek...“

Bretonka z vykřičené čtvrti se historce smála, až jí tekly slzy.

„A takhle to šlo večer co večer, furt to samý. Pila v baru úplně sama, dokud nezavrela, a pak se potácela vod steny ke stene a vobcas taky sletela ze schodu, jak hledala spriznenou duši. Znáš dva takový, co za tech sto babek šli. Prej se jí k tomu musí navrch ve správný chvíli říct moje panenka. To koukáte!“

Michel se setkal ocima s Renée a naštvál se na ni, protože vycítil, že je oba napadlo totéž. Proc jim tahle historka o odkvétající pasažérce připomněla Mrs Lampsonovou? Jef si na ni také vzpomněl, protože zašišlal:

„Všim jsem si, že je na každý lodi nejmín jedna!“

Michel mel chut odejít, ale neudělal to. Zůstal ve svém koutě a kabonil se; pokaždé; když se kolem dokola dolévalo, pritukl si a vyprázdnil sklenici. Lidé z Ville-de-Verdun se nemeli k odchodu. Ferchaux se ptal Michela, jestli se vrátí k večeri a on řekl, že ano. Cas letel. Rozsvítily lampy.

Když se konečně kolem pul osmé zvedl – to když Napo začal dávat na stul ubrusy a prostírat – zeptala se ho Renée:

„Ty budeš jíst tam?“

„Vysvětlím ti to zítra.“

„Ale ano, ale ano,“ řekl Jef, jako by to nikoho nezajímalo nebo jako by všichni už vedeli, o co jde.

Druhého dne toho Jef řekl víc. Michel odešel z domu Vuoltových brzy ráno na poštu k okénku poste restante, jak si zvykl chodit denne, i když žádnou poštu nečekal. Nejdřív si slíbil, že se u Jefa stavovat nebude. Potom však, jako opilec, který nemůže odolat přitažlivosti známé putyky, otevřel dvěře ve chvíli, kdy byl Jef sám a něco si klohnul.

„Renée je nahore?“

„Spí. Včera večer byly dve lodi, vrátila se pozdě.“

To znamenalo, že by Michel udelal líp, kdyby ji nebudil. Ostatně po tom v nejmenším netoužil. Potřeboval videt Jefa, aniž přesne vedel proc. Možná že ho znepokojila ta dvojnásobná slova, která Belgican pronesl předchozího dne. Není to z jeho strany slabost, starat se pořád o to, co si myslí druzí?

Zřejmě ponocovali dlouho. Lokál byl vzhuru nohama. Na stolicích se povalovaly láhve a sklenice, cigaretové špacky, talíře, na nichž se v noci podávaly teplé párky. Jef mel pod ocima hlubší vácky než obvykle, ale jakmile uvidel Michela, objevily se mu v očích jiskricky šíravé ironie.

A Michel, jako by byl povinen skládat účty ze svého chování, zabručel:

„Tolik naléhal, že jsem nemohl jinak. Ale slíbil mi na oplátku, že mi dá pokoj a že ho nebudu mít pořád za zadkem.“

„Poslyš...“

„Co Je?“

„Ale nic. Tak mi něco napadlo. Říkal jsi mi precí, že tomu tvému Ferchauxovi zbejvá ještě asi tak milión, že?“

Maudet prisvědčil pokývnutím hlavy.

„A jelikož tu žije pod falešným jménem, pocítám, že si neotevřel účet v bance, to by byla neopatrnost.“

Michel začínal chápat a Jef na neho hledel stále naléhavěji, tak naléhavě, že Michela primel, aby sklonil hlavu.

„V tom případě musejí bejt ty prachy nekde ulitý. Chápeš, co tím chci říct? A tak uvažuju, jen tak, pro nic, jestli ti ukázal, kam je ulejš.“

To sice nemuselo znamenat nic víc než to, co ta slova vyjadřují, ale Michel vedel, že Jef není žádný prostáček a že veticky, které jakoby mimochodem prohodí, obycejne mají hlubší smysl.

Automaticky mu v duchu vytanul obraz: Ferchaux, když se večer svléká, hubený a nahý Ferchaux s bílou chlupatou kuží a pásem kolem beder, s plátným opaskem, který nikdy neodkládá.

Aby použil Belgicanova výrazu, peníze byly ulité tady v tom opasku. V Dunkerque prechovával bankovky v aktovce, kterou proste zavíral do skříně, protože nikoho nenapadlo neduverovat pocestné paní Snoekové.

Od té doby, co mu ukradli váček s diamanty, byl Ferchaux opatrnější. V Montevideu si dal udelat tento opasek.

Prevážnou část svých peněz proměnil v tisícidolarové bankovky, což nebyl velký balík. V případě potřeby pak rozmenil jednu z techto bankovek. Tyto peníze, určené na běžná vydání, byly uloženy v krabici od doutníku.

Snad se Michel zase jednou nezacervenal? Stávalo se mu, když prohrál v pokeru nebo když se v nočním podniku, už pekne opilý, nechal vmanévrovat do placení celých rund šampanského a zadlužil se, že potom podnikal tajné výlety do zásuvky a vždycky tam štípl pár menších bankovek.

Nikdy se mu nepodarilo zjistit, jestli si toho Ferchaux všiml. Takový lakomec jako on mel jiste bankovky spocítané, ale presto Maudetovi na toto téma nikdy nic nevytkl.

Z jakého duvodu vznesl Jef tuhle otázku, a hlavne proc si ted nasadil výraz vnitřního uspokojení?

„Samozřejmě, že vím, kde jsou peníze. A co z toho?“

„Nic, vubec nic, milej hochu. To je všechno. Proste se stává, že cloveku jen tak, proti jeho vůli, napadaj veci. Nechceš něco vzkázat Renée?“

„Reknete Ji, že s ní přijdu urcite poobedvat.“

„Jak chceš.“

Co mu to Jef chtel naznacet? Premýšlel o tom na ulici. A premýšlel o tom ještě víc, když se po návratu do domu Vuoltových ocítl ve společnosti Ferchauxe, který delal porádek ve svých poznámkách.

Chtel snad Jef dát Maudetovi na srozuměnou, že uhodl, proc se udobřil se svým šéfem, místo aby si ponechal svobodu?

Nebo že by... Jef by toho byl schopný. Možná že si dopřál to škodolibé potešení zasít do mladíkovy mysli sème zla?

Ten si totiž nemohl pomoci a musel na to pořád myslet. Když se treba jen náhodou koukl na Ferchauxe, pohled se proti jeho vůli zastavil ve výši pasu.

Největší zmenou v byte byla přítomnost ženy, té hodné tlusté mišenky, která si od rána do večera prozpevovala. Nekdy

meli chut ji umlčet, ale byla tak ochotná, a když ji zavolali, měla na tváři úsmev tak odzbrojující, že k tomu nemeli odvahy.

Pokud jde o to ostatní, mezi oběma muži se utvářely vztahy tak trochu jako tehdy v Dunkerque po velké scéně u karet: Ferchaux byl ohleduplnější a Michel se víc snažil.

Protože oba cítili, že mír visí na tenké niti, žili obezretne, obrazne receno chodili kolem sebe po špíčkách, v obavách, aby nevyvolali sebemenší výstup.

Rozdíl oproti Dunkerque byl v tom, že si propříště nemohli delat jeden o druhém žádné iluze. Rekli si všechno, co měli na srdci. Znali se navzájem skrz naskrz.

Nevraceli se k tomu a vracet se nechteli. Bylo to smazáno. Zdánlive spolu vycházeli stejně jako dřív.

Ferchaux, posedlý pracovním nadšením, diktoval celé hodiny. Cas od casu na chvilku prestal a lokl si mléka, prestože se rozhodl jíst víceméne jako ostatní.

„Prece jen si myslím, rozumíte mi, Michele, že to, co delám, není tak úplně zbytecné.“

Zrejme si slíbil, že takhle nebude už nikdy mluvit, že už se nebude dožadovat obdivu svého tajemníka, Protože bezpecne vedel, že ten k nemu žádný obdiv nechová.

Ale bylo to silnější než on. Znovu prožíval roky strávené v Ubangi a s pečlivostí sberatele ci maniaka rekonstruoval retez podružných události, napínal svou pamet na skripec kvuli bezvýznamnému detailu.

Vypadalo to, jako by potreboval co chvíli pohlédnout na portrét muže, jinž býval, aby se ted cítil méne ubohý.

Zaznamenal mimo jiné taky historku o krysách a kolice. Poslal tehdy svou lod do opravy na místo vzdálené pres tri sta kilometru. Zustal sám se dvema cernochy v ubohé drevené chatrci postavené na kulech, protože v celém kraji nebylo ani deset ctverečních metru pevne pudy.

A zrovna tehdy dostal koliku, takže celé hodiny ležel stocený do klubicka. Do chajdy vtrhly krysy a rozmohly se tak strašne, že musel noc co noc vstát, prestože mel horecku, a svádet s nimi skutečné bitvy.

Ferchaux dodal snive:

„Trvalo to sedm týdnů. Nechápal jsem, proc se lod nevrací: Jak jsem se pozdeji dozvedel, uvízla na písčitém brehu a jednoho z domorodých strojníku sežral krokodýl. Ale hlavní vec byly ty krysy. Úplná tragédie! Musei jsem na ne myslet od rána do vecera. Bylo jich den ode dne víc a pořád troufalejší. Když jsem usnul, cítil jsem, jak mi behají po tele. Na začátku jsem mel svetlo, to je drželo zpátky, ale potom došel petrolej. A tak jsem v té tme chodil sem a tam, narážel na steny, vši silou jsem tloukl kolem sebe a nakonec jsem byl tak vycerpaný, že jsem nekde sklesl, upadl do horecného spánku a ráno jsem se probudil uprostred mrtvých zvírat...“

Hýckal snad stále ještě nadeji, že z Michela vydobude jedině obdivné sluvko, jediný pohled?

Michel ho tam, v dome na dune a potom v ulici des Chanoinesses, skutečne obdivoval. Obdivoval v nem cloveka, který dokázal shromáždit desítky miliónu.

Postupne jím Maudet zacal pohrdat, zpocátku bezdecne; pohrdal jím práve proto, že nedokázal z tech miliónu neco mít, že žil tak, jak žil, nedustojne.

Dnes to byl bezmála chudák, na nehož zapomneli i jeho neprátelé, starý maniak, který se bojí samoty a žalostne se upíná ke svému posluchacstvu.

Vedeli to, jeden i druhý. Vedeli, že jejich soužití je pouze dílem obchodní dohody. Byla uzavrena téměř stejne neomalene jako ve stevardove povídacce o odkvetlé bláznivé babe, která nabídla sto franku za ukojení své opilecké touhy.

„Zustante se mnou ještě pár mesicu, maximálne dva, tri roky, a statisíce franku, které mi zbývají, budou vaše.“

Už se o tom nemluvalo, ale pořád to tu bylo jako skvrna, která proráží cerstvou malbou, a proto, aby prázdnota nebyla nesnesitelná, potrebovali přítomnost té hodné matróny, která u nich sloužila, a její písničky.

Ferchaux už neprotestoval, když se Michel zdržel ve meste. Bylo úplně jasné, že by jejich usmírení další výstup nepretrvalo.

Po všechny ty dny Maudet chodil za Renée, nekdy i dvakrát za den, vybehl nahoru do pokoje, posadil se na postel, kouril cigarety a hládl ji nebo se díval, jak se obléká.

Proc zacal Renée lhát, když k ní byl až dosud pomerne upřímný? Nekdy se ho ptala:

„Tvoje Americanka se ti neozvala?“

Bylo by pro neho lichotivejší, kdyby jí rekl pravdu. Ale odpovídal, že ne, a tváril se, že na celou vec už zapomnel.

Ve skutečnosti ted, když od jedné zastávky Santa Clary k druhé nebylo tak daleko, chodily dopisy ve svižném tempu.

Michel nacházel u prepážky poste restante tlusté namodralé obálky, usádl se do svého kouta ve Washingtonu a vytahoval z obálek pocetné aršíky, popsane vždy oním velkým písmem, špicatým jako bodáky.

Známky se menily. Po kolumbijských z Buenaventury následovaly presne dva dny poté ecuadorské známky z Guayaquilu.

Milý chlapce.

Zdálo se, že se pořád ještě bojí, aby nenaletela. Možná že má strach, aby nevypadala jako ta ženská z Ville-de-Verdun? Za její hravostí vytušil zdrženlivost. Jen trošku zjihne a hned si zase honem utahuje z neho i ze sebe.

Jak mi můžete psát takové veci, jaké píšete? Kdyby to bylo pravda, kdyby vás tak hrozne šířala žárlivost, byl byste chudáček nešťastný a já bych si celý život vycítala, že se kvuli mne tak trápíte...

To jí ovšem nevadilo v tom, aby nevychutnávala vášnivé listy, které jí jeden za druhým posílal každým letadlem. Psát je

delalo Michelovi čím dál tím větší potíže. Ani když zavrel oči, nedokázal si už vybavit, jak vypadá. Musel kout železo zastudena. Nejdrív vypil vždycky jednu nebo dvě whisky. Navíc mu pomáhala atmosféra Washingtonu, protože Američanka pro něho znamenala především zdejší prepych. V dopisech Mrs Lampsonové se neustále mluvilo o paní Riverové, která se stala její velkou přítelkyní. Paní Riverová byla vdaná a měla dvě děti; jedno z nich, už velký chlapec, byl ve Stanislavově internátní střední škole v Paříži. Avšak podle jejich dopisu by se dalo soudit, že jsou to dvě chovanky z penzionátu na prázdninách. Měly legraci ze všeho jako dvě ztřeštěné žáby. V Guayaquilu snedly na jedné terase na hlavní třídě tolik zmrzliny, že jim z toho oběma bylo pak špatně.

Na lod přistoupily tři ecuadorské dámy. Nafukují se jako bubliny. Pokaždé nadskočí, když se u stolu nahlas rozesmejeme. Je to velká legrace. Uprosil jsem našeho palubního důstojníka, což je velice roztomilý mládenec, aby uspořádal maškarní bál, protože já si vždycky беру s sebou na lod maškarní kostým. Je to kostým mé milované Carmen. Co myslíte, drahoušku, dovedete si mě představit jako Carmen?

Každé slovo sedelo. Při četbě některých vet pocítil skutečnou žárlivost. Žárlil například na svého přítele Billa Liggeta, který byl oním roztomilým palubním důstojníkem, o němž psala. Největší strach měl z každého přístavu. Obával se podobných setkání, jako bylo to jejich v Cristóbalu.

Moje přítelkyne Riverová – představte si, že se jmenuje Anita, což je jméno, které jsem si vždycky prála mít místo té ošklivé Gertrud – považte, že Anita trvá na tom, abych strávila dva týdny u ní na statku. Prý je tam teď nejhezčí roční období. Tady je velké horko. Na palube postavili bazének a tak trávíme celé hodiny ve vodě. Je to docela zábavné...

Ten bazén se Michelovi teprve nelíbil. Tím méně jistý cestující, jehož nazývala sir Edwards:

Je to nejzvláštnější muž, jakého jsem kdy videla. Tvrdí, že už dvanáct let nespál ani jednou na pevnině. Myslím, že plánovat takové cesty musí být těžké. Plaví se na jedné lodi co nejdále a vystoupí tam, kde najde ihned jinou lod. Je mu úplně jedno, kam pluje. Cestu kolem světa vykonal nekolikrát. V přístavech téměř nikdy nevystupuje na pevninu. Hraje velmi dobře bridž. Hraje také na housle. Ve svých zavazadlech vozí vždycky dvoje nebo troje housle.

Proc se nezminuje o tom, kolik je tomu siru Edwardsovi let?

Santa Clara dorazila do Paity a na obáčkách teď byly peruánské známky. Následovalo Pacasmayo, poslední zastávka před Callao, kde by byla Mrs Lampsonová za normálních okolností cestu ukončila.

Jaké záležitosti tam bude vyřizovat? Cestuje nekolik týdnů jen proto, aby strávila pár hodin v Lime, kde padle jejich slov koupil manžel kdysi náhodou pozemky, jež nikdy nevidel a o nichž neměl zprávy. A teď se na nich prý má stavět město.

Jména měst na pobřeží jižního Pacifiku byla Maudetovi duverne známá jako všem lidem na Kanále. Od té doby, co sem přijeli, okouzlene naslouchal, kdykoli se mluvilo o Kolumbii, o Chile nebo v jiném smyslu o Bahamských ostrovech, o Venezuele, o Buenos Aires nebo o Riu tak, jako se v Paříži mluví o stanicích metra.

Casto záviděl Niku Vrandasovi, ani ne tak jeho bazar, jako to, že čas od času, pro nic za nic, kvůli nějaké ženské nebo kvůli obchodu nastoupí na lod; zastaví se v nejakých deseti přístavech a nejpozději za měsíc za dva se vrátí, jako by se nechumelilo.

I ve Washingtonu co chvíli někdo mluvil o přístavech na jihu nebo jinde. Lidé odjížděli a jiní se vraceli a na zavazadlech měli všichni spoustu nálepek. Mladí mužové se vydávali na desetidenní cestu kvůli Jednomu pólovému zájezdu nebo kvůli šampionátu v golfu. A mnozí si brali s sebou své kone nebo vuz.

Jsem velice rozmrzelá, drahoušku, protože nechci zarmoutit Anitu, která je tak milá, ale nechci také, abyste mi napsal, že plácete. Stejně neverím, že je to upřímné, určité máte v Colónu spoustu puvabných přítelkyň, které vás utešují...

Maškarní bál se konal a první cenu získala Anita Riverová, která měla starý panamský kroj ze španelské éry, zdobený kousky zlata. Na palube se rovněž pořádala hra na poklad.

Kdybyste vedel, jak je to napínavé! Vcera bylo naším úkolem najít mimo jiné pána o váze sto tři kilo a mužskou nocní košili. Jakmile jsme videli nějakého tloušťíka, všichni jsme se k němu hnali a táhli ho na váhu. Pochopitelně jsme všichni našli téhož. Pokud jde o nocní košili, bylo to těžší, protože nám všichni cestující odpovídali, že nosí pyžama. Vyhrála jsem já.

Anita byla mým kouskem velice pohoršená. Musím vám nejdrív vysvětlit, že od Guayaquilu máme na palube jednoho Nemce s manželkou. Když se hrálo na poklad, byli už v posteli.

Rekla jsem si, že ten určité nosí nocní košile. A tak jsem zaklepala na dveře jejich kajuty. To je velká opovážlivost, že? Zvlášť, když jsem se potom dozvedela, že je to diplomat. Nejdrív mi nerozumel. Jeho žena se z postele pořád ptala: „Was ist das?“

Dopadlo to tak, že mu nakonec pujčil jednu ze svých nocních košil s drobnou červenou výšivkou kolem krku a dole na rukávech.

Oc zábavnější by to bylo, kdybyste tu byl vy! Ale vy byste se byl jistě také zlobil kvůli té košili...

Ještě dvakrát zahlédl Michel Holandana v okolí Washingtonu. A pokaždé pocítil stejnou nevolnost, na tom, že sem Suska chodil, nic nebylo, chodil prece stejně tak prodávat své hlavy na lode, ale přesto jeho nemá přítomnost poburovala. Michel si marne domlouval, pokaždé měl pocit, že se ho to osobně týká. Zdálo se mu, že se neforemne zdurelý Holandan na něho dívá zvláštním, naléhavým pohledem a – bylo to směšné, ale nemohl se té myšlenky zbavit – že vypadá, jako by ho chtel uhranout.

Odhodlal se, ac nerad, promluvit o tom s Jefem; Jef se teď totiž taky choval divně. Pokaždé když k němu Michel přišel, díval se po něm, jako by na něco čekal, a v jeho pohledu nebylo za nehet sympatie. Místo aby mu podal ruku, stiskl mu sotva konečky prstu.

„Co má Jef proti mně?“ zeptal se Renée.

„Proc by měl proti tobe něco mít? Znáš Jefa. Všechno záleží na tom, jak je naložený.“

„Ba ne.“

Cítil, že není upřímná, že se snaží odvést hovor jinam.

„Nikdy ti o mně nic nerekla?“

„Co mi měl říct?“

Lehce se zacervenala. Jef s ní tedy mluvil, ale nechce to přiznat.

„Vím, že mě nemá rád.“

„Nejste ze stejného testa. Možná že ti neverí?“

„Neverí? Proc?“

Prese všechno se pokaždé, jak měl chvilku volnou, vracel k Jefovi. Jefovi se také sveril se Suskovými cestami do Washingtonu.

„Co tam dělá?“

„Jen trouba veší každému na nos, co kde dělá,“ odbyl ho Jef.

„Prodává tam ty svoje hlavy?“

„Urcite. To taky.“

Co to znamenalo to taky? Bylo zřejmé, že o tom Jef nechce mluvit, ale proc?

Michel přesto vedl dále svou:

„Nekdy si říkám, jestli mě nešpehuje.“

Druhý na to nerekla ano ani ne.

„Vy prece víte o všem, co se tu deje, tak byste mi mohl něco říct. Jednou, to bylo ten den, co mi Ferchaux psal a co jsem se k němu vrátil, jsem měl dojem, že Suska vyšel od něho z domu.“

V Jefovi se probudil zájem, ale přesto ani necekl.

„Rád bych vedel, jestli ho Ferchaux nenajal, aby mě sledoval. Možná že teď už ne, ale tehdy, když jsem od něho odešel:

Je Suska ten typ, co by takový úkol přijal?“

Na Jefových rtech se objevil nedefinovatelný úsmev; opakoval s obrovskou ironií:

„Suska!“

Pak ho zřejmě něco napadlo. Svrátil celo a zadíval se na Maudeta pozorněji.

„Co myslíte?“

„Nic... Koukni, Suska je urcite schopnej te sledovat, jako je schopnej rady jinejch vecí... Ten je schopnej všeho... Ted už se o tom nemluví, ale pred dvouma, trema rokama, jeste než jste sem s tvým šéfem přijeli, tady ráčila moc divná epidemie...“

Nerikal tyhle vety pro nic za nic, tím si byl Michel jistý. Každá měla svou váhu, svůj smysl. Jef mu je těžce vtloukal do hlavy.

„Když foukal silnej vítr z východu, zacalo more vyvrhovat na pláž mrtvolu. Nebylo jich moc... Tri, ano, akorát tri za dva mesice. Nebyli to Evropani... Jen místní lidi, ale svetlý pleti. Z tech tří měl jenom jedinej barvu jako bílý kafe... Společný měli to, že byli starý a že jim chybely hlavy...“

Michel se nutil chápat.

„Jednak cernošský hlavy maj menší cenu než ostatní...“ utrousil Jef, jako by to bylo dostatečné vysvětlení. „A potom hlavy starcu jdou víc na vodbyt, maj totiž výraz... A taky se prej líp udí...“

„Suska?“

„Nic takovýho jsem nerek. Pred šesti mesici vypukla podobná epidemie na druhým konci kanálu, v Paname. Tvrdí se, že to tam Suska ukorát byl...“

„Nechápu, kam míříte...“

„Nikam. Vyprávím ti historky, historky, co se skutečne staly. Abych ti doložil, že clovek si nemuže nikdy bejt jistej, ceho Suska je nebo není schopnej. V tý době, o který mluvím, když se našli v Colónu ty tri bezhlavý, bydlel v takový chajde ze starejch prken a z vlnitého plechu na konci pláže, kus dál za rybářskou vesnicí, tam co házej odpadky a zvířata z kafilérie... A nikdo se nemuže honit, že by do tý boudy nekdy smel strcit nos... Když se k ní přiblížili cernošský kluci, házel po nich kamením... No a jednoho dne dostala policie chut se tam v tech místech povohlídnout...“

„No a?“

Jef se obrátil, vzal láhev, nalil do dvou sklenicek a zaštitil se dobráckým úsmevem.

„Nic... Co bys chtel vedet? Když přišla policie, byla bouda v jednom plameni. Pekne horela – vevnitř musela bejt nafta nebo benzín, a tak se nezachovalo vubec nic... Proste nic! A ty lidi, co tvrdili, že tam našli lidskej chrup, lhali, to je jistá vec, protože jinak by byla policie Holandana pravdepodobne zatkla, nemám pravdu? A jelikož je dál na svobode... a je tak svobodnej, že se nikdy neví, ani kde je, ani co dělá, a že nekterý lidi raci prejdu na druhej chodník, když ho maj potkat...“

Jedna vec byla jistá, tohle všechno melo nějaký smysl. Ale jaký? A jaká je souvislost mezi Jefovými povídkami a tím, co mu Michel o Holandanovi řekl?

„Zkrátka nevíte, jestli ho Ferchaux poveril, aby me sledoval, ale myslíte si, že Suska je schopný...“

„Držet jazyk za zuby! A to je na svete velice vzácný zboží: clovek, kterej umí držet jazyk za zuby. Já jsem nekolika lidem jazyk rozvázal, nekterý jsem ani nemusel nutit (to platilo urcite na Michela, protože to bylo receno opovržlive), ale Suska se mnou nikdy neztratil slovo, leda když si objednával neco k pití... Jak se darí tvému kajmanovi?“

„Jako obvykle.“

„Tak povídej dál.“

A Jef se dal do leštení zrcadel v regálu sidolem, když napřed vyrovnal na pulte láhve a uklidil vlajecky.

Druhý den potkal Michel Renée, zrovna když šla k holicí. Zeptala se ho:

„Co jsi udelal Jefovi?“

„Proc?“

„Neco jsi mu řekl?“

„Nic. Nechápu... Proc si to myslíš?“

„Asi jsem se spletla.“

„Vyklop to!“

„Koneckoncu nevím, proc bych ti to nerekla. Když jsem ted šla dolu, byl v lokále sám. Cítla jsem, že se kolem me tocí.

„Poslyš, Renée,“ povídá. „Ty jsi fajn holka. Vždycky jsme si dobre rozumeli. Když ses dala dohromady s Michelem, nic jsem nerek a nejspíš jsem te i trochu povzbuzoval, protože jsi potrebovala přijít na jiný myšlenky. Ted ti dám dobrou radu...“

„Co ti dal za radu?“

„Nebudeš se zlobit? Slibuješ mi, že za ním nepoletíš?“

„Tak mluv!“

„Protože, chápeš, nemá smysl delat scény. Jestli si to rozházíš s Jefem, znamená to, že si muže hledat štěstí jinde.“

„Tak co ti rek?“ naléhal a netrpelive si dupl.

„Nic zvláštního. Díval se mi do oci jako vždycky, když chce dodat váhy tomu, co říká. Položil mi ruce na ramena, potrásl hlavou a povídá:

„Nech to plavat.““

Michel zrudl ve tváři, jako by ho nekdo urazil ci vznesl těžké obvinení. Protože ho nenapadalo nic, co by řekl, hledel uprene do zeme. Renée už litovala, že mu to sverila, a snažila se celou vec zlehčit.

„Pochop, že tomu neprikládám žádnéj význam, prostě me napadlo, jestli jste si neco nerekli.“

Mohla ho brát za ruku a předstírat veselí, jak chtěla, cítil, že to na ni zapusobilo a že jí tohle všechno už nejde od srdce.

7

Starec ve visutém lehátku, hubený a polonahý, zavrel oci a se svažetým celem se odebral na pruzkum své minulosti, potom s úzkostnou pečlivostí nadiktoval nekolik vet, opakoval slova, jako by se bál, že císi nedbalostí se z této vzácné látky neco ztratí. Když svou malou zásobu vycerpal, opet se duchem vzdálil a casto byl pryč tak dlouho, že se jeho telo, jehož odhmotnené ruce visely pres operadlo, zdálo definitivne opuštěné.

V takovém prípade Michel s pripravenou tužkou ještě chvíli cekal, než zvedl hlavu. Už dva tri dny bylo úmorné vedro. Období deštu se opozdilo. Všichni vctne zvírat cítili, že na nehybné obloze, jež propouští už jen matné slunce, je cosi nenormálního. Dalo se cekat, že se v nejbližší vterine zacnou valit z nebes proudy vody. Hmyz jako šílený tloukl o steny a zbesile bodal. Cas od casu se zdálo, že to už už zacne: buhvíodkud se prihnal vítr, vymetl ulici a náhle zvedl oblak prachu, podobající se vetrné smršti. Bohužel se steží dostal na nejbližší križovatku a tam opet vysilene padl k zemi. Na mori nebylo jediné vlnky, ale presto se belalo penou.

V rohu verandy povasila matróna Jenny pečlive dve košile, které Michel od rána propotil, aby uschly, a drevené kolicky držely rukávy rozpažené.

Psal mechanicky slova, jež mu starec diktoval, a nesnažil se je vnímat. Bral je jako závoj, halící jeho vlastní myšlenky, jako fading v rozhlasovém vysílání, na jehož pozadí slyšel tím výrazneji své vnitřní hlasy.

Arica... Iquique... Caldera... La Serena... Rozhodnutí padlo. Vyhrala ta tolik milovaná Dona Rivero. Byly ted obe dve ve velkém dome u Valparaísa, hrály si na velké dámy a bohaté Americance se predvádělo všechno, co v Chile stojí za to.

Jak to jen Gertrud Lampsonová píše? Michel mel dopis v kapse, ale umel jej nazpamet.

Jsou to radovánky od rána do vecera a od vecera do rána. A casto je pro nás den jako noc a noc jako den. Jaká škoda, muj milý, veselý chlapce, že tu nejste, vy, který máte radovánky tak rád...

Jak to ví, že má rád radovánky? Na tom dopise ostatne skutečne moc nezáleželo. Slova nebyla duležitá. Ci spíše bylo zbytečné, aby slova mela smysl a zaujímal místo ve vete. Podobala se kapickám vody, které fontána vysílá k slunci a které skácou, létají do veliké výše, nekdy na sebe narazí, rozstríknou se, vytvářejí prisma, mení se v perly a démanty. Nejsou to snad tytéž kapicky, které zase padají dolu a opet se stejne snadno vznášejí, nebot provždy ztratily tíži hmoty a hrají v paprscích svetla jakousi božskou hru?

Buenos Aires... Rio de Janeiro... Pernambuco... Georgetown...

Radovánky sotva začaly, obe ženy nemely ještě čas se jimi unavit a už dělají nové plány, s toužetskou nevedomostí se v duchu povznášejí nad kontinent, který jako by existoval jen proto, aby sloužil jejich hrám.

Jeden Anitin bratranec, který je porucíkem u letectva...

Nenávidel poručíka u letectva, nenávidel všechny letce na zemi i na nebi. Nezminuje se, jak je starý, ale nazývá ho José.

Hlavně nežárlete, mé milé Baby...

Zřejmě se to odehrálo večer. Za hvězdnaté noci někde na terase, a za květinovou hradbou byl ukrytý orchestr... Urcite ji nadšene vykládal o svých letech a o tom, jak kordillierské Andy vypadají shora.

Cesta by nebyla delší, ale mnohem vzrušujícíjší než cesta po moři...

Vzrušujícíjší, to ano. Což jí nebyl každý den povinován novými radovánkami a novými vzrušujícími zážitky? Celý svět tu byl proto, aby hovel jejím nápadům: parníky, na nichž úslužní a uctíví Billové Liggetové organizují maškarní bály nebo hry na poklad a kde se jako na objednávku objevují roztomilé spolucestující; veškerá vznešená společnost z Valparaísa, která se přihnula k paní Riverové, až po nebesa, jež jí kynou, a letecké společnosti s pohodlnými stroji, z nichž si stací vybrat...

Nevím ještě, jestli to vezmu přes Brazílii nebo přes Bogotu...

Na světě jsou tisíce takových žen jako ona, každý den jich přicházejí do Washingtonu celé houfy, právě tak jako muži, kteří prožívají dny se stejně pohádkovou lehkostí.

Včera dopoledne se u baru angloamerického hotelu setkali dva z těchto mužů, kteří se neznali, ale poznali se podle neviditelných znamení, tak jako se musí poznat andělé, když na sebe vezmou lidskou podobu.

Nikoho v tomto hotelu s bezhlucnými vetráky například nikdy nenapadlo oslovit Michela. Tem dvěma, kteří možná přicházeli z míst od sebe velice vzdálených, stacilo jediné heslo, „Ahmed III“. Jméno kone. Víc nepotřebovali, aby poznali, že jsou bratři, a od té chvíle všechna slova, jež pronesli, byla slova totemová, at už se jednalo o jméno restaurace v Singapuru, majora indické armády nebo o malou vahině, milenku na Tahiti.

Ferchaux se vrátil z říše snu, netečný k prázdným očím svého tajemníka, nadiktoval několik vet, které naléhavě opakoval, a pak se znovu propadl do svého snění. Michelovy ruce, prsty, v nichž svíral tužku, se náhle a bezdůvodně začaly křecovité chvět.

Bylo to, jako by se vznesl, avšak jeho tělo, připoutané k této židli, k tomuto stolu, k této terase, jež se mu hnusí, nemohlo z místa.

Gertrud Lampsonová mu unikne, cítil to, vedel to jiste. Přijala pozvání krásné Chilanky a přijme radu dalších, nemá nejmenší důvod se sem vracet, dnes ji zaujalo letadlo, zítra to bude jiné dobrodružství.

Jak to přesně napsala? Nevytáhne dopis z kapsy. Chce najít ve své paměti slova s dlouhými nožickami písmen, v nichž se prolíná energie a bezstarostnost.

Jaká škoda, že vás ten milý starý pán potřebuje...

Milý starý pán tu byl rozvalený v umoulovaném pyžamu, rozhaleném na hrudi a na břiše, plochém jako buben, s očima zavřenými či primhouřenými.

O kousek dál píše:

Kdybyste tak mohl od svého strýce získat...

Co jí to tehdy na tohle téma navykládal? Nepamatuje se. Byl urcite zpola opilý, když jí vyprávěl o svém životě, a i on té noci žongloval se skutečností jako dítě mýdlovými bublinami.

Zřejmě jí vyložil, že žije v Colónu se starým, velice bohatým strýcem, který je nade vši pochybnost maniak...

Jaká škoda, že vás ten milý starý pán potřebuje...

Váhal snad, byt i jen okamžik, v tom malém baru na náměstí Clichy, když mu kamarád, jehož jméno už zapomněl, řekl o jistém panu Dieudonné, který hledá tajemníka? I když musel prodat, co zbylo z výbavy jeho ženy, sehnal potřebné peníze na cestu, přestože nevedel, jestli ta cesta vůbec k němu bude.

Váhal snad jistého deštivého večera v Dunkerque projít kolem Liny beze slova, bez jediného gesta, i když vedel, že ji cestou za štěstím opouští navždy?

Jaká škoda, že ten milý starý pán...

Občas projel kolem domu nehlucně na gumových kolech fiakr z Washingtonu nebo do Washingtonu a krok kone znel

jako lehká hudba.

Ten milý starý pán...

Milý starý pán zřejmě usnul, jak se mu to občas stávalo, neboť ústa se žlutými zuby byla pootevřená a ruce na operadle lehátka ležely volně.

Michel na neho hledel, ale nevidel ho, přemýšlel a byl velice daleko, nikoli v prostoru, ale v hlubinách života, a měl dojem, že objevuje v plné ostrosti zákruty, jež mu až dosud unikaly a jež pouze tušil.

Ženy jako Mrs Lampsonová a její přítelkyne Riverová a tolik dalších, a muži z Washingtonu, ti, pro něž bylo poznávacím znamením jméno kone...

Což netoužil od dětství, od té chvíle, kdy uvidel kolem sebe tmavé zdi a ponuré ulice Valenciennes, patřit k nim?

Tito lidé nehoví o penězích, nevydělávají je, nepocítají je, neopatrují je tak žárlive jako Ferchaux.

Usmevaví a pohrdaví, procházejí nevšímavě davem, který se shrbeným hrbetem sleduje jejich nádherné hry.

Veliký Ferchaux, viděný z této strany kukátka, se jeví malický a ubožácký, jako celý jeho život, který byl pouhým bojem bez vznešenosti. A hodí se právě jenom sem, na toto lehátko, mezi tři betonové zdi a dřevěné zábradlí, jako symbol určitého způsobu existence.

Takových lidí, kteří týdny trpeli kolikou a bojovali proti krysám, trávili čas malichernými spory a ubohými hádkami s nějakým Arondelem a telefonickými hovory s advokátem Aubinem nebo jinými muži v černém, jsou milióny, desetimilióny, možná miliarda.

Michel čekal bez hnutí a jeho pohled pomalu, bezdecně klouzal po sinalé bílé hrudi – při pohledu na ni se mu vždycky dělalo špatně – až na bricho, kde z kalhot, přidržívaných provázek, vykukoval kousek silného šedého plátna.

Ten milý starý pán...

Náhle, bez přechodu, ale i bez nárazu, pochopil vše. Ani se nepohnul, nezachvel se. Pouze asi zbledl, protože měl pocit, že se mu krev v žilách zastavila.

Neděsilo ho to, ani ho to nepobourilo. Prevládajícím pocitem byl údiv. Někdy se stane, že člověk dlouho trpí nejasným pocitem nevolnosti, když tu najednou praskne malický vrídek jako bublina a on se cítí nádherně.

Jak to, že nepoznal dřív, kam směřuje? Už dlouho cítil neklid, žil jako v horece. Bránil se příznakům.

A teď se mu otevřely oči. Pochopil, co jiní pochopili už před ním. Teď měl pocit nadlidské jasnozřivosti. Někdy Jef nebo i někdy Suska ho už nemohli omráčit.

Když si pomyslí, že celé dny chodil k Jefovi, proti vlastní vůli, jako přitahován neznámou silou, a marně se snažil pochopit slova, pohledy...

Všechno bylo prosté. Jef uhořel, jak to dopadne. Víc než to: Jef byl nástrojem.

„Co proti tobě mám? Že na tebe není spolehnutí...“

Jef sledoval den po dni, jaké dělá pokroky. A cítil, že Michel vyžívá. Dukazem je, že poradil Renée:

„Nech to plavat!“

Nesnažil se ho zadržet, naopak. Téměř ho postrkoval. Co mu to vykládal o Holanovi a bezhlavých mužích, které more vyvrhlo na pláž?

Teď si Maudet dával dohromady spoustu takových znamení. Když se ho například bývalý galejník ptal, kam Ferchaux schovává peníze...

Peníze jsou tady, v tomto kresle, na břiše toho „milého sterého pána“, který právě upadl do senilního spánku.

Michel nebojoval, nepotřeboval bojovat o nic víc, než když opouštěl Linu. Přijímal to jako hotovou věc, jako nutnost, jako by bylo odevždy psáno, že se to stane.

Nasedne do letadla, poletí do Valparaísa a vstoupí do rozlehlého, nádherného domu Anity Riverové, docela prostě, aby tam zaujal své místo.

„Tak vidíte, tady mě máte!“

Za chvíli, před obědem, půjde ven a podívá se, které dny se tam létá. To musí vědět ze všeho nejdřív.

Pokud jde o detaily, začal o nich uvažovat, ale bez vášně, do něčeho se nenutil. Byl ještě pod dojmem objevu, který právě učinil, jako první křesťan, před nimiž se zázrakem na okamžik pootevřelo nebe.

Odpovídal si na otázky. Což sám Ferchaux nehovořil o nutnosti, když mu vysvětloval, proč hodil po třech černoších dynamitovou patronu?

Měl snad Ferchaux soucit s Linou? Nedíval se toho večera na svého tajemníka naopak s určitým obdivem?

Bylo to vlastně ještě mnohem zvláštnější: Michel byl teď přesvědčen, že to pochopil nejen Jef a Holan, ale že také Ferchaux to ví. A že to vedel od prvního dne, od té chvíle, co se poprvé setkali, a správně odhadl hoča, který tehdy vypadal jen jako bezvýznamný zelenáč.

Proč by se k němu byl upnul, kdyby se nedomníval, že je schopen gesta, které on sám považoval za tak prosté a oprávněné?

Nenašel právě v tom u Michela kousek sebe sama?

Všechno se vyjasňovalo, přímo to zářilo. Maudet byl nadšen tímto oslnivým světlem, v němž se hromadily všechny podrobnosti, sbíhající se ze všech stran.

Každý sebemenší pohled či slůvko, které si vyměnili... Vracel se pořád ještě do Dunkerque, protože byl přesvědčený, že právě tam se rozhodlo o jejich osudu... Michel požádal Ferchauxe, aby mu řekl upřímně, co si o něm myslí, jestli ho považuje za silného... Ferchaux váhal, zdál se smutný... Málem něco řekl, ale opanoval se.

Protože se neodvážil definovat druh síly, kterou u svého tajemníka vycítil!

A vida, kam až to všechno došlo! Podle dopisu, které dostával, by to do Valparaísa mělo létat každý druhý den. Jelikož dopis přišel dnes ráno, znamená to, že zítra nic neletí, ale pozítří.

Je to tak lepší. Bude mít dost času, aby zaradil všechny detaily.

Začal o nich uvažovat a přitom dál upíral pohled na starce, jehož pergamenová kuže se zvrásnila pokaždé, když si mu na tvář sedla moucha.

Ferchaux otevřel oči. Michel okamžitě odvrátil hlavu, ale zřejmě to neudělal dost rychle, protože na starcove tváři byl patrný neklid.

„Co je?“ zeptal se a napřímil uvolněné tělo.

„Nic. Spal jste.“

„Aha!“

Doprál si pár vterin na uklidněnou a prejel si rukou po cele, aby zaplašil ošklivý sen. Patrne ve zlomku vteriny prece jen zahlédl Maudetovy oči, upřené na něho.

„Dnes dopoledne už nebudu pracovat,“ oznámil.

„V tom případě, jestli dovolíte, bych si zaběhl do města.“

Toužil vyjít ven a zaskocit k Jefovi. Bylo to silnější než on. Od objevu, který učinil, toužil po přítomnosti toho, kdo to vytušil první.

Nic mu nerekne. Naopak! Musí být velice opatrný.

Vyšel na ulici. Nebesa stále ještě vodu nevydala. Mesto, obvykle tak zářivé, mělo barvu ocele a ulice se zdály prázdné.

Zpovzdálí bylo slyšet sirény lodí, píšťaly parních jerábu, lomoz železného šrotu.

Ještě jeden doklad, podle něhož Michel poznal, že to, co musí vykonat, vykoná: totiž to, že od nynejška je lhostejný ke kulísám, v nichž se pohybuje, jako by to byly kulisy snové.

Je konec. Odjede. Už téměř odjel. Jiste, jsou ještě určité věci, které je třeba vykonat. Je to složité a nebezpečné, ale jemu to nenahání strach, zůstal klidný a je mnohem víc pánem sebe sama než v předchozích dnech. Byl tak dokonale chladnokrevný, že měl obavy, aby Jef nepochopil; sliboval si, že bude kontrolovat své pohledy.

Belgican nebyl sám. Nic Vrondas a dva pasáci, Fred a Julien, hloupejší než všichni měšťáci světa, sedeli u stolu v rohu vedle pultu a hráli belotu, jen tak v košilích s rozepnutým límečkem v tom vedru:

Neprerušili hru a místo pozdravu jen neurcité pokývli, Jef cosi zahucel.

„Dej mi jeden pernod, Napo.“

Cernoch vyšel ze své kuchynky, zamířil za pult a Michel si sliboval, že bude pít s mírou. Nebyla na to vhodná doba.

Ovládne se. Od této chvíle nepotřebuje zápal, ale jasnou hlavu.

Možná že právě takto zabil kdysi svého muže Jef? On prece také zabil cloveka! Jeho chytli. Ale to byl určité docela jiný případ. Stací, aby se clovek na toho primitivního vlámského bagouna jen podíval. Ten vzal nejspíš někoho po hlavě v návalu vzteku nebo žárlivosti.

Co by tomu rekli všichni ti, co se sesedli kolem odporného reklamního sukna, o něž pleskali usmolenými kartami, kdyby jim Michel klidně oznámil – protože Michel byl pořád úplně klidný a zrcadla kolem lokálu mu to potvrzovala:

„Zítra zabiju starého kajmana!“

Veta se mu líbila. Vracela se mu neustále na mysl jako hudba. Slova „starý kajman“ byla velice případná. Starý scvrklý kajman s vylámanými zuby, kterého už nikomu nebude líto!

Za deset dní, za dva týdny, za měsíc...

Nevedel ještě, jestli si ho Mrs Lampsonová vezme. Nebylo to o nic důležitější, než když při odjezdu z Paříže nevedel, jestli ho pan Dieudonné potřebuje nebo jestli se mu bude líbit.

Hlavní vec bylo odejít, vystoupit na další přicel, tentokrát, podle jeho názoru, ten konečný.

Pozdeji zaskočí do Washingtonu. Odpoledne tam chodil zřídka, ale potřeboval videt hotel novými očima, očima cloveka, který bude od nynejška žít v podobném prostředí.

„Já zítra...“

Nahlas řekl:

„Nevideli jste Holandana?“

Tentokrát promluvil dokonale nenuceným tónem. Tak nenuceným, že se Jef obrátil, a dříve než odpověděl, se po něm pátravě podíval.

„Potřebuješ ho?“

„Možná.“

„Jestli ti jde vo hlavy, tak momentálně žádný nemá. Nekdo ji na nem vcera chtel a...“

Nemohl si pomoci, musel se na sebe podívat do zrcadla a přihladit si vlasy rukou. Nechvela se (vida! konecne si koupí těžký zlatý pecetní prsten zdobený erbem, vždyt celý život snil o tom, že si jej jednou navlékne na prst!..).

Jeden z pasáku řekl:

„Dnes ráno jsem ho potkal v přístavu.“

Michel nevedel presne, proc Holandana potrebuje, ale vedel urcite, že ho potrebovat bude. Což se Suska sám nepostavil do jeho zorného pole? A neprivedl ho Jef na myšlenku, aby...

Lil kapku po kapce vodu na kousek cukru, který držel nad svou sklenicí.

Kour, stoupající z jeho cigarety, ho trochu štípal do očí. A právě v té chvíli se venku spustil liják; tak hustý a v kapicích tak velikých, že odskakovaly od chodníku jako kroupy.

Chodci se dali do behu. Dvere kavárny se otevřely a dovnitř se uchýlili lidé, které u Jefa nikdy nikdo nevidel, neodvážili se však pristoupit k pultu.

„Konečně!“ vzdychl Nic. „Musím zavolat domu, aby pro me poslali vůz... Jaké jsou trumpfy?“

„Trefy... Fred zrovna sejmul...“

Michel by byl raději, kdyby začalo pršet až za dva dny, po jeho odjezdu, protože pocíтал, že bude muset vykonat pár pochůzek; to znamená, že se bude muset brodit v proudech vody na ulicích.

„Myslím,“ pronesl zřetelně, sedaje si zpola na roh stolečku, „že v Panamě už dlouho nepobudeme...“

A opět se k němu otocil Jéf a svažil celo, jako by se snažil správně porozumět.

„Starý se bojí období deště...“

I ta voda valící se z nebe mu přišla vhod!

„Neví ještě, kam pojedete, ale nápad v něm hlodá a v takovém případě na sebe nedá skutek dlouho čekat.“

Takto byl jejich odjezd ohlášén a nikdo nebude překvapen, když je už neuvidí. Musí myslet na všechno. Bude myslet na všechno.

„Renée je nahore?“

Souhlasné pokývnutí hlavou.

„Sama?“

Šel nahoru. Spala a musel ji probudit.

„Myslím, že odtud odjedeme,“ řekl jí a zapálil si novou cigaretu.

„Kam?“

„Ještě nevím. Starý si vzal do hlavy, že mu ty deště nedělají dobře, a tak není vyloučeno, že za pár dní...“

„Rekla bych, že jsi docela rád?“

„Kvůli tomu, co jsem tu udelal, chápej!“

Nikdy nepředstírali, že jsou jeden do druhého zamilováni, nemuseli tedy hrát komedii. Presto byla Renée trochu smutná a jakoby zneklidněná.

„Nevím proč, ale nějak jsem to tušila předem.“

„Ty taky?“

Vytkl si tato slova jako neopatrnost.

„Proč? Nekdo ti něco řekl?“

Myslel na Jefa, ale odpověděl jí:

„Nikdo mi nic nerekl. Ale měl jsem taky tušení, že v mém životě dojde k nějaké změně.“

Zbytečně nemluvit. Příliš mnoho mluví. A jelikož měl dost času, proč nevyužít naposledy poslušného a nežného těla Renée?

„Ty se svlékáš?“

„Jak vidíš.“

Byl rád, že se může pomilovat, pomilovat bez vášně, jako vždy s Renée, protože to opět dokazovalo, jak je klidné myslí. Po celou dobu, co ji svíral v náručí, neprestal ani na okamžik myslet na svůj plán, či spíše na rozhodnutí, které učinil.

Ten milý starý pán...

Pomalů by veril, že Gertrud v tom paláci ve Valparaísu měla jakási tykadla. V předchozích dopisech se o znamenitém strýčkovi nikdy slovem nezmínila.

„Nebudeš litovat?“

„Já?“

O čtvrt hodiny později si před zrcadlem vázal kravatu.

„Doufám, že neodjedeš bez rozloučení?“

Slíbil, že se přijde rozloučit, samozřejmě, ale vedel, že ho to ani nenapadne. Tohle skončilo. Pokud jde o Renée, měl tímto loučení za sebou. Zbývalo překročit práh. Na okamžik se obrátil k posteli, na níž byla natažená, jednu nohu spuštěnou dolů, vlasy rozhozené po polštáři.

„Adios!“

Dole, tam to nebylo tak jisté. Možná že bude ještě Jefa potřebovat? Particka karet byla u konce. Všichni stáli. Vrontas telefonoval domu a teď už stál před dveřmi vůzu i s domorodým šoférem na předním sedadle.

„Chce někdo svézt?“ zeptal se Nic na odchodu.

„Já!“ řekl Michel, když pohlédl na Jefa, který sbíral sklenice. A se sklonenou hlavou se hnul do Levantincova prepychového auta. Vždycky se tam vznášel oblak pronikavé vůně, protože Nic používal vonavky jako žena. V jakési odkládací kapse na drobnosti ze vzácného dřeva, která byla připevněna zezadu na řidičově sedadle, spatřil Michel malý zlatý zapalovač, který se mu zdál předzvěstí života, jež ho očekává. Pripomněl mu také cigaretové pouzdro Gertrud Lamsonové.

Nemohl se dockat, až bude pozítří, a zazdalo se mu, že kdyby měl tenhle zapalovač, byl by už tak trochu novým člověkem. Vrontas mluvil. O čem vykládal? To nebylo důležité. Ostatně vůz už zastavil před domem Vuoltových.

„Přijdeš si večer zahrát poker?“

„Ještě nevím. Možná. Ledaže by starý kvůli tomu odjezdu...“

Před chvílí u Jefa byl odjezd ještě vzdálený. Ale stále více se upresnoval. Mnoho nechýbalo a ohlásil by jej na zítřek!

Michel přitom šikovně sebral zapalovač z dřevěné kapsy a vystoupil z vozu.

Vrontas, který si niceho nevyšiml, se zvrátil na operadle, dvířka zaklapla a auto se vzdalovalo mezi dvěma sloupy špinavé vody. Když šel Maudet v dome Vuoltových po schodech nahoru, tiskl v ruce drahocenný zapalovač. Na prvním odpocívadle se zastavil, odhodil nedokouřenou cigaretu a vzal si jinou, kterou zapálil zlatým plamenem.

Když vstoupil na verandu, zdál se mu Ferchaux menší, hubenejší a ještě bezvýznamnější než obvykle, takže si kladl otázku, jak na neho mohl tento člověk udelat takový dojem, když ho uvidel v dome na dunách poprvé. Mišenka, která prostírala, ohlédla s širokým, na nervy jdoucím úsmevem, že večere je připravená a že jsou koroptve.

8

Letadlo Bogota – Lima – Valparaíso odlétalo z Cristóbalu ve čtvrtek v osm ráno. Pro Michela byla tedy rozhodujícím dnem středa. Po celý den přišlo stejně jako v úterý a jako bude přšet ještě několik týdnů. Vedro bylo stejně úmorné jako na konci období sucha.

Muži se ploužili po ulicích v bílých plátených oblecích, které se, jak byly promáčené, podobaly spíše obkladum a až nad kolena měly stríkance bláta.

Byla to jedna z těch vzácných situací, kdy Maudet nosil deštník, protože v okolí domu Vuoltových bylo těžké sehnat taxík; všechny, které jely kolem a mířily k hotelu nebo od hotelu Washington, byly už obsazené.

Podle zvyku, který se ustálil v posledních týdnech, Ferchaux trochu pracoval dopoledne kolem pul desáté a potom odpoledne kolem třetí. Bylo to víceméně pravidelné. Ve zbývajícím case byl Maudet v postavení emancipovaného mladého muže, který už nemusí skládat účty z toho, jak tento čas tráví. Když chtel jít ven, spokojil se s tím, že se Ferchauxe pro formu zeptal: „Nejaké prání?“

Toho dne nedošlo k žádné změně. Brzy ráno zašel na poštu, spíše z ukázněnosti než v očekávání dopisu, protože toho dne letecká pošta nechodila. Potom pokračoval v hledání Susky, kterého den předtím marně stíhal na všech místech, kde býval obvykle viděn.

Dva kroky od pošty byl malý bar, který patřil jednomu Italovi. Stávalo se často, že tam Michel vtrhl jako vítr na první skleničku po ránu. Málem to udelal i dnes, ale pár kroku od olivové zelených dveří zastal stát jako socha.

Nesmí pít! Mel žízen. Nikdy v životě nemel takovou žízen jako po celý ten den. A hlavně se mu ve chvíli, kdy se toho nejméně nadál, krevovite sevřelo hrdlo, takže nemohl polknout ani slinu. A to na neho přišlo právě teď. Mel pocit, že by mu sklenička alkoholu udelala dobře. Vešel skutečně do baru a oprel se lokty o pult, ale požádal o sklenici vody.

Na cele a nad horním rtem se mu perlily kapicky potu. Usmál se na Angela, majitele baru, který ho znal.

„Tak co, Angelo, jak se daří?“

„Jakž takž, pane Michele.“

„Není vyloučeno, že odjedeme s šéfem z Panamy.“

„To by byla škoda.“

Bylo to dobré. Ani nehnul brvou. Mluvil docela přirozeným hlasem. Angelo nemel nejmenší podezření.

„Nevidel jsi Holandana?“

„Toho najdete snadno, určite bloumá po městě jako obvykle. S ním je to jako s bídou: člověk ho potká častěji než o to stojí.“

Právě že ne! Jako naschvál nebyl Suska od předchozího večera k nalezení. Michel se loudal kolem Jefovy kavárny. Radeji nešel dál, možná že tam bude muset zaskočit později během dne a nechtel se vevnitř ukazovat příliš často. V každém případě bezpečně zjistil, že v lokále Suska není.

Taxík, který jel náhodou kolem, ho zavezl do Washingtonu. Málem si tu objednal vodu jako u Angela. Vcas si uvedomil, že by to vypadalo divně. Dal si tedy obvyklou whisky, ale když byl k nemu cínský barman otocen zády, nalil alkohol do truhlíčku s květinami.

Takto mel po celý den bezpečně přehled o všech svých pohybech, o každé myšlence. Dvacetkrát, padesátkrát, možná stokrát ho sevřela krec, at už ve Ferchauxově přítomnosti nebo jinde, ale nikdy se v jeho tváři nepohnul ani sval.

Tuto krec vyvolávalo pomyšlení, či spíše představa, která se mu náhle promítla na sítnici: představa toho pohybu.

Studoval totiž tento problém na kdekaké tváři. Proležel větší část noci s otevřenýma očima a na dosah ruky, či téměř na dosah mel na verande polní lužko, v němž spal Ferchaux nebo snad nespál? – a jeho úvahy provázelo vytrvalé šumení deště.

Výsledkem úvah bylo, že toto gesto musí udelat sám. Nejdrív ho napadlo, že by si na ne najal Susku i za tu cenu, že by Holandanovi musel dát velkou částku.

Ale tento plán mel jeden háček. Suska by uvidel opasek s bankovkami. Drív než předá mrtvolu k likvidaci, musí jí prece odebrat peníze. Kdyby Ferchauxe zabil Holandan, videl by opasek. Pochopil by, o jak velkou částku se jedná. Kdoví, kolik by potom chtel a jestli by nakonec nechtel všechno, a kdoví, jestli by v případě potřeby neváhal vraždit podruhé? Michel je nucen vykonat toto gesto sám. Samozřejmě přemýšlel také o tom, jaké gesto zvolí. Mimo jiné o tom přemítal při večeri ve dvou, když sedel u stolu s Ferchauxem. Matrona je obsluhovala. Ještě štěstí, že byla vdaná a nespála v byte, to by stacilo ke zmaru všech Maudetových plánů.

Muselo se to odehrát v byte. Bylo opravdu těžké vytáhnout Ferchauxe večer ven. Možná že vzhledem k situaci, jež se vytvořila od té doby, co se usmířili, mu také tak docela neveril?

Vyloučeno, aby ho zastrelil z revolveru, nechce-li vyburcovat Vuoltovy, kteří spí o patro níž.

Jed by byl nejjednodušší, ale Maudet se v jedech nevyzná. Co kdyby starý pak celé hodiny trpel a chroptel? A kde si taky obstarat jed, aniž na sebe upozorní a aniž by riskoval, že bude po cinu odhalen?

Ne, není zbylí, vedel to: musí si zašpinit vlastní ruce, musí ho zabít nějakým predmetem, nožem nebo kladivem.

A právě to pomyšlení na gesto, jež musí udelat, co chvíli uvrhlo jeho organismus ve zmatek.

Ale nikdo si toho nevšiml. Dvacetkrát, padesátkrát byl v pokušení se napít a pokaždé odolal, spokojil se s tím, že si lokl

vody, aby zavláhl vyschlé hrdlo.

Jako z udelání diktoval starý ještě chvíli přes poledne. Když občas zavrel oči a hledal v paměti, vrhl na něho Michel studený pohled, jímž jako by ho měřil. A téměř to tak bylo, skutečně, neboť Michel myslel na tři cernošy a dynamitovou patronu.

Jak snadné to bylo v porovnání s tím, co musí udelat on! On, Maudet, musí navíc čekat čtyřicet hodin, než bude moci jednat. A to ještě aby pamatoval na spoustu malicherností, které by ho mohly prozradit.

A přesto jím Ferchaux pohrdal a náklonnost, kterou Michelovi venoval, považoval za svou slabost, téměř za vadu. Byl by měl chut na něho vykřičet, na něho, na Jefa, na ostatní, kteří se na něho dívali jako na nespolehlivého kluka, jako na zbabelečka, ano, byl by měl chut na něho křiknout:

„Podívejte se na mě teď! Nevidíte nic zvláštního, co? Ale já se právě chystám úplně sám k nezbytnému gestu. Ještě dnes v noci ho zabiju.“

V zásuvce ve skříni bylo kladivo, které se tam dostalo úplně náhodou; bylo tam totiž, už když skřín koupili ve vetešnictví. Michel se ujistil, že je matrona neuklidila nikam jinam. Našel také příležitost prohlédnout si kuchyňské nože; nebylo to valné, ale muselo to stačit.

Zato mu začalo dělat skutečnou starost, kam zmizel Suska. Nemohl před obědem nezaskočit k Jefovi. Ten se ho po chvíli zeptal:

„Koho hledáš?“

Byl by mohl odpovědět, že nikoho. Ale on naopak řekl naschvál, hlasem poněkud rozechvělým:

„Hledám Holandana.“

Vydržel Ježuv pohled. Byl to vzdor. Ano, hledá Holandana. A co má být? Uhodl to Jef? Tím lépe. Michel z něho neměl strach. Vedel, že by se ho neodvážil zradit. Kdyby byl podlehl své slabosti a napil se, řekl by toho určité víc.

„V týhle hodině bys ho měl zastihnout někde kolem tržiště, pokud neodjel na druhý konec kanálu do Panamy.“

Nešel nahoru za Renée. S tou skoncoval. Bežel na tržiště a nakoukl do všech kavárenček kolem, ale Susku nikde neviděl. Musí se vrátit domů na oběd. A potom musí s tužkou v ruce čekat na Ferchauxu monotónní diktát.

„Pokud neodjel do Panamy...“

Ledový pot. Šílená, nesnesitelná úzkost, jako by v něm mělo vzápetí něco puknout. Jestli je Suska v Panamě, Michel nebude mít nikdy sílu vykonat to, co ještě zbude, až bude Ferchaux mrtvý.

Až bude Ferchaux mrtvý... Myslel si to, když se díval na starce, nataženého na lehátko. A na rtech se mu objevil nepatrný, nepatrný úsmev.

Jestlipak velký Ferchaux prožil někdy den podobný tomu, jaký prožívá on, Maudet, na něhož se všichni dívají jako na zelenáče?

Když starce vzpomínal na svůj život v Africe, stávalo se někdy, že si položil ruku na čelo a vzdychl:

„Stálo mě to tolik námahy, Michele, pořád, po celý život...“

A bylo to, jako by ho velikost této námahy ještě teď drtila. Z celé jeho bytosti vyzařovala taková únava, až by člověk veril, že nestojí o nic jiného, než rozplynout se v nicotě odpocinku.

Ferchaux nikdy neprožil takový den jako je tento. Z Michela pot jen leje. Neměl čas se převléknout, oblek měl zabláčený. V botách mu cvachtala voda.

Ve čtyři odpoledne starý pořád ještě diktoval. Bylo malíčko po páté, když se Maudet znovu vrhl do ulic. V osm ještě pořád Susku nedohonil. Zbývalo mu přesně dvanáct hodin. A zítra ráno, i kdyby všechno šlo jak na drátku, mu ještě pořád hrozí vážné nebezpečí.

Jednak neměl peníze, a pak také z opatrnosti – peníze by si byl mohl vypůjčit, jako to dělal často – si nezamluvil místo v letadle. Někdy se stávalo, že letadla velkých společností byla plná. Vsadil všechno na jednu kartu. Dozví se to až na poslední chvíli.

V půl deváté vpádl k Jefovi a ten jistě poznal, že je unavený a zneklidněný. V pohledu, který na něho uprel, byla bezdečná otázka.

Michel našel tolik síly, že nic nerekla, a hodnou chvíli sledoval particku karet. Když na něho přišlo chvění, když se mu stáhlo hrdlo, díval se do zrcadla, hrdý na to, že z jeho tváře nelze vycítit žádnou slabost.

„Ještě hledáš Susku?“

Pokřivil rameny, jako by tato otázka neměla význam. Jef přesto řekl durazně:

„Reknu ti, kde ho bezpečně najdeš. Podívej se ke starému Pedrovi do cernošské čtvrti. Ale musíš dolů do sklepa.“

Informace byla dobrá. Starý Pedro měl v jednom dřevěném domku kavárnicku, kde nikdy nebyla ani noha. Ze všech sil se snažil zastoupit Michelovi cestu, když chtel jít dolů do sklepa. Ale Michel nebyl v té chvíli k zadržení.

Dole našel půl tučtu domorodcu – měl pocit, že v tom přítmi vidí i jednoho belocha –, kteří pili cibu. Všichni měli stejně nepřítomný pohled.

„Susko!“

Ten k němu obrátil prázdné oči.

„Pojď se mnou. Musím s tebou mluvit.“

Další starost: což jestli Suska, opilý cibou, nebude k nicemu?

Mohutné hadrovité tělo se za ním skutečně vyvalilo na ulici. Oba muži přešli v lžák bulvár a zastavili se pod podloubím.

„Poslyš, Susko, je bezpodmínečně nutné, abys dnes večer, v jednu nebo ve dvě...“

Svíral mu paži tak silně, že se mu nehty zarývaly do kůže. Mluvil potichu, udýchane, energicky, a vrhal Holandanovi do tváře svůj horký dech.

„Dám ti, co chceš.“

A jestli Jef lhal? Jestli Suska...

„Pojd rovnou se mnou. Schováš se na ulici, počkáš, až rozsvítím na verande. Rozumels? Neutečeš mi? Co ty na to?“ Suska řekl, že se nejdřív musí vrátit k Pedrovi a dát si ještě jednu cicu. Michel o tom nechtel ani slyšet, ale obrovský mlčenlivý Suska si postavil hlavu.

„Tak dobrá! Ale jdu s tebou. Ne, dovnitř ne, počkám na tebe u dveří. Pospeš si, prosím te. Neopiješ se?“ Pokušení napít se přišlo a bylo silnější než kdykoli předtím, bylo tak naléhavé, až to bolelo. Rozhodující chvíle se blížila. Jediné gesto a...

„Spechej. Nehnu se odtud.“

Přitiskl se k domu, který ho trochu chránil před deštěm, ale stejně byl už tak mokrý, že to bylo jedno.

Opravdu zvláštní, že si za celý ten den ani jednou nevzpomněl na Gertrudu Lampsonovou. Pripomenulo mu ji auto, které mířilo k Washingtonu. Američanka sehrála svou roli. Teď už neměla téměř žádný význam. I když ji tam dole, v Chile, nenajde, nic se nestane, protože rozhodný krok bude mít za sebou.

Ještě pár hodin se musí držet. To je to jediné, na čem teď záleží.

Jef ví, že strávil většinu dne hledáním Holandana. Druhý den pochopí a Michel lituje, že tu nebude, aby videl, jak se v té chvíli bude tvářit.

Ale ne! Bude daleko, velice daleko od tohoto ubožáckého světa, stejně daleko, jako byl v Panamě od temných uliček valencienneských. Ani si na ne nevzpomene. Což ještě vzpomíná na otce a na matku? Cožpak ještě myslí na Linu? Steží si vybavuje její tvář, a to ještě jen v hrubých rysech.

Nekdo, koho neslyšel přicházet, stanul po jeho boku. Byl to Suska a čekal.

„Pojd.“

Táhl ho, postavil ho do kouta ani ne sto metru od domu Vuoltových, ujistil se, že z tohoto místa uvidí světlo na terase. Svým klíčem odemkl dveře domu, které za sebou jen privrel, a šel po schodech nahoru.

Tady ho prepadla slabost poprvé. Náhle se zastavil na třetím nebo čtvrtém schode a pridržel se zábradlí, protože se mu podlomily nohy a nemohl dál. Ještě okamžik a bude muset udelat ono gesto. Primel se, aby myslel na to, že za pár minut bude po všem, připomněl si, jak si Ferchaux nechal od bratra urázet nohu v rovníkovém pralese, a šel nahoru jako automat; tentokrát měl hrdlo tak sevřené, že nebylo síly, která by z něho vyrazila slovo.

Pode dveřmi Vuoltových prosvítalo světlo. Jako všichni obchodníci dělali asi také do pozdních hodin vyúčtování.

Patrně přijela nějaká loď, protože na dvore Dicka Wellera se nakládala dodávka.

Michel otevřel dveře. V bytě byla tma. Zámerne nerozsvetil.

Bylo vyloučené zjistit, jestli Ferchaux spí, aniž se k němu sklonil, protože starý často proležel celé hodiny s očima doširoka otevřenými.

Proc si teď vzpomněl na tu noc, kdy čekal, až padne hodina, kterou si stanovil, aby se tiše vykradl z domu na dune a vydal se za Linou do normandského hostince? Ackoli si steží v paměti vybavil rysy své ženy, videl před sebou úplně jasné tlustou devecku, na niž volal přes bránu a která mu nakonec otevřela, a opět ucítil pach stáje ve vlhkém ránu... V kuchyni otevřel zásuvku, kde si nechal nejlepší nůž a kladivo.

Co by se stalo, kdyby v této chvíli Ferchaux promluvil? Prestože přišlo, svítil trochu měsíc. Na verandu dopadalo také několik paprsků od plynové lampy na bulváru a díky tomu mohl, když se oko přizpůsobilo, rozeznat obrysy predmetu. Neslyšel sebemenší zvuk, ba ani dýchání, treba jen slabé.

Šel snad nějakým zázrakem Ferchaux dnes ven?

Nikoli. Videl, jak se jeho telo rýsuje pod sinavým prosteradlem, udelal velice rychle tři, čtyři kroky, svíraje v ruce topurko kladiva, a ze všech sil uderil.

Zakolísal, ztratil pudu pod nohama. Mel strach, že omdlí. Dopad kladiva na kost, to byl nejstrašlivejší zvuk, jaký kdy slyšel. Naproti tomu se neozval výkřik, ba ani vzdech.

Ze strachu, že se zhroutí, málem rozsvítil elektrické světlo, což bylo znamení pro Susku. Proc se mu zdálo, že starý není mrtvý? I v té tme videl jeho oči. Byl presvedcen, že jsou otevřené, že na něho hledí.

Aby to skoncoval, popadl nůž a vrazil ho nazdarbuh nekolikrát za sebou starci do hrudi.

Hotovo. Hotovo, pokud jde o ono gesto. Mel žízen. Rozhlížel se kolem, je-li tu neco, ceho by se mohl napít. U Ferchauxova polního lužka, přímo na zemi, stála láhev mléka, kterou měl starc vždýcky pri ruce. A tak, jak to možná před nekolika minutami udelal on, pil teď i Michel dlouhými doušky rovnou z láhve.

Jestlipak měl starý kajman, jak mu říkal Jef, tolik trápení se svými tremi cernochy? Musel snad on, který tak rád mluvil o vynaloženém úsilí jako o hore, jež ho stále ještě drtí, vydat za celý život tolik energie, jako Michel za tento jediný den? Nemohl najít knoflíky, na než byl zapnutý pás. Aby je mohl rozepnout, musel telo otocit a už měl ruce lepkavé. Rozřízl plátno nožem. Prsty vybíral bankovky a cpal je nazdarbuh do kapes.

Teprve potom rozsvítil světlo a v tech nekolika vterinách se vyhýbal pohledu tím smerem, kde stálo polní lužko. Šel na chodbu a čekal, až přijde Holandan.

Suska vyšel po schodech tak tiše, že si tím Michel nebyl jistý, dokud se ho nedotkl.

„Pojd...“ vydechl.

Ve dvou vtáhli polní lužko do pokoje, odkud nebylo videt na ulici světlo.

„Tady je, co jsem ti slíbil. Teď musíš počkat, až se vrátím.“

Ve svém pokoji otocil vypínacem a ocítl se tváří v tvář svému obrazu v zrcadle. Jakýmsi zázrakem nebyla na jeho bílém obleku jediná skvrna od krve. Umyl si ruce a voda v umyvadle hned zružovala. Opet pocítil potrebu se napít. Má to teď ještě nějaký význam?

Ucesal se a párkrát se štípl do tváří, aby se do nich vrátila barva. Bylo treba postupovat podle plánu, který pečlive vypracoval, dokud byl ještě naprosto chladnokrevný. Ostatně chladnokrevnost se vracela.

Sešel ze schodu, v prvním patře se zastavil a zaklepal na dveře u Vuoltových.

„Dále!“

Zahlédl dvermi do ložnice, kde stála skříň se zrcadlem, paní Vuoltovou v nocní košili. Její manžel vypisoval v kuchyni faktury.

„Prosím za prominutí, že ruším tak pozdě. Pan Louis dostal právě telegram. Odjedeme patrně zítra časné ráno a budeme nejspíš měsíc nebo dva nepřítomni.“

„Byt si necháváte?“

„To je víceméně jisté. Avšak v případě, že bychom se z důvodu, které nemohu předvídat, nevrátili, napsal bych vám a požádal vás, abyste prodali nábytek. Cinži máme ještě na dva měsíce zaplacenou, že?“

„Přehled o placení nájemného má moje žena. Rosito, slyšíš? Mají zaplacené...“

„Správně,“ odpověděla z postele, v níž zasténala péra.

„Tak kdybychom se už nevideli...“

„Uvidíme se určitě zítra ráno. Odjíždíte Wisconsinem?“

„Ano, pravděpodobně... Nevím ještě přesně, co má pan Louis v úmyslu.“

„Vracíte se tedy do Francie?“

Byl to přátelivý mužicek, který si potrpěl na konvence a tak šel do skříne pro karafu s likérem a rozhodne chtel nalít dve sklenicky.

„Pan Louis si s námi neprijde připít?“

„Vždyt víte, jaký je!“

„Jiste, jiste. Tak na vaše zdraví a na šťastnou cestu!“

To byla jediná kapka alkoholu, kterou Michel vypil během toho dne a noci – a do sklínky se ztlaceným okrajem se nevešlo o moc víc než do náprstku.

Cekali tam nahore v Michelove pokoji ještě skoro dve hodiny, až Vuoltovi usnou. Holandan nepromluvil a upíral panenky, rozšířené cicou, na neurčitý bod v prostoru.

„Rozumel jsi dobře, Susko?“

Prisvědčil pouze privřením více.

Konečně všechny zvuky utichly, dodávka Dicka Wellera se vrátila prázdná a slyšeli, jak zapadly závory na vratech garáže.

„Jde se!“

Michel zacal tím, že všude pozhasinal, protože nechtel videt mrtvolu. Zvedli ji spolu a dávali pozor, aby na schodech nezavadili o zed nebo o zábradlí.

Cestu zvolil znalecky: nejdříve probegli dvema ulicemi, dvema ulicemi, kudy v noci neprojde ani noha. Drželi se podél domu. A už k nim dolehl šum more.

Minuli zezadu nádraží, které se v noci podobalo hromadě starého železa; brzy se jim nohy začaly borit do písku pláže a slaná voda se mísila s vodou padající z oblohy, která je bicovala.

„Mohu se na tebe spolehnout, Susko?“

Nechteli být u toho. Došli na místo, kam dosahovaly první vlny, ale dřív než do nich Holandan odvléce telo, má před sebou ještě kus práce.

Téměř pul hodiny stál Michel opřený zády o zed nádraží a nevidel nic než bílou penu na hřebenech vln a neslyšel nic než hukot oceánu.

Potom ho beze slova minul stín. Byl to Suska, který si odnášel balíček velikosti lidské hlavy.

Nevracel se domu stejnou cestou. Vedel dobře, kam ho nohy nesou. Zdáli videl svetlo v Jefove kavárne a o chvíli později už otvíral dveře – napřed se ale zastavil pod lucernou a ujistil se, že to, co se odehrálo, na nem nezanechalo stopy.

Asi deset Francouzů z Wisconsinu jedlo párky nebo cibulovou polévku. Jef ho videl přicházet už z dálky a svařil celou, protože v téhle hodině jeho návštěvu nečekal.

Michel se také videl, jak přichází pravidelným krokem, všechna zrcadla mu vracela jeho obraz a on na to byl pyšný, stejně jako byl pyšný na svůj hlas, když řekl:

„Tak se jdu s vámi rozloučit.“

„Odjíždíš?“

„Starý dostal zprávy.“

Verí tomu Jef? Je to úplně jedno.

„Co si dáš?“

„Pivo!“

„Ach!“

Potom, vzápětí:

„Podarilo se ti najít Susku?“

„Jo, našel jsem ho.“

Jef, který si musel u každého stolu prituknout a vyprávět historky, nenaléhal. Nikdo z denních hostů tu nebyl. Napo pobíhal v kumbálku, který mu sloužil jako kuchyne.

„Dej mi jeden párek!“ křikl na něho Maudet.

Nesedl si, nechtel talíř ani vidlicku. Jedl párek vestoje u pultu a mácel si jej do horčice.

Má to za sebou. Odchází. Hodil peníze na mramorový stolek. Nevedel poradně proc, ale nešel už stisknout ruku Jefovi,

který pil v jednom rohu šampanské.

„Odcházíš?“

„Urcite se s vámi přijdu zítra ráno rozloučit.“

Už neprijde. Už je neuvidí. Stací otevřít a zavřít dveře a propadnou se naráz do minulosti, ztratí charakter skutečných bytostí a zustane jim pouze neurčitá stálost vzpomínek.

Než se vrátil k Vuoltovum, procházel se asi hodinu sám v dešti. Podstupoval poslední riziko; že majitel domu, zbytečně starostlivý nebo s pocitem povinnosti vstane a zaklepe u nich na dveře, aby se s Ferchauxem rozloučil.

Michel totiž pamatoval na všechno, i na ty nejmenší náhody. Prošel kuchyní a všude rozsvítil, aby se přesvědčil, že za sebou nenechává žádnou kompromitující stopu. Hadrem, který potom spálil, utrel na terase několik krvavých skvrn. Svlékl se, umyl se v ledové vodě, vzal si na sebe nejlepší oblek a do náprsní tašky, kterou si den předtím kvůli tomu koupil, uložil bankovky. (Koupil ji v bazaru Nika Vroncase, kam zašel, aby zjistil, jestli Nic zpozoroval ztrátu zapalovace.)

Použil jej a zapálil si cigaretu. Sbalil si své zavazadlo, přesněji receno jejich zavazadla, neboť musel odvézt i Ferchauxovy věci; pracoval do pasu nahý, aby si hned nepropotil košili.

Byl klidný, trochu prázdný. Párek, který snedl u Jefa, ho tlacil v žaludku. Jednou nebo dvakrát měl pocit, že bude zvracet, a tak, když našel užívací sodu, vzal si dvě lžičky.

Ve tři ráno byl připravený. V pul čtvrté si došel pro fiakr a naložil oba kufry.

Hodiny byly dlouhé. Minuty se vlekly. Nevedel, co si pocít do odletu letadla.

Když fiakr projížděl vykřícenou ulicí, zahlédl v ružovém svetle salónku Bretonku a napadlo ho, že se u ní zastaví.

„Pockejte tu na mě.“

Nenadála se, že ho uvidí.

„Přišel jsem se s vámi rozloučit. Casne ráno odjíždíme.“

„To je od vás milé, že jste si na mne vzpomněl. Co si dáte?“

Bretonka, která kdekomu tykala, totiž Michelovi vykala.

Natáhl se přes její postel především proto, že byl unavený. Pak dostal strach, aby neusnul. Za pár hodin skoncuje s temito lidmi jednou provždy.

„Mohu vás pozvat na skleničku?“

Zavrela dveře, jako když je u ní zákazník. Venku se kun leskl a kocí se pritiskl ke zdi a cecal.

Tahle žena Jefovi urcite vyklopí, že za ní Maudet přišel?

Jako vejta se s ní pak vyspal, jen aby se to Jefovi doneslo. Potom k ní držel dlouhou rec, jako by mluvil sám pro sebe.

„Víš, že mám v Evropě ženu? To je legrace, co?“

„Hezkou?“

Kdyby měl Linin obrázek, byl by jí ho ukázal, ale už dávno žádný nemel.

„Do Colónu se asi už nikdy nevrátím. Nevím. V každém případě, jestli se vrátím...“

Rozumel si. Vráti-li se, projede touhle ulicí bez zastávky za volantem velkého automobilu, který ho dopraví do Washingtonu.

Této noci se loučí se spodinou.

„Musím už jít.“

„Kterou lodí jedeš?“

„Pst!“

A mermomocí chtel, aby si od neho vzala stodolarovku. To se možná Jef taky dozví. A Jef to pochopí.

Kocí cecal, že mu udá adresu.

„Jedte dál až k Relly's.“

Nechtel zajít do Atlantiku, protože by tam narazil na Renée. Ješte nikdy se mu lidé nezdáli tak málo skuteční jako té noci. Sedl si vždy nekde v nočním podniku nebo v hospode a objednával skleničky, jichž se ani nedotkl. Videl tváře, blízké nebo vzdálené, nos, ústa, oči. Lidé se smáli. Muži doráželi na devcata, která je chabe odstrkovala.

Zdalo se mu, že by nemohl žít v tomto svete ani o jediný den déle.

Pet hodin. V pul šesté, v jednom baru, který zustal otevřený kvůli tomu, že v přístavu kotvil Wisconsin, si všiml chlapíka, který mel prýmkovanou cepici společnosti South American Airway.

„Pojd sem, clovece.“

„Co si přejete, pane?“

„Nevíš, jestli je dnešní ranní letadlo plné?“

„Které?“

„Bogota – Lima – Valparaíso.“

„Myslím, že je tam ješte místo. Mám vám tam zatelefonovat?“

Uvedomil si, že mu dnešní noc připomíná jeho noc v Bruselu, Merry-Grill, Palace a animírku, jejíž jméno už zapomněl, která se u neho koupala a pak se ukázalo, že má povadlá nadra.

„Je tam místo, pane. Nejméne dve místa.“

„Jedno stací.“

Dával už spopitné jako lidé z Washingtonu a poslal číšníka se skleničkou za kocím.

Netrápily ho výcitky. A cítil, že ho nikdy trápit nebudou. Ferchauxuv prizrak ho nepronásledoval. Dokonce už na něj téměř zapomněl.

Mel snad Ferchaux nějaké výcitky? A mel je Jef?

Presto se však něco změnilo, něco se nenapravitelně změnilo. Hledel na hemžení kolem, na lidi, jejichž tváře se mu náhle objevily v záberu zblízka, novými očima.

Když před chvílí mluvil s Bretonkou, což byla přece paní v letech, řekl jí najednou:

„Malická...“

Cítil se starý. Mel pocit, že, zabloudil na školní dvůr o přestávce a pohled na tlustého turistu z Bordeaux, který baštil zrovna párek a na hlavě měl ještě papírovou cepici, jak mu ji narazili v Moulin Rouge nebo v Atlantiku, ho už nemohl rozesmát.

„Na letiště.“

Rozednívalo se. A pořád ještě pršelo. Letenku dostal bez nesnází a byl jedním z prvních cestujících, kteří zaujali své místo na palube.

Pak si teprve všiml, že na okraji letištní plochy je bar a vrhl se tam, protože teď měl konečně právo se napít; hodil do sebe jednu za druhou čtyři nebo pět dvojitých whisek a jen taktak to stihl, vrátil se do letadla, zrovna když vytahovali zarážky.

Michel Maudet žil tři měsíce v Jižní Americe ve společnosti či spíše ve vleku – Gertrud Lampsonové. Byli videni v Buenos Aires, v Riu, v Pernambucu, v La Pazu a v Quitu.

V Caracasu byli pozvaní na palubu jachty, která patřila jedné yankeeské přítelkyni paní Lampsonové a plavili se po Mexickém zálivu.

V Havane přistoupilo několik osob z nejlepší společnosti, mezi nimi i jedna sedmadvacetiletá Kubánka, s níž se Maudet o tři týdny později oženil, když jachta konečně zakotvila v New Yorku.

Z tohoto manželství se mu narodilo dítě, holčička, ale brzy poté Maudet přistoupil na rozvod za výhodných podmínek, který mu nabídli její rodiče.

O čtyři roky později se nacházel v Singapuru a pod jménem kapitán Philps byl v nejlepších stycích s lady Wilkie, která měla poměrně blízko k anglickému dvoru.

Byl to štíhlý, opálený mladý muž, který provozoval všechny sporty, patřila mu pólová stáj, skvele tancil a pil jako duha. Pres své mládí měl na spáncích vlasy už lehce prošedivělé, v jeho úsměvu byla nepopsatelná ironie a ve světlých očích strnulost, která kontrastovala s jeho veselostí.

Mel ve zvyku říkat žertovným tónem, nebo aspon jej společnost za žertovný považovala a rázně protestovala:

„Já, takový starý člověk...“

A vědomí, že je jediný, kdo ví, že je to pravda, bylo jen dalším jeho požitekem.

Saint-Mesmin, 7. prosince 1943